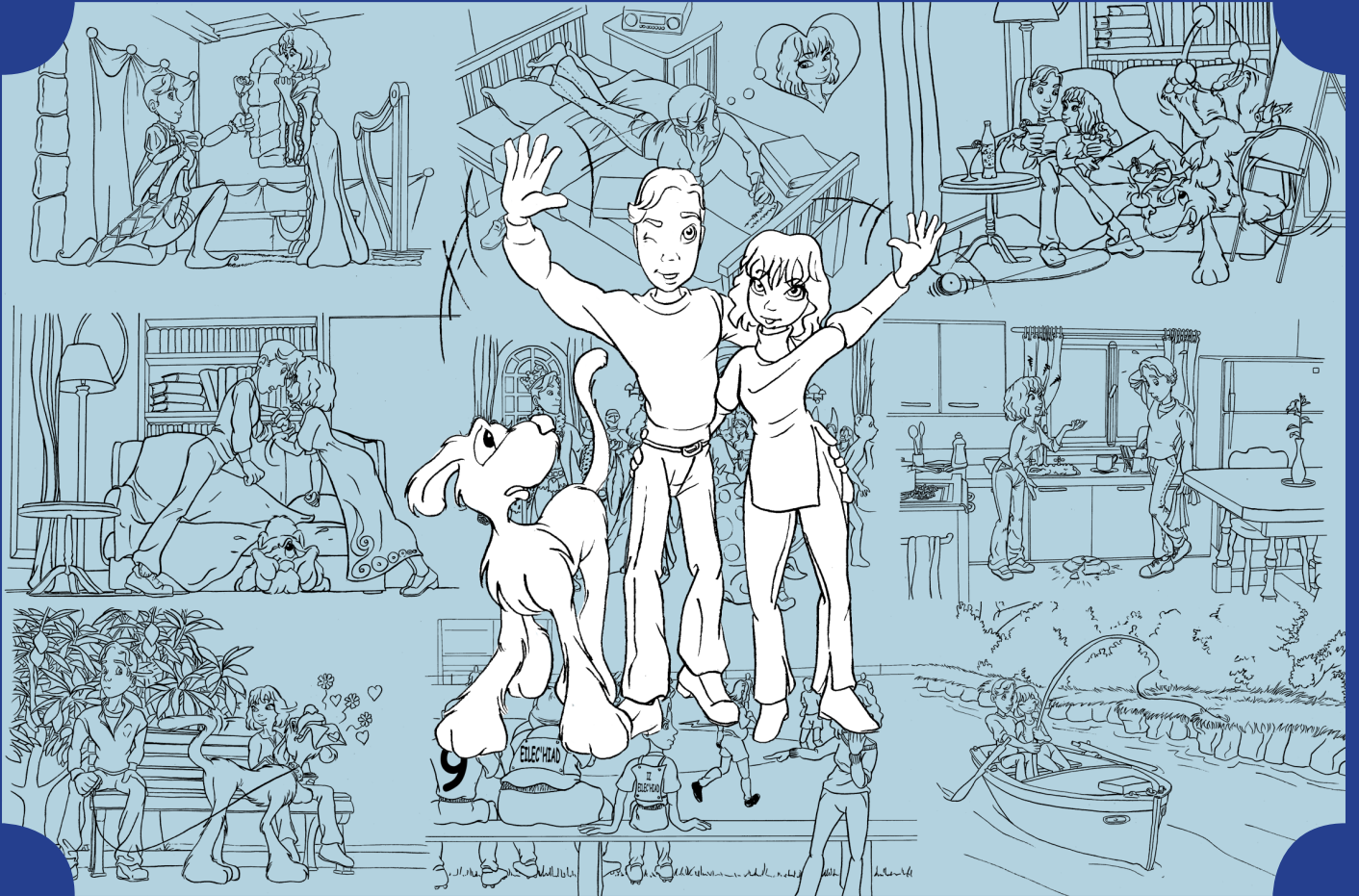

Yezhadur

Savet e oa bet an dornlevr-mañ e 1989 evit kentañ skolaj Diwan gant ar pal diaezezañ yezhadur ar brezhoneg e-touez ar grennarded (6^{ved} ha 5^{ved} klas). Skrivet e oa bet ar c'hentelioù gant Lukian Kergoat, Yvon Gourmelon, Francis Favereau ha Martial Ménard. Tud all o doa roet un taol sikour ivez : Paskal ar Marc'heg, Divi Kervella ha Tud Huon.

Serj Richard en deus prientet ar skrid-mañ evit an embannadur niverel. Malo ar Menn en deus graet an tresadennoù a vez kavet a-hed al levr.

Gallout a raio al levr bras-mañ servijout d'ar skolajidi, d'al liseidi ha memes da studierien ar skolioù meur.

Yezhadur

(SKOLAJ HA LISE)

E 1985 e oa bet savet Bodadoù an eil derez da heul diviz Diwan da sevel skolaj ha lise goude ar c'hentañ derez. Dek bodad a oa ha pep hini anezho en doa da roll sevel ar binviji skol a oa ezhomm anezho ha kenlabourat e diabarzh Kreizenn ar geriaouiñ da normalizañ an derminologiezh¹.

Gant Bodad ar brezhoneg ez eus bet savet kentelioù dielfennadur lennegel. Un lodenn eus al labour-mañ a zo bet embannet gant TES e stumm ul levr bet roet dezhañ da anv *Lagad an heol*².

Sevel ur yezhadur e oa eil kefridi ar bodad.

Lod eus kenlabourerien Bodad ar brezhoneg o deus graet muioc'h war-dro al lennegezh, lod all war-dro ar yezhadur. Un daouzek den bennak a zo bet savet danvez ganto war tachenn pe dachenn hag o deus kemeret perzh el labour burutellañ.

Dindan ma renerezh eo bet savet steuñvenn ar yezhadur ha kemeret em eus ma lodenn el labour sevel kentelioù ivez. Gant daou zen all, ouzhpenn din, eo bet savet ar peurvasañ eus an danvez a denn d'ar morfosintaks : Francis Favereau hag Yvon Gourmelon (Yann Gerven). Gant Erwan Evenou eo bet savet an displegadennoù war an distagadur.

Ur wezh savet ar c'hentelioù gant Bodad ar brezhoneg e vezent studiet gant an izili e-kerz bodadegoù a veze dalc'het e Karaez peurvuiañ. Reizhañ ar skridoù a oa d'ober ha lakaat an eil kentel da glotañ gant eben. Labour lakaat da zegouezhout gant live ar skolidi a oa d'ober a-hend-all. Diwar ar pleustr eo bet savet al labour eta ha diwar skiant-prenet ar gelennerien en em gave bodet en-dro d'an daol dabutal.

Klasket ez eus bet, par ma'z eus bet tu, ober gant ur c'heriaoueg na yafe ket re bell diouzh an anvadurezh eur boazet outi e brezhoneg³.

Ar mod da ginnig ar fedoù eo an hini a oa aliet heuliañ e programoù ar Minister d'ar mare-se, da lavaret eo ugent vloaz zo pe ouzhpenn. Ma vefe al labour da vezañ savet en-dro e vefe da adframmañ evit derc'hel kont eus ar c'haskerezh a zo bet war ar yezh abaoe.

E-giz m'emañ e ra atav un hentenn skol dizoleiñ yezhadur ar brezhoneg, pezh na oa ket c'hoazh.

Da skolidi forzh peseurt rummad skolioù «divyezhek» e c'hall servij ar yezhadur-mañ bremañ. An «deskerien yezh» a vez kavet e nouspet staj penn-da-benn ar bloaz bremañ a c'hall kemer harp war al levr-mañ ivez. Ha ne c'hallfe ket talvezout er skol-veur zoken?

Lakaet war linenn, setu an ostilh kinniget d'an holl.

Lukian KERGOAT

Bet e penn Bodadoù eil derez Diwan

Prezidant Kreizenn ar geriaouiñ

Kelenner-klasker e skol-veur Roazhon 2

1. Gwelet ar pennad kinnig war lec'hienn Kreizenn ar geriaouiñ, *Diwar-benn Kreizenn ar geriaouiñ* : <http://brezhoneg21.com/>

2. Sant-Brieg : TES, 1996.

3. Gw. yezhadur F. Kervella...

Digoradur

1.Eus ar prezeg d'ar skrid..... P.10

**Ar c'hendarempred etre an dud
Al lavar
Ar yezhoù
An distagadur
Ar skrivadur**

Ar frazenn

2.Stumm ar frazennoù P.14

**Stumm ar frazennoù
Doare ar frazennoù**

3.Ar frazennoù eeun hag ar frazennoù kevrennek P.18

**Ar frazennoù verbel hag ar frazennoù diverb
Al lavarennoù dizalc'h
Ar c'henlavarennoù
Ar pennlavarennoù hag an islavarennoù**

4.Fiñvusted ha difiñvusted P.20

**Ar fiñvusted e penn ar frazennoù eeun
Ar fiñvusted e penn ar frazennoù kevrennek
Ar difiñvusted e penn ar frazennoù
Perak e vez fiñvusted e penn ar frazennoù brezhonek?**

5.An anv I Ar furm, ar ster hag ar reizh..... P.25

**Ar strollad anv-kadarn
Furm an anv
Ar seurtoù anvioù
Ar reizh**

6.An anv II An niver..... P.29

**Un enebadur daouek
Unander ha liester
An hollder
An daouder
Taolenn an enebadurioù daouek**

7.Spisaat an anv I	P.35
Ar gerioù spisaat	
Ar ger-mell strizh	
Ar ger-mell strizh	
8.Spisaat an anv II	P.41
Amresis	
Diresis	
Taolenn	
9.Astenn an anv-kadarn: an astenn doareañ	P.45
An anv-gwan doareañ	
Ar gerioù	
10.An anv-gwan doareañ	P.49
Implij an anv-gwan doareañ	
Astenn an anv-gwan	
Skeul an doareañ	
Implij an derezioù	
11.Astenn an anv-kadarn: Renadenn an anv	P.54
Ar seurtoù renadennoù-anv	
Renadennoù an anvioù resis	
Renadenn an anv Amresis	
Renadenn anvioù degaset gant araogennoù ispisial:	
12.Astenn an anv-kadarn: Ar gennlakadenn an islavarenn. P.56	
Ar gennlakadennoù stag ouzh un anv	
An islavarennoù stag ouzh un anv: an islavarenn-stag	
An islavarenn-stag doareañ	
13.Ar strollad-anv.....	P.59
Elfennoù ar strollad-anv	
Ar c'hemmadurioù er strollad-anv	

14. Erlec'hiad ar strollad anv P.68

Petra eo un erlec'hiad?

Erlec'hiadoù a verk ar gour: ar raganvioù-gour dizalc'h

Erlec'hiadoù o verkañ ar gour: ar raganvioù-gour renet

An araogennoù displeget

Ar raganvioù diskouez

Ar raganvioù damresisaat

Ar gerioù niverenniñ

Ar raganvioù-goulenn

Erlec'hiad strizh an anv-kadarn

Ar verb

15. Ar verb: digoradur..... P.75

Roll ar verb, ar seurtoù verboù

Pennrann ha dibenn

An anv-verb

Displegadur ar verboù

16. Ar predoù-amzer P.79

Enebiezh etre an amzerioù

Implij an amzerioù er prezeg dieeun

17. An displegadur ordinal P.81

Ar seurtoù displegadur

Merk an amzer

Merk ar gour

18. Stumm war ober..... P.84

Petra eo ar furm war ober?

Peseurt ober a vez merket gant ar furm war-ober?

Evezhiadennoù

19. Doare gourc'hemenn ha doare-divizout P.87

An doare gourc'hemenn

An doare-divizout

20.An amzerioù kevrennek P.89

An amzerioù kevrennek

21.Tu gra ha tu-gouzañv P.92

Tuioù ar verboù

Doareoù da sevel an tu-gouzañv

Diaesterioù

22.Ar verb bezañ/bout P.94

Ar verb bezañ/bout en amzer-vremañ

«zo»: ar c'heloù nevez eo ar rener

Ar furm: «eo»

Ar furm-lec'hiañ: "emañ"

Ar furm: "eus"

Ar furm-boas "a vez" "e vez"

An anv-verb e penn ar frazenn

23.Ar berc'henniezh hag an dalc'h ar verb direizh «kaout» P.97

Perc'henniezh ha dalc'h

"Kaout", ur verb divoas ma'z eus unan

24.Ar verboù amreizh: ober, gouzout ha mont (/dont) P.102

Ar verboù reizh, divoas hag amreizh

Amreizhder ar verb "ober"

Amreizhder ar verb "gouzout"

Amreizhder ar verb "mont"(/dont)

25.Arboell ar verb hag an displegadur P.109

Arboell ar verb

Arboell an displegadur

An danevellin

26.An doare-danevelliñ P.112

**Furm kentañ
Eil furm
Trede furm**

27.Ar rener P.115

**Roll ar rener er frazenn
Ar gerioù a c'hell bezañ rener
Plas ar rener er frazenn. An erlec'hiañ**

28.An doareenn P.118

**Petra eo un doareenn?
Doareenn ar rener
Doareenn ar renadenn-dra
Renadennoù an doareenn
Urzh ar gerioù er frazenn**

29.Ar renadenn-dra eeun P.122

**Evit digeriñ
Peseurt mentadoù a c'hell bezañ renadennoù-tra eeun?
Kudenn ar raganv-gour renadenn-dra eeun**

30.Ar renadenn-dra dieeun P.124

Ar renadenn dra dieeun

31.An araogennoù displeget..... P.128

**«Displegadur» an araogennoù
Ar seurtoù displegadurioù
Kudennoù: meur a c'her goude ar memes renadenn**

32.Ar renadenn-doareañ P.131

Ar renadenn-doareañ

Ar gerioù

33.Stumm ar gerioù P.133

**Gerioù eeun ha gerioù kevrennek
An deverañ gerioù
Familhoù gerioù**

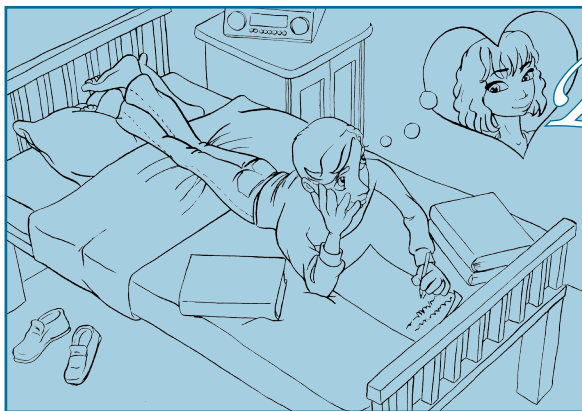
34.Ster ar gerioùP.139

**Gerioù heñvel pe damheñvel
Sterioù heñvel pe heñveloc'h**

An distagadur

35.Kentelioù distagadur P.147

**Kensonennoù ar brezhoneg
Vogalennoù ar brezhoneg
Ar pouez-mouezh
Darvoud an divouezhiañ dirak un ehan**

Digoradur

Eus ar prezeg d'ar skrid

DIWALL

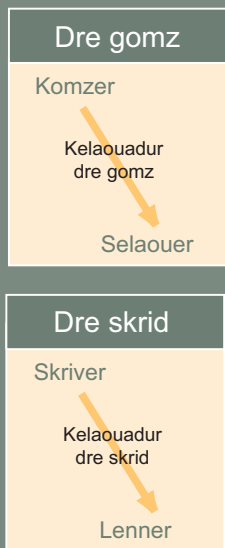
Kendarempred a vez etre an dud dre a bep seurt « **sinoù** » : **dre gomz** (war-eeun pe enrollet), **dre skrid** (paperennoù dister pe romantoù), **dre skeudennoù** (fotoioù, filmoù hag all...), **dre ar rouedad**, **dre jestroù** hag all...

Ar c'hendarempred etre an dud

Pleustromp asambles

- E peseurt degouezhioù eo dre gomz ez eus kendarempred ?
- E peseurt degouezhioù eo dre skrid ez eus kendarempred ?
- E peseurt degouezhioù eo en un doare all ez eus kendarempred ?

Taolenn ar c'hendarempred dre al lavar

Al lavar

Evit mont e darempred gant ar re all en deus an den un doare dezhañ e-unan: **al lavar**.

Komzet e vo a **lavar dre gomz** pa gaozeer hag a **lavar dre skrid** pa vez en ur skrivañ e yaer e darempred.

Ar yezhoù

Ne gomz ket an holl er memes mod. Evit ma c'hallfe an eil mont e darempred gant egile e rankont komz ar memes **yezh**. Meur a viliad a yezhoù a vez komzet war an douar.

Ur yezh keltiek eo ar brezhoneg, da lavaret eo ez eus kerentiez etre hi ha yezhoù all a vez lakaet er memes rummad hag hi. Etre daou isrummad e vez rannet ar yezhoù keltiek: an hini gouezelek, komzet e gwalarn ar bed keltiek, hag an hini predenek, komzet er gevred.

Broioù keltiek

Ar yezhoù keltiek

Predeneg			Gouezeleg		
Brezhoneg	Kernaoueg	Kembraeg	Iwerzhoneg	Gouezeleg Bro-skos	Manaveg
yaouank	yowynk	ieuanc, ifanc	óg	òg	aeg
mab	map	mab	mac	mac	mac
dek	dek	deg	deich	deich	jeih
penn	penn	pen	ceann	ceann	kione
leskiñ	lesky	losgi	loscadh	losgadh	lostey
ledan	ledan	llydan	leathan	leathann	lhean
war	war	ar	ar	air	er
ti	chy	tý	teach	taigh	thie
aval	aval	afal	úll	ubhal	ooyl

An distagadur

Komz eo lakaat trouz da zont er-maez eus ar beg gant harp an aer a zo o tont eus ar skevent. Bez' e c'hall an aer-se, en ur dremen, lakaat kerdin ar vouezh da zaskrenañ, diouzh rekis.

Skoilhet e vez an aer da zont er-maez ha neuze e vez **kensonennoù**; pa ne skoilher ket anezhañ re e vez **hanter-vogalennoù**. Pa zeu er-maez diskoilh e vez **vogalennoù**. Pa vez lakaet an aer da zont er-maez dre ar fri e vez vogalennoù **friet**.

Soniadoù lemel: pe **fonemoù**, a bep seurt a zistag an dud pa vezont o komz.

Ne vez ket skrivet ar fonemoù-mañ er memes mod en holl yezhoù: skrivet e vez ar <ch> brezhonek (er ger *chadenn*, da skouer) <sh> e saozneg, <sch> en alamaneg, <si> e kembraeg.

Evit ma c'hallfe an holl skrivañ er memes doare ar soniadoù a glever ez eus bet savet ur **Skrivadur Fonetikel Etrevroadel** (I.P.A.: International Phonetic Alphabet).

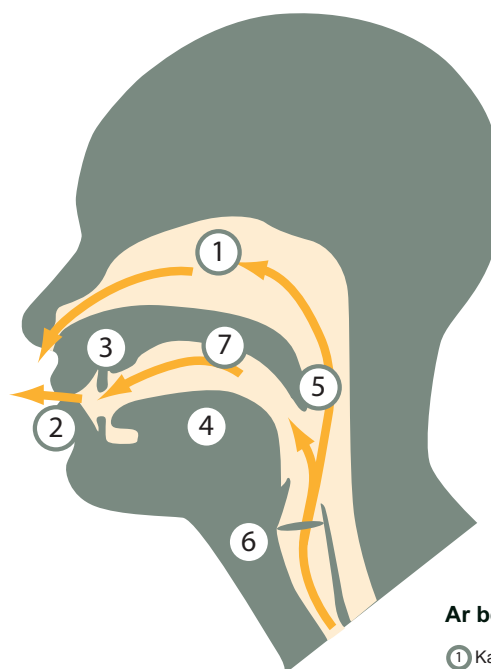
Setu amañ ar soniadoù a gaver e brezhoneg. Pa vez skrivet en I.P.A. e vez lakaet ar pezh a skriver etre barrennoù kostezet: //

Evezhiadennoù:

- Er gerioù meur a silabenn enno eo bet merket ar silabenn emañ an taol-mouezh warni gant harp ur virgulenn-grec'h (ur skrab): *kaset* /'kasət/.

- Pa vez hiraet ar vogalennoù e vez merket gant daou bik: *per* /pe:r/.

Kensonennoù
<p>/p/ penn /pen/ /t/ te /te/ /k/ ker /ke:r/ /c/* ker /ce:r/ /b/ bern /bern/ /d/ dit /dit/ /g/ ger /ge:r/ /j/* ger /je:r/ /f/ fur /fy:r/ /s/ sall /sal/ /ʃ/ chom /ʃom/ /x/ sac'h /sax/ /h/ hir /hi:r/ /v/ vil /vi:l/ /z/ zo /zɔ/ /ʒ/ just /ʒyst/ ???/h/*sec'h eo /seh e/??? ???/h/*sec'hed' /'sehət/???</p>
<p>/m/ mor /mo:r/ /n/ nann /nän/ /ɲ/ stign /stijn/ /ɲ/ stanĵ /stänĵ/ /l/ lenn /len/ /k/* sailhi /sail/ /r/ rod /ro:t/ /R/ rod /RO:t/ ???/s/ rod /so:t/???</p>
Hanter-vogalennoù
<p>/j/ ya /ja/ /ɥ/* gwir /gwi:r/ /w/ gwask /gwask/</p>
Vogalennoù
<p>/i/ pik /pik/ /a/ pask /pask/ /o/ pod /po:t/ /aw/ paotr /pawt/ /e/ pet /pe:t/ /a/* mat /ma:t/ /u/ toull /tu:l/ /œ/ seurt /sœrt/ /ɛ/ traezh /trɛ:s/ /ø/ peul /pø:l/ /ə/* ganet /'gã:nət/</p>
<p>/i/ fin /fi:n/ /a/ lamm /lãm/ /ü/ tougn /tũn/ /ë/ den /dɛ:n/ /ÿ/ puñs /pÿs/ /ö/ don /dö:n/ /Ë/ preñv /prɛw/ /œ/ leun /lœ:n/</p>
<p>*Ar soniadoù-mañ ne vezont ket klevet pep lec'h : Vogalennoù friet</p>

Ar benvegad komz

- ① Kavenn ar fri
- ② Diweuz
- ③ Dent
- ④ Ankoue
- ⑤ Kerdin ar vouezh
- ⑥ Staoñ

Gwezhall gozh e oa ur pesketaer e anv Laki hag e wreg Lamaja e-pad ar goañv pa veze yen du e vevent en ul lochenn war ribl ar mor bras d'an hañv gant an amzer domm ez aent war un enezennig an enezennig-se anvet Aktor ne oa ket ledanoc'h eget ur porzh skol ne oa ket uheloc'h eget un ti-skol enni ne c'hlaze nemet ur wezennig orañjez ne oa nemet mein war an douar.

Aozet diwar Rimadelloù ar gloud

01

NOTENN

Ne vez ket laosket ar memes etre an arouezioù emañ o tihan gwelet:

- sko ouzh al lizherennoù diwezhañ e vez ar pikoù hag ar virgulenoù.
- laosket e vez un tamm gwenn (plas ul lizherenn) etre al lizherennoù diwezhañ hag ar pikoù estlammañ, ar pikoù goulenn, an daoubikoù hag ar pikoù-virgulenn.

Laosket e vez un tamm gwenn goude ar pikoù echu.

Ar skrivadur

Al lizherennoù hag ar gerioù

Evit gallout skrivañ ar soniadoù emañ o paouez gwelet e vez ezhomm a **arouezioù**.

Da amzer an henejptiz eo gant **T** e veze aroueziet ar soniad /s/.

En enskrivadurioù ogamek lwerzhon a-wezhall eo gant **Mr** e veze merket ar soniad-mañ. Er skrivadur sirilek a hiziv eo evel-henn e vez skrivet: **c**.

Ober a reomp-ni gant arouezioù ivez. **Lizherennoù** a vez graet eus ar re-mañ. Talvezout a reont da aroueziañ ar fonemoù: /o/, /i/, /n/, /t/... A-wezhioù e vez graet gant meur a lizherenn evit skrivañ ar fonemoù: <ch>, <c'h>, <gn>...

Meur a soniad a gaver en ur ger peurluviañ; setu perak eo ur strollad lizherennoù an hini a vez ezhomm evit aroueziañ anezhañ:

s + e + v + e + l = *sevel*.

Ar frazennoù hag ar poentaouiñ

N'eo ket bet gwall aes deoc'h moarvat dont a-benn eus ho lennadenn, rak n'haller ket lenn un dra ken hir hep ober un tamm arsav bennak.

Pa gomzer, e teu ar gerioù ganeor diouzh renk, an eil war-lerc'h egile, betek ur mare a baouez: kouezhañ a ra neuze ar vouezh ha

tennañ a reer an anal. Graet e vez frazennoù. Merket e vez fin ar frazennoù war ar skrid gant **pikoù**. Pa vez ur frazenn c'houlenn e vez **ur pik-goulenn** (?) ha pa vez ur frazenn estlammañ e vez **ur pik-estlammañ** (!). Ger kentañ ar frazennoù a zeu da heul ar pikoù-mañ a vez lakaet da gregiñ gant ul lizherenn-vras.

Ur pik-argulenn (:) a vez lakaet e fin ur frazenn pa vez stag mat ar pezh emañ o paouez lavaret. Gant **daoubik** (:) e vez graet pa vez un displegadenn a zeu da heul ur frazenn. Ne vez ket lakaet a lizherennoù bras e penn ar frazennoù a zeu war-lerc'h ar rummad pikoù-mañ.

Arsavioù soutilloc'h a reer en ur gomz ivez; merket e vez ar re-mañ gant **ur argulenn** (,) e-diabarzh ar frazenn. Merkañ a ra ar argulennoù fin ur strollad gerioù klenket er frazenn.

Merkomp mat bremañ ar savioù ar pennad 01:

Gwezhall gozh e oa ur pesketaer, e anv Lakj, hag e wreg Lamaja. E-pad ar goañv, pa veze yen du, e vevent en ul lochenn, war ribl ar mor bras. D'an hañv, gant an amzer domm ez aent war un enezennig. An enezennig-se, anvet Aktor, ne oa ket ledanoc'h eget ur porzh skol; ne oa ket uheloc'h eget un ti-skol: enni ne c'hlaze nemet ur wezennig orañjez: ne oa nemet mein war an douar.

Ar pennadoù hag ar rannbennadoù

Gwall bounner eo furm ar pennad-mañ. Skañvaet e vo en ur sevel **rannbennadoù**.

Pa gemm un tamm danvez ar gaoz e c'haller mont d'al linenn a zeu ha sevel ur rannbennad all.

Setu ar pezh a vez graet ivez peurluviañ pa vez lakaet unan bennak da gomz. Merket e vez e gomzoù gant ur varrennig (-) lakaet e penn e dennad komz pe gant an arouezioù («») a vez lakaet e gomzoù etrezo.

Skañvaomp bremañ ar pennad 02:

E do ar c'harr-tan ruz-mouk o krapat ar straed pavezet, tizh warnañ ha moked fetis d'e heul.

Dilammet 'oa an dud war an treuzoù. Ha perukenner korn ar c'hoc'hu-kozh, amezeg Madam Chich, a lavare d'un den, diredet ivez en e sae wenn divañch, hag hanter droc'het e vlev:

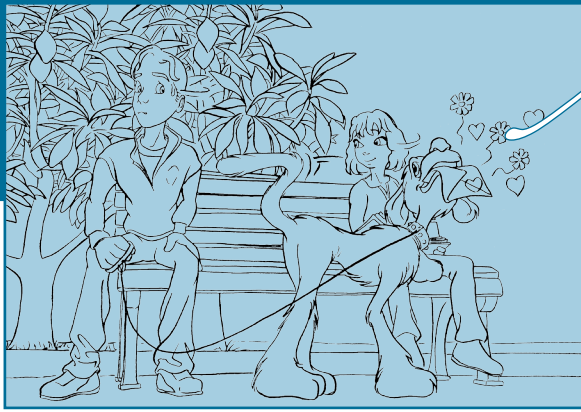
«Emañ beskont ar C'hoedgili o pleustrañ e otomaboul nevez! N'eo ket aes da zoñvañ, ar benveg-se.»

- Torriñ a ray e c'houzoug, un devezh bennak, gant an tizh a ra», eme egile. Ha setu ma tave trumm ha ma harpe, tost ken trumm all, ar gorventenn dirollet e-kreiz ar ru, eus tu bazar c'hoarielloù Millio-Guillader.

E do ar c'harr-tan ruz-mouk o krapat ar straed pavezet, tizh warnañ ha moked fetis d'e heul. Dilammet 'oa an dud war an treuzoù: Ha perukenner korn ar c'hoc'hu-kozh, amezeg Madam Chich, a lavare d'un den, diredet ivez en e sae wenn: divañch, hag hanter droc'het e vlev: «Emañ beskont ar C'hoedgili o pleustrañ e otomaboul nevez! N'eo ket aes da zoñvañ, ar benveg-se. - Torriñ a ray e c'houzoug, un devezh bennak, gant an tizh a ra», eme egile. Ha setu ma tave trumm ha ma harpe, tost ken trumm all, ar gorventenn dirollet e-kreiz ar ru, eus tu bazar c'hoarielloù Millio-Guillader.

Diwar Youenn DREZEN,
Skol-Iouarn Veig Trebern

02

Stumm ar frazennoù

Stumm ar frazennoù

Digoradur

Pennad 01 - Goulennoù

- E peseurt frazennoù e lavarer ne c'hoarvez ket ar pezh a verk ar verb?
- Lavarit ar c'hontrol eus ar frazennoù-mañ.
- E peseurt frazennoù e lavarer e c'hoarvez ar pezh a verk ar verb?
- Gant peseurt gerioù ho peus graet evit lakaat ar verb da lavaret ar c'hontrol?
- E peseurt degouezhioù eo en un doare all ez eus kendarempred?

Kentel

Disheñvel eo an eil frazenn diouzh eben dre he furm. E daou furm e vez kavet ar frazennoù:

- er furm kadarnaat: lavaret a reer neuze e c'hoarvez ar pezh a verk ar verb, da skouer: «*ober a rae trouz*»
- er furm nac'h: lavaret e reer ne c'hoarvez ket ar pezh a verk ar verb, da skouer: «*ne rae ket trouz*».

Ar frazennoù kadarnaat

Gant ar rannigoù kadarnaat **a** hag **e** (**ez**, **ec'h** dirak ar vogalennoù) e vez merket ar verb displeget er frazennoù kadarnaat:

«*Un dra bennaq a oa o treiñ en oabl.*»

«*Nec'het e voe avat.*»

«*Bremañ ec'h aloubent he fark.*»

A-wezhioù avat ne vez ket eus ar rannig-mañ:

- en doare-gourc'hemenn: «*Na flastrit ket ma c'haol!*»
- pa vez ur raganv-gour dirak ar verb: «*O flastret 'm eus.*»
- Pa vez ur stagell isurzhiañ dirak: «*Ma vez flastret ma c'haol, lavarit din.*»

Ar frazennoù nac'h

Ar rannigoù-verb nac'h

Gant ar rannigoù nac'h **ne** pe **na** e vez merket ar verb displeget er frazennoù nac'h.

Graet e vez gant **na** :

- dirak ur verb displeget en doare gourc'hemenn:
«*Na flastrit ket ma c'haol.*»
- e penn un islavarenn sujed d'un anv (islavarenn-stag):
«*Gwelet 'm eus ul loen na zeu er-maez nemet d'an noz.*»

Un dra bennaq a oa o treiñ en oabl.
Ur c'harr-nij a soñjas Marijan.
Ne rae tamm trouz ebet. Met ar vaouez
kozh ne oa ket nec'het gant se. Ar
c'hirri-nij a rae trouz. Hemañ ne rae
ket. Ha goude?
Nec'het e voe avat o welet ar c'hirri-nij
o chom a-sav hag o tiskenn goustadik,
goustadik... dres e-kreiz he fark.
Biskopazh n'he doa bet gwelet ur
c'harr-nij eus ken tost-se.
«*Na flastrit ket din ma c'haol!*» a
huchas Marijan.

Aozet diwar Roparz HEMON, *Plad-nij Marijan*

01

- en un islavarenn sujed d'ur verb hag a verk an aon:

«*Sell ouzh da hent gant aon na gouezhfes.*»

- en un islavarenn sujed d'ur verb hag a grog er furm kadarnaat gant ur stagell isurzhañ **ma** enni e c'haller kemm **ma** e **na** er furm nac'h:

«*Bannet en deus e fuzeenn baper e-keit ma ne selle ket an evezhier*

pe «... e-keit na selle ket an evezhier.»

Graet e vez gant **ne** a-hend-all: «*Ne lavar netra.*»

Mont a ra ar rannigoù-mañ da **n'** dirak ur vogalenn pe dirak h:

«*N'ouzon ket.*»

«*N'fuchin ket.*»

Er yezh komzet ne vez ket klevet an **ne** atav dirak ar c'hensonennoù:

«*Ne gan ket Yann.*»

«*'Gan ket Yann.*»

An nac'h boutin

Nac'het e vez peurluviañ gant harp ar rannig-nac'h **ne** (pe **na**) lakaet dirak ar verb displeget hag ar ger nac'hus **ket** lakaet war e lerc'h:

«*Ne rae ket trouz.*»

«*N'en doa ket graet trouz.*»

Taolit evezh eo diouzhtu goude ar verb displeget an hini e teu ar ger **ket** en amzerioù kevrennek.

An nac'h divoutin

E c'haller nac'h ivez en ur ober gant gerioù nac'hus all e-lec'h **ket**: **netra**, **mann**, **biskoazh**, **biken**, **morse**, **james**, **ken**, **mui**, **nikun**, **ebet** (hag all...)

«*N'he doa bet gwelet nemet kirri-tan.*»

- A-wezhioù avat e virer **ket** asambles gant ar gerioù all-mañ:

«*N'he doa ket bet gwelet biskoazh ur c'harr-nij.*»

Taolit evezh e teu peurluviañ ar gerioù nac'hus-mañ goude displegadur klok ar verb pa vezer gant un amzer gevrennek.

Nac'h gant an anvioù-verb

Ne reer ket ken gant ar rannig-verb **ne** dirak an anv-verb. Ret eo ober gant geriennoù enebañ: **chom hep**, **tremen hep**, **mirout a**:

«*Ne oa ket evit mirout a vont er-maez, daoust ma rae glav.*»

- Graet e vez ivez, er yezh komzet dreist-holl, gant ar ger **nompas**:

«*Lavaret ez eus bet dit nompas mont er-maez.*»

Doare ar frazennoù

Digoradur

Pennad 02 - Goulennoù

- E peseurt frazennoù e vez goulennet un dra bennak? Peseurt poentadur a gaver war o lerc'h?

- E peseurt frazennoù e roer un urzh? + idem.

- E peseurt frazennoù e vez diskleriet plaen un dra bennak? + idem.

- E peseurt frazennoù e vez taolet prim ar pezh a soñjer pe a santer? + idem.

Kentel

Disheñvel eo an eil frazenn diouzh eben dre he doare. Etre pevar rummad e c'haller renkañ ar frazennoù er c'heñver-mañ:

Mab ar wrac'h kozh, a oa ur jeant, a zegouezhas prestik goude en ti, da glask da zebriñ. Hag e lavare.

«*Naon am eus, Mamm! Naon am eus!... Pelec'h emaoc'h eta, Mamm?*

Amañ, a lavaras ar wrac'h er pod houarn.

Pelec'h?

Er pod-houarn... Deus da welet!»

*Nag ur souezhadenn evit ar jeant!
Ha setu eñ daoubleget a-us d'ar pod-houarn, evit sellet e-barzh.*

Aozet diwar Fañch AN UHEL,
Yann e vazh houarn

Yann a oa bet tri bloaz e kof e vamm; pa deuas war an douar e oa terruplañ mab a oa bet biskoazh.
D'an oad a bevarzek vloaz e voe graet dezhañ ur mell bazh-houarn pounner: pemp kant livr e poueze homañ. Hag eñ ganti da vale bro. Degouezhout a eure hep dale en ur c'hoad bras, lec'h ma welas ur wrac'h kozh, hir-hir he dent...

(Ibidem)

03

«**D**eus amañ, ma mab», a lavaras Yann. War lein ar siminal emañ.
«Diskennit eta, buan, da reiñ din da zebriñ rak naon am eus», a respontas ar jeant o soñjal e oa e vamm a oa o komz.
Hag eñ da dostaat ouzh ar siminal met, e fri savet gantañ d'an nec'h, ne welas ket ar pod-houarn hag eñ e-barzh.
«Ra vo graet un dra bennañ diouzhitu evit tennañ ac'hanon er-maez!» a huchas kerkent.
«Arabat dit fallgaloniñ! Un tron a zoare az teus kavet aze», a gavas Yann da lavaret.

(Ibidem)

04

Met ur jeant all a zo c'hoazh. Nag iskis eo hennezh! Ur majisian eo. En ur sal emañ dindan ar c'hastell. Na pebezhi sal vras! Ur mor a dud a yafe e-barzh. C'hoant ho peus da welet? Siwazh! N'eus dor ebet warni.
Eno emañ ar jeant majisian. Souezhusat den! Ur c'hloc'h a zo war e benn ha pa son ar c'hloc'h-se ne bad netra outañ.
«O! Setu ar jeant er-maez! Keit all zo n'eo ket bet gwelet!»

Awenet gant Fañch AN UHEL

05

- Ar frazennoù diskleriañ: «*Ha setu eñ daou bleget.*»
- Ar frazennoù gourc'hemenn: «*Deus da welet!*»
- Ar frazennoù estlammañ: «*Nag ur souezhadenn evit ar jeant !*»
- Ar frazennoù goulenn: «*Pelec'h emaoc'h eta, Mamm?*»

Ar frazennoù diskleriañ

Displegadenn

N'eus nemet frazennoù diskleriañ er pennad 03. Displeget e vez, gant **ar** seurt frazennoù, ar pezh a zo, ar pezh a c'hoarvez, ar pezh a soñjer...

Merket e vez fin ar frazennoù diskleriañ gant ur pik (.), ur pik virgulenn (;), un daoubik (:), pe un trifik (...).

Ar frazennoù gourc'hemenn

Displegadenn

Un aridennad frazennoù gourc'hemenn a gaver er pennad 04 e-touez un nebeud re all. Merkañ a reont un urzh, un ali, un het...

En doare-gourc'hemenn e vez displeget verboù al lodenn vrasañ eus an doare frazennoù-mañ. Darn all a gomañs gant ar rannig hetiañ **ra** pe ar ger difenn **arabat**.⁽¹⁾

Merket e vez fin ar frazennoù gourc'hemenn gant ur pik (.) pe gant ur pik estlammañ (!).

(1) Pe gant **da** pe **na**.

Ar frazennoù estlammañ

Displegadenn

Meur a frazenn estlammañ a gaver er pennad 05. Merkañ a ra ar seurt frazennoù un trivliad: ar souezh, an estlamm, an aon, ar fulor.

Komañset e vez ar frazennoù estlammañ alies gant ar rannig estlammañ **na** pe gant ar gerioù estlammañ **pegen**, **pebezh**.⁽²⁾...

Pa vez lakaet an anv-gwan en derez estlammañ⁽³⁾ e vez frazennoù estlammañ ivez:

«*Souezhusat den!*»

Estlammadelloù a zo ivez, da lavaret eo gerioù berr implijet evel bommoù estlammañ:

«*O!*»...

Merket e vez fin ar frazennoù-mañ gant ur pik estlammañ (!).

(2) Lakaet e vez **na** dirak forzh peseurt frazennoù (merket e vez an estlammañ war ar frazenn a-bezh evel-se). Lakaet e vez **pegen** dirak an anvioù-gwan hepken ha **pebezh** dirak an anvioù-kadarn (evit merkañ an estlammañ war ar gerioù-mañ nemetken).

(3) Kalletaet e vez kensonenn dibenn an anvioù-gwan gant an dibenn **-at**:

gleb = glepat amzer!

ruz = rusat ur c'harr-tan!

Ar frazennoù goulenn

Pennad 06 - Goulennoù

- Klaskit er pennad 06 ar frazennoù a dalv da c'houlenn un dra bennak. Gant petra e vez merket o fin? Gant ur **pik goulenn**.

- E-touez ar frazennoù goulenn ho peus kavet, klaskit bremañ ar

re a c'haller respont dezho dre **ya** hag, a-hend-all, ar re a ranker respont dezho gant un dra resisoc'h.

Displegadenn

Daou seurt frazennoù goulenn a zo :

♦ Bez' ez eus lod a vez enno ar goulenn war ar frazenn en he fezh. D'ar re-mañ e c'haller respont dre «ya», da skouer.

«Ma breur out?»

«Ha dimeziñ a ray Yann?»

«Daoust hag an teir friñsez a vo aze c'hoazh?»

«Daoust hag-eñ e talc'hint d'o fromesa?»

Dre gomz eo dre an ton e vez graet da c'houzout ez eus ur goulenn. Er frazenn gentañ eo ar merk goulenn nemetañ. Dre skrid eo gant ur pik goulenn (?) e vez merket an ton goulenn.

Ouzhpenn gant an ton goulenn e c'haller merkañ ar frazennoù goulenn. Gerioù skoazell evit goulenn a zo ivez: **ha**, **daoust ha**, **daoust hag-eñ**.

Gant **ha** e vez goulakaet un tamm respont. **Daoust** a dalv da bouezañ war ar goulenn.

♦ Bez' ez eus frazennoù goulenn all a vez enno ar goulenn war un tamm eus ar frazenn.

D'an tamm-mañ, d'ar mentad-mañ eus ar frazenn nemetken, e vez c'hoant da gaout ur respont: «Petra a ra Yann?» An dra goulennet a ranker reiñ da respont amañ.

Kregiñ a ra ar frazennoù goulenn a'r mod-mañ gant ar gerioù goulenn: **piv**, **petra**, **pelec'h**, **pegeit**, **penaos**, **pe**, **peseurt**, **perak**, **pegement**, **pegoulz**...

Bez' e c'haller lakaat **ha**, **daoust ha daoust ha** dirak ar frazennoù-mañ ivez evit goulakaat pe pouezañ: «Daoust petra a ra Yann?», «Daoust ha petra a ra Yann?»

N'haller ket avat lakaat **daoust hag-eñ** dirak ar seurt frazennoù-mañ.

Stagadenn

Taolit evezh da respont en un doare reizh pa vez ar goulenn war ar frazenn en he fezh.

♦ Pa vezit a-du gant ar pezh a zo bet goulennet e respontit dre «**ya**» pa vez ar goulenn er furm kadarnaat ha dre «**nann**» pa vez er furm nac'h :

«Ur c'hlasker e bar eo Yann?» «Ya.»

«N'eo ket ur ramz?» «Nann.»

♦ Pa ne vezit ket a-du gant ar pezh a vez goulennet e respontit gant «**ne ... ket**» pa vez ar goulenn er furm kadarnaat ha, dre «**eo**» («**geo**», «**yeo**» ivez er yezh komzet) pa vez ar goulenn er furm nac'h:

«War lein ar siminal emañ ar wrac'h?» «N'emañ ket.»

«N'eman ket ar ramz o chom dindan an douar?» «Eo.»

Pa vez graet gant ar verboù **bezañ**, **kaout**, **mont** ha **dont** er goulenn eo ur furm displeget eus ar verboù-mañ a vez lakaet er framm nac'h «**ne ... ket**» :

«Aon az teus?» «Ne'm eus ket.»

«Warc'hoazh ez i d'ar gêr?» «Ne'z in ket.»

Pa vez ur verb all er goulenn eo gant harp displegadur ober e vez respontet:

«Dont a ri d'ar gêr?» «Ne rin ket.»

«Ar ramz a lazhi?» «Ne rin ket.»

E Bro-Wened e vez graet alies gant **pas** e-lec'h ar respontoù dre **ne ... ket**.

«Torret eo?» «Pas.»

Diskenn a ra Yann dindan an douar ha skeiñ a ra war dor ar sal e-lec'h m'emañ ar majisian.

«Peseurt klasker e bar a zo aze?» eme ar majisian.

«Ma breur out?» a c'houlenn Yann d'e dro, gant ur pikol mouezh.

Digeriñ a ra ar majisian an nor. Petra a ra Yann? E walenn aour a zo gantañ war e viz. Diskouez a ra anezhi d'ar jeant majisian ha setu hemañ dall kerkerent. Neuze, gant e sabrenn, e troc'h dezhañ e benn hag e holl izili ha goude e tistro war an douar. Daoust hag an teir friñsez a vo aze c'hoazh o c'hortoz anezhañ? Daoust hag-eñ e talc'hint d'o fromesa? Ha dimeziñ a ray Yann gant unan anezho?

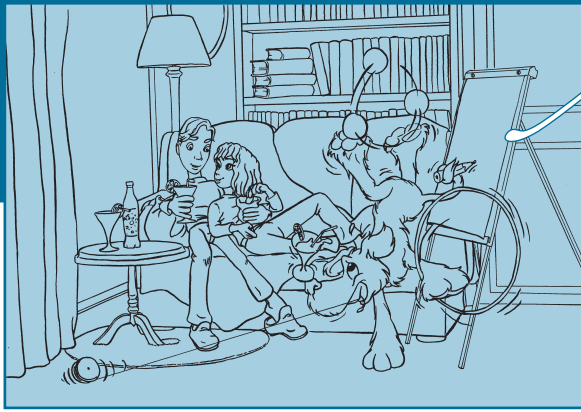
Aozet diwar Fañch AN UHEL

06

DIWALL

Diwallit pa groger gant **daoust hag-eñ** e ranker lakaat ar verb displeget da zont diouzhtu goude ar gerioù goulenn-mañ :

«Daoust hag-eñ out ma breur?»

« Ur c'hi toudara eo. Ober a ra un tamm a bep seurt.»
 « Ur c'hi toudara eo peogwir e ra a bep seurt.»

Ar frazenn

3

Ar frazennoù eeun hag ar frazennoù kevrennek

Ar frazennoù verbel hag ar frazennoù diverb

Digoradur

Goulennoù

- E peseurt frazennoù ez eus ur verb da nebeutañ?
- E peseurt frazennoù n'eus verb ebet?

Ur verb da nebeutañ a vez el lodenn vrasañ eus ar frazennoù.

E frazennoù zo avat ne gaver **verb ebet**:

- er **frazennoù kinnig**, kregiñ a ra ar re-mañ gant **setu (sed)**

«Setu eñ war e glud.»

- er **frazennoù krennet**, en doare da zisplegañ primoc'h an traoù pe da denañ muioc'h an evezh war elfennoù all eus ar frazenn estreget ar verb ; bez' e c'hallfed lakaat ur verb er frazenn-mañ avat:

«Hag ac'hane war he chouk.» → «Hag ac'hane e lamm war he chouk.»

Kentel

Ur verb da nebeutañ a vez el lodenn vrasañ eus ar frazennoù.

E frazennoù zo avat ne gaver **verb ebet**:

- Er **frazennoù kinnig**. Kregiñ a ra ar re-mañ gant **setu (sed)**;

«Setu eñ war e glud.»

- Er **frazennoù krennet**, en doare da zisplegañ primoc'h an traoù pe a denañ muioc'h an evezh war elfennoù all eus ar frazenn estreget ar verb. Bez' e c'hallfed lakaat ur verb er frazennoù-mañ avat:

«Hag ac'hane war he chouk.» → «Hag ac'hane e lamm war he chouk.»

Al lavarennoù dizalc'h

Digoradur

Goulennoù

- Klaskit pet verb a zo e frazennoù ar pennad-mañ:

frazenn 1:; frazenn 2:; frazenn 3:; frazenn 4:; frazenn 5:; frazenn 6:.....; frazenn 7:.....; frazenn 8:

Kentel

Ur frazenn n'eus nemet ur verb enni, d'ar muiañ, a vo graet ur **frazenn eeun** anezhi. Lavaret e vo eo ul **lavarenn dizalc'h**: n'emañ ket stag ouzh ur frazenn pe ul lavarenn all.

1-Bez' em eus ur c'hilhog kozh.
 2-Iskjs eo pegen speredek eo al loen-pluñv-se.
 3-Seul goshoc'h, seul finoc'h.
 4-Ar vugale o devez aon bras razañ.
 5-Gouest eo d'ober droug.
 6-Setu eñ war e glud.
 7-Klevet en deus mouezh ur glakenn bennak.
 8-Kerkent e lamm war ar voger vihan.
 9-Hag ac'hane war he chouk.
 10-Un dañjer evit an holl, an tamm kilhog-se.

Awenet gant Anjela DUVAL

01

N'eo ket ul loen kaer. Koantik
 N'eo koulskoude gant e vle-
 vad du gwagenn, e vruche-
 dig gwenn, e zaou droad a-raok
 gwenn, hag un netraig e beg e lost.
 A be ouenn eo? N'eo ket merket.
 N'eo ket a uhelwad. N'eo na ki
 jiboez, na ki mesaer, na ki gwad, na
 ki difenn. Hogen ober a ra un tamm
 a bep seurt: ur c'hi «toudara» (tout
 a ra) eo.

Diwar Anjela DUVAL

02

Ar c'henlavarennoù

Goulennoù

- Klaskit troc'hañ frazennoù ar pennad a-us etre daou pe dri zamm en ur virout ur verb displeget e pep hini.
- Savit roll ar gerioù a dalvez da liammañ an daou damm pe an tri zamm-mañ.

Kentel

Bez' e c'haller lakaat div lavarenn dizalc'h sko-ouzh-sko an eil gant eben gant harp ur stagell a vo graet **stagell genurzhiañ** anezhi: **ha, met (nemet), hogen, pe, rak**.

«Tostaat a ra e fri met kñ bihan an dour a dosta e hini ivez.»

Kenurzhiañ a vez neuze etre an div lavarenn. **Kenurzhiet** e vez an eil lavarenn ouzh eben. **Ur genlavarenn** a vo graet eus homañ.

Pa vez c'hoant da stagañ teir lavarenn a-gevret gant harp **ha** e vez lakaet ar stagell-mañ etre an eil hag an trede lavarenn. Etre al lavarenn gentañ hag an eil eo ur virgulenn a lakaer:

«kolllet en deus va labous-kñ e gempouez, strafuilhet eo an dour ha steuziet eo kñ bihan ar feunteun...»

Va labous-kñ a zo deuet da'm heul davit dour ha gwelet a ra e skeud evit ar wezh kentañ en dour. Tostaat a ra e fri met kñ bihan an dour a dosta e hini ivez. Emaint fri ouzh fri hag evit toullañ kaoz, evel an dud seven, ec'h astennont o fav an eil d'egile.

Gwa! Kolllet en deus va labous-kñ e gempouez, strafuilhet eo an dour ha steuziet eo kñ bihan ar feunteun...

Souzañ a ra, disouezhet ha nec'hiet rak soñjal a ra emichañs e trubarderezh kñ bihan ar feunteun.

Diwar Anjela DUVAL

03

Ar pennlavarennoù hag an islavarennoù

frazennoù

frazennoù eeun	frazennoù kevrennek
<i>Harzhal a ra. Klevout a ra tud dianav.</i>	<i>Harzhal a ra pa glev tud dianav.</i>
<i>Lammat a ra gant ar vuoc'h. Ar vuoc'h a dro war an hent fall.</i>	<i>Lammat a ra gant ar vuoc'h a dro war an hent fall.</i>
<i>Ur c'hi «toudara» eo. Ober a ra un tamm a bep seurt.</i>	<i>Ur c'hi «toudara» eo peogwir e ra un tamm a bep seurt.</i>

Goulennoù

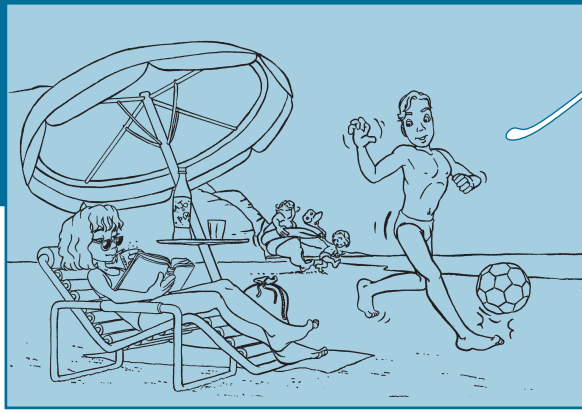
- Petra a zo bet graet, en eil bann, eus ar rummadoù div frazenn a oa er bann kentañ ?
- Petra a zo bet graet evit stagañ an eil frazenn ouzh an hini gentañ ?
- Pelec'h eo bet lakaet he verb displeget ?
- Petra a zo bet lakaet a-wezhioù dirak hemañ ?

Kentel

Pa vez staget ul lavarenn (pe meur a hini) ouzh unan all e vez lavaret eo **kevrennek ar frazenn**.

Al lavarenn a vez staget unan all outi a vez anvet **pennlavarenn**. An hini a vez staget eo an **islavarenn**. **Isurzhiañ** a zo etre an div: **isurzhiet** eo an eil.

Pa isurzhier e vez lakaet ar verb displeget e penn an islavarenn, dirazañ ur rannig-verb pe ur **stagell isurzhiañ**.

Fiñvusted ha difiñvusted

Ar fiñvusted e penn ar frazennoù eeun

He zad a zeue tre er gambr. Ouzh dremm Herveлина e chomas peget e selloù. Santout a rae strafuilh enni. Diskenn a reas e selloù war ar gelaouenn. Chomet e oa digor war an dilhad gwele.

- Petra lennezh aze, va merc'hig, evit bezañ strafuilhet e-giz-se?

Diwar ABEOZEN, Herveлина Geraouell

01

Plas ar verb merket

Livet e ruz eo bet verboù ar pennad 01 (pe an elfennoù verb) a zo ur merk displegadur warno. Greomp verboù merket anezho. Ne vezont ket kavet morse e penn kentañ ar frazennoù. Un dra bennak a zo dirazo holl. En eil renk e vez ar verboù merket⁽¹⁾: skoulm ar frazennoù eo hemañ en un doare.

Ar pezh a vez dirak ar verb merket a c'hall bezañ:

- un tamm all eus ar verb: «Santout a rae...», «Chomet e oa...»
- ur stobad gerioù all...: «He zad a zeue...», «Ouzh dremm Herveлина e chomas...», «Petra lennezh...»

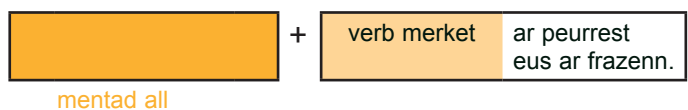
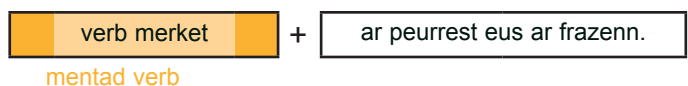
Ar mentad kentañ

E penn kentañ ar frazennoù eeun e vez kavet eta:

- ar verb (an eil tamm anezhañ o vezañ e lodenn verket)
- pe ur stobad gerioù all (ur ger hepken a-wezhioù).

An tammoù-mañ a zo troc'hadoù er frazenn ha n'haller ket o rannañ anezh koll o ster: «chomet e oa» pe «he zad» a dalv un dra bennak met chomet e-unan pe he e-unan ne roont deoc'h netra da gompren. Graet e vo mentadoù eus an tammoù dirannus-mañ.

Da ventad kentañ er frazennoù brezhonek e c'haller kaout ar mentad verb pe ur mentad all (2):

Fiñvusted ar mentad kentañ

Ar frazennoù a gomañs gant ur mentad verb a c'haller cheñch penn dezho a-benn lakaat ur mentad all en o fenn kentañ:

«Santout a rae strafuilh enni» / «eñ a sante strafuilh enni» / «Strafuilh a sante enni» / «enni e sante strafuilh» (raloc'h a wezh).

Er memes mod, pa grog ar frazennoù gant ur mentad ha n'eo ket verb e c'haller cheñch penn ivez ha lakaat ar mentad verb da gentañ :

«He zad a zeue tre er gambr» / «Dont a rae tre he zad er gambr.»

(1) Ur verb bennak a zo a c'haller kavout o furm merket e penn ar frazenn:

- furmoù lec'hiañ ar verb bezañ: «Emaout o kousket ouzh taol»
- ur verb bennak all: gallout, rankout, dleout, mont: «E c'hall

NOTENN 1

Kad eur da eilpenañ ar mentad kentañ er frazennoù eta: setu aze ar fiñvusted a zo er frazennoù brezhonek.

bezañ gwir ar pezh a lavarez.»

(2) Gwezhioù zo eo 2 ventad a vez kavet da heul a-raok ar verb displeget. Ur mentad **Kenlakaet** (= lakaet e-kichen, lakaet hemañ ouzhpenn) e vez neuze unan anezho. Dre skrid e vez dispartiet ar mentad kenlakaet-mañ diouzh ar peurrest eus ar frazenn gant harp ur virgulenn.

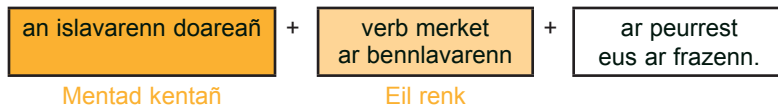
« <i>A-greiz-holl,</i>	<i>ouzh dremm Herveлина</i>	<i>e chomas</i>	<i>peget e sellou.</i> »
mentad kenlakaet	mentad kentañ	verb displeget	

Ar fiñvusted e penn ar frazennoù kevrennek

Un islavarenn da ventad kentañ

Livet e ruz eo bet, er pennad 02, an islavarennoù a zo o roll bezañ ar mentad kentañ e-keñver verb merket ar bennlavarenn. N'eus nemet an islavarennoù doareañ (a vez degaset gant ur stagell) a gement a c'haller kavout e penn evel-henn.

E-keñver struktur e vez adkavet, er frazennoù kevrennek-mañ, an urzh a vez er frazennoù eeun:

Ar fiñvusted en islavarennoù doareañ

Gouest eur c'hoazh da ziblasañ an islavarenn doareañ evit lakaat ur mentad all eus ar bennlavarenn en he flas:

«*Lavaret e veze din e oa mekaniqoù a-walc'h en ti da zebriñ boued pa 'z aen da gaout ur gemenerez kozh dezhi da gemer ur mekaniq.*»

Eus ar fin e c'haller degas d'ar penn kentañ ivez

«*Prenet e vije unan dezhi gant he gwaz pa zimezje.*»
«*Pa zimezje e vije prenet unan dezhi gant he gwaz.*»

Ar difiñvusted e penn ar frazennoù

Difiñvusted er frazennoù gourc'hemenn

«*Eomp kuit, hon-daou !*»

Talvezout a ra an doare-gourc'hemenn da reiñ urzh pe da reiñ ali dre hanterouriezh ar verb. Abalamour da se e vez lakaet hemañ da ventad kentañ.

Aze e vez e blas atav.

An difiñvusted er frazennoù a grog gant gerioù estlammañ, gerioù goulenn, gerioù hetin

Ur skouer bennak a frazennoù goulenn a gaver en destenn 03:

«*Peraq eo dit komz eus an diaoul ?*»
«*Daoust hag-eñ n'ac'h eus biskqazh c'hoantaet gwelout ar broioù pell ?*»

Kement all a vefe da lavaret diwar-benn gerioù espres all a vez graet ganto evit merkañ :

- an estlamm: «*Nag a drouz a zo en ti-mañ !*»
«*Pebezh den ledan eo hiennezh !*»

Pa 'z aen da gaout ur gemenerez kozh dezhi da gemer ur mekaniq e veze lavaret din e oa mekaniqoù a-walc'h en ti da zebriñ boued. **Ma lavaren dezhi kemer ur mekaniq d'he merc'h yaouank** e veze respontet din e vefe prenet unan dezhi gant he gwaz pa zimezje. En ur ger, e daou viz hanter ne'm boa gwerzhet nemet pevar mekaniq.

Diwar Loeiz ar FLOC'H, Va zamm buhez

02

NOTENN 2

Kement a fiñvusted a zo gant ar mentad islavarenn doareañ ha gant ar mentadoù.

Peraq eo dit komz eus an diaoul pa zigorañ dirazout dorjoù ar baradoz?

Daoust hag-eñ n'ac'h eus biskqazh c'hoantaet gwelet ar broioù pell...?
Ne gred ket dit klevet dija an eostig o kanañ e liorzhoù marzhus e-lec'h ma sempler dre frond ha kannder al lili?
Eomp kuit, hon daou !

Diwar Jarl PRIEL, Ar Spontailh

03

NOTENN 3

Difiñvus eo ur frazenn gant ur verb en doare-gourc'hemenn: **n'haller ket cheñch penn d'he mentadoù** evel m'hon eus gwelet betek-henn.

NOTENN 4

Ar goulenn o vezañ pal ar frazennoù-mañ, ar ger goulenn eo a lakaer, dre ret, en o fenn kentañ. Kalz gerioù goulenn all a zo c'hoazh: **piv**, **petra**, **pelec'h** (e-men), **penaos**, **pevare**, (peur, pegoulz), **pegement**, **pegeit**...

- an het: «*Ra vo graet evel-se !*»

Pal ar frazennoù o vezañ degaset gant an holl c'herioù ispisial-mañ, ar re-mañ eo a vez **lakaet atav da ventad kentañ pe e penn ar mentad kentañ**.

An difiñvusted er frazennoù diverb

Er frazennoù diverb n'haller ket eilpennañ ar mentadoù en-dro da **skoulm** ar frazenn, ar verb displeget, peogwir n'eus ket anezhañ. Ret eo da bep mentad chom en e blas.

«*Setu an hent !*»

«*Seul fichetoc'h, seul disteroc'h.*» (*Amañ e c'haller eilpennañ, met ne dalv ket ar memes tra*)

«*Echu an devezh.*»

An difiñvusted er frazennoù er furm nac'h

E penn kentañ ar frazennoù nac'h e vez kavet, peurvuiañ, ar verb displeget lakaet dirazañ ar rannig nac'h **ne** ha war e lerc'h, koulz lavaret atav, ar ger nac'h **ket**:

«*Ne gred ket dit klevout dija an eostig o kanañ e liorzhoù marzhus...?*»

Koulskoude e c'hallfed a-walc'h lakaat ur mentad all dirak ar mentad verb er furm nac'h:

«*E liorzhoù marzhus ne gred ket dit klevout dija an eostig o kanañ...?*»

Evel ur genlakadenn (sellet ouzh an evezhiadenn 2) eo neuze al lodenn gentan-mañ daoust ma ne vez ket troc'het diouzh ar peurrest eus al lavarenn gant ur virgulenn.

Ar pezh a c'hallfe bezañ dirazañ a zo en diavaez eus struktur al lavarenn (3): ur genlakadenn n'eo ken. Diwar gement-mañ e vo lavaret **n'eus ket a fiñvusted wirion er frazennoù nac'h**.

« <i>An dud</i> »	<i>ne brenont</i>	<i>ket mekanikoù.</i> »
	mentad kentañ	
Kenlakadenn	struktur al lavarenn	

(3) Abalamour da se, n'en deus levezon ebet ar mentad a-raok war displegadur ar verb :

«*An dud ne brenont ket mekanikoù.*»

Displeget e vez ar verb en ur stagañ merk an trede gour lies ouzh e zibenn e-giz pa ne vefe ket merket ar rener (**An dud**) er frazenn.

E diavaez struktur al lavarenn emañ «**An dud**.» Ma vefe tennet kuit ne cheñchfe tamm ebet al lavarenn evit se. Padal, ma vez lakaet e diabarzh struktur al lavarenn, da lavaret eo goude ar verb nac'h, neuze e levezon ar verb: ret e vo mirout hemañ d'an trede gour.

«*Ne bren ket an dud mekanikoù.*»

Perak e vez fiñvusted e penn ar frazennoù brezhonek?

«Ar c'heleier nevez» en diviz

En un tennad kaoz e vez komzet eus nouspet tra lerc'h-ha-lerc'h pe eus doare pe zoare ar memes tra: al lec'h ma tremen an traoù, an dud pe an traoù a weler, ar pezh a ra hini pe hini, perzh pe berzh d'an eil pe d'egile... (Sellit ouzh an destenn gentañ). Dre ma vez astennet ar gaoz e teu traoù nevez en diviz.

«**Keleier nevez**» a vo graet eus an holl ditouroù-mañ.

NOTENN 5

Gant ar mentad verb nac'h e krog struktur al lavarenn nac'h.

An hañv nevez ganet a dride a-gaouadoù e liorzhoù Breizh-Izel. An avel a drouze er gwez. Porzh Pennavern a oa moredet en heol klfouar. E gwasked ar skiber, ur vamm-yar, puchet er boultrenn, a c'houde un torrad labousedigoù dindan he eskell c'hweshet. Bep ar mare, ur poñsin a zic'houzouge a-zindan un askell...

Jakez RIOU, Gouel ar Sakramant

A-wezhioù e chom ivez an diviz war ar memes tra pe war ar memes den e pad ur pennadig. Diwar-benn un den, da skouer, e vo tu da lakaat ar gaoz war e anv, e furn, e zilh, al lec'h m'emañ, ar pezh emañ oc'h ober hag all...

(Sellit ouzh an eil testenn).

«*Keleier nevez*» a vo graet ivez eus an holl ditouroù disheñvel-mañ.

«Ar c'heloù nevez» lakaet war-raok

Troet eo ar brezhoneg da lakaat ar "c'heloù nevez" e penn kentañ ar frazennoù. Ur pleg a zo aze; n'eo ket ur redi (4). Kement karg a zo (verb, rener, renadenn, doareenn...) a c'hall en em gavout e-giz-se da ventad kentañ.

Pa vez meur a geloù nevez e c'haller kaout meur a ventad kenlakaet e penn kentañ e-giz e trede frazenn ar skrid kentañ.

En eil testenn, kement displegadenn a roer diwar-benn Mari a zeu pep hini d'he zro, e penn ar frazennoù ivez: ar pezh a ra, penaos eo.

Ar rener a c'hall e-giz-se en em gavout e penn ar frazennoù e-giz e galleg, met n'eo ket diwar ar memes abeg. Er brezhoneg komzet e kreisteiz ar vro e c'hoarvez dont da gentañ un tammig aliesoc'h, dreist-holl pa vez merket gant ur raganv-gour.

Pouezañ war ar «c'heloù nevez»

Ma'z en em gav an traoù nevez e penn kentañ ar frazennoù n'eo ket evit an dra-se e roer pouez dezho. Gant un droienn skoazell e ranker ober pa venner reiñ pouez d'ar c'heloù nevez. **An hini eo** eo an droienn hirañ. Lakaet e vez diouzhtu sko ouzh ar mentad kentañ:

«*An avel an hini eo a drouze er gwez.*»

«*Sellet an hini eo a reas a-dreuz gwerzhidou an nor.*»

Berraet e vez alies an droienn skoazell-mañ evit mirout unan eus he elfennoù nemetken: **an hini pe eo**.

«*Ur poñsin an hini a zic'houzouge a-zindan un askell.*»

«*Alvaonet eo e chomas Mari.*»

N'haller ket pouezañ gant ar gerioù-skoazell-mañ war mentad kentañ ar frazennoù er furn nac'h pe war hini ar frazennoù diverb.

An difiñvusted goude ar verb

Petra a vez kavet goude ar verb ?

Lavarenn 1 : *Yann Seitek* (rener) + *d'ar skof* (renadenn-doareañ)

L. 2 : *ur seurt* (renadenn-dra) + *en daou vloaz kentañ* (renadenn-doareañ)

L. 3 : rener

L. 4 : *ur mul bras, sur a-walc'h*, (doareenn + adverb kenlakaet) + *un azen gornek* (doareenn all)

L. 5 : *gouest* (doareenn)

L. 6 : *un dakenn netra* (renadenn-dra) + *en da benn* (renadenn-doareañ)

L. 7 : *er gêr* (renadenn-doareañ)

L. 8 : *ur pezh fouge* (renadenn dra) *ennañ* (renadenn-doareañ) + *o c'hoari e-tal e di* (furm-ober + renadenn-doareañ)

L. 9 : *ar vugale all* (rener) + *o vont d'ar skof* (furm-ober + renadenn-doareañ)

L. 10 : *deomp* (renadenn-dra dieeun) + *lod eus da ganetennoù* (renadenn-dra)

L. 11 : *unan* (rener)

Mari a ziskoachas trumm he fenn a-zindan al liñserioù. *Ne ouie ket pe an eur pe an diaoul en doa graet trouz en ti. Selaou a reas. Sellet a reas a-dreuz gwerzhidou an nor. Ne glevas netra, mes gvelet a reas ur prenestr, prenestr he zi, skferijennet holl evel pa vije bet al loar o parañ warnañ... Alvaonet e chomas Mari.*

Aozet diwar Jakez RIOU, An Ti Satanazet

05

NOTENN

Evit gallout lakaat ar c'heleier nevez war-raok en diviz an hini e vez fiñvusted er frazennoù brezhonek.

A bredik e voe kaset Yann Seitek d'ar skof. Met ne zeskas ket ur seurt en daou vloaz kentañ.

«*Ar skolaer,*» eme ar vamm, «*n'eo nemet ur mul bras, sur a-walc'h, un azen gornek, peogwir n'eo ket gouest da blantañ un dakenn netra en da benn. Ma ! Yannig, neuze e chomi er gêr.*

[...] *Diouzh ar mintin, antronoz, Yannig a oa ur pezh fouge ennañ, o c'hoari e-tal e di, p'edo ar vugale all o vont d'ar skof.*

«*Ro deomp lod eus da ganetennoù,*» eme unan.

«*Ha ni a roio re vrvavoc'h dit,*» eme egile.

Aozet diwar Yann ar FLOC'H, Koñchennoù eus bro ar Stêr Aon (Yann Seitek)

06

L. 12 : *re vravoc'h* (renadenn-dra) + *dit* (renadenn-dra dieeun)

Hervez ar garg a c'hoari ar mentadoù a zo goude ar verb e vez kavet o flas dezho. Kentelioù all a vo war ar c'hargoù e fin al levr, ne vo graet ken met menegiñ anezho amañ.

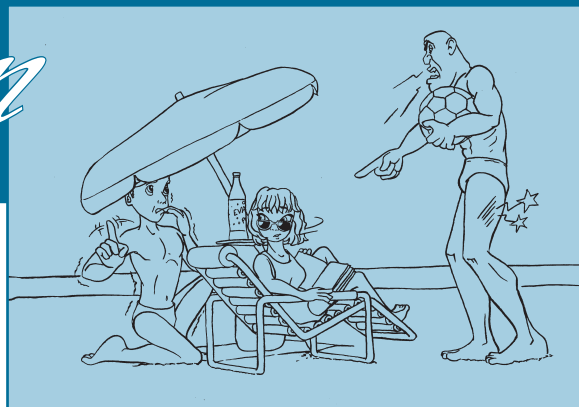
Petra a denner e-giz kentel eus ar skouerioù a-us ?

- *dont a ra an doareenn a-raok ar mentadoù all*

- *dont a ra ar rener a-raok ar renadennoù*

- *dont a ra ar renadenn-dra a-raok ar renadenn-doareañ*

N'eus ken met gant an araogenn **da** e vezer lakaet diaes pa vez displeget homañ (renadenn-dra dieeun pe dativ amañ) : e c'haller lakaat anezhi diouzhtu goude ar verb pa vez hiroc'h ar mentadoù all.

«Hemañ zo kadarn 'vat»

An anv 1

Ar furm, ar ster hag ar reizh

Ar strollad anv-kadarn

Unan eus ar gerioù pouezusañ er frazenn, gant ar verb, eo an anv (lavaret e vez "anv-kadarn" ivez). E frazennoù a zo ne vez kavet ken an daou-mañ:

«Bugale	a gane.»
anv	verb

Daoust ma c'haller kavout un anv e-unan evel er frazenn a-us, peurluviañ e vez gerioù all asambles gantañ: darn araosañ ha lod all war e lerc'h.

Gerioù spisaat a vez graet eus al lodenn vrasañ eus ar gerioù a gaver dirak un anv:

« <i>Dek ebeul</i> »	« <i>Ma anduilhenn</i> »
« <i>Un azen</i> »	« <i>An ti</i> »

Astenn an anv a vez graet eus ar gerioù a gaver war e lerc'h:

« <i>Dek ebeul bihan</i> »	« <i>Anduilhenn ar person</i> »
« <i>Un azen bennak</i> »	« <i>An ti a weler war ar maez</i> »

Dirak an holl c'herioù-mañ, ger-spisaat, anv hag astenn e vez kavet un **araogenn** a-wezhioù ivez:

« <i>Gant dek ebeul bihan</i> »	« <i>War un azen bennak</i> »
« <i>Goude anduilhenn ar person</i> »	
« <i>E-kichen an ti a weler war ar menez</i> »	

Pa vez un anv gant hini pe hini eus ar seurt gerioù-mañ, pe gant an holl a-wechoù, e vez ur strollad-anv(-kadarn):

« <i>Gant</i>	<i>dek</i>	<i>ebeul</i>	<i>bihan</i> »
araogenn	ger spisaat	anv	astenn
strollad-anv			

En e-unan e c'haller kavout an anv ivez. Neuze e vez krennet ar strollad-anv d'e furm berrañ:

« <i>Azened</i>	!»
anv = strollad anv.	

Furm an anv

An anvioù eeun hag an anvioù kevrennek

Anvioù **eeun** eo lod eus an anvioù a gaver er pennad 01:

« <i>disglavenn</i> »	« <i>motoioù</i> »
« <i>studieren</i> »	« <i>plas</i> »

Darn all avat a zo bet savet en doare **kevrennek** : div lodenn a zo anezho, staget gant ur varrennig-stagañ :

« <i>skof-veur</i> »	« <i>marc'hoù-houarn</i> »
----------------------	----------------------------

«**D**indan disglavenn ar skof-veur e oa o marc'hoù-houarn hag o motoioù gant ar studieren. Lakaet en doa unan bennak e garr-tan d'indan ivez e-giz pa ne vije ket bet plas a-walc'h war an dachenn-barkijñ a oa e-kichen.»

«*karr-tan*»

«*tachenn-barñ*»

An anvioù hag ar rummadoù gerioù all

Kavet e vez anvioù o deus ar memes furm hag anvioù-gwan-verb zoken :

«*un toull*»

«*toull eo*»

«*ur c'hamm*»

«*kamm eo*»

Skrivet e vez *d*, *b* pe *g* e fin an anv pa vez *t*, *p* pe *k* e fin an anv-gwan:

«*an droug*»

«*drouk eo*»

«*ar c'haled*»

«*kalel eo*»

An anv-verb a vez kavet implijet evel anv ivez

«*ar brudañ*»

Graet e vez neuze gant an dibenn *d* pa vez *t* e fin an anv-verb:

«*ar gweled*»

«*gwelet*»

«**E** 1856 e teuas a-benn Yann-Vari ar Bris da lakaat e «*vag-nij*» anvet «*An Albatros*» da sevel diwar traezhenn Trefeunteg e-kichen Douarnenez. Ar wezh kentañ e oa d'ur c'harr-nij pignat en aer.»

02

Ar seurtoù anvioù

An anvioù boutin hag an anvioù divoutin

Etre daou seurt e c'haller renkañ an anvioù a gaver er pennad 02 :

An anvioù divoutin

«*Yann-Vari*» ar Bris n'eo ket anv forzh piv.

«*An Albatros*» n'eo ket anv forzh peseurt lestr-nij.

Anvioù lec'hioù ken resis all eo «*Trefeunteg*» ha «*Douarnenez*.»

Anvioù divoutin a vez graet eus an anvioù-mañ dre ma tennont d'un den, d'un dra pe d'ul lec'h resis. Skrivet e vez an anvioù divoutin gant ul lizherenn vras en o fenn kentañ. Lakaet e vez da anvioù divoutin ivez:

- anvioù annezidi ur vro pe ur gêr:

«*ur Polognad*», «*Brestiz*», «*daou Amerikan*»

- anvioù ar skridoù, an oberennoù lennegezh, an abadennoù...

«*An Ti Satanazet*», «*Chadenn ar Vro*», «*Mona Liza*»

- Anvioù ar yezhoù a c'haller lakaat da zivoutin ivez met n'eo ket ret:

«*an izelvroeg*», «*al latin*.»

An anvioù boutin

Ne zegouezh ket an anvioù all d'un dra hepken. Bez' e c'hallont bezañ roet da veur a dra, da veur a vout pe da veur a geal all:

Ouzhpenn un «*draezhenn*» a zo e Breizh hag ouzhpenn ur «*c'harr-nij*» a zo bet savet ivez (ha pa ve bet anvet hemañ «*bag-nij*» da gentañ!)

An anvioù fetis hag an anvioù difetis

Bez' e c'haller dispartiañ etre daou rummad an anvioù a vez kavet er pennad 03 :

An anvioù fetis

Envel a reer gant ar re-mañ pezh a c'hall bezañ merzet gant skiantoù an den (gant an touch, ar selled, ar c'hleved hag all...):

«*tousegi*» «*lez*»

«*hent*» «*noz*»

«An tousegi, war lez an hent,
A gan o hiraezh,
Hag huñvreoù dianavez
En noz, en nozioù sklent.»

Jakez RIOU

03

«skfent»

Merkañ a ra an anvioù fetis:

- **traoù:** «houarn», «lizherenn» ...
- **boudoù:** «paotr», «logodenn», «mikrob»...
- **oberoù:** «jedadenn», «redadeg»...

An anvioù difetis

Ar re-mañ n'hallont bezañ merzet nemet dre ar spered:

«hiraezh»

«hunvre»

Merkañ a ra an anvioù difetis:

- **ur c'heal:** «frankiz», «feiz»...
- **ur perzh:** «leziregezh», «tommder»...
- **ur santadur:** «spont», «karantez»...

Ar reizh

Gourel, gwregel ha neutrel

Etre div reizh e vez renket an holl anvioù brezhonek war-bouez unanig bennak.

Gourel: «ma c'hi», «an taol», «ar mennoz»

Gwregel: «ar gazez», «an daol», «ar vojenn»...

Dre ar c'hemmadur a c'hoarvez goude ar ger-mell en unander e c'haller lakaat ar gour war wel pa grog an anv gant kensonennoù zo:

En anvioù gourel ne gemm nemet <k> :

k
c'h

En anvioù gwregel e vez an holl gemmadurioù-mañ:

k	t	p	g	gw	b	m
g	d	b	c'h	w	v	v

Dre ar c'hemmadur a vez alies war-lerc'h an anvioù gwregel e c'haller merzout ar re-mañ alies ivez (gwelout ar gentel war «Ar strollad-anv»).

Met an doare gwellañ evit bezañ sur eus gour an anvioù eo lakaat dirazo, pa c'haller, an niveroù 2, 3 ha 4 hag o deus ur furm c'hourel hag unan wregel:

«daou gi»	«div gazez»
«daou daol»	«div daol»
«daou vennoz»	«div vojenn»

Un nebeudig anvioù a zo da vezañ lakaet en ur rummad disheñvel. Graet e vo **anvioù neutrel** anezho.

Lakaet e vez furmoù gourel an niveroù dirak ar gerioù-mañ, met kemm a reont ha lakaat da gemm e-giz pa vijent anvioù gwregel:

«daou aer»	«an aer domm»
«daou amzer»	«an amzer vrav» .
«daou avel»	«an avel greñv»
«daou dra»	«un dra», «un dra gaer»
«daou re»	«ar re dost»

An doare da sevel ar furm wregel

Evit darn eus an anvioù boudoù ez eus un anv gwregel a glot gant an hini gourel ha disheñvel-mat diouzh hemañ:

«ur marc'h»	«ur gazez»
«ur c'hilhog»	«ur yar»
«ur paotr»	«ur plac'h»
«un aotrou»	«un itron»

Ur c'halz eus an anvioù boudoù avat a vez savet o furm wregel diwar ar furmoù gourel.

Staget e vez peurvuiañ, an dibenn **-ez** ouzh an anv gourel :

«kazh»	«kazhez»
«skrivagner»	«skrivagnerez»
«sant»	«santez»

Ar pep brasañ eus an anvioù loened n'o deus nemet ur furm, gourel pe gwregel. Evit diforc'hañ ar par diouzh ar barez e vez graet gant «tad-» / «mamm» (pe «par-» / «parez») :

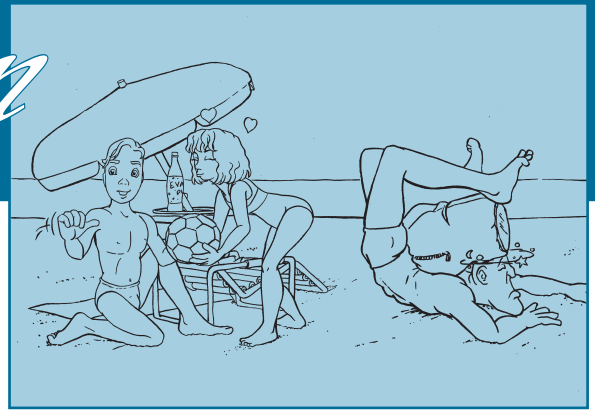
«an tad-lapin»	«ar vamm-lapin»
----------------	-----------------

Evit an anvioù tud divoutin e c'haller sevel ar furm gwregel gant harp an dibenn **-ez** ivez:

«ur C'hembread»	«ur Gembreadez»
«ur C'hastellad»	«ur Gastelladez»
«un Tangi» (anv familh)	«un dTangi-ez»

Er seurt anvioù-mañ e vez graet gant an dibenn **-enn** a-wezhioù ivez

«ur Plougastellad»	«ur Blougastelladenn» (gant dilhad ar vro)
--------------------	--

«Homañ zo kadam 'vat!»

An anv II An niver

Un enebadur daouek

Bez' e c'haller mont e brezhoneg eus unan da galz:

«ur blasenn»	« <i>pl</i> asennou»
«un hunvre»	« <i>hunv</i> reou»
«ur genaoueg»	« <i>genaou</i> eien»

Eus ar c'halz da unan e c'haller dont ivez:

«merien»	«ur <i>verienenn</i> »
«sivi»	«ur <i>sivienn</i> »

War daou zerez e vez enebet an niver dalc'hmat e brezhoneg. Un enebadur daouek a zo aze. Sellomp outañ a-dostoc'h.

Unander ha liester

Pa vez komzet eus un dra, ur boud pe ur c'heal hepken e vez implijet peurluviañ un anv en **unander**. Un **anv unan** a vez graet eus hemañ :

«*peul*», «*skolaerez*», «*poelladenn*»...

Pa venner menegiñ meur a hini eus an traoù-mañ e vez graet gant al **liester**. Un **anv lies** a vez neuze.

Lies doare a zo da sevel al liester diwar an unander :

- savet e vez peurluviañ en ur stagañ un dibenn. **Liesterioù dibenn** a vez graet eus ar re-mañ: «*peulioù*», «*skolaerezed*.»
- en ur gemm ul lizherenn bennak e furm an unander e c'haller e sevel ivez. **Liesterioù diabarzh** a vez graet eus ar re-mañ: «*manac'h*» / «*menc'h*.»
- doareoù digustumoc'h a zo da sevel un nebeud re all. **Liesterioù divoas** a vez graet eus ar re-mañ: «*den*» / «*tud*.»

Al liesterioù dibenn

An dibenn -ed a vez staget ouzh ar pep brasañ eus anvioù an traoù bev:

- tud: «*paotred*», «*krampouezherezed*», «*Hamed*» (anv familh)...
- loened ha pesked: «*tigred*», «*dluzed*», «*mikrobod*»...
- gwez en **-enn**: «*avalenned*»...

Staget e vez an dibenn **-ed** ivez ouzh an anvioù mekanikoù echuet gant: **-erez**: «*sunerezed*», «*pignerezed*»...

An dibenn -où (pe **-ioù**) a vez staget ouzh an anvioù traoù hag an anvioù difetis :

« <i>pokou</i> »	« <i>levrioù</i> »
« <i>kazetennoù</i> »	« <i>peulioù</i> »
« <i>skrammoù</i> »	« <i>kelc'hioù</i> »

Un nebeud anvioù tud ha loened a vez o liester dre **-où** ivez :

« <i>tadoù</i> »	« <i>testoù</i> »
« <i>leueoù</i> »	« <i>mammoù</i> »

Pa vez un anv er furm bihanaat (gwelet ar gentel war an dibennadur) ez a **-ig** da **-igoù**. Ha staget e vez an dibenn **igoù**-mañ ouzh furm lies an anv alies a-walc'h:

«labousig» «labousigoù» «labousedigoù»
 «skoulmig» «skoulmigoù» «skoulmouigoù»

Dibennoù all a vez implijet c'hoazh evit merkañ al liester

♦ an dibenn **-ien** (pe **-ion**)

Staget e vez hemañ ouzh an anvioù tud a echu gant **-er** pe **-our**:

«marc'hadourion» «kelennerien» «klaskerien-vara»

An anvioù mekanikoù pe binvioù a echu gant an dibennoù-mañ pe gant **or** a c'hall bezañ staget **-ien** outo el liester ivez:

«traكتورien»(«traكتورien»)/«traكتورioù»
 «motorien»/«motorioù»

An anvioù dre **-eg** pe dre **-ig** a vez staget **-ien** outo ivez. Kouezhañ a ra neuze ar **g** dibenn:

«beleg» / «beleien» «amezeg» / «amezeien»
 «pinvidik» / «pinvidien»

An anvioù-gwan implijet evel anvioù-kadarn a vez o liester dre **-ien** ivez :

«amourouzien»

Ouzh un nebeud anvioù all (echuet gant **l** pe **z** ur c'halz anezho) e stager **-ien** c'hoazh :

«ebeulien» «bourc'fuzien»

♦ an dibenn **-ier**

Kavet e vez ouzh dibenn un nebeud anvioù traoù. Lakaat a ra ar vogalenn da gemm e diabarzh an anv peuruiañ:

«garzh» / «gierzhier» «kazh» / «kizhier»
 «forc'h» / «ferc'hier» «roc'h» / «reier» (c'hi aet da get)

En anvioù lec'hioù dre **-eg** e ya ar **g** dibenn kuit en ur stagañ **-ier**:

«lanneg» / «lanneier»

♦ an dibenn **-i**

Pa vez staget an dibenn-mañ ouzh un anv unan e lak ar vogalenn diabarzh da gemm ivez peuruiañ:

«bran» «brini»
 «skudell» «skudilli»
 «prenestr» «prenistri»

An anvioù tud dre **-ad** (pe **-iad**) a vez savet o liester dre **-i** ivez:

«tremeniad» / «tremeniadi»

♦ an dibenn **-iz**

An anvioù tud dre **-ad** (pe **-iad**) a verk ar re a zo o chom en ul lec'h bennak a vez o liester dre **-iz** avat:

«kêr» «kêriz»
 «Kemperad» «Kemperiz»
 «Breizhad» «Breizhiz»

Al liesterioù diabarzh

Emaomp o paouez gwelet un toullad anvioù a gemm o vogalenn diabarzh diwar efed an dibenn liester. Trawalc'h e vez a-wezhioù ar **c'hemm vogalenn diabarzh** evit merkañ al liester. Ne vez staget dibenn ebet a-benn neuze:

-kemm **a > e** :

«dant» / «dent» «larc'h» / «lerc'h»
 «karreg» / «kerreg»

DIWALL

N'eus reolenn rik ebet evit gouzout pegoulz e ranker ober gant an dibenn **-ioù** e lec'h **-où**. Peuruiañ, koulskoude, e vez lakaet **-ioù** war-lerc'h:

- ar vogalennoù **o, ou, oñ, v** (ha pa ve homañ un hanter genso-nenn) :

«tuoù», «broioù», «kavioù»...

- ar c'hensonennoù **l, r** hag **n** pa ne vezont ket doubl:

«heolioù», «kêrioù», «poanioù»...

- ar c'hensonennoù **z, zh**, ha **c'h**:

«menezioù», «bennozhoù», «brec'hoù»...

DIWALL

Pa vez un anv kevrennek ennañ daou c'her liammet gant ur varren-nig-stagañ ne vez lakaet merk al liester nemet ouzh an hini kentañ:

«karr-tan» «kiri-tan»
 «loa-zour» «loaioù-dour»

-kemm **ou**, **o** > **e**, **i** :

«ozhac'hi» / «ezhec'hi» «louarn» / «lern»
«kordenn» / «kerdin» (gant koll un n)

Al liesterioù divoas

Bez' ez eus doareoù zo da sevel al liester a vo anvet «divoas» dre ma vez graet gant harp un nebeud **dibennoù rouez** a gemm a-wezhioù furm an anv unan:

- **iel**: «korm» / «kerniel» (ur vuoc'h)
- **ied**: «biz» / «bizied» (taol-mouezh war an eil i)
- **on**: «laer» / «laeron»
- **ez**: «ti» / «tiez»
- **ent**: «kar» / «kerent»
- **e**: «bugel» / «bugale»
- **er**: «kog» / «kejer» «ti» / «tier»

An direizhder a c'hall bezañ ivez **un dibenn all ouzhpenn** an dibenn liester:

«c'hoar» / «c'hoarezed» (+ **-ez-**)

Direishoc'h eo c'hoazh al liesterioù a zo anezho **gerioù disheñvel** krenn diouzh furm unander an anv:

«den» / «tud»

«ki» / «chas»

«Kezeg» ha «saout» a zo liester war un dro da «marc'hi» ha «kazeg», da «buoc'hi» ha «tarv» (liester pep hini eus ar re-mañ o vezañ «mirc'hi», «kazekeñned», «buoc'hed», «tirvi»).

Ar yezh oc'h eeunaat ar merkoù liester

Bez' emaoamp o paouez gwelet e vez kavet dibennoù liester kalz stankoc'h eget re all ha darn all rouez-kenañ. Troet eo ar yezh da eeunaat, avat, ha da lakaat ar pezh a zo divoas da blegañ da reolenn an implij brasañ.

Abalamour da se e kavoc'h gerioù zo a c'haller sevel o liester e meur a vod: en un doare digustum a-walc'h hag en un doare kustumoc'h.

An dibennoù **-où** (pe **-ioù**) hag **-ed**, dreist-holl, a zo o trec'hiñ evel-se tamm-ha-tamm war an direizhderioù.

Setu amañ un nebeud skouerioù renket dre rummad:

Unander	Liester divoas	Eeunadur
eskob niz	eskibien nizien	eskobed nized
porzh foz	perzhier fezier	porzhioù fozioù
touseg bag neizh	tousegi bigi neizhi	touseged bagoù neizhioù
azen kabel torgenn	ezen kebell tergen	azened kabelloù torgennoù
ael naer kraf	aelez naeron krefen	aeled naered krafoù

Stroller hag unanderenn

DIWALL

Bez' ez eus un nebeud anvioù-stroll a zo aet da goll. Ne chom nemet o unanderenn a vez kemeret bremañ evel un anv unan. Savet e vez neuze al liester war gwirzienn ar strollder memes tra:

«*gwrizienn*» / «*gwrizioù*»
«*bouzellenn*» / «*bouzelloù*»

Anvioù zo a verk traoù pe boudoù kemeret a-gevret ha n'eo ket un dra pe ur boud hepken :

«*stered*», «*kistin*», «*logod*», «*neud*»...

Graet e vez **anvioù-stroll** eus ar re-mañ ha komzet e vez neuze a **strollder**.

Talvoudegezh an anvioù lies en devez ar strollder:

«*da c'hoarielloù a vo poent renkañ anezho*» (*liester*)

«*da vlev a vo poent kribañ anezho*» (*strollder*)

Pa vez c'hoant da envel unan hepken eus an traoù pe ar boudoù a vez meneget gant an anv-stroll e vez savet un **unanderenn** diwar hemañ en ur stagañ an dibenn **-enn** outañ:

«*steredenn*», «*kistinenn*», «*louzaouenn*» (*ou > aou*)

«*logodenn*», «*neudenn*».

Gerioù gwregel eo an holl c'herioù-mañ. Talvoudegezh ar gerioù unan o deus:

«*ar vuoc'h-se a vo poent degas anezhi d'ar gêr*» (*unander*)

«*al logodenn-se a vo poent pakañ anezhi*» (*unanderenn*)

An adliester

Diwar al live lies

Pa vez kemeret ur strollad traoù pe boudoù (merket gant al liester pe ar strollder) hag e c'hoantaer merkañ un niver brasoc'h c'hoazh eus an traoù-mañ e vez graet gant un adliester:

Kemeret e vez ar furm strollder pe liester e-giz pa vijent furmoù unan hag enebet e vez an adliester outo:

- enebadur unan/lies:

«*park*» «*parkoù*» (*ur strollad parkoù*)

- enebadur liester/adliester:

«*parkoù*» «*parkeier*» (*meur a strollad parkoù*)

♦ Gant an dibenn **-eier** (**-oùier** e brezhoneg Gwened) e vez savet an adliester pa vez al liester dre **-où** (pe **-ioù**) ha kemer a ra plas an dibenn-mañ:

«*dourioù*» «*doureier*»

«*kambrou*» «*kambreier*»

«*levrioù*» «*levreier*»

Pa vez **-enn** a-raok ar merk liester **-où** eo gant an dibenn **-inier** e vez graet e plas an daou all:

«*gwalennoù*» «*gwalinier*»

«*pazennoù*» «*pazinier*»

♦ Gant an dibenn **-où** (**-ioù**) e vez savet an adliester evit an holl liesterioù all hag an anvioù-stroll:

«*loened*» / «*loenedoù*» «*geot*» / «*geotoù*»

«*tud*» / «*tudoù*» «*karotez*» / «*karotezioù*»

«*bugale*» / «*bugaleoù*» «*dilhad*» / «*dilhadoù*»

Diwar al live unan

Pa c'hoantaer merkañ un niver bihanoc'h eget ar pezh a veneger gant ar strollder e vez graet gant an unander staget merk al liester outañ (**-où** pe **-ed**):

- enebadur strollder/unanderenn:

«*blev*» «*blevenn*»

- enebadur unander/adliester:

«*blevenn*» «*blevennoù*» (*un nebeudig*)

Setu un nebeud skouerioù all:

«*kroumoul*» / «*kroumoulenn*» «*kroumoulenn*» / «*kroumoulennnoù*»

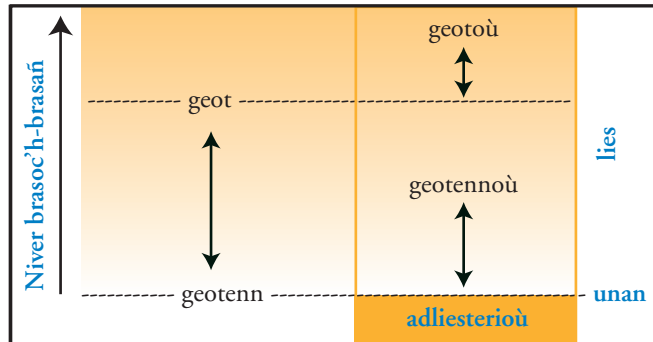
«logod» / «logodenn»

«logodenn» / «logodenned»

«greun» / «greunenn»

«greunenn» / «greunennoù»

Savomp bremañ un daolenn gant an holl enebadurioù a c'haller kaout pa vez anvioù-stroll:

An hollder

Diforc'h diouzh an anvioù stroll emañ an anvioù a dalv da venegif un danvez dre vras pe ur rumm traoù:

«houarn»

«koad»

«douar»

«plastik»

«chokolad»

«gwin»

Gerioù unan eo ar re-mañ:

«an aval-mañ n'eo ket aes dantañ anezhañ» (unander)

«an houarn n'eo ket aes troc'hañ anezhañ» (hollder)

N'eus ket tu da gaout unanennoù en anvioù-mañ eta. Kaout un darn anezho ne lavaran ket. Graet e vez neuze gant ar gerioù-mañ evit envel ul lodenn :

- **banne** (bannac'h, lom, takenn, berad...) evit an traoù tanav, dourennoù hag all...:

«ur banne kafe» «ur berad avel.»

- **tamm** (pe gerioù all) evit an traoù all, kaledoù, santadurioù, hag all...:

«un tamm bara» «un tamm aon» «ur c'horfad spont.»

An daouder

Evit envel ar benvegadoù-korf a zo daou-ha-daou e vez graet gant an daouder. Savet e vez gant harp **daou** pe **div** :

«lagad»

«daoulagad»

«skouarn»

«divskouarn»

«dorn»

«daouarn»

«brec'h»

«divrec'h»

«glin»

«daoulin»

«gweuz»

«divweuz»

«troad»

«daoudroad»

«gar»

«divhar»

(«treid» a lavarer ivez)

(pe «divesker»)

Anvioù lies eo an anvioù en daouder (rak daou pe div a zo !) hag enebet e vezont ouzh ar furm unan :

«e skouarn ne vez ket ruz»

«e divskouarn ne vezont ket ruz»

Bez' e c'haller kemer an daouder evel un unanenn ivez ha lakaat ar ger-mell «ur» dirazo pe, c'hoazh, o lakaat el liester gant harp an dibenn **-où** (**-ioù**). Enebet e vez neuze un daouder ouzh ur rummad daouderioù.

«daoulagadoù lugernus o sellet outañ e-keiz an noz.»

«un daoulagad du en e benn.»

DIWALL

a) Kavet e vez ivez an dibenn **-enn** ouzh gerioù zo a vez renket e rummad an hollder. Ne verker ket neuze un unander avat. Ur ster disheñvel a vez gant ar gerioù-mañ ha gerioù unan gwirion int, o liester dre **-où**.

Diwar

«douar» : «douarenn» (goudor ul lapin)

«to» : «toenn» (golo un ti)

«kolo» : «koloenn» (ruskenn graet gant kolo)

b) Ar gerioù lodennañ «**tamm**» ha «**banne**» a vez implijet evit an hollder a zo da dostaat ouzh gerioù all a servij da dennañ un unanenn eus anvioù zo, stroll pe lies:

penn : «ur penn-chatal»

«ur penn-moc'h» a zo deuet da vezañ «ur pemoc'h.»

loen : «ul loen-kezeg»

pezh : «ur pezh-arbeuri»

gwezenn : «ur wezenn-gelvez.»

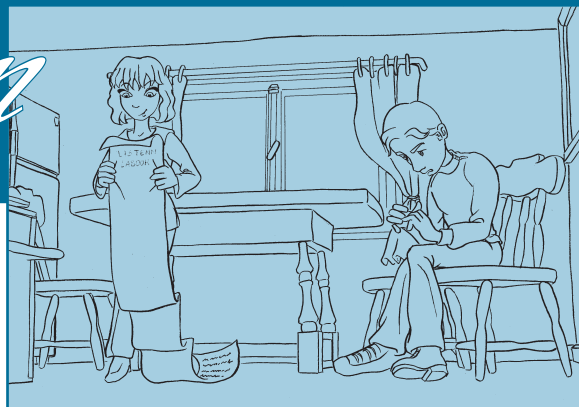
Taolenn an enebadurioù daouek

Gwelet hon eus, e-doug ar gentel, e ya dre zaou an enebadurioù a denn d'an niver e brezhoneg.

Setu amañ un daolenn a ginnig an holl enebadurioù liesseurt a vez kavet:

	Strollder / Unanderenn	Unander / liester	Daouder	Hollder	
Enebadur diazez	plouz ↔ (plouzioù)	koadoù ↔ (koadeier)			Live lies
	plouzenn ↔ (plouzennoù)	koad	daoulagad		
	plouzenn	koad	lagad	dour	Live unan
				banne dour	

() adliester

«Ret e vo dit tremen dre... pe... pe... ha kemer-se... pe ... pe
c'hoazh...»
«Spisait mar plij!»

Spisaat an anv I

Ar gerioù spisaat

Lamet ez eus bet gerioùigoù diouzh frazennoù ar pellskrid-mañ a-benn espern war priz ar gasadenn. Setu int mesk-ha-mesk: **ma**, **ar**, **ur**, **he**, **ar**, **da**.

Deoc'h da lakaat anezho en-dro en o flas.

Petra eo ar gerioù spisaat?

Gerioù spisaat a vez graet eus ar gerioù ho peus lec'hiet en-dro er pellskrid.

Gerioù berr ez int. A-gevret gant un anv-kadarn e vezont kavet ha lec'hiet e vezont dirak hemañ.

Petra a roont deomp da c'houzout?

«Spisaat» a reont an anv a vez war o lerc'h. Reiñ a reont deomp da c'houzout:

- **Pe reizh eo.** Gouezet e vez ha gourel pe wregel eo an anv dre ar c'hemmadur a zegas ar ger-mell en e gensonenn gentañ:

«an taol» (*digemm = gourel*)

«an daol» (*t > d = gwregel*)

- **Pet ez eus:**

«un ti», «ugent ti»...

- **Da biv eo:**

«ma botez», «o zad»... («ar votez», «an tad» pa ne lavarer ket da biv eo, an **dic'hour** en ur feson)

Strizh pe amstrizh

Titouret e vezer war un anv gant ar gerioù spisaat en doare ma vez lakaet **resis** gant gerioù zo: (n'eo ket forzh pere)

«ar c'harr-tan ruz»

«ho chupenn»

Gant gerioù all, avat, e vez **amresisoc'h** an doare da ginnig an anv:

«ur c'harr-tan ruz» «teir chupenn?» (forzh pere e c'hall bezañ)

Gerioù spisaat strizh a vez graet eus ar rummad gerioù spisaat kentañ ha **gerioù spisaat amstrizh** eus an eil.

Ur pellskrid

«**P**edet out da gouel aozet gant
mignonez evit deiz-ha-bloaz—
Deus gant c'hoar— Degas sac'h
kousket ha pladennoù 'teus prenet—»

01

DIWALL

N'eo ket «ger spisaat» kement ger a vez kavet dirak un anv avat. Un nebeud anvioù-gwan-doareañ, da skouer, a vez kavet dirazañ ivez (gwelout ar gentel war «an anv-gwan-doareañ»): «**ur c'hozh ti**», «**ur c'frenn baot**»...

Diwallit, ar gerioù «**mell**» «**pikol**» ha «**pezh**» a vez kavet dirak an anvioù n'hallont bezañ lakaet da anvioù-gwan dre ma vezont lakaet el liester:

«**melloù avaloù-douar**», «**pezhioù tud**» ...

Ar ger-mell strizh

E roll

Kudenn: Setu un teskad 10 niver:

$E = 6, 12, 18, 24, 30, 33, 48, 54, 72, 84$

Klokait ar frazennoù-mañ en ur ober gant ar ger spisaat a zegouezh:

- Pa vez kemeret ... niver en teskad **E** e vez gwelet e c'hall bezañ rannet dre 3.

- Pa vez kemeret ... niver ... (lakait an niver) en teskad **E** e vez gwelet ne c'hall ket bezañ rannet dre 2.

Evit gwelet hag-eñ eo gwir ar frazenn gentañ, eo ret kemer an holl niveroù, evit kadarnaat. Setu perak ez eus bet graet gant «**ur**», ger-mell amstrizh.

Er c'hontrol, n'eus nemet un niver a zegouezh en eil frazenn: **33**.

Graet ez eus bet gant ar ger-mell strizh «**an**.»

Merket e vez gant ar ger-mell strizh e vez resis ar pezh a vez komzet diwar e benn.

E furmoù

Meur a furm a vez kavet d'ar ger-mell strizh hervez penn kentañ ar ger a zeu war e lerc'h.

- Gant **an** e vez graet dirak ar vogalennoù hag ar c'hensonennoù **n, t, d, h**:

«**an azen**», «**an dachenn**», «**an heskenn**»...

- Gant **al** e vez graet dirak **l**:

«**al labous**»

- Gant **ar** e vez graet dirak ar c'hensonennoù all hag an hanter-gensonennoù **w** ha **y**:

«**ar vuoc'h**», «**ar yar**»...

Setu aze ar furmoù dizalc'h a gaver d'ar ger-mell strizh. Ur furm kemmesket a gaver dezhañ ivez pa vez implijet goude an araogenn **e/en**. Dont a ra an daou da vezañ **en, el, er**:

«**e**» + «**an ti**» = «**en ti**»

Er yezh komzet (Kerne) e tegouezh vogalenn ar ger-mell strizh mont da netra: «**ga'n dorn**» (gant + an), «**ba'n ti**» (e-barzh + an)

E implij

E-keñver ar rummadoù gerioù

Ma vez graet **gerioù spisaat an anv** eus stummoù ar ger-mell strizh eo peogwir e vezont kavet dirak an anvioù peurvuiañ:

«**an dourenn**» «**ar jabadao**» «**al lutun**»

Gerioù eus ur rummad all a c'hall kemer plas an anv-kadarn. Neuze e vez lakaet ar ger-mell strizh dirazo ivez:

- **Erlec'hiadoù strizh an anv-kadarn**: ar re resis, **an hini** hag **ar re**, koulz hag an hini hollek **ar pezh**:

«**ar vuoc'h ruz**»

«**an hini ruz**»

«**an dud treut**»

«**ar re dreut**»

«**an traoù kaer 'peus lavaret**» «**ar pezh 'peus lavaret**»

(met diret eo ober gant **ar** dirak **pezh**)

- **an anv-verb**:

«**al lenn hag ar skrivañ**»

- **an anv-gwan-doareañ**:

pa vez implijet un anv-gwan evel un anv:

«**an dous hag an trenk**»

ha dreist-holl pa vez hemañ en derez uhelañ:

«**ar c'hoshañ**»

E-keñver an niver

Ne gemm ket furm ar ger-mell diouzh ma vez un dalvoudegezh unan pe un dalvoudegezh lies gant an anv a vez war e lerc'h.

Kavet e vez ar ger-mell dirak forzh peseurt rummad gerioù renket

hervez an niver:

- **unander ha liester:**

«*ar poull*», «*ar poullou*»

- **strollder hag unanderenn:**

«*ar c'histin*», «*ar gistinenn*»

- **hollder:**

«*al laezh*»

E-keñver ar gour:

Pa vez lakaet ar ger-mell strizh dirak un anv e c'haller kaout ur c'hemmadur pa grog an anv-mañ gant ur gensonenn. Talvezout a ra ar c'hemmadurioù-mañ da ziskouez ar gour.

♦ Pa vez an anvioù **el liester** ne vez ket enebet ar gerioù dre ar gour peurluviañ: forzh a be c'hour e vent ne vez graet nemet ar c'hemmadur <K> → <C'H>:

«*kazh*» (gourel)

«*ar c'fizhier*»

«*kador*» (gwregel)

«*ar c'hadorioù*»

♦ Pa vez an anvioù **en ur stad all** (unander, strollder, unanderenn, hollder, daouder) e vez enebet ar gerioù gourel ouzh ar re wregel dre ur c'hemmadur (gwelout ar gentel war «*ar c'hemmadurioù*»):

«*ar c'fiazh*» (gourel)

«*ar gador*» (gwregel)

«*ar morzhof*» (gourel)

«*ar vamm*» (gwregel)

Framm an diskouezañ

Graet e vez gant ar ger-mell strizh dirak un anv-kadarn pa vez hemañ e **framm an diskouezañ**, da lavaret eo heuliet gant gerioù diskouezañ.

Kement-mañ a zo gwir pa vez graet gant gerioù diskouezañ strizh:

«*an hent-mañ*», «*an ostaleri-se*», «*ar menez-font*»...

Ken gwir all eo pa vez implijet ur ger diskouezañ amstrizh:

«*an hent all*»...

Arboell ar ger-mell strizh

En anvioù boutin:

Chom a reer hep ober gant ar ger-mell strizh dirak an anvioù boutin a-wezhioù. «Arboellet» e vez ar ger-mell strizh pa vez d'ober gant:

- **an anvioù amzeriata a verk ur pred resis a c'hall dont ingal:**

«*da goan e vo soubenn*»

«*da Veurzh e vez dañs*»

- **ar ger kêr pa dalvez hemañ evit ar geoded dre vras:**

«*Kêr n'eo ket bras*», «*a-dreuz kêr*», (met «*ar gêr-se*»). «*Mont e kêr*»
(*d'isheñvel diouzh «mont d'ar gêr»*)

- **un anv-kadarn en-dro c'hervel:**

«*Itron!*»

«*Paotrig!*»...

- **un anv-kadarn e troioù verbel zo :**

«*bale bro*»

«*redek mor*»

«*labourat douar*»

«*kizellat koad*»

«*ober droug*»

«*ober hillig*»

«*cheñch tu*»

«*cheñch penn*»

«*bezañ poent*»...

- **bommoù sonnet evel ar c'hrennlavarioù:**

«*Rodig a dro a wel bro*»

- **derez uhelañ un anv-gwan pa vez lakaet dirak un anv (bez' e c'haller ober gant ar ger-mell strizh ivez en degouezh-mañ):**

«*(ar) bravañ tra zo da welet*»

En anvioù divoutin

DIWALL

An anvioù tud lies a vez enebet, avat (gwelet ar gentel war «*ar c'hemmadurioù*») :

«*ar vistri-skol*» (gourel)

«*ar mestrezed-skol*» (gwregel)

Gant an daouder eo ar furm gourel eo a c'hell degas kemmadurioù (ne vezont ket graet atav):

«*d'vskouarn bihan*»

«*daoulagad vras*».

DIWALL

Diwallit da dreuzimplij ar gerioù diskouezañ strizh:

gant **-mañ** e rankit ober pa vez ar pezh a gomzit diwar e benn tre en ho kichen (e galleg, er c'hontrol, e c'haller ober gant **là** betek sko ouzhoc'h).

Un toullad anvioù divoutin a zo na vez ket implijet ar ger-mell strizh dirazo. Bez' e c'haller o renkañ e tri rummad:

- anvioù amzeriata a denn d'ur pred resis:

«miz Ebrel» «Nedeleg» «Gouel Yann»...

- anvioù o tennañ d'ar c'heografiezh:

- ar broioù (gant pe hep harp ar ger Bro-):

«Europa», «Bro-C'hall», «Ameriká», «Iwerzhon», «Bro-Gembre», «Bro-Wened»...

(koulskoude e vez lavaret «ar Poc'her», «an Amerik», «ar C'hanada», «ar Frañs», «an Europ»...)

- ar parrezioù hag ar c'hêrioù (gant pe hep harp ar ger kêr-):

«Poullaouen», «Vladivostok», «Kêr-Gemper»...

(koulskoude e vez lavaret «An Alre»)

- un anv menez bennak eus Breizh :

«Menez-Are», «Menez-C'homh»...

- anvioù tud e degouezhioù zo:

- dirak furm lies anvioù an annezidi e c'haller chom hep lakaat ar ger-mell pa vez savet al liester gant harp an dibenn -iz:

«ar Vreizhiz» pe «Breizhiz», «al Leoniz» pe «Leoniz»...

- dirak anvioù-bihan an dud ne vez ket implijet a c'her-mell :

«Yann, Pêr ha Jakez.»

- dirak an anvioù familh e vez kavet alies ar ger-mell:

«ar Penneg», «an Du», «ar Bourc'hiz»...

- dirak un titl lakaet dirak an anv-mañ e ranker ober gant ar ger-mell strizh:

«an Aotrou Pendivalo», «an Duhez Anna» ...

En doare-perc'hennañ

Lavaret ez eus bet e servij ar ger-mell strizh da resisaat an anvioù. Ar gerioù perc'hennañ a c'hoari ar memes roll. Un doare all a zo d'e resisaat: merkañ e «berc'henner» gant un anv all:

«ma zi»

«ti Yann»

«ar beg», «he beg»

«beg ar siminal»

Lakaet e vez ar «berc'henner» goude an anv «perc'hennet.» Komzet e vez neuze eus an **doare-perc'hennañ** evit ober anv eus ar framm savet gant an daou. Dre m'eo bet resisaet an anv kentañ gant an hini a zo bet lakaet d'e heul n'eus ket ezhomm eus harp ar ger-mell strizh dirak an anv kentañ ken:

Ar ger-mell strizh

O roll

Poelladennig

- Ar verc'hodenn a zo din

- Ar gambr a gouskezh enni

- Ar marc'h-houarn en deus prenet

- *Ar stilo a vez en e sac'h*

Frazenn dre frazenn, tennit kuit ar mentad a zo e liv ha lakait ur ger spisaat all e-lec'h ar ger-mell strizh *ar* en doare da virout ar memes ster, dre vras.

Petra a ouzer gant ar gerioù ho peus kavet ne oa ket tu da c'houzout gant *ar* hepken?

Ken resis eo ar gerioù perc'hennañ hag ar ger-mell strizh. Met reiñ a reont da c'houzout, ouzhpenn, eus peseurt gour eo an hini eo dezhañ ar pezh a zo merket gant an anv. Gerioù-mell personel int en un doare :

	« <i>an</i> <i>ti</i> »
resis	
gour ebet merket	

	« <i>he</i> <i>zi</i> »
resis	
trede gour gwregel	

O furmoù

U 1 (kentañ gour unan)	MA	'M ⁽¹⁾
U 2 (eil gour unan)	DA	'Z ⁽¹⁾
U 3g (trede gour gourel)	E	
U 3gw (trede gour gwregel)	HE	
L 1 (kentañ gour lies)	HON ⁽²⁾	HOR HOL
L 2 (eil gour lies)	HO	HOC'H ⁽³⁾
L 3 (trede gour lies)	O	

(1) Furmoù liammet a vez graet eus ar furmoù 'M ha 'Z. Implijet e vezont pa ranker ober gant ar gerioù perc'hennañ kentañ hag eil gour unan war-lerc'h an araogennoù *e(n)* ha *da* :
e + ma = em da + ma = da'm e + da = ez da + da = da'z
 (K0oulskoude e vez klevet *e(n)* *da* ha *da da* er yezh komzet ivez)

(2) Bez' e c'haller ober dalc'hmat gant *hon* pe implij ar furmoù *hon*, *hor*, *hol* evel ma vez implijet furmoù ar ger-mell:
hon ti (pe: *hon zi*) *hon ti hon kêr* (pe: *hon c'hêr*) *hor c'hêr*
hon liorz *hol liorz* *hon park* (pe: *hon fark*) *hor park*

(3) Graet e vez gant ar form *hoc'h*, e-lec'h *ho*, dirak ur vogalenn:
ho mignon / *hoc'h amezeg*

O implij

Dirak ar rummadoù gerioù

Bez' e c'haller implij ar gerioù perc'hennañ e-giz ar gerioù-mell strizh:

- **dirak un anv-kadarn:**

«*e wastell*»

- **dirak ar gerioù implijet evel anvioù-kadarn:**

«*da zimeziñ*»

- **dirak erlerc'hiadoù un anv-kadarn:**

«*ma hini*»

Evit merkañ ar berc'henniezh:

Merkañ a ra ar gerioù perc'hennañ pe c'hour eo an hini, pe ar re, a zo «perc'henn» war ar pezh a vez merket gant an anv:

«*ho polotenn*» (*Deoc'h eo: c'hwi a zo perc'henn warni*)

Bez' e c'haller pouezañ war ar «perc'henn» en ur sevel ur **framm perc'hennañ**. Neuze ne vez ar ger perc'hennañ nemet al lodenn gentañ eus hemañ:

DIWALL

Kavet e vez ar gerioù perc'hennañ dirak ar verboù a-hend-all, evit merkañ ar gour evel renadenn-dra:

«*Da welet a ran*» (gwelout ar gentel war «strollad ar verb»). Dirak ar gerioù pegementiñ e vez kavet ar gerioù perc'hennañ ivez. Talvezout a reont neuze da adverboù:

«*ma-unan*», «*hon-tri*» (gwelout ar gentel war «an adverboù»)

- gant harp displegadur da:

« **ma** **anv** **din** »

- gant harp ar raganvioù-gour :

« **ma** **anv-** **me** »

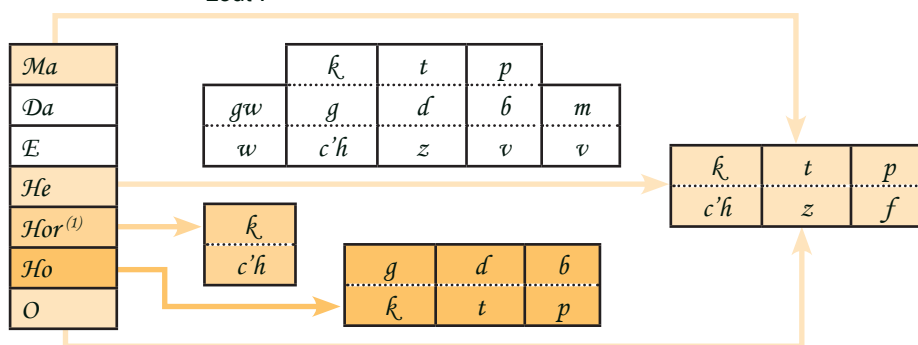
- ganto o-daou:

« **ma** **anv** **din-me** »

E-keñver ar c'hemmadurioù

Pa vez graet gant ar gerioù perc'hennañ e teu kemmadurioù e penn kentañ an anv a zeu war-lerc'h pa grog hemañ gant kensonennoù zo war-bouez **ho** (hag **he** e lec'hiennoù zo).

Setu amañ an daolenn a verk ar c'hemmadurioù a c'hall c'hoarvezout :

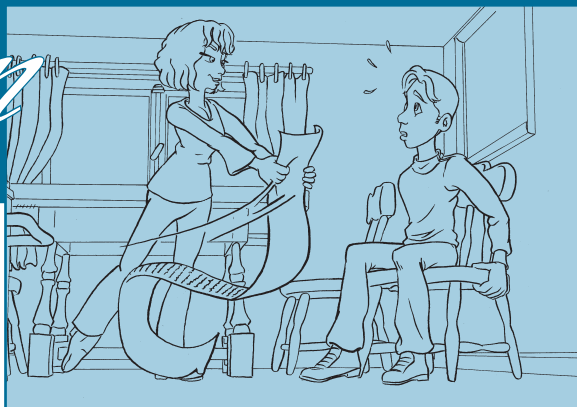
(1)

<i>k̄</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>c'h</i>	<i>z</i>	<i>f</i>

pa vez graet
gant **Hon** e TREGER

Pa grog un anv gant <s> e vez distaget /z/ war-lerc'h an holl c'herioù perc'hennañ, **war-bouez ho**, met ne vez ket skrivet ar c'hemmadur-mañ. Kement-mañ n'eo ket gwir e Gwened-Uhel:

« *ma sac'h-sfol* » (ma zax 'sko:l)

«A-du, ober a rit war-dro pep tra!»
 «A-benn ar fin, gwelloc'h eo dit spisaat!»

Spisaat an anv II

Amresis

Ar ger-mell amstrizh

E roll

Sellit en-dro ouzh ar gudennig a oa da ziskoulmañ e penn kentañ al lodenn a denn d'ar ger-mell strizh.

Gant ar ger-mell amstrizh e vez merket un anv-kadarn na vez ket gwall resis ar pezh a ouzer diwar e benn pe a zo unan e-touez re all:

«Gwelet a ran ur vag» (met n'ouzon netra diwar he fenn).

«Rø ðin ur sigaretenn» (forzh pehini e-touez re all).

E furmoù

Dindan tri furm e vez kavet ar ger-mell amstrizh: **un**, **ul**, **ur**. Graet e vez ganto dres evel gant furmoù ar ger-mell strizh (**an**, **al**, **ar**) hervez lizherenn gentañ an anv-kadarn a zeu war o lerc'h:

«un dulipezenn»

«an dulipezenn»

«ul lastikenn»

«al lastikenn»

«ur bod»

«ar bod»

E implij

- ♦ e-keñver an enebadur unan-lies

Evit merkañ ar pezh a zo unan e vez graet gant ar ger-mell amstrizh⁽¹⁾

(1) Ar gerioù **sizhun**, **miz** ha **bloaz** a vez kavet hep ar ger-mell a-wechoù:

«Bloaz eo bet o chom e Naoned.»

Er c'hontrol, ne vez ket implijet ar ger-mell amstrizh evit merkañ ar pezh a zo lies⁽²⁾

Lierster: «olifanted», «moc'h»

Strolläer: «kïstin», «geot»

(2) Ur wezh bennak e vez kavet ar ger-mell amstrizh dirak un anv el liester koulskoude:

- pa veneger un dra a zo dre zaou pe dre rummad: «ur bragoù», «ul loeroù», « (ul) lunedoù», «ur skilfoù»... (kemeret e vez ar rummad-mañ evel «un dra» hepken).

- pa venner merkañ ez eus un nebeudig eus ur rummad traoù pe tud: «ur geriennoù bennak» (2 pe 3 ger), «un dud a oa eno» (un engroez)...

- ♦ e-keñver an hollder

En unander avat ez eus ur rummad gerioù na vez ket lakaet atav ar ger-mell amstrizh dirazo. Lavaret e vez neuze emaint en hollder.

- gerioù a verk danvez dre vras:

«gwin», «laezh», «douar», «pri»...

Pa vez komzet eus un darn anezho e vez graet gant *banne* (takenn,

(lomm...) evit an dourennoù ha gant tamm evit an traoù all:

«un tamm pri»

- gerioù fetis a verk santadoù, merzadoù, perzhioù mat pe fall:

«sec'hed», «aon», «riv», «labour»...

♦ e-keñver an daouder

Ne vez ket lakaet ar ger-mell amstrizh dirak an daouder peurliesañ:

«Divskouarn hir en deus al lapin»

Nemet c'hoant e ve da ziskouez an daou dra evel un unanenn :

«Un divskouarn e-giz-se ne vez ket gwelet alies.»

♦ evit lakaat an anv-gwan war wel

Lakaet e vez an anv-gwan war wel en ur zegas anezhañ dirak an anv hag en ur liammañ anezhañ ouzh hemañ gant harp an araogenn *a*.

Ur roll anv-kadarn en deus evel-se ha lakaet e vez ar ger-mell amstrizh dirazañ :

«ur c'haer a gastell»

«un dister a lochenn»

Ar gerioù pegementiñ

O roll

Pet lampon a zo o vountañ?

Pet lampon a zo o sachañ?

... hag o termal?

Kavet ho peus gerioù a ro deoc'h da c'houzout un niver, dre ma lavaront pegement a zo eus ar pezh emaoe'h o klask. Graet e vez niveroù pe gerioù pegementiñ anezho.

O furm

Daou furm skrivet a gaver d'ar gerioù pegementiñ:

- unan gant lizherennoù tennet eus al lizherenneg vrezhonek:

«pevar», «kant ugent»...

- unan gant sifroù tennet eus ar skritur arabek («sifroù arabek» eo ar re-mañ):

«4», «120»...

Graet e vez kentoc'h gant ar furm kentañ er pennadoù lennegel ha gant an eil er pennadoù skiantel.

An niveroù 2, 3 ha 4 o deus daou furm a vez kavet pa vez komzet, evel-just, ha pa vez skrivet an niverennoù gant lizherennoù:

2	daou	div
3	tri	teir
4	pevar	peder

Graet e vez gant an hini kentañ dirak an anvioù gourel ha gant an eil dirak an anvioù gwregel.

Furmoù ar ger-mell amstrizh an hini a vez implijet evel ger-pegementiñ kentañ dirak an anv :

«ur vleunienn»

O implij

Pa vez implijet ar gerioù pegementiñ evel gerioù spisaat e vez atav un anv unan war o lerc'h (en unander pe en unandenn):

«pemp brezhoneger» - «seizh favenn»

Pa c'hoantaer lakaat un anv el liester e ranker dispartiañ anezhañ diouzh ar ger pegementiñ gant harp an araogenn *a*. Roll ur ger-a-ziforc'h en deus ar ger pegementiñ neuze:

Divinadell:

«**P**emp lamponig o vountañ, dek
lampon all o sachañ. Hag al
lampon bras o termal. Petra eo?»

ἑνὴν ἢ δύο ἢ τρεῖς ἢ τετράριον ἢ πέντε

01

«*ƙant a dud*»

Bez' e c'haller lakaat ar gerioù spisaat strizh dirak ar gerioù pegementiñ:

«*An tri femoc'h bihan.*»

«*Ma unnek breur.*»

Diresis

Ar gerioù-damresisaat

O roll

Gerioù damresisaat a vez graet eus ar gerioù a zo bet islinennet er pennad 02. Merkañ a reont ur c'hementad en un doare diresis a-walc'h:

«*10 bugel*»
(*ret pet?*)

«*ƙalz bugale*»

«*an holl vugale*»

O furmoù hag o implij

Gerioù damresisaat a bep seurt a vez kavet dirak an anvioù-kadarn. Renket e vint ganeomp hervez ma vez kavet an anv-kadarn dindan e furm unan pe dindan e furm lies war o lerc'h:

	UNAN	LIES	
		hep harp a	gant harp a
diresis	<i>lies den</i>	<i>un nebeud tud</i>	<i>nebeut a dud</i> <i>ƙalz a dud</i>
	<i>nep den</i>	<i>ƙalz tud</i>	<i>e-leizh a dud</i> <i>a-walc'h a dud</i> <i>re a dud</i>
amre-sis	<i>pep den</i> <i>ƙement den</i>	<i>an holl dud</i>	<i>meur a zen</i>

Ar gerioù goulenn hag estlammañ

O roll

- «*Pebezh gaouiad !*»

- «*Eus peseurt den emac'h o ƙomz?*»

An daou c'her e ruz a gaver er pennad diviz-mañ a zo gerioù a dalvez da spisaat an anv-kadarn ivez. Ur ger estlammañ eo an hini kentañ. Ur ger goulenn eo an eil.

O furmoù

Setu amañ ar gerioù goulenn hag estlammañ a c'haller lakaat da c'herioù spisaat:

- Pe hag ar furm peseurt ha petore deveret diwarnañ.

«*Pe zen?*» «*Peseurt den?*» «*Petore den?*»

- Pet: «*Pet den?*»

- Pezh hag e furm deveret pebezh. Gant ar re-mañ dreist-holl e vez savet an estlammadennoù:

«*Pezh istrogell !*»

Divinadell:

«*K*alz bugale a oa war ar porzh.
Un nebeud merc'hed a oa o
lenn. O c'hoari foot-ball e oa an holl
baotred. Pep bugel en deus kavet un
dra bennak da ober.»»

02

DIWALL

Pa vez dispartiet ar ger spisaat diouzh an anv kadarn gant a e vez atav an anv-kadarn el liester (nemet goude meur).

Taolenn

DIWALL

Pa vez lakaet gerioù spisaat resis dirak un anv unsilabennek e vez distaget ar re-mañ evel daou c'her distag e-keñver an taol-mouezh, da lavaret eo e vez an taol-mouezh war an eil:

«*an hent*»

«*Ma zi*»

Er c'hontrol, pa vez lakaet ur ger spisaat amstrizh dirak e vez kemeret an daou c'her evel un tamm hepken evit lec'hiañ an taol-mouezh. En ur furm eo «rakgerioù» ar gerioù spisaat amstrizh:

«*Un hent*» e-giz pa vije bet skrivet

«*unhent*»

«*dek ti*» e-giz pa vije bet skrivet

«*dek ti*»

«*Ugent lur*» e-giz «*ugent lur*»

Gant ar ger-mell amstrizh (un, ur, ul) ne vez heuliet ar reolenn-mañ nemet en drederenn walarn a'r vro.

	ger spisaat			anv
	strizh	amstrizh	all	
ger-mell strizh	AN			HENT
ger perc'hennañ	MA			
ger pege-mentiñ		EIZH	↑	
ger-mell amstrizh		↑ UN	↓	
ger damresisaat		↓	↓ LIES	
ger goulenn pe estlam-mañ			PESEURT	

Astenn an anv-kadarn: an astenn doareañ

«anv gwan doareañ da spisaat ur c'houblad nevez...»
«Amourouz!»

An anv-gwan doareañ

An anv-gwan doareañ

Dre vras e c'hell an anvioù-gwan doareañ bezañ dispartiet en daou rumm:

An darn vrasañ anezhe a vez lakaet war-lerc'h an anv emaint o toareañ

«un den bras» «ur samm pounner» «ur gwaz trouzus», hag all.

A-wezhioù en deus kemeret ar stroll anv + anv-gwan ur ster disheñvel diouzh hini an anv. Lakaet e vez neuze un tired etre an daou: «an tad-kozh» «ul logodenn-dall» «gwinnizh-du», ...

Un nebeudig anezhe a vez lakaet dirak an anv: gwall, krak, mell, pikol, ...

«ur gwall daol» «krak lakizien» «ur mell fasad» «ur pikol den.»

- Un toulladig anvioù-gwan eus ar rumm 1, a c'hell bezañ lakaet dirak an anv e troioù-lavar zo:

kozh: «ur c'hozh tra» (= ur sioc'hian, un den kastiz...)
 «ur c'hozh ti» (= ul loch, un ti dirapar...)

brizh: «brizh kredennoù» (= kredennoù ha n'int ket reizh)

(DRE VRAS, kozh ha brizh a gemer neuze ster «fall», «didalvez.»)

Berr: «e berr amzer» **Bras:** «ur bras taolenn» **Dister:** «un dister dra»

Gwir: «gwir bater» **Hir:** «dre hir studi» **Paour:** «ur paourkæzh», hag all.

- Evit tennañ evezh war an anv-gwan e vez graet a-wezhioù gant ar framm-mañ:

Ger-mell + anv-gwan + a + anv:

«Ur vras a verc'h, ur vinorez. He mamm a oa un intañvez»
(kanaouenn eus Bro-Gwened)

«Un hir a veaj, ur c'haer a daol», hag all...

- An holl reolennoù-se ne dalvezont nemet evit derez plaen an anvioù-gwan. Evit an derezioù all, sellit ouzh ar gentel 11.

- Bezañ zo astennoù doareañ kevrennek e-lec'h ma vez dispartiet an anv-gwan diouzh an anv.

An niveriñ hag an diskouez

An **anv-gwan verb** a vez implijet evel un anv-gwan doareañ, nemet e heuilh un anv bepred, evel e l. 1-:

«Ur rod krevet, ar plas heoliet-se.»

«**U**r gwaz trouzus, buhezek, taer ha youlet-start eo A. Eñ eo a ginnig pep tra, a zichek B war al labour, a laka klaoustre hag a bleg ar re all d'e volontez. Bez' ez eus anezhañ un den kreñv-eston a gorf ha kalet ouzh ar boan, ur burzhud ! Gwelet eo bet o kerzhet e-pad eizh eurvezh ha daou-ugent diouzh renk hag o vangounellat e-pad c'hwec'h eurvezh ha pevar-ugent.

diwar Jakez KONAN

01

Notenn: bangounellat = pompañ.

DIWALL

Ret eo diwall mat e frazennoù evel ar re-mañ:

«Ur paotr bihan eus a Gernev

Luch e lagad, melen e vlev» (kanaouenn eus reter Kernev)

Pa vez lavaret «ur paotr bihan melen e vlev», e ranker ober un troc'h goude bihan:

«Ur paotr bihan // melen e vlev», rak melen zo o toareañ blev ha n'eo ket paotr bihan.

Peurliesañ e c'heller implij hini pe hini eus an tri furm-mañ:

«Ar paotr blev melen»

«Paotr e vlev melen»

«Ar paotr // melen e vlev»

NOTENN

Kemmadurioù a vez a-wezhioù war-lerc'h an anv. Ret e vo sellet ouzh ar gentel 12.

«Bemdez e tere de da Harlem tud *anavezetañ* ar sinema»
(F. Choquet)

Ar gerioù

Ar gerioù niveriñ

- **Ar gerioù pegementiñ** a vez lakaet an unanennoù anezhe dirak an anv:

«*pemp den*» «*dek buoc'h*» «*teir loa vihan*»

Ret eo diwall neuze pa vez niveroù en tu all da ugent:

27 den: «*seizh den war'n ugent*»

135 buoc'h: «*kant pemp buoc'h ha tregont*»

Ar gerioù petvediñ a heuilh ar memes reolenn:

«*ar seizhvet den war'n ugent*»

Kentañ a c'hell bezañ lakaet war-lerc'h an anv:

«*kentañ tra*» pe «*an dra gentañ*»

Ar gerioù diskouez

Ar gerioù diskouez zo **-mañ**, **-se**, **-hont**, hervez al lec'h m'emañ an dra diskouezet. Klotañ a reont gant **amañ**, **aze**, **ahont**.

Lakaet e vezont dalc'hmat war-lerc'h an anv. Pa vez anvioù-gwan o toareañ an anv, e vezont lakaet war-lerc'h an anv-gwan diwezhañ:

«*Ar park-mañ*»

«*Ar park bihan-se*»

«*Ar park bihan temzet-kaer-se?*» ... *hag all.*

Ar gerioù damresisaat

Testenn 02

Redet o doa bro, e hag e wreg, gwelet o doa a **bep** seurt, ken e oant deuet da vevañ en un doare disheñvel diouzh an dud all en-dro dezhe. Un doare un tamm disoursi evit tud **zo**... Pa zegouezhed e-barzh an ti ne weled nemet bleunioù e **pep** lec'h: war an daol ha war vord ar prenestr evel-just, met ivez war ar fornigell hag e **kement** lec'h a oa war al leur-zi douar.

Soaz an Tieg

02

TAOLENNOÙ GANT AR GERIOÙ DAMRESISAAT PENNAN

Enebadur ZO / EUS	gant un anv el LIESTER pe dezhañ ur ster hollek	gant un anv en UNANDER
A-RAOK an anv	re a KALZ (lod kaer a, e-leizh a) a-walc'h a (trawalc'h a)	MEUR A pep a n'eus forzh pe
GOUDE an anv	a-leizh (sof-kont, forzh pegement) a-re, a-walc'h ZO	EBET BENNAK

An enebadur ZO/EUS a glot gant ur rener **amresis**

Enebadur ZO / EO	gant un anv el LIESTER pe dezhañ ur ster hollek	gant un anv en UNANDER
A-RAOK an anv	HOLL TOUT (razh)	PEP KEMENT
GOUDE an anv		a-bezh

An enebadur ZO/EO a glot gant ur rener **resis**

«ur c'frouadur *e-doare-me*»,

«ur friko *a netra*»,

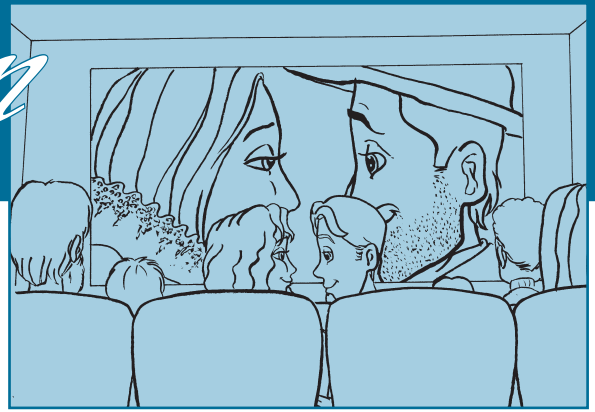
«chikan *diwar mann*»...

A-wezhioù e vez implijet ar raganv-gour evit kreñvaat un anv-gwan perc'hennañ :

«em *zi-me*»

«ho *pugale-c'hwini*».

10 *Ar frazenn*

«Anv-gwan doareañ da spisaat ur c'houblad nevez...»
«Amourouz!»

An anv-gwan doareañ

Implij an anv-gwan doareañ

Pa vez o toareañ un anv...

Pa vez o toareañ un anv, e vez lakaet an anv-gwan **doareañ** (alies ne vez lavaret nemet «**anv-gwan**»), hag ivez an anv-gwan-verb war-lerc'h an anv: *e vignon nesañ*, un Aotrou Doue *tachet warni*, met lod a vez lakaet ingal dirak an anv: *ur pikol groaz*. Lod all a c'hell bezañ lakaet pe dirak, pe war-lerc'h an anv, hervez an implij pe hervez o ster. (Sellit ouzh ar gentel: Astenn an anv-kadarn).

Implijet e vez an anvioù-gwan hag an anvioù-verb evel doareennoù...

Implijet e vez an anvioù-gwan hag an anvioù-gwan-verb evel doareennoù, gant ar verb **BEZAN/BOU**T, pe ur verb o tennañ dezhañ: *dont*, *mont*, *dont da vezañ*, *seblantiñ*, *en em ziskouez*, *en em lakaat*, hag all...:

- «Tomm eo an amzer.» «Yen e vez an amzer e miz Genver.»
«Mont a ra fall an traoù.» «An ti a seblant dilezet.»
«Ar re yaouank en em laka droch gant o dilhad.»

Gant un anv-gwan e c'heller peurliesañ ober un adverb

- «Hemañ zo un den *prim*.»
«*Prim* e kaozee.»
«Un den noazh am eus gwelet.»
«En-noazh-pilh e oa o vont.»
«Yaouank e oa p'en doa desket ar galleg.»
«Ez-yaouank en doa desket ar galleg.»

An anv-gwan a c'hell bezañ implijet evel anv a-wezhioù

- «Ar braz eus ar parkeier zo beuzet.»
«N'eo ket bet displeget dre *ar munud*.»
(cheñchet e vez neuze ar gensonenn galet en ur gensonenn vlot.)

Astenn an anv-gwan

Evel an anv, an anv-gwan a c'hell kaout meur a astenn

Yann Dremel

Tanfoeltr troad ne lakaje en iliz, na zoken deiz obidoù e vignon *nesañ*. Re *vil*, war a grede dezhañ, e veze graet d'an Aotrou Doue en ilizoù, ha re *griz-holl* e oa ar veleien. «Ur vezh eo dezhe», emezañ, «leuskel hon Salver da baouranteiñ en *noaz-pilh* war ar groaz.» Bez' e oa en e di *ur pikol* groaz gant un Aotrou Doue *tachet* warni evel 'oa dleet, met *tommoc'h* e oa da hemañ: gwisket e oa dezhañ ur gorfenn stamm hag ur bragoù voulouz.

(diwar Jarl Priel)

01

Paouranteiñ: kaout anoued, kaout riv.

Un anv

«*du-pod*» «*yen-skorn*» «*tentral-sac'h*»...

Un anv-gwan all

«*mezv-du*» «*tomm-ruz*» «*heñvel-mik*»...

Ur geñveriadenn

«*laer evel an dour*» «*dous e-giz mel*»...

Ur renadenn (degaset dalc'hmat gant un araogenn !)

«*ul loen techet da laerezh*»
«*un tad-kozh sot gant e verc'h-vihan*»
«*ul levr mat da vout moulet*»
«*un den na kar na par deomp*»
«*ur skiantour brudet dre e gavadennoù*»...

Digemm e chom an anv-gwan e-keñver...

Digemm e chom an anv-gwan e-keñver reizh ha niver, met un nebeud anvioù-gwan a c'hell memes tra kaout ur furm gwregel pa vezont implijet evel doarenoù:

«*Maijan zo mezvez adarre*»
met «*ne blij ket din gwelet ur vaouez vezv*»

Mari-Job Derrien

Dre ma oa E-Mari ur minor-*rik*, savet e voe gant e dintin Mari-Job Derrien, ur vaouez ken lart hag ur vlongenn, ha *mat-tre* ar stal ganti, met daoust da se *tost-daonet*. Ma veve mui-oc'h eget n'eus forzh piv e doujañs Doue, ne oa ket evit he zeod, ha gallet ho pije kanañ gant gwir abeg:

Deiz *mat*, Katell goantik

Lemmoc'h he beg evit ur spilhennig

En ur ger, *gwashañ* kebet ar barrouz.

(diwar Jarl Priel)

02

NOTENN

ARABAT LAKAAT eget pe evit.

DIWALL

TAOLIT EVEZH, NEUZE:

«Gleb» a zeu da vezañ

«glepoc'h.»

«Ruz» :

«rusoc'h.» hag all...

Skeul an doareañ

Derezioù ar skeul

Implijet e vez an anvioù-gwan gant meur a zerez :

Derez plaen

«*ur minor-rik*» «*lart eo ma zintin.*»

Derez bihanaat

Gant an dibenn **-ik** e vez savet.

«*Katell goantik*» «*Brazik eo an ti*»

«*Propik ha kempennik eo graet an traoù.*»

(a-wezhioù e teu ar gensonenn dibenn-ger da vezañ blot, ret eo diwall)

Bras > brazik

Mat > madik

MET:

Dous > dousik

Prop > propik

Derez kevatal

Degaset e vez ar renadenn gant **hag** (er yezh komzet e klever ivez evel **hag e-giz**).

«*Ur vaouez ken lart hag ur vlongenn.*»

«*Francis zo ken loukes evel e vreur.*»

Derez uheloc'h

Gant an dibenn **-oc'h**, en ur lakaat ar gensonenn dibenn-ger da vezañ kalet, mard eo posupl. Ar renadenn a vez degaset gant **evit** pe **eget**.

«*lemmoc'h* he beg evit ur spilhennig.

Derez uhel

Savet e vez gant ar gerioù **-tre, -kenañ, -meurbet**:

«*mat-tre ar stal ganti.*»

Derez uhelañ

Gant an dibenn **-añ**, en ur lakaat ar gensonenn dibenn-ger da vezañ kalet, diouzh rekis.

«*Gwashañ kēben ar barrouz*»

«*An hini goshañ*»

«*An aval rusañ*» hag all...

Derez estlammañ

gant an dibenn **-at** evel e **d)** hag **f)**:

«*Chomet 'oa ma gwreg estonet*»

«*Gwashat targazh 'devoa bet*» (Son al Lutun: kanaouenn eus Bro-Dreger ha Kernev)

«*Lonket en deus an dour vulnerer?*»

«*Gwellat c'hoazh !*»

E c'heller implij anvioù-gwan, pe anvioù-kadarn pe adverboù evit aroueziañ an derezioù

«*Bras a-walc'h*»

«*re vras-holl*»

«*bras-spontus*»...

Dreist-holl evit an derez uhel, e c'heller:

-**Implij ar gerioù -tre, -kenañ, -meurbet.** (cf: III- 2 -e).

-**Implij adverboù pe anvioù-gwan amprestet digant ar galleg**

«*Brav-eston*»

«*nec'hiet-fin*»

«*bras-abominapl*»

«*laouen-pitioiapl*»

«*hir-sovaj*»

«*pell-kruel*»...

-**Implij astennoù:**

«*du-pod*»

«*treut-ki*», ...

Ul listenn glokoc'h a vo kavet er stagadenn e penn diwezhañ ar chabistr-mañ (ar memes tra a c'hoarvez e galleg: un portail grand-ouvert, je suis fin-prêt, ha n'eo ket: très ouvert na très prêt.).

Doubleañ an anv-gwan:

«*skañv-skañv*»

«*tev-tev*», ...

Direizhderioù

Mat ha **dous** zo divoas evit skeul an doareañ :

«*Mat*», «*madik*», «*koulz*» **pe** «*kenkoulz*», «*gwell*» **pe** «*gwellloc'h*»,

«*mat-tre*»,

«*ar gwellan*», «*gwellat*.»

«*Drouk*», «*drougik*», «*ken gwazh*», «*gwazh*» **pe** «*gwashoc'h*»,

«*drouk-tre*»,

«*ar gwashañ*», «*gwashat*.»

(a-wezhioù e-lec'h mat-tre e klever: «*disteñget*», «*fiskal*».)

E-lec'h lâret «*ken hir*» ha «*ken pell*» e vez lavaret a-wezhioù: «*keit*.»

E-lec'h lâret «*ken bras*» e vez lavaret a-wezhioù: «*kement*.»

Implij an derezioù

Pa vez un anv-gwan en derez uheloc'h pe uhelañ, pe c'hoazh pa vez doareet gant re, e c'heller e lakaat dirak un anv

«*Ar bravañ plac'h eus ar c'harter*» (son eus Bro-Wened).

DIWALL

N'EUS KET a zerezioù izel, izeloc'h pe izelañ (o klotañ gant ar galleg: peu connu, moins connu, le moins connu). Lennet e vez a-wezhioù euzhadennoù evel: «nebeut anavezet», «nebutoc'h anavezet», «an nebeutañ anavezet.»

MANTRUS EO AR FURMOÛ-SE !
hag **arabat eo implij anezhe**: **N'INT KET BREZHONEG !**

Ober krouez a oa, d'ar mare-se, **tennañ micher** a oa evit ar merc'hed. (...)

Evit bugale an Treizh, Keraliou, Sant Yann, ne oa ket **tostoc'h skof** eget hini ar C'hleger.

Goulven Jacq

02

«Ur fougaser mat a oar fougasiñ hep dispaqañ re vras tammou d'an dud» (Kernev).

Alies ivez e vez **tennet ar ger-mell**:

«tennañ micher a oa evit ar merc'hed.»

«ne oa ket tostoc'h skol.»

An derez kevatal

Meur a zoare all zo da lavaret:

«Yann zo ken bras ha Per»

E c'heller lavaret ivez :

«Yann ha Per zo ken bras an eil hag egile.»

Evit daou anv gwregel, e ranker lavaret: «an eil hag eben».

Evit daou anv el liester: «an eil re hag ar re all.»

«Yann ha Per zo ken bras ha ken bras.»

Pa ne vez ket adlavaret renadenn an anv e c'heller lavaret all pe -se :

«Nolwenn zo bihan, ha Padrig zo ken bihan all.»

«O, me n'on ket ken sot-se !»

Ar furm war greskiñ

E c'heller implij:

«Koshoc'h-koshañ» (pe «koshoc'h-kozh») = «war goshaat.»

«Disteroc'h-disternañ» (pe «disteroc'h-dister») = «war zisteraat.»

Derez uheloc'h ha derez uhelañ an anv-gwan-verb

Heuliañ a ra an anvioù-gwan verb ar memes reolenn hag an anvioù-gwan all:

«Anavezetoc'h eo Istor Breizh eget hini Bro-Skos.»

«Istor Breizh eo an hini anavezetañ =istor Breizh eo an anavezetañ.»

- Bez' e c'heller memes tra implij **muic'h ha muiañ** evel adverboù, ha war-lerc'h an anv-gwan-verb:

«Anavezet muic'h eo Istor Breizh eget hini Bro-Skos.»

«Istor Breizh eo an hini anavezet ar muiañ.»

- Gant ar framm-se e c'heller implij **nebeutoc'h ha nebeutañ**:

«Istor Bro-Skos zo anavezet nebeutoc'h eget hini Breizh.»

DIWALL

ARABAT IMPLIJ AR FRAMM-SE GANT ANVIOÙ-GWAN ESTREGET AN ANVIOÙ-GWAN-VERB !

Ret eo lavaret :

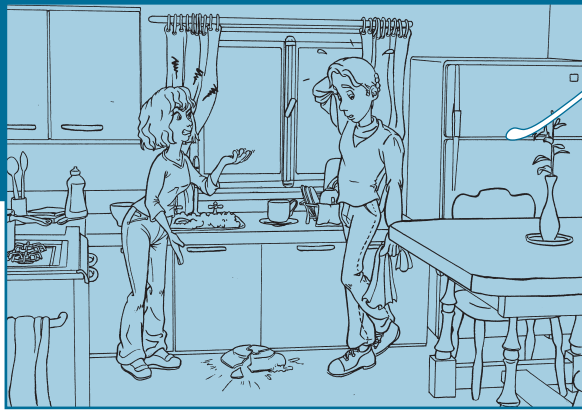
«Lukian n'eo ket ken pizh ha Mikael.»

ARABAT SKRIVAÑ:

«zo nebeutoc'h pizh!»

ASTENN AN ANV-GWAN

A	Alvaon-mik Alvaon-naet	H	Heñvel-mik Heñvel-mil Heñvel-poch Heñvel-bev	P	Paour-du Paour-razh Pinvidik-mor
B	Bouzar-kloc'h Bouzar-lej Brein-put	J	Jalous-brein	R	Ret-mat Ruz-tan
D	Dall-mouek Digor-frank Digor-bras Didalvez-echu Didalvez-ki Divalav-echu Droch-pout Du-pod	K	Kar-tost Ker-ruz Klañv-fall Klañv-moñs Kozh-douar Kozh-Noe Kozh-kant vloaz	S	Sec'h-kras Sec'h-tont Sioul-sibouron Skuizh-marv Skuizh-dall Skuizh-divi Sot-nay Sot-ran Sot-pitilh
F	Fall-echu Fall-daonet Fall-put Feneant-ki Feneant-brein Fier-droch Fier-lor Fier-ruz Fier-sot Fresk-bev	L	Laer-tign Laer-tilh Laouen-ran Lart-toaz Leun-barr Leun-kouch Leun-tenn Lous-brein	T	Teñval-noz Teñval-sac'h Tomm-gor Tomm-skaot Tomm-berv Tomm-ruz Tost-daonet (= pizh) Trenk-put Treut-ki Treut-gagn
G	Glas-pour Glas-dour Glas-oabl Gleb-teil Gleb-par-teil Gwenn-erc'h Gwenn-kann Gwenn-sin	M	Melen-aour Mezv-dall Mezv-du Mezv-ibil	Y	Yac'h-pesk Yaouank-flamm Yen-skorn Yen-sklas Yen-du
		N	Nevez-flamm Nevez-flim Nevez-flamm Noazh-ran Noazh-pilh		

« Penn renadenn »

« Penn karn, euh, penn kadarn! »

Ar frazenn 11

Astenn an anv-kadarn: Renadenn an anv

Ar seurtoù renadennoù-anv

Pennad 01

Ger diaes:

Rahouenn = an hed etre ar biz meud ha beg ar biz bihan pa vez digor-bras an dorn

Plas ar renadenn

Bepred e vez ur renadenn goude un anv:

«Sul Fask»

«Deiz ar pardon»

Penaos o dispartiañ?

(berradurioù: **A** = anv, **Rd** = renadenn).

An anv zo resis (gant ur ger-mell strizh, ar peurliesañ)

- **E c'heller lakaat un anv-gwan perc'hennañ e-lec'h ar renadenn:**
gant A: an ti, hag ar Rd: «*ma zud a o zi.*» (Sellet C1)

- **Ne c'heller ket en ober**

gant A: an hanter, hag ar Rd n'eus ket tu lâret: «*Ar familti-hie hanter*» (Sellet C2)

An anv zo amresis (gant ur ger-mell amstrizh)

- Ar renadenn zo ul loen bev, un den (Sellet C1)

- Ar renadenn zo un dra ha n'eo ket bev (Sellet C2)

Renadennoù an anvioù resis

Alies e c'heller lakaat un anv-gwan perc'hennañ e-lec'h ur renadenn

Alies e c'heller lakaat un anv-gwan perc'hennañ e-lec'h ur renadenn, da lâret eo ez eus ul liamm a berc'hentiez e etre an anv hag e renadenn:

«Ti Yann» / «e di.» An **doare perc'hennañ** a verker aze.

Reolenn dre vras:

P'en dez an anv ur renadenn, ne vez ket lakaet ar ger-mell dirakañ:

«Letonenn ar c'hostezioù»

«Tog ar Person»

«Ki ar mestr-skol»

«Deiz ar pardon bras»

«Ti ma zud»

hag all...

Savet e vez ar mentad war ar batrom-mañ:

Lotei n'emañ ket hec'h anv nag er c'hroasient na war ar mein-born. An hent bras a ya di n'en deus nemet **dek rahouenn a ledander**, ha c'hoazh an hanter anezhe a zo goloet gant **letonenn ar c'hostezioù**. Ar c'hirri-tan ne vez ket gwelet **al liv anezhe** gwall alies amañ d'an deiz kentañ eus ar bloaz, da **Sul Fask**, ha d'ar sulvezh diwezhañ a viz **Gwengolo**, deiz ar pardon bras.

Diwar Jakez Riou.

01

DIWALL

Kemmadurioù: an anv renadenn ne vez ket kemmet peurliesañ.

Lavaret e vez:

«Toenn ti ma zud»

«Tro Breizh»

«Bugale Mari»

ha n'eo ket :

«Toenn di ma zud»

«Tro Vreizh»

«Bugale Vari»

A	Rd1
«Ti	ma zud»

- Ar mentad-se a c'hell bezañ kemeret da renadenn evit un anv all, betek ma zo ezhomm:

A2		Rd2		A3		Rd3	
	A	Rd1			A2	Rd2	
					A	Rd1	
«Toenn	ti	ma zud»		«Kern	toenn	ti	ma zud»

hag all...

An anv en deus ur ster lodenniñ pe kevrenniñ

An anv en deus ur ster lodenniñ (ar pep brasañ, ar rest, an nemorant...) pe ur ster kevrenniñ (ar c'hard, an hanter...).

Doareet e vez an anv gant un anv-gwan petvedañ (kentañ, eil,...) pe gant **-mañ**, **-se**, **-hont**, **all**. Neuze e vez dalc'het ar ger-mell dirak an anv, ha degaset ar renadenn gant **eus** (a, ag e Bro-Gwened).

«An deiz kentañ **eus** ar bloaz» «An eil plac'h **eus** ar familh»

«Ar penn-mañ **eus** an hent» **hag all...**

Pa vez **eus + raganv-gour**, e vez displeget hemañ war ar wriazienn a.

«An hanter **anezhe**»

«An tamm **anezhañ**»

Implijet e vez **a** dirak ar mizioù:

«Ar sulvezh diwezhañ a viz Gwengolo»

Renadenn an anvioù amresis

Degaset e vez ar renadenn

- **gant da pa vez ar renadenn un dra vev, un den:**

«ur verc'h vihan da Cheva»

«ur vuoc'h da Fañch»...

- **gant eus evit ar renadennoù all :**

«tud eus ar barrez»

«ur rod eus ar c'harr»...

DIWALL

E galleg e vez ar memes framm evit lavaret :

«Le propriétaire **de** la maison» **ha** «Le quart **de** la maison».

E brezhoneg e vez daou framm disheñvel:

«Perc'henn **an** ti» **hag** «Ar c'hard eus **an** ti»

Renadennoù-anvioù degaset gant araogennoù ispisial:

Bout zo anvioù hag a vez degaset o renadenn gant araogennoù ispisial:

E:

-an anvioù doareet gant **tout**: «*Tout an dud er barrez.*»

-gant **poan**: «*Kaout poan en e zivc'har.*»

-ha c'hoazh: «*Ar menez uhelañ e Breizh*» (Jakez Riou).

RAK:

gant **aon**: «*Kaout aon rak ar c'hi, rak an archerien.*»

A-ENEP:

«*Ar stourm a-enep an holl Judazed*» (Meavenn).

DIWAR:

«*An dud diwar ar maez.*»

hag all...

«Ar roue yezhadur, ha me, ar prinsez yezh, e wreg!»

Astenn an anv-kadarn: ar genlakadenn, an islavarenn

Ar c'henlakadennoù stag ouzh un anv

An devezh ma krogas gant e ugent vloaz, **Youenn**, priñs yaouank Pouldahud, a voe kaset da c'haloupat bro pell diwar e dro gant e **dad**, roue Bro ar Gaperien, un niz bihan bennañ d'ar roue Gralon.

Bloaz a oa, deiz evit deiz, abaoe ma oa pellaet Youenn diouzh palez e dad evit mont da veajiñ da brenañ furnezh pa zegouezhas, un abardaezvezh hañv, war douaroù e **baeron**, Penn tud, roue Bro ar Vigoudenned.

An heol, o vont da gousket, a lede ur vantell ruz war mogerioù **Kervutun**, maner Pentudi, pa erruas e porzh ar c'hastell ar priñs hag e dud. N'o doa ar re-mañ nemet **ur soñj**: chom a-sav.

Aozet diwar Yvon Crocq *Mab-kaer d'ar Roue*

01

Ar priñs yaouank hag e dud a gomzomp diwar o fenn a erruas e porzh ar c'hastell evel-henn :

Er penn a-raok e kerzhe **daou gozh azen blevek**, a oa un hanter dousenn ouroulerioù o tinal ouzh o gouzoug ha war gein **an azen divalav-se** a oa kamm-kloc'h e oa pintet **un tabouliner hag un trompilsier** hag a sone hag a gorne par ma c'hallent.

Goude-se daou varc'heg, treut-gagn o c'hezeg. **Ar pikol kleze** a zougen diouzh o c'hostez a ruze betek an douar. **An tokoù-houarn** a oa war o fenn a vije bet gouest a-walc'h da lakaat ar gristenien da spontañ raso.

War o lerc'h e teue **ur pezh kañval** na oa ket ganet e Pouldahud sur a-walc'h. **Ar priñs yaouank** hag en doa gwisket e chupenn aotrou a oa azezet a-c'haoliad war kein al loen, etre e zaou vos. Staget e oa bet seizzennoù ouzh **ar c'hañval** a oa Youenn warnañ.

(awenet gant Y. CROCQ)

02

Enklask

Islinnet ez eus bet pevar ger er pennad 01. Ouzh o heul ez eus ur mentad (strollad gerioù) pe meur a hini a verk ar memes tra hag int.

- Klaskit ar re-mañ evit pep hini eus ar 5 ger islinnet.
- Penaos eo dispartiet ar mentadoù ho peus kavet diouzh ar peurest eus ar frazenn?
- Tennit kuit eus ar frazennoù ar mentadoù ho peus kavet. Ha reizh eo ar frazennoù atav?

Displegadenn

Pa vez klokaet un anv-kadarn gant ur ger, pe ur strollad gerioù a verk ar memes tra hag eñ, e vez lavaret e vez sujet **ur genlakadenn** dezhañ : un astenn d'an anv eo ar genlakadenn-mañ eta.

«Youenn,	priñs yaouank Pouldahud,	a voe kaset da c'haloupat.»
	genlakadenn	

Ur mentad anv-kadarn e vez peurliesañ ar mentad a lakaer da genlakadenn evel-se.

Diouzh skouerioù ar pennad a-us e weler e vez kavet **ar mentad kenlakaet** etre div virgulenn pa vez e-kreiz ar frazenn hag etre ur virgulenn pe un daou-bik hag ur pik pa vez e fin, pe c'hoazh ur virgulenn pa vez e penn kentañ ar frazenn.

An islavarennoù stag ouzh un anv: an islavarenn-stag

Enklask

Amañ eo bet klokaet darn eus an anvioù-kadarn gant mentadoù a zo ur verb enno.

- Klaskit ar mentadoù-mañ evit an 10 anv-kadarn a zo bet islinnet.
- Klaskit tennañ kuit eus ar frazennoù ar mentadoù ho peus kavet. Ha reizh eo atav ar pezh a chom eus ar frazennoù?
- E peseurt penn eus ar mentadoù ho peus kavet amañ ar verb merket?
- Petra zo etre ar verb-mañ hag an anv-kadarn a zo dirazañ?

Displegadenn

an islavarenn-stag eeun

Klokaet e vez ivez an anvioù-kadarn gant ur mentad a vez ur verb ennañ. Lavaret e vez neuze e vez stag un islavarenn ouzh an anv. Pa vez staget an islavarenn gant harp ar rannig-verb **a**, (ar verb merket o tont war he lerc'h), e vez lavaret e vez **un islavarenn-stag** :

«*an den a labour amañ a zo eus ar vro*»

«*Youenn eo an den a welan ahont*»

Pa vez verb an islavarenn er furm-nac'h eo gant ar rannig-verb nac'h **na** an hini e vez graet ar stag:

«*Youenn eo an den na welan ket mat.*»

An anv a vez klokaet gant un islavarenn-stag a vez graet **ger diaraok** dioutañ: «*an den*», «*Youenn*.» Kargoù disheñvel a c'hall ar ger-diaraok kaout e-keñver verb an islavarenn-stag: **rener** pe **renadenn-dra** evel amañ.

an islavarenn-stag dieeun

En islavarennoù-stag zo n'en deus ket ar ger-diaraok ur garg drezañ e-unan. E darempred emañ gant ur ger all e diabarzh an islavarenn: gant ur ger-perc'hennañ pe gant displegadur un araogenn. Lavaret e vez ez eus **un darempred anaforek** etre ar "ger-diaraok" hag ar «ger-diabarzh»-se:

«*an den a dorras e garr-tan dec'h vintin a zo amañ.*»

«*henezh eo an den a skrivo Youenn ul lizher dezhañ.*»

«*du-hont emañ ar vro a vez gounezet ed-du enni c'hoazh.*»

An eil dre egile eo o deus ur garg ar gerioù a zo e darempred anaforek: **rener dieeun** int er frazenn gentañ ha **renadenn dieeun** en div frazenn all.

Evezhiadenn

- A-wezhioù e vez kavet, er skridoù, ar stagell **ma** (pe ar rannig-verb **e**) e-lec'h ar rannig-verb **a** e penn an islavarennoù-stag dieeun. Dre fazi eo:

«*hemañ eo an den ma skrivas Youenn dezhañ.*»

Ret eo lavaret:

«*hemañ eo an den a skrivas Youenn dezhañ.*»

An islavarenn-stag doareañ

Enklask

Klokaet ez eus bet anvioù zo gant un islavarenn amañ ivez :

- Klaskit an islavarennoù-mañ evit an tri anv a zo bet islinennet.
- E pe benn emañ ar verb displeget enno?
- Gant harp peseurt gerioù emañ ereet an islavarennoù-mañ ouzh an anv?

Displegadenn

Ur seurt islavarennoù all a c'haller kaout war-lerc'h an anv kadarn evit klokaat anezhañ: **an islavarenn-stag doareañ**.

Ereet e vez homañ ouzh ar ger-diaraok gant harp ar stagell **ma**.

«*An uzin ma labore Yann a zo pell mat ac'hann.*»

«*Er bloavezh ma c'hoarvezas ar gwalldaol-se e oan o chom e traoñ ar vourc'h.*»

Evezhiadennoù

Bez' e c'haller treuzfurmiñ ar pep brasañ eus an islavarennoù-doareañ a verk al lec'hiadur en islavarennoù-stag dieeun:

EVEZHIADENNOÙ

-Dirak ar rannig-verb **a**, e penn an islavarennoù-stag, e vez kavet ar stagell **hag** a-wezhioù . Kement-mañ a zegouezh dreist-holl pa vez amresis ar ger-diaraok. «*Henezh a oa un den hag a ouie traoù.*»

DIWALL

N'haller ket lakaat ar rannig-verb **a** dirak displegadur ar verb **kaout** ha furmoù zo eus ar verb **bezañ** en amzer-vremañ:

«*An dud ho peus skrivet dezho n'int ket deuet*»

«*Ar romant polis emañ o lenn a zo skrivet fall*»

- dirak ar raganvioù hag ar rannig enober **en em**.

DIWALL

Islavarennoù-stag dieeun a vez graet eus an islavarennoù stag a'r seurt-mañ.

An devezh ma tegouezhas Youenn e Kastell Pentudi a oa ar Sadorn. Kredit pe na rit ket, d'al Lun d'an noz ne oa ket diskennet hon aotrou dirwar e gañval c'hoazh. **Ar plas** ma oa a gave aes sur a-walc'h, pe marteze **ar vro nevez** e-lec'h ma oa en em gavet ne blije ket dezhañ kaer?

(awenet gant Y. CROCQ)

03

DIWALL

Staget e vez un islavarenn doareañ d'un anv pa vanner «doareañ» anezhañ en ur verkañ al lec'h, ar mare pe ar mod.

«Ar c'haier ma'm eus lakaet delioù da sec'hiñ a zo war an daol.»
 «Ar c'haier am eus lakaet delioù da sec'hiñ ennañ a zo war an daol.»

Pa vez kont a lec'hiadur e vez kavet a-wezhioù **e-lec'h ma** evel stagell:

«An uzin e-lec'h ma labourer Yann a zo pell mat ac'hann.»

Berr-ha-berr

Kenlakadennoù hag **islavarennoù** a c'haller lakaat da astenn d'an anv.

1. Gant harp ur virgulenn pe ziv peurvuañ e vez sanket ur genlavarenn sko ouzh un anv-kadarn:

«Deuet eo ganit	ar c'haier ruz,	hini an tresadennoù.»
	anv-kadarn	astenn kenlakadenn

2. Gant harp ar rannig-verb **a** ⁽¹⁾ (pe **hag a** a-wezhioù) e vez ereet **an islavarenn-stag** ouzh an anv. Gant **na** e vez ereet er furm-nac'h.

Islavarenn-stag Eeun:	«Deuet eo ganin	ar c'haier ruz,	a zo bet saotret gant ma breur.»
		ger-diaroak	astenn islavarenn-stag eeun

Islavarenn-stag Dieeun:	«Deuet eo ganin	ar c'haier ruz*,	a dresen warnan* warlene.»
		ger-diaroak	astenn islavarenn-stag dieeun

***Darempred anaforek**

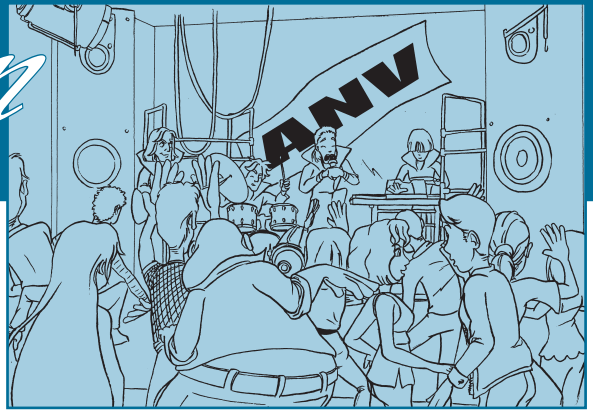
3. Gant harp ar rannig-verb **ma** (pe **e-lec'h ma** a-wezhioù evit al lec'hiañ) e vez ereet **un islavarenn-stag doareañ** ouzh un anv.

«Deuet eo ganin	ar c'haier ruz,	ma veze skrivet ma c'hontoù.»
	ger-diaroak	islavarenn-doareañ

«Deuet eo ganin	ar c'haier ruz,	a veze skrivet ma c'hontoù warnañ»
	ger-diaroak	treuzfurmadur en un islavarenn-stag dieeun

⁽¹⁾pa c'haller lakaat ar rannig-mañ dirak ar verb.

Ar strollad-anv

« Peseurt strollad eo ? »
 « Ar strollad anv ! »

SETU AN ANKOU! MEVEL
 AR MARV AN HINI EO.
 HENNEZH EO A YA DA
 GEMENN D'AN DUD
 KROUET PEGOUUZ DRES
 E VO ECHU O BEAJ...
 N'EO KET DAV LAVAROUT
 E KUZHER MAT, LAZHET
 AR GOULEIER HA PRENNET
 AN DORIOU, ADAL MA
 KLEVER RODOU
 E GARRIGELL
 O WIGOURAT...

Elfennoù ar strollad-anv

Ar c'hef: an anv

Klaskomp an anvioù a gaver e framm kentañ ar vann-dreset :

<i>evezh</i>	<i>noz</i>	<i>Ankoù</i>
<i>devezhioù</i>	<i>Itron</i>	<i>hent</i>
<i>hent</i>	<i>kreizenn</i>	

Gerioù all a gaver en-dro d'ar re-mañ. Darn dirak, lod all a-dreñv, a zo stag outo.

Ur strollad a reont asambles:

<i>war evezh</i>	<i>an noz</i>	<i>en hent evit ar greizenn</i>
------------------	---------------	---------------------------------

An elfennoù dirak

Klaskomp da gentañ peseurt gerioù a c'haller kavout dirak an anv.

Ar gerioù spisaat

- Kavet e vez **ar ger-mell strizh** dirak un anv (dindan e dri furm **an, ar, al**):

<i>an noz</i>	<i>an noz</i>	<i>(e)n hent</i>
<i>ar greizenn</i>	<i>an intron</i>	<i>ar marv</i>
<i>an dud</i>	<i>ar garrigell</i>	<i>an dorioù</i>

Gant ar ger-mell strizh e c'haller kaout, ouzhpenn, merk an diskouezañ goude an anv:

(e)n devezhioù-mañ

- Ar **ger-mell amstrizh** a gaver ivez. Bez' eo hemañ ar c'hentañ **ger-niveriñ** (evit **pegementiñ**). Gerioù ar rumm-mañ a zo tu d'o lakaat holl dirak un anv ivez (war-bouez **unan** a vez implijet e furm berr **un** hag e adfurmoù **ur, ul**):

<i>un den</i>	<i>daou zen</i>	<i>tri den</i>
<i>mil den</i>	...	

- Ar **gerioù perc'hennañ** a gaver meur a skouer anezho en destenn:

<i>he fenifi</i>	<i>he feanv</i>	<i>hec'h eneberezh</i>
<i>o beaj</i>	<i>(e)m spered</i>	

- Ar **gerioù goulenn** pe **estlammañ** a gaver c'hoazh dirak un anv evit spisaat anezhañ:

pebezh reustl

Ar c'hentgerioù

Etre ar gerioù spisaat (pa vez anezho) hag un anv e c'haller kavout gerioù all c'hoazh. Ur roll doareañ o devez ar re-mañ. Ober a raimp **kentgerioù** anezho:

<i>an holl vugale</i>	<i>un hantter dro</i>
<i>an eil karrigell</i>	<i>ar c'hozh ti</i>

An araogennoù

An anv gant e c'herioù spisaat hag e gentgerioù diouzh rekis, a c'haller kavout dirazañ gerioù eus ur rummad all c'hoazh, an **araogennoù**:

<i>war evezh</i>	<i>en devezhioù-mañ</i>
<i>en hent (e + an)</i>	<i>ar greizenn</i>
<i>an itron</i>	<i>ar marv</i>
<i>an dud</i>	<i>ar garrigell</i>
<i>an dorioù</i>	

DIWALL

- Pa vez ur c'hentger dirak an anv e vez pouezmouezhiet an daou c'her-mañ evel pa vije bet unan hepken*:

un hantter eur

ar c'hozh ti

an holl dud

- Kement-mañ a zo gwir evit ar gerioù-pegementiñ ivez (ar ger-mell amstrizh en o zouez):

un den

ugent lur

(*) nemet ar gerioù **pezh, mell, pikol** a zo anvioù; bez' e c'hall ar re-mañ bezañ lakaet el liester: **pikoloù gwez**.

Taolenn			
Setu amañ, renket an eil e-keñver egile dirak an anv ti, setu amañ ur ger skouer evit pep hini eus ar rummadoù emaoomp o tihan gwelet. Deoc'h da sevel, gant harp an daolenn-mañ, ar muiañ ar gwellañ a frazennoù.			
Gerioù spisaat		Kentger	Anv
Ger-mell amstrizh : un			
Ger-mell strizh an Ger perc'hennañ ma Ger goulenn pe estlammañ pebezh	Ger-niveriñ daou	hanter	aval

An elfennoù a-dreñv

Klaskomp bremañ peseurt gerioù a c'haller kavout war-lerc'h an anvioù.

An astenn doareañ

Kemeromp skouerioù en destenn:

un den iskis brudet dre ar vro⁽¹⁾

tud nevez-deuet⁽²⁾

an dud krouet⁽³⁾

ha stagomp unan bennak all ouzhpenn:

ur garrigell goad⁽⁴⁾

an amzer wezhall⁽⁵⁾

un nadoz vrochennat⁽⁶⁾

Yann e dok plouz⁽⁷⁾

ul labous melen e gof⁽⁸⁾

E-giz a weler, kavet e vez, goude an anv, meur a seurt gerioù dezho da roll doareañ an anv-mañ. Astenn doareañ e vez graet anezho.

Bez' e c'hallont bezañ: un anv-gwan (1a), un anv-gwan verb (3), un anv (4), un adverb (5), un anv-verb (6). Un droienn-frazenn a c'haller kavout da astenn doareañ ivez: (1b), (2), (7), (8).

An astenn renadenn

Savet e vez an astenn-mañ peurvuiañ gant harp un araogenn:

an hent evit ar greizenn

Savomp un nebeud skouerioù gant araogennoù all:

ur mab da Yann

an hanter eus al labour

*ur voutailhas a win**

(*) pa vez **a** e c'haller ivez chom hep ober gant an araogenn.

Un astenn doareañ a vez neuze: ur voutailhad win.

An astenn doareañ-perc'hennañ

Klaskomp skouerioù c'hoazh:

mevel ar marv

rodoù e garrigell

Klokaet eo bet ar gerioù **ar mevel** hag **ar rodoù** gant bep a renadenn a zispleg petra eo o "ferc'henner": d'**ar marv** eo **ar mevel** ha d'**ar garrigell ar rodoù**.

Taolit evezh e kemer ar renadenn-berc'hennañ roll ar ger-mell strizh a vez lamet kuit abalamour da se: Ø **mevel ar marv**, Ø **rodoù e garrigell**.

An astenn islavarenn

Ur skouer c'hoazh: *Pebezh reustl a zo war ma spered*.

Bez' e c'haller stagañ un islavarenn-stag ouzh an anv ivez.

DIWALL

Setu aze an doare-perc'hennañ kenstag, da lavaret eo sko ouzh an anv.

Un doare-perc'hennañ all a zo ha n'emañ ket sko ouzh an anv. Lavaret e vez ez eo distag dre ma vez kavet etre div lodenn a bep penn d'al lavarenn:

ar garrigell a vez klevet he rodoù

Studiet e vo an doare-mañ e kevrennad ar verb.

Bez' e vez lakaet war-eeun goude hemañ pe war-lerc'h unan eus an tri stenn all emañ o paouez gwelet:

pebezh reustl bras a zo war ma spered.

Taolenn			
Savomp bremañ un daolenn all gant an elfennoù a vez kavet war-lerc'h an anv.			
	Anv	Astenoù	
...	AVAL	Doareañ RUZ	Islavarenn A ZO BREIN
		Renadenn EVIT MA BREUR	
		Doare-perc'hennañ AR VERC'HIG	

Klokait bremañ ar frazennoù ho peus graet kentoc'h gant pep hini eus an astenoù-mañ.

Ar c'hemmadurioù er strollad-anv

Kavet e vez un nebeud kemmadurioù en tamm bann-dreset a zo bet studiet ganeomp. Setu un nebeud skouerioù a gaver er strollad-anv:

ar g/kreizenn an d/tud he f/fenifi
ar g/karrigell he f/peanv

Klaskomp gwelet peseurt roll o deus ar c'hemmadurioù-mañ.

Kemmadurioù o verkañ ar gour

Kavet e vez kemmadurioù goude ar ger-mell

-En anvioù unan ne vez ket a gemmadur, war-bouez **K/C'h**, pa vez gourel ar ger:

tren/an tren ki/ar c'hi

-En anvioù gwregel, hag unan atav * e c'hoarvez kemmadurioù:

taol/an daol kador/ar gador moger/ar voger...

kemmadurioù dre vlotaat a vez graet eus ar re-mañ.

-En anvioù lies, dre vras, ne vez graet kemmadur ebet, nemet **K/C'H**. Ne vez ket merket ar gour eta.

Ur rummadig gerioù lies a zo avat hag a gemm evel pa vijent anvioù gwregel unan. An anvioù tud gourel an hini eo**.

* Nemet **dor/an nor, plac'h/ar plac'h** (hag un nebeud gerioù dre **d** e gwenedeg evel **dimezell/an dimezell**.)

** War-bouez an anvioù tud echuet gant **-où** (nemet ar re a zo gant **-igoù**) : **an tadoù**, met **ar baotredigoù**.

tud/an dud, marc'hadourien/ar varc'hadourien...

Goude ar gerioù-mañ a gemm dre vlotaat (anvioù gwregel unan ha tud gourel lies) e vez kavet ivez kemmadurioù en astenn doareañ. Kement-mañ a c'hoarvez pa vez hemañ un anv-gwan-doareañ ha peurvuiañ pa vez un anv-gwan-verb.

Hervez al lizherenn a vez e dibenn an anvioù e vez klok pe ziglok ar rummad kemmadurioù a vez graet:

an daol gozh met, ar vaouez kozh.

Pa vez **l, m, n, r, v** pe ur vogalenn er fin e vez ar c'hemmadurioù-mañ:

K/G T/D P/B G/C'H (gw/w) DZ (diret) B/V M/V

Pa vez ur gensonenn all e fin an anv ne vez graet nemet:

G/C'H (gw/w) D/Z (diret) B/V M/V

NOTENN

Diouzh ar c'hemmadur a vez graet, pe na vez ket graet, en anvioù unan e c'houzer eta ha gourel pe wregel eo ar ger. Talvezout a ra ar c'hemmadurioù da verkañ ar gour.

DIWALL

Pa vez an astenn un doare-perc'hennañ ne vez ket graet a gemmadur goude an anvioù gwregel unan (pe an anvioù-tud gourel lies):
gwetur Pêr, merc'hed Gwened, tro Breizh, micherourien Pologn

Savomp un daolenn gant kement-mañ

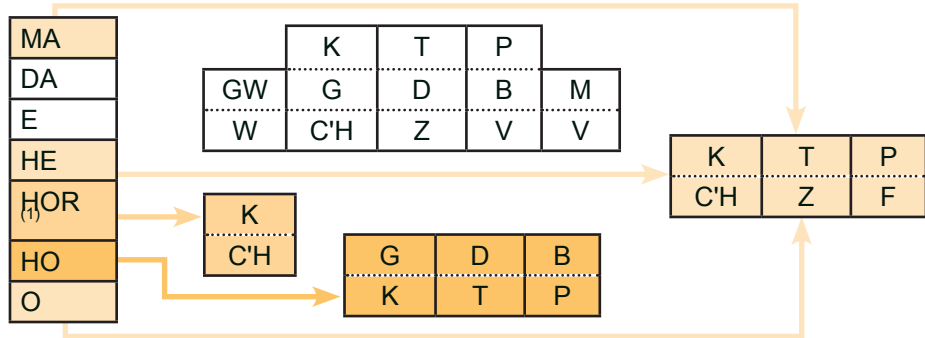
		kemmer							
		GER MELL							
		kemmet							
		ANV							
		anvioù unan		anvioù lies					
		gourel	gwregel	tud gourel	gourel ha gwregel				
Kemmadur	k c'h	k	t	p	g	gw	b	m	k c'h
		g	d	b	c'h	w	v	v	
kemmer	echuet gant ur								
	vogalenn pe l, m, n, r, v		gensonenn all						
		kemmet							
		ANV-GWAN DOAREÑ							
Kemmadur	k	t	p	d	d			d	
		g	d	b	(z)	(z)			
Kemmadur	g	gw	b	m	g	gw	b	m	
		c'h	w	v	v	c'h	w	v	v

Ar c'hemmadurioù o tiforc'hañ

Goude ar gerioù perc'hennañ e vez kavet kemmadurioù ivez. Lavaret e vez e talvez ar re-mañ da ziforc'hañ dre ma viront na vefe kemmesket ar gerioù-mañ gant re all a zo heñvelson:

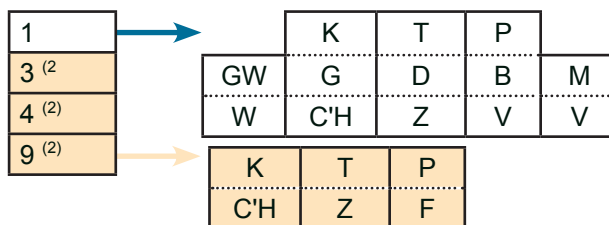
ma c'han ha ma kan (verb kanañ)
 e dad hag he zad
 ho ki hag o c'hi

Setu amañ ar c'hemmadurioù a gaver goude ar gerioù-perc'hennañ:

(1) E-lec'h ma vez graet gant hon dalc'hmat, e-lec'h hon/hor/ hol, e vez graet kemmadurioù evel war-lerc'h ma, pe kemmadur ebet.

War-lerc'h un nebeud gerioù pegementiñ e vez kavet kemmadurioù eus ar rummadoù-mañ ivez. Setu amañ an daolenn:

(2) Er yezh komzet e vez graet alies gant ar memes kemmadurioù ha war-lerc'h 2, met evit K-T-P hepken.

Kemmadurioù evit liammañ

War-lerc'h araogennoù zo

War-lerc'h araogennoù zo e vez kemmadurioù er strollad-anv ivez. Ur vogalenn a gaver neuze e fin an araogennoù-mañ pe ur gensonenn linkus (r, l, m, n).

Setu amañ ur roll eus an araogennoù-mañ:

-Kemmadurioù ret:

a
da
dre

- Kemmadurioù diret:

war, diwar
dindan
eme

Ur skouer bennak: "... *da Gemper*", "... *war vord an hent*"

Pa vez lakaet kentgerioù dirak an anv

Pa vez lakaet kentgerioù dirak an anv e c'hall hemañ kemm ivez pa vez echuet ar c'hentgerioù gant ur gensonenn linkus, met n'eo ket ur fazi chom hep ober ar c'hemmadur-mañ.

Da skouer: "*an holl draoù*", "*un hanter gelañ*"

Evezhiadennoù

a) War-lerc'h an holl c'herioù a zegas kemmadurioù (gerioù-mell, gerioù perc'hennañ (war-bouez ho ha 'z e pep lec'h hag he en ul lec'hig bennak), gerioù pegementiñ pe araogennoù e vent ha gerioù-mell)

e vez kemmet peurvuiañ an *s* e *z*. Setu pezh a reer dre gomz, met ne vez ket skrivet ar c'hemmadur-mañ: *sul* [s], *ar sul* [z]. Graet e vez kement-mañ goude ar rakger di ivez: *soñj* [s], *di-soñj* [z].

E Bro-Wened-Uhel avat n'eo ket deuet ar c'hemmadur s/z c'hoazh: *samm* [s], *ar samm* [z]

b) Ne vez ket graet a gemmadurioù pa venner distagañ ur ger diouzh ur ger all

"*soubenn vat*" ha *soubenn mat-tre*", "*mont war varc'h*" ha "*mont war marc'h an amezeg*"

Mat ha *marc'h* en eil rummad frazennoù n'int ket da vezañ staget ouzh *soubenn* pe war met ouzh *tre* hag an amezeg.

Taolenn glok ar c'hemmadurioù

Setu amañ taolenn an holl gemmadurioù a gaver e brezhoneg.

Renket int bet hervez an doare kemm a c'hoarvez er c'hensonennoù:

Kemmadurioù dre vlotaat: blotaat a ra ar gensonenn: **K/G** da skouer.

Kemmadurioù dre galetaat: kaletaat a ra ar gensonenn: **G/K** da skouer.

Kemmadurioù dre c'hwezhañ: mont a ra ar gensonenn d'ur gensonenn c'hwezhet: **K/C'H** da skouer.

Kemmadurioù mesket: er rummad-mañ e kaver blotadur: **G/C'H**, met kaletadur a zo ivez **D/T**.

	goude		e kemm (1)	K	T	P	G GW	D	B	M
MESKET	E O	rannigoù-verb					C'H W	T	V	V
	MA ... MA	stagelloù								
DRE GALETAAT	HO 'Z	gerioù- perc'hennañ					K Kw	T	P	
DRE C'HWEZHAN	MA (VA) 'M HE O	gerioù- perc'hennañ								
	TRI TEIR PEVAR PEDER NAV	niveroù- pegementiñ ⁽³⁾								
	HOR (HON) ⁽⁴⁾	ger- perc'hennañ								
	AR	gerioù-	- an anvioù gourel unan - an anvioù lies (nemet an anvioù tud gourel)							
DRE VLOTAAT (80%)	UR	mell	- an anvioù gwregel unan ⁽⁵⁾ - an anvioù tud gourel lies ⁽⁶⁾	G	G	G	C'H W		V	V
	an anvioù gwregel unan ⁽⁷⁾	echuet gant L, M, N, R, V pe gant ur vogalenn ⁽⁸⁾	ar ger doareañ ⁽⁹⁾	G	G	B	C'H W	(Z) ⁽¹⁰⁾	V	V

DRE VLOTAAT (80%)	- an anvioù tud lies	echuet gant ur gensonenn all					C'H W	(Z)	V	V			
	UNAN (gwregel) AN HINI (gwregel) RE AR RE AN HOLL	erlerc'hiadoù an anv											
	A NE NA EN UR EN EM DA RA	rannigoù-verb											
	PA ABA ENDRA TRA	stagelloù-isurzhiañ					G	D	B	C'H W	Z	V	V
	(PE) (12)	stagell- genurzhiañ											
	PE	ger-goulenn											
	DA E	gerioù- perc'hennañ											
	DAOU DIV	niveroù- pegementiñ											
	A DA (DINDAN) (DRE) EME (WAR) (DIWAR)	araogennoù											
	HOLL ...												
	EZ	EZ								C'H w		V	V
	(13)									N	V	V	

Kaletadur	C'hwezhadur	Blotadur (80 % eus ar c'hemmadurioù)
-----------	-------------	--------------------------------------

(1) -Nemet er yezh komzet e vez graet alies kemmadurioù dre vloataat war-lerc'h an niveroù-mañ (evel goude 2).

Nemet pa vez un niver dirak bloaz e vez kemmet b e v nemet goude 1, 3, 4, 5, 9.

(2) -Nemet *dor*, *an nor*, *plac'h*, *ar plac'h*, *tadoù*, *an tadoù* hag en holl anvioù tud lies echuet gant *-où* (nemet er re a echu gant *-igoù*) : *ar priedoù*, *ar baotredigoù*...

(3) -Nemet *tadoù kozh*

-Nemet goude an anv-tud dre *-où*

(1) N'eus nemet ar c'hemmadurioù a vez skrivet a zo bet lakaet en daolenn a-raok. Graet e vez ar re-mañ e pep lec'h. Blotadurioù all a c'heller klevet avat. Unan, dreist-holl, a ranker anaout : an **s** o vont da **z** (*su*, ar [z]ul). C'hoarvezout a ra ar blotadur-mañ goude ar gerioù a c'hell degas kemmadurioù a-hend-all, met ret eo dezho echuiñ gant ur vogalenn, pe gant

l, m, n, r (goude ho ne gemm ket an s avat) : *ar / ma / tri... sac'h [z]*.

(2) **Gou-** dirak ur vogalenn a gemm evel **gwelout** : kollet e vez ar gensonenn deroù-ger.

(3) Er yezh komzet e reer alies gant kemmadurioù dre vlotaat war-lerc'h an niveroù-mañ (evel goude 2) : *tri faotr / tri baotr*.

(4) Gant ar furm **hon** e c'heller ober e-lec'h **hor**. E lec'hioù zo (Treger) e reer neuze gant an holl gemmadurioù dre c'hwezhañ (linenn a-us) ; e lec'hioù all ne reer kemmadur ebet (Gwened).

(5) a) Ar ger **plac'h** a chom digemm avat : *ar plac'h*.

b) An anvioù nebreizh a zo da lakaat amañ ivez. Gwregel int evit ar gour pa 'z int gourel evit an niver : *un dra vat, daou dra*.

(6) An anvioù-tud echuet dre **-où** ne gemmont ket, nemet dre **-igoù** e vefent : *tadoù / an tadoù, paotredigoù / ar baotredigoù*.

(7) a) An anvioù-bihan gourel a lak da gemm evel ar re wregel : *Youenn vras*.

b) An anvioù nebreizh a zo da lakaat amañ ivez : *avel vor*.

(8) An anvioù-tud echuet gant **-où** ne lakaont ket da gemm : *ar priedoù kozh*.

(9) An anv-gwan-verb implijet da c'her doareañ ne gemm ket peurvuiañ : *ur wezenn kouezhet*.

Pa vez meur a c'her doareañ diouzh renk ne vez kemmet nemet an hini kentañ peurvuiañ : *ur berenn velen kaer*.

(10) Lakaet eo bet ar c'hemmadur **D / Z** etre krommelloù dre ma eo diret.

(11) Ne vez ket graet ar c'hemmadur **D/Z** e Treger avat.

Gwriziennoù ar verboù **dont** ha **dleout** (**deu-**, **dle-**) ne gemmont ket e Kernev ivez.

(12) Ar gerioù en em gav etre krommelloù er vann-mañ ne vez ket kemmadurioù ingal war o lerc'h. Pa vez o roll dispartiañ ha n'eo ket liammañ ne vez kemmadur ebet. Pa vez stag ar pezh a zeu war o lerc'h ouzh un dra all, ne vez ket ivez : *mont war varc'h / mont war marc'h an amezeg ; tu pe du / chom er gêr pe mont da bourmen*.

(13) Gant un nebeud gerioù e c'hoarvez kemmadurioù divoas a-grenn.

Forzh peseurt niver a vez dirak ar ger **bloaz**, kemmet e vez ar **b e v**, nemet goude **1, 3, 5** ha **9** : **mil vloaz** met **pemp bloaz**.

Er ger dor e ya an **d** da **n** goude ar ger-mell en unander : *an nor*.

Ar gerioù **mad** ha **man** a gemm pa vezont implijet gant ar verb ober : *ne ra ket van*.

Liester **maen** a vez kemmet alies goude ar ger-mell : *ar vein*.

Ur c'hemmadur divoas all bennak a c'heller kavout c'hoazh evel : *dour zomm, leur zi...* Ar ger **ti** a c'hell degas ur c'hemmadur ivez pa vez lakaet dirak ar perc'hennet : *ti Vari*. Diret eo an holl gemmadurioù diwezhañ-mañ.

Erlec'hiad ar strollad anv

Selaouomp ur goñchenn da gentañ.

Emañ Gurvan hag e gamaraded o vont d'ar gêr eus ar skol. E-kreiz ar goañv emeur hag erc'h a zo bet ganti e-pad an deiz. Na brav e vefe ober riskladennoù war ar pallennad gwenn a c'holo an douar. Met n'eus stlejerez ebet siwazh. Dont a ra ur soñj da unan eus ar vugale. -O, tadoù ha mammoù kaezh, na selaouit ket mui !- Tennañ a ra ur sifelen dev er-maez eus e sac'h-skol ha stagañ a ra anezhi ouzhi dorn hemañ. Hag eñ ha mont war e goazez war e sac'h-skol. «Hei d'ar marc'h !» emezañ d'al lamponed all, «sachit 'ta !» Setu an holl er stern ha yao dezhi, emañ loc'hiet stlejerez mod nevez an eskimoed fri moutik.

01

DIWALL

«Erlec'hiad d'ar strollad anv-kadarn» a vez graet eus ur ger a gemer plas ar strollad anv-kadarn en ur virout ar garg en deus hemañ er frazenn.

Bugale ar c'harter zo en em gavet e korn ar blasenn. Emaint o vont da c'hoari tagañ un ti-bank.

«**Te** 'vo paotr an ti-bank», a lavar, unan, «ha **c'hwi** a vo ar pratikoù.»

«**Me** 'vo penn al laeron», eme unan all, «ha **te** a vo ganin.»

«Ha **ni** 'vo an archerien?» a c'houlenn ar re all. »

02

Petra eo un erlec'hiad?

Displegadenn

Petra a zo degouezhet gant ar sac'h-skol en istor-mañ?

Lakaet eo bet da c'hoari roll un dra all: ar stlejerez.

Graet e vo un erlec'hiad, pe substitud, anezhañ.

Ma tegouezh ganeoc'h skrivañ gant un tamm glaou du peogwir n'ho peus kreion ebet ken e rit gant un **erlec'hiad** ivez.

Peseurt erlec'hiadoù a gavfec'h evit an traoù-mañ?

- *Ur grib*
- *Un tamm soavon*
- *Ur gouriz*
- *Ur sil kafe*
- *Ur chewing-gum*
- *Ur reolenn*
- *Ur gador*
- *Un tamm sukŕ*

Kentel

Er yezh emañ heñvel an traoù. Gerioù zo a c'haller lakaat re all en o flas ha derc'hel a ra neuze ar re nevez roll, pe karg, ar re a-raok.

«*An den a gan brav.*»

«*Me a gan brav.*»

Lakaet eo bet ar ger **me** e-lec'h ar strollad gerioù **an den**. Roll an eil n'eo ket cheñchet e-keñver an hini kentañ: kanañ brav a ra ivez. Un **erlec'hiad** eo **me** d'ar strollad anv **an den**.

«*Lonket 'm eus ar chewing-gum.*»

«*Lonket 'm eus anezhañ.*»

Merket e vez amañ ar pezh a zo bet lonket: erlec'hiad ar strollad anv **ar chewing-gum** eo anezhañ.

Erlec'hiadoù a verk ar gour: ar raganvioù-gour dizalc'h

Displegadenn

«**Bugale ar c'harter**», setu aze ar strollad anv a zo e deroù ar pennad hag a ra an oberioù a vo kaoz anezho e c'hoari al laeron. Gerioù all a zo bet implijet da verkañ resis piv a ray petra: «**te**», «**c'hwi**», «**me**», «**ni**»... Bez' e c'haller ober gant ar gerioù-mañ e plas ar strollad anv:

«*bugale ar c'harter zo en em gavet.*»

«*me zo en em gavet...*»

Erlec'hiadoù eo ar gerioù-mañ eta. **Raganvioù-gour** a vez graet anezho dre ma kemeront plas an anv ha ma verkont ar gour.

Raganvioù-gour dizalc'h a vez lavaret ez int dre ma c'hallont bezañ kavet o-unan ivez :

«-Piv eo an drochañ er skol?»

«-Me !»

Kentel

Setu amañ taolenn ar raganvioù-gour dizalc'h :

Kentañ gour unan Eil gour unan Trede gour unan gourel Trede gour unan gwregel	ME TE EÑ ⁽¹⁾ HI
Kentañ gour lies Eil gour lies Trede gour lies	NI C'HWI INT pe ⁽¹⁾ ⁽²⁾

⁽¹⁾ kavet e vez ar skrivadur eñv ivez.

⁽²⁾ kavet e vez ar furm kevrennek int-i ivez.

Erlec'hiadoù o verkañ ar gour: ar raganvioù-gour renet

AR SISTEM KOZH (Pennad 02)

Displegadenn

Raganvioù-gour eo ivez ar gerioù a zo bet islinennet er pennad-mañ, rak merk ur gour bennak a zo warno (trede gour unan gwregel...).

Erlec'hiadoù int d'ur strollad anv:

«N'hallan ket lavaret on bet gwall blijed ouzhi **he** gwelet.»

«N'hallan ket lavaret on bet gwall blijed o welet **ar follenn notennoù**.»

Merkañ a ra an erlec'hiad-mañ ar pezh a vez graet gant ar verb: «**he**» (evit «**ar follenn notennoù**») an hini a vez gwelet. Renet eo «**he**» gant ar verb: ur raganv-gour renet eo.

Kentel

- **Ar gerioù perc'hennañ** eo a vez implijet da raganvioù-gour renet :

E-barzh an div gomz «**ma zroad**» ha «**da droad**» e vez merket ar berc'henniezhañ gant «**ma**» ha «**da**.» Adkavet e vez ar gerioù-mañ dirak ar verb evel raganvioù-gour renet : «**ma gwelet a ri**», «**da welet a rin**.»

Diwall:

Ne vez ket graet neuze, dre vras, gant ar rannigoù-verb: gant ar rannigoù-verb: «Mamm-gozh hon pedas da zont da ziuetañ ar bloavezh mat.» N'eus ken met dirak 'm ha 'z e c'hall ar rannigoù dont: «Mamm-gozh az pede bep bloaz.»

Kentañ gour unan Eil gour unan Trede gour unan gourel Trede gour unan gwregel Trede gour diskouez	Ma, 'm ⁽¹⁾ da, 'z ⁽¹⁾ e, en ⁽²⁾ he en ⁽³⁾
Kentañ gour lies Eil gour lies Trede gour lies	hon, hor, hol ⁽⁴⁾ ho o

Ploubennaket, d'an 13.1.2002

Aotrou Kelenner,

Reaset 'm eus, dre ar post, follenn notennoù ma mab, Ifig, evit an trimiziad skol kentañ. N'hallan ket lavaret on bet gwall blijed ouzhi **he** gwelet. **En** lavaret 'm eus da Ifig. Gant 3,5 war 20 e matematik e tiskouez mat ne labour ket kaer. E gastizañ a rin: ne vo ket laosket da sellet ouzhi an tele goude 11 eur noz ken. Eveshait **en** mat er skol ivez ha bezit dibleg gantañ evel don.

Koulskoude, Ifig n'eo na droch na diampart: ma welfec'h an tresadennoù brav a ra war e gairioù skol ! O diskouezet en deus din. Ne gomprenan ket n'en defe bet nemet 4 e treserezh. Ma gwaz ivez a zo sabaturet. N'eus ket pell zo en doa kaset gantañ ar c'haier matematik da ziskouez d'e gamaraded burev an tresadennoù brav a oa warnañ. Da baotr al lizheroù **en** prestat zoken.

Klask a rin mont d' **ho** gwelet a-raok ar vakañsoù. Ho pediñ a ran, Aotrou Kelenner da 'm digareziñ evit an direnkadenn a vo evidoc'h. Plijet e vefen ma c'hallfec'h lavaret din pe zeiz ha da bet eur e c'hallfec'h **hon** degemer, ma gwaz ha me.

Gant ma gwellañ gourc'hemennoù.

Anna, mamm Ifig.

02

Ploubennaket d'an 13.1.2002

Aotrou Kelenner,

Resevet 'm eus, dre ar post, follenn notennoù ma mab, Ifig, evit an trimiziad skol kentañ. N'hallañ ket lavaret on bet gwall blijet o welet **anezhi**. Lavaret 'm eus **an dra-se** da Ifig. Gant 3,5 war 20 e matematik e tiskouez mat ne labour ket kaer. Kastizañ a rin **anezhañ**: ne vo ket laosket da selllet ouzh an tele goude 11 eur noz ken. Eveshait **anezhañ** mat er skol ivez ha bezit dibleg gantañ evel don. Koulskoude, Ifig n'eo na droch na diampart: ma welfec'h an tresadennoù brav a ra war e gaieroù skol! Diskouezet en deus **anezho** din. Ne gomprenan ket n'en defe bet nemet 4 e treserezh. Ma gwaz ivez a zo sabatuet. N'eus ket pell zo en doa kaset gantañ ar c'haier matematik da ziskouez d'e gamaraded burev an tresadennoù brav a oa warnañ. Da baotr al lizheroù e prestat **anezhañ** zoken.

Klask a rin mont da welet **ac'hanoc'h** a-raok ar vakañsoù. Ho pediñ a ran, Aotrou Kelenner, da zigareziñ **ac'hanon** evit an direnkadenn a vo evidoc'h. Plijet e vefen ma c'hallfec'h lavaret din pe zeiz ha da bet eur e c'hallfec'h degemer **ac'hanomp**, ma gwaz ha me.

Gant ma gwellañ gourc'hemennoù.

Anna, Mamm Ifig.

03

EVEZHIADENNOÙ

Evezhiadenn 1: N'eus netra er sistem nevez a glot gant **en** ar sistem kozh (nemet **an dra-mañ/se** pe **kement-mañ/se** a ve).

Evezhiadenn 2: Kavet e vez furmoù displeget **a** implijet da raganvioù gour renet gant an holl verboù e forzh peseurt displegadur e vefent, an doare gourc'hemenn en o zouez:

«Eveshait **anezhañ** mat !»

(1) Graet e vez gant **ma** ha **da** dirak un anv-verb hag an anv-gwan-verb, nemet **da** a vefe dirazañ; neuze e reer gant **'m** ha **'z**. Gant ar furmoù-mañ e reer dirak furmoù all ar verb. Ur rannig-verb a c'hall bezañ staget outo: **am, az/ em, ez**

(2) Graet e vez gant **e** dirak an anv-verb hag an anv-gwan verb: «Emaon o vont d'e zebriñ», «E dorret 'm eus» (gant **en** e vez graet a hend-all: «ar bleiz en gwelas» (**er, el** a vez kavet ivez war patrom furmoù ar ger-mell)).

(3) Lakaet eo bet ar ger-mañ en daolenn daoust ma n'eo ket ur ger-perc'hennañ. Implijet e vez evit lavaret an dra-mañ, an dra-se:

«**Hel** lavaret en deus da Ifig.»

(4) Graet e vez dalc'hmat gant **hon** pe gant an tri furm **hon, hor, hol** a vez implijet evel furmoù ar ger-mell:

«**Hon** gwelet ho peus» «**hor** gwelet ho peus.»

- Ar raganvioù-gour dizalc'h a gaver implijet evel raganvioù-gour renet ivez :

- E penn kentañ ur frazenn pa venner lakaat war wel ar ger renet:

«**Me** a anavezez memes tra, ne rez ket?»

-Goude ar verboù en doare gourc'hemenn :

«Eveshait **en?**.»

AR SISTEM NEVEZ (Pennad 03)

Displegadenn

Keñveriompe furm al lizher a-us gant an hini hon eus gwelet kentoc'h. Petra a zo disheñvel ennañ? N'eus ket bet graet gant ar memes furmoù anvioù-gour renet.

Kavet e vez amañ furmoù displeget an araogenn **a** (**ac'hanon, ac'hanout, anezhañ...**) implijet evel raganvioù-gour renet.

Kentel

Setu amañ furmoù displeget **a** a vez implijet evel raganvioù-gour renet :

Kentañ gour unan Eil gour unan Trede gour unan gourel Trede gour unan gwregel	<i>ac'hanon</i> <i>ac'hanout</i> <i>anezhañ</i> <i>anezhi</i>
Kentañ gour lies Eil gour lies Trede gour lies	<i>ac'hanomp</i> <i>ac'hanoc'h</i> <i>anezho (-e)</i>

Lakaet e vez ar furmoù-mañ goude ar verb, dres el lec'h m'en em gav ar strollad anv ez int un erlec'hiad dezhañ:

«N'hallañ ket lavaret on bet gwall blijet o welet **ar follenn notennoù**»

«N'hallañ ket lavaret on bet gwall blijet o welet **anezhi**.»

Kement-mañ n'eo ket gwir evit ar sistem kozh:

«N'hallañ ket lavaret on bet gwall blijet ouzh **he** gwelet.»

Emañ ar sistem nevez o c'hounit tachenn war an hini kozh. Gant ar sistem nevez an hini e vez graet dreist-holl bremañ er yezh komzet e diavaez Bro-Wened. Doare ar yezh skrivet eo muioc'h ar sistem kozh met aze ivez emañ ar sistem nevez oc'h ober e dreuz.

An araogennoù displeget

Al lodenn vrasañ eus an araogennoù a c'hall bezañ displeget. Staget e vez un dibenn outo a verk ar gour : [estregedon](#), [ganeomp](#)...

Bez' ez eus un nebeud araogennoù ha na vezont ket displeget. Ar gerioù perc'hennañ a vez lakaet dirazo evit merkañ ar gour : [en ho kichen](#).

Ur seurt erlec'hiad d'un anv eo ar strollad-mañ ivez. Bezañ ur renadenn-doareañ d'ar verb eo eo karg ar mentad-mañ, nemet pa vez an araogenn [da](#) e c'hall c'hoari roll ur renadenn-dra dieeun, an dativ : [Petra teus kinniget dezhi ?](#)

Kavout a reoc'h un daolenn amañ a ginnig deoc'h an 3 rummad a c'haller ober eus an araogennoù :

STROLLAD A		Displegadur dre -IN, -IT...	
A 1	DA	A 2	GANT
din dit dezhañ dezhi deomp / dimp deoc'h dezho / dezhe		ganin ganit gantañ ganti ganeomp / ganimp ganeoc'h ganto / gante	ouzhin ouzhit outañ outi ouzhomp / ouzhimp ouzhoc'h outo / oute
		araogenn all : digant	araogenn all : diouzh(adfurm : doc'h)

STROLLAD B		Displegadur dre -ON, -OUT...	
B 1	DINDAN	B 2	WAR
hep kensonenn skoazell		-n- kensonenn skoazell	B 3 DIRAK -z- kensonenn skoazell
dindanon dindanout dindanañ dindani dindanomp dindanoc'h dindano / dindane		warnon warnout warnañ warni warnomp warnoc'h warno / warne	dirazon dirazout dirazañ dirazi dirazomp dirazoc'h dirazo / diraze
araogennoù all : dreist hervez		araogennoù all : diwar e / en	araogennoù all : a-raok eme etre, kenetre rak trema
B 4 EVIT -d/t- ar gensonenn a-raok an dibenn		B 5 E-GIZ -t- kensonenn skoazell	B 6 A
evidon evidout evitañ eviti evidomp evidoc'h evito / evite		egiston egistout egistañ egisti egistomp egistoc'h egisto / egiste	ac'hanon ac'hanout anezhañ anezhi ac'hanomp ac'hanoc'h anezho / anezhe
araogennoù all davit davit eget estreget evel hep nemet panevet		araogenn all a-zioc'h	

STROLLA C	a vez displeget gant harp un araogenn all	
A-DREÑV -da da araogenn skoazell	BETEK -e da araogenn skoazell	DEUS «ouzh» da araogenn skoazell
a-dreñv din a-dreñv dit a-dreñv dezhañ a-dreñv dezhi a-dreñv deomp a-dreñv deoc'h a-dreñv dezho / dezhe	betek ennon betek ennout betek ennañ betek enni betek ennomp betek ennoc'h betek enno / enne	deus oudon deus oudout deus outañ deus outi deus oudomp deus oudoc'h deus outo / oute
araogennoù all : a-enep dreist	araogennoù all : etrezek etramek war-zu	

STROLLA D	a vez implijet ar gerioù perc'hennañ ganto
E-KICHEN	
em c'hichen ez kichen en e gichen en he c'hichen en hor c'hichen en ho kichen en o c'hichen	
araogennoù all : e-keñver e-kreiz e-lec'h e-mesk e-touesk e-touez war-c'horre war-dro war-lerc'h diwar-benn diwar-dro diwar-goust da gichen da heul	

Abep seurt tud a vez gwelet pa vezer kefierez en ur supermarc'had. Sellit: *homañ* a stlap he frenadennoù mell-divell war an daol-gef. Penaos e fell dezhi e lennfen tikedennoù ar priz. Pegement eo *an dra-mañ* c'hoazh? N'eus tikedenn ebet warnañ

Div vaouez a zo helebini etrezo evit gouzout piv a dremenno da gentañ. An eil a zo aet d'ar c'hef a-zehou. *Honnezh* n'eo ket prest da dremen, 'm eus aon. Ouzh ar c'hef-mañ n'eus nemet tri o c'hortoz. Ouzhpenn-se, *ar re-mañ* n'eus ket kalz a dra en o c'harrigelloù.

Setu unan o filoutañ a-zehou hag a-gleiz. O klask mont kuit hep paeañ emañ *henezh* sur a-walc'h. Met *kement-mañ* ne sell ket ouzhin: n'on ket paeet evit ober an archerez, kea.

Ar raganvioù diskouez

Erlec'hiadoù a verk un ardremez bennak all

Displegadenn

Er frazenn «*Houmañ a stlap he frenadennoù*» e vez graet gant ur ger *homañ* a zo aze e plas an anv: bez' e vefe bet tu da lavaret «*an itron-mañ*, «*ar plac'h-mañ*», «*ar vaouez-mañ*»...

Merket e vez ar pezh a gomzer diwar e benn gant ar raganv-diskouez.

Gant *homañ*, da skouer, e vez merket ez eo gwregel (*hemañ* a vije bet ma vije bet gourel); merket e vez ivez emañ tost (*honnezh* a vije bet ma vije bet damdost ha *honhont* ma vije bet pell).

Kentel

Setu amañ ar raganvioù-diskouez:

		DRE AR MUNUD					DRE VRAS
		GOUR MERKET			DIC'HOURL		
		gourel unan	gwregel unan	lies	unan	lies	
tost	hemañ (hennañ)	hemañ (hennañ)	honnañ (honnañ)	ar re-mañ	an dra-mañ	an traou-mañ	kement-mañ
	damdost	hennezh	honnehzh	ar re-se	an dra-se	an traoù-se	kement-se
pell	henhont	honnont	ar re-hont	an dra-hont	an traoù-hont		

EVEZHIADENNOÙ

Un erlec'hiad d'ar strollad anv-kadarn-mañ eo **homañ**.

Raganv-diskouez a vez graet anezhañ.

EVEZHIADENNOÙ

1- Kavet e vez ar furmoù gwregel unan skrivet evel-henn ivez: **homañ**, **honnehzh**, **honnont**.

2- Ar furmoù a zo bet lakaet etre krommelloù a zo gwenedek.

3- Ar raganvioù-diskouez a verk dre ar munud e c'haller lakaat anvioù-gwan d'o heul: «*Honnehzh vras a veze pell oc'h ober he zro*».

Ar raganvioù damresisaat

Erlec'hiadoù a verk un ardremmez bennak all

Displegadenn

Ar gerioù a zo bet islinennet er pennad 04 a zo erlec'hiadoù d'un anv ivez. Setu raganvioù all eta.

Kentel

Setu amañ un nebeud raganvioù-damresisaat

		savet gant harp «hini»
Gerioù damniveriñ	<i>(un) nebeud kalz e-leizh</i>	<i>lies hini</i>
Gerioù ingalañ	<i>netra, nikun lod, darn an holl</i>	<i>hini ebet</i>
Gerioù keñveriañ	<i>re nebeut trawalc'h re</i>	
Gerioù hevelebekaat pe dihevelebekaat	<i>an eil..... egile an eil..... eben</i>	
Gerioù damziskouez	<i>an neb ar pezh</i>	

Setu ur vag dre lien ha setu unan all. **Un nebeud** a zo deuet asambles war wel, tremenet ganto Beg Kerroc'h. **E-leizh** a zo bremañ war ar mor blot etre an douar-bras hag Enez-Groe. **Re** a zo evit ma c'hallfe an nen kontañ anezho. Ha tizh warno evit gallout mont betek ar Poull-Du e-lec'h ma ranko **an holl** ober tro ur boue. War-lerc'h e vo da **bep hini** da choaz e roud. emañ loc'het **Redadeg** ar Rom etrezek Amerika.

04

NOTENN

Merkañ a reont un dra ha n'eo ket gwall resis ar pezh a ouzer diwar e benn. **Raganvioù-damresisaat** a vez graet anezho.

Ar gerioù niverenniñ

Erlec'hiadoù a verk un ardremmez bennak all

Pennad

Pet den a zo deuet d'an diskouezadeg?
Daou vil, marteze. Festival al loened-korn e Montroulez a sach tud, peizanted an darn vuiañ anezho. Deuet int da welet o loened, pe re an amezeg o kofkouriñ. Klevet e vez mouadennoù ar saout eus a-bell. Hanter-kant buoc'h bennak a zo stag ouzh barrinier-tro ar sal-diskouezadeg. Un **ugent** all a zo kfozet warno gant kfeudennou koad e-kreiz an dachenn. «**Ar c'hentañ** a yay ur priz brav ganti» a soñj moarvat ar c'houer a zo peg e fri ouzh roll ar prizioù da c'hounit.

05

Displegadenn

Gerioù niveriñ a zo bet islinennet er pennad 05. Bez' ez eus anezho **gerioù pegementiñ** (daou vil, hanter-kant) pe **gerioù petvediñ** (ar c'hentañ). E c'heller lakaat ar re-mañ da erlec'hiad d'ar strollad anv-kadarn ivez:

«*Saout all a zo kfozet warno*»

«*Un ugent all a zo kfozet warno.*»

Kentel

Ar **gerioù pegementiñ** (unan, daou, div, tri, teir, pevar, peder, pemp... hag ar **gerioù petvediñ** (ar c'hentañ, an eil, an trede, ar pevare, ar pempvet... a c'hall bezañ implijet evel raganvioù evit erlec'hiañ ar strollad anv-kadarn.

Ar raganvioù-goulenn

Erlec'hiadoù a verk un ardremez bennak all

Displegadenn

D'ober petra e servij ar gerioù a zo bet islinennet er pennad 06? Merkañ a reont ar goulenn war un den pe un dra. Hemañ eo a vez kavet er respont.

Raganvioù-goulenn a vez graet eus ar rummad erlec'hiadoù-mañ.

Kentel

Ar **raganvioù-goulenn** a c'hall ivez kemer plas ar' strollad anv-kadarn

- **piv**, **petra**, **pehini** (pere), **ar petvet** (ar betvet), **ar bet**.

Erlec'hiad strizh an anv-kadarn

Pennad 07

Diwar-benn petra emañ ar re-mañ o komz 'ta?

Displegadenn

Gwelet hon eus liv eus ar gerioù **hini** ha **re** a-raok. Setu int amañ adarre. Erlec'hiadoù d'an anv-kadarn eo ar gerioù-mañ ivez.

Gwelet hon eus betek-henn gerioù a gemere plas ar strollad anv-kadarn en e bezh; ar gerioù-mañ ne gemeront nemet plas an anv-kadarn ha netra ken.

«*Ar c'hoariell vihan a zo dindan an daol.*»

«*An hini vihan a zo dindan an daol.*»

Bez' e c'haller lakaat ar gerioù perc'hennañ dirak **hini** pe **re** evel ma lakaer ar ger-mell:

«*Ma hini vihan eo.*»

Kentel

Un erlec'hiad strizh d'an anv-kadarn eo **hini** (liester **re**):

«*an ti bras*» / «*an hini bras*»

«*ma skof*» / «*ma hini.*»

- **Piv** eo an desketañ en ti?
 - **Me**, a respontas ar c'hi.
 - **N'eo ket gwir**, me an hini eo, a huchas ar c'hazh.

06

- **Ma hini** eo !
 - **N'eo ket gwir !** Din eo an **hini** ruz. Dindan an daol emañ da **re**, met torret int.
 - **Re** all a vo kavet e ti ar marc'hadour, eme ar vamm.

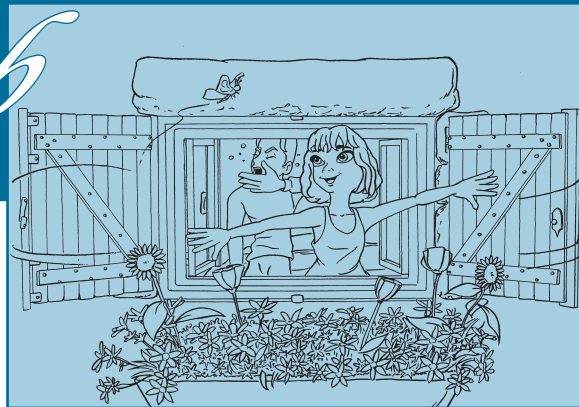
07

EVEZHIADENN

Pa vez lakaet ar gerioù perc'hennañ dirak ar gerioù-mañ e lavarer a-wezhioù e vez **raganvioù perc'hennañ**: **ma hini** (liester: **ma re**), **da hini** (da re), **e hini** (e re), **he hini** (he re)...

EVEZHIADENN

Pa vez amstrizh ar ger-mell dirak an anv-kadarn n'haller ket ober gant **hini** da erlec'hiad. Ret eo ober gant: **unan** (a gemer plas an anv hag e cher-mell) **un ti** bras = **unan** bras.

Ar verb: digoradur

Roll ar verb, ar seurtoù verboù

Lennadenn 01 ha 02

Roll ar verb en ur frazenn zo

Merkañ un ober:

- «Ar Bertou a deuas»
- «Krenañ a rae e izili»
- «Evelato e tennas e dok.»

Merkañ ul liamm:

Etre ur ger (rener pe renadenn-dra) hag un doareenn (evit verboù evel: bezañ/bout, lakaat...da/bezañ lakaet da, kemer...evit/bezañ kemeret evit, kaout/endevoud hag all...)

- «Me eo ar Bertou»
- «Daoulagad bras en doa.»

Verboù kreñv, verboù gwan, verboù emober

Ar verboù kreñv o deus ur renadenn;

- «D'ober ur pennad kaoz evelato e tennas e dok»

Ar verboù gwan ne c'hellont kaout renadenn eeun ebet

- «E zaoulagad a lugerne»
- «Krenañ a rae e izili»

Ar rener zo ivez renadenn eeun: verboù emober, gant en em

- «Tamm-ha-tamm e oant deuet d' en em zoñvaat»
- «En em walc'hiñ a ran bep bloaz.»

Pennrann ha dibenn

Lenn adenn 03

Ar bennrann

E pep verb e kaver ur bennrann hag un dibenn. Kavet e vez ar bennrann en ur dennañ an dibenn -et eus an anv-gwan-verb.

	Pennrann
aoz-et	aoz
gra-et	gra- (met anv-verb: ober)

Eno, bepred, **em boa graet** anaoudegezh gant daou zen, **a zeue** bemnoz **d'ober** ur pennad kaoz ganin. Tamm-ha-tamm **e oant deuet d'en em zoñvaat**, gouez evel ma **oant** da zigenañ. **O, ne veze ket** prezegennoù hir etrezomp, met **a-gevret e oamp, o lipat** ur banne ur wezh an amzer.

(diwar J. Philippe «En tu-mañ d'an lfern»)

01

Ken buan, ar Bertou **a deuas** eus a-douez an dud, a benn **sonnet**, ha war e lerc'h, un aotrou barvek, dilhad bourc'hiz gantañ. **Krenañ a rae** e izili gant ar youl; e zaoulagad **a lugerne** evel daou gef tan. Evelato **e tennas** e dok dirak an aotrou person **en ur lavaret** «Me eo ar Bertou.»

(diwar L. Inizan «Emgann Kergidu»)

02

DIWALL

Lod eus ar verboù a c'hell bezañ kreñv pe gwan hervez ar mod ma vezont implijet.

Digeriñ a ra an nor:

- eñ pe hi a zigor an nor
- an nor a zigor hec'h-unan.

Levenez ne zebro ket adarre, eme ar vamm. Petra 'vo **aozet** dezhi a-benn ar fin? Netra ne blij dezhi ha koulskoude e vez **graet** bepred diouzh he c'hoant. En abardaez-mañ he deus **c'hoantaet** krampouezh **amanennet** ha, p'o gwel, e kav re un tamm. Bemdez e vez **gwasket** he c'halon ha ne zeu ket war wellaat.

(diwar Jakez Riou)

03

c'hoanta-et	c'hoanta- (ha n'eo ket c'hoant-)
-------------	----------------------------------

Verbou divoas a-grenn a zo :

	Pennrann
Mont	a-, e-
Ober	gra-, gre-
Gouzout	gouz-, gouvez-, goar-, goui-
Bezañ/bout	bez-, oa-, be-, bi-

An dibenn

An dibenn a verk

- ar furm anv-gwan-verb en -et

- pe ar furm-verb displeget: an amzer hag ar gour

DA SKOUER:

E zaoulagad a	lugern	-e	-Ø	evel daou gef-tan
		amzer amdreme- net	Trede gour unan	
	Pennrann			

Evel daou gef-tan e	lugern	-e	-nt
		amzer amdreme- menet	Trede gour lies
	Pennrann		

Bemdez e vez	gwask	-et
	Pennrann	Anv-gwan-verb

Penn an ti-hent-houarn a oa oc'h evañ te.
«Dulenn? O ! O !»

An «O ! O !» a lakas penn an ti-hent-houarn *da soñjal* en un dra bennak hag e kanas

«The Campbells are coming, oh ! oh ! oh !»

N'eo ket te hepken a oa kouezhet dindan e

groc'hien. Ha chom a raen *da adlavaret*

«An tren evit Dulenn...»

«Ret eo *mont* war droad da Zurlas. Kemerit te ganimp.»

Losket e oan gant an te daonet *o tiskenn* ennon
hag e kleven hiennezhi *o lavaret*

«Arabat *sellet* ouzh Sean hepken.»

(diwar Meavenn «Ar follez Yaouank»)

04

An anv-verb

Pennad 04

An anv-verb a verk un ober

- An anv-verb a verk un ober hep merkañ ar gour drezañ e-unan:

«Ret eo *mont* war droad.»

«*Chom* hep debriñ, mat; met *chom* hep evañ a oa un afer all.»

- Alies e vez an anv-verb renadenn ur verb, pe un anv, pe un anv-gwan

«*Chom* a raen da *adlavaret*.»

«Arabat *sellet* ouzh Sean hepken.»

«Ur poull-*kannañ*, ur mekani^k-*diennañ* laezhi.»

Ar furm ober

Savet e vez ar furm ober en ur implij **o** + **anv verb**:

«*Losket* e oan gant an te daonet *o tiskenn* ennon.»

Gant harp ar verb **bout/bezañ** ouzhpenn e vez savet an **displegadur war-ober**:

«Penn an ti-hent-houarn a oa oc'h evañ te.»

Penaos anavezout un anv-verb?

- An dibenn, pa vez unan, ne servij ket da zispartiañ ar rummadoù

NOTENN

Tostaat ouzh ar saozneg

«The Campbells are coming»

= «re g-Campbell zo o tont.»⁽¹⁾

⁽¹⁾ Gant verboù zo ne c'heller ket implij an displegadur war-ober: gwelet, klevet, hag all ... (sellet ouzh ar pennad 15)..

verboù, er c'hontrol eus ar pezh a c'hoarvez e galleg.

- Lod eus an anvioù-verb zo heñvel ouzh o fennrann:

lenn - respont - kas - degas - kompren ...

- Lod all o deus un dibenn, pe meur a zibenn hervez ar rannyezhoù:

serr-inñ, kan-añ, laer-ezh, azez-al pe azezañ, ...

- A-wezhioù e cheñch vogalenn ar bennrann (taolennig).

Vogalenn ar bennrann		Vogalenn an anv-verb	
-O-	digor- stok-	-E-	digeriñ (pe digor) stekiñ (pe sto- kañ)
-A-	sav-	-E-	sevel
-A0-	laosk	-EU-	leuskel (pe laos- kat)

Gwel-	Gwelloc'h ha reishoc'h e vo neuze skrivañ:	GwelET
Kac'h-		Kac'hET pe Kac'hAT
Kar-		KarET
Keser-		KemerET pe Kemer
Kerzh-		KerzhET
Klev-		KlevET
Lavar-		LavarET (pe lâreET)
Mir-		MirET
Sell-		SellET
Tec'h-		Tec'hET

DIWALL

Evit dek verb e vez roet un dibenn **-OUT** er geriadurioù tra ma vez klevet **-ET** nemetken e kazi kement lec'h a zo ha tra ma veze skrivet **-ET** betek an XIXvet kantved. Setu int amañ .

Displegadur ar verboù

Doareoù

Ouzhpenn an doareoù diberson (anv-verb, anv-gwan-verb) e kaver tri doare personel:

- **an doare-diskleriañ** evit
 - oberoù sevenet dija (amzerioù tremenet)
 - oberoù emeur o seveniñ (amzerioù bremañ)
 - oberoù a vo sevenet (amzerioù da zont)
- **an doare-divizout** evit
 - oberoù da seveniñ war ziviz un ober all.
- **an doare-gourc'hemenn** evit kemenn un ober.

An amzerioù

An amzerioù a vez dispartiet etre:

- **amzerioù eeun** (hep harp ar verboù-skoazell, nemet **ober**)
- **amzerioù kevrennek** gant ar verb skoazell **bout/bezañ** pe **kaout**
- **amzerioù adkevrennek** gant div wezh ar verb skoazell.

Furmoù

Evit ar verb **bout/bezañ** e kaver meur a furn :

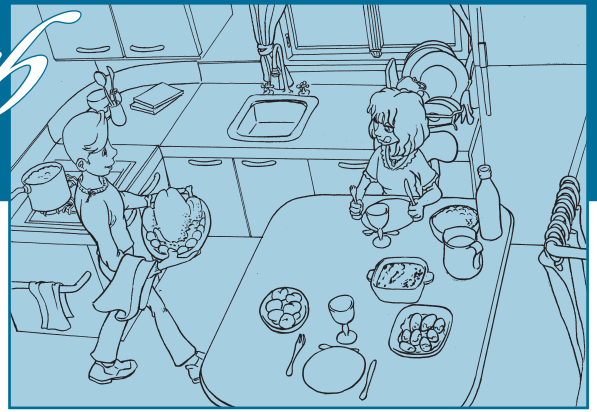
«*Me a zo o labourat*» (*bremañ*)

«*Me a vez o labourat*» (*ordîn*)

Ar gour

Setu amañ taolenn an tri gour a gaver e brezhoneg, ha war un dro ar raganvioù a glot gante :

	UNAN	LIES
Gour kentañ	me	ni
Eil gour	te	c'hwi
Trede gour	eñ (gourel) hi (gwregel)	i, int
	hep raganv: furm dic'hour	

«Amzer ar predoù...lipous!»

Ar predoù-amzer

Enebiezh etre an amzerioù

Tri fred-amzer a vez merket gant an amzerioù

- **Bremañ:** amzer-vremañ, amzer-vremañ kevrennek.
- **Tremenet:** amzer-dremenet strizh, amzer-amdremenet, hag an daou amzer gevrennek a glot gant ar re-mañ.
- **Da zont:** amzer-da-zont, amzer-da-zont kevrennek.

Amzer-dremenet strizh hag amzer-amdremenet (yezh lennegel)

An amzer-dremenet strizh a verk un ober en ur mare resis eus an tremened:

« <i>Neuze</i> e welis an aotrou Keromnes	<i>o tont er-maez</i> eus e di»
Ur mare resis	un ober

An amzer-amdremenet a verk un ober en tremened, hep mare resis ebet, pe meur a ober boas:

« <i>Bemdez</i> e welen an aotrou Keromnes	<i>o tont er-maez</i> eus e di.»
un ober boas	

« <i>Abaoe ur pennadig,</i> e welen an aotrou Keromnes	<i>oc'h ober sin</i> d'e wreg.»
un ober padus en ur mare n'eo ket resisaet.	

Ur skoilh: levezon ar galleg hag ar "passé-composé"

En XXvet kantved ne vez ket implijet kalz an amzer-dremenet strizh, er yezh komzet, war-bouez an trede gour unan a-wezhioù; ar memes tra zo bet c'hoarvezet en galleg gant ar «passé-simple», hag a vez klevet e rannyezhoù ar Gornaoueg hepken.

Erlec'hiet int bet gant amzerioù all.

Un toullad mat a skrivagnerien vrezhonek-gallegerien abaoe en-vihan pe brezhonegerien bet chomet re da dommañ bankeier er skolioù galleg a gustum implij an amzer-vremañ kevrennek evel ma vez implijet ar «passé-composé» en galleg.

Aze zo ur skoilh, rak n'eo ket bet erlec'hiet an daou amzer er memes mod en div yezh.

Sellit mat ouzh an daolenn-mañ:

memes implij en div yezh	
Passé-simple	Amzer-dremenet strizh
erlec'hiet gant	erlec'hiet gant
Passé-composé	amzer-amdremenet kevrennek*

*dre ma n'eo ket an amzer vremañ kevrennek ur merk eus an

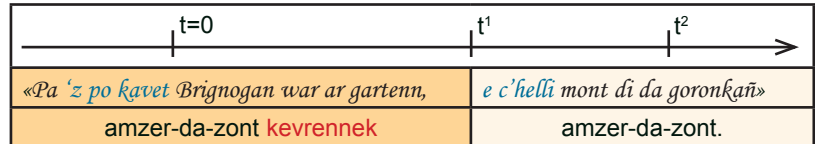
amzerioù tremenet.

Da skouer	
«Hier je le vis traverser la rue »	«Dec'h e welis anezhañ o treuziñ an hent»
erlec'hiet gant	erlec'hiet gant
«Hier je l'ai vu traverser la rue»	«Dec'h 'm boa gwelet anezhañ o treuziñ an hent»

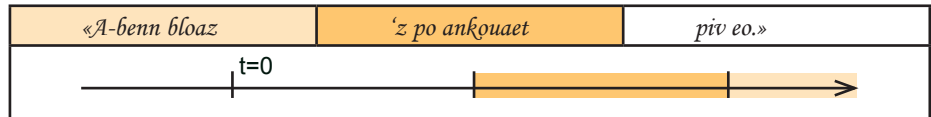
An daou amzer-da-zont

Ret eo soñjal mat e vez implijet an amzer-da-zont kevrennek evit un ober a vo sevenet:

- pe a-raok un ober all en amzer-da-zont.

- pe a-raok ur pred amzer merket en amzer-da-zont.

Implij an amzerioù er prezeg dieun

Ur skouer

- Setu amañ teir frazenn:

Ma mamm 'lâre din: «Ur paotr k̄oant out.» (a)

Ma mamm 'lâre din: «Prezidant ar Republik, e vi.» (b)

Ma mamm 'lâre din: «Kae da droc'hañ da vlev !» (c)

- ha setu teir frazenn all hag o deus ar memes talvoudegezh:

Ma mamm 'lâre din e oan ur paotr k̄oant. (a')

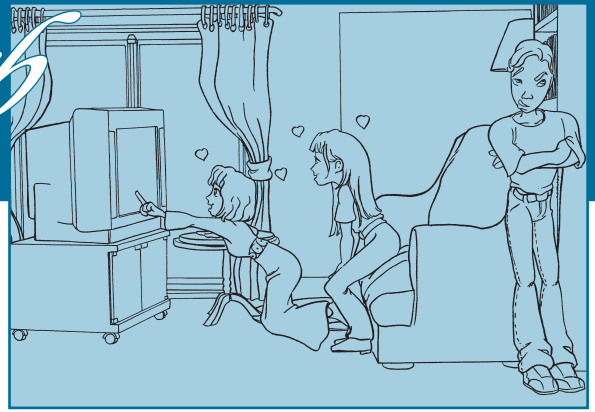
Ma mamm 'lâre din e vefen Prezidant ar Republik. (b')

Ma mamm 'lâre din mont da droc'hañ ma blev. (c')

Cheñch a ra **an amzer** en islavarenn, en doare diskleriañ. Dont a ra zoken an doare-gourc'hemenn da reiñ un anv-verb.

Setu, en un daolenn, ar c'hemmoù a zo e verb an islavarenn:

		Doare amzer ar verb en eil lavarenn (prezeg eeun)				
		Amzer vremañ	Amzer dremenet	Amzer-da-zont	Doare-gourc'hemenn	
amzer ar verb el lavarenn gentañ (prezeg eeun)	Amzer vremañ	Amzer vremañ	Amzer dremenet	Amzer da zont	Anv-verb	Amzer pe doare ar verb en islavarenn (prezeg dieun)
	Amzer dremenet	Amzer dremenet	Amzer dremenet	Doare divizout (gal. Pe dic'h)	Anv-verb*	
	Amzer da zont	Amzer vremañ	Amzer dremenet	Amzer da zont	Anv-verb	

«Kavout a ran brav hemañ... Hemañ a gavan brav... Brav e kavan hemañ...»
 «Honnezh zo bleupez... Bleupez eo honnezh...»

An displegatur ordinal

Ar seurtoù displegadurioù

Pennad 01

Tri seurt displegadurioù a gaver e brezhoneg:

An displegatur gant skoazell **ober** (1)

Kavet e vez dindan ar furm: anv-verb + **a** + verb ober

«Gortoz a reas»

«Labourat a raimp er bloaz a zeu.»

An displegatur diberson (2)

Merket e vez ar gour gant ur raganv-gour pe ur rener. Chom a ra ar verb gant dibenn an trede gour.

«Me	avat a oar (...) a adlavaras	ar Floc'h»
Raganv-gour rener		Rener

An displegatur personel (3)

Merket eo ar gour e dibenn ar verb :

«N'ouzoc'h seurt ebet. Abaoe pell zo e c'hortozaemp»

«Ne rin ket bremañ.»

«Da 10 eur e teuio.»

Gortoz a reas⁽¹⁾ ken a voe er sal-studi evit lavaret da Bikou:

«N'ouzoc'h seurt diwar-benn se.»

Feuket Pikou.

«N'ouzoc'h seurt ebet», a adlavaras⁽²⁾ ar Floc'h. «Me avat a oar⁽²⁾ eus a belec'h e teu⁽²⁾ ar vugale.»

«Lavar 'ta neuze !»

«Ne rin ket bremañ.»

E. Ollivro ha J. Ronan. PIKOU.

01

Pegoulz implij anezhe?

An displegatur gant skoazell ober ne c'hell bezañ impliet nemet

- e penn ur frazenn

- e penn ul lavarenn distag, war-lerc'h ur virgulenn pe ur stagell kenurzhiañ (met, hogen, pe, rak, ha...) Pouezañ a ra war an ober.

«Dont a ray gant tren 8 eur, kousket a ray en otel ha da seizh eur e ranko adtapout an tren evit Pariz, nemet ha kemeret a rafe ar c'harr-nij da zek eur.»

An displegatur diberson a vez implijet

- Pa vez ur rener meneget:

«An dud a rank labourat.»

- Pa vez pouezet war ar raganv:

«Anton, c'hwini a chomo amañ; me zo vont da welet petra zo erruet.»
 (Dispartiet mat eo an daou ober etre Anton hag an daneveller).

- En un nebeud troioù-lavar:

«te 'oar/c'hwini 'oar»

«me 'bari»

«me zo sur»

«me 'gred»

, hag all...

An displegadur personel a vez implijet e kement degouezh a zo, a-hend-all

- goude ur renadenn :

«*ar saout a welan o peuriñ.*»

«*Bemdez e klevit ar c'hleier.*»

- goude ur stagell-isurzhañ :

«*Pa c'hoarian ne santan ket poan.*»

- goude un islavarenn :

«*Pa gleven ar vugale e soñjen en amzer gwezhall.*»

Ne c'hell ket bezañ lakaet e penn kentañ ul lavarenn, nemet evit ar verboù damskoazell: **rankout**, **dleout**, **gellout** hag ar verb **mont** :

«*E tlefes mont da welet petra zo*» (ha: e tlefe dit mont...)

E c'hell bezañ, «*e c'hallez mont hardizh ! Ec'h ez da welet !*»

Servijañ a ra an displegadur personel da furn-nac'h evit an daou furn all:

« <i>Bremañ e choman didrouz</i> »	≠	«(Me) ne choman ket didrouz bremañ»
« <i>Chom a ran didrouz bremañ</i> »		
« <i>Me a chom didrouz bremañ</i> »		

Merk an amzer

Pennad 02

Ar pevar amzer eeun

Pevar amzer eeun zo e brezhoneg

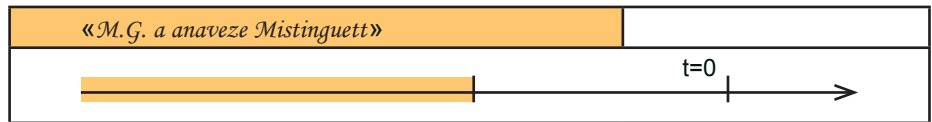
Amzer-vremañ evit an oberoù a dremen bremañ, da lâret eo bremañ dres, pe a dremen dija abaoe ur pennadig hag a ray c'hoazh e-pad ur pennad all

«*Gwelet a ran Job o vroudañ e oto gozh*» (Bremañ)

«*Bemdez ez a Jakl'n da Vontroulez*» (Gwir ivez evit dec'h ha gwir moarvat evit àrc'hoazh).

Amzer-amdremenet: evit un ober padus, tremenet pe o paouez echuiñ

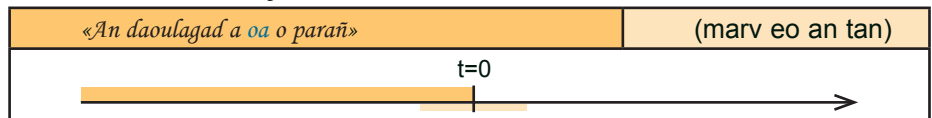
«*Ma mamm-gozh a anaveze mat Mistinguett*» (Tremenet rik: marv int o-div.

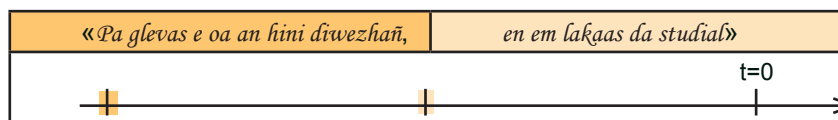
«*Daoulagad Katell a oa o parañ war ar pod-soubenn:*

- *Hag an tan? emezi.*

- *Gwir eo, marv eo an tan.*»

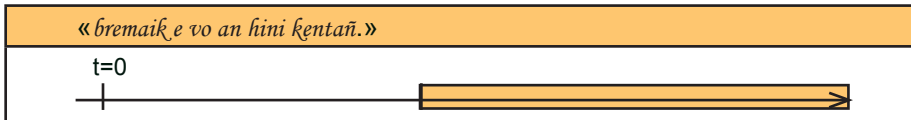
Amzer-dremenet strizh: evit un ober dibad, tremenet ha peurechu

Abaoe ur pennad **e oa**⁽²⁾ Zef o sellet ouzh ar bagoù: «**Emaint**⁽¹⁾ o vont», emezañ. «**Sell**, an Agemor! **Bremañ e chome**⁽²⁾ da ruzañ ha bremañ **e welan**⁽¹⁾ anezhi o tremen dirak. **A-raok pell e vo**⁽⁴⁾ an hini gentañ.»
«**Se a zegas**⁽¹⁾ soñj din eus ur c'hamarad», **a lavar**⁽¹⁾ neuze an tad-kozh. «**Pa glevas**⁽³⁾ **e oa**⁽²⁾ an hini diwezhañ, **en em lakas**⁽³⁾ da studiañ forzh pegement, betek bezañ an eil.»

02

Amzer-da-zont: evit un ober ha n'eo ket kroget c'hoazh.

Merk ar gour

Seizh gour

Seizh gour a zo e brezhoneg, c'hwec'h anezho o klotañ gant ar raganvioù gour hag an anvioù-gwan perc'hennañ, hag ar seizhvet o rein furmoù verboù dic'hour:

Dibennoù an amzer vremañ	Raganv-gour rener	Anv-gwan perc'hennañ
U 1 -an	me	ma, va, 'm
U 2 -ez	te	da, 'z
U 3 -ø	eñ, hi	e, he
L 1 -omp	ni	hon, -r, -l
L 2 -it	c'hwi	ho(c'h)
L 3 -ont	i, int	o
Ø 3 -er		an, ar, al

A-wezhioù e vez ezhomm eus un anv-gwan perc'hennañ da glotañ gant ar furm dic'hour. Kemeret e vez neuze an U3 gourel.

«Mont a ran war ma fouezig»

«Mont a reer war e bouezig.»

Evit derc'hel soñj eus an dibennoù e c'heller merzañ an dra-mañ

U1: -n dalc'hmat, distaget -ñ alies en amzer-vremañ.

L1: -mp dalc'hmat.

L3: -nt dalc'hmat, evel e galleg.

An dibenn -c'h ne vez kavet nemet e L2

An dibenn -r ne vez kavet nemet er stumm dic'hour.

E-barzh ur frazenn vrezhoneg, er c'hontrol d'ar galleg, ne vez merket ar gour nemet ur wezh

«An tiez bihan vil-se zo bet savet e 1980.»

«An ti bihan vil-se zo bet savet e 1980.»

«Ces petites maisons laides ont été construites en 1980» (6 gwezh merk al liester.)

«Cette petite maison laide a été construite en 1980» (4 gwezh merk an U3 gwregel.)

DIWALL

Evit ar verboù o deus ur wrizienn oc'h echuiñ gant ar vogalennoù -o-, -a-, pe -eu-, e vez alies -y- en trede gour e-lec'h -io-, en amzer-da-zont:

«Me a roy ma goug da droc'hañ

Ne ray ket kement-se a zroug.»

(Met lavaret e vez ivez: me a roio, ne raio ket, hag all...).

DIWALL

Pa vez lakaet ar rener e penn kentañ ur frazenn nac'h, neuze e vez kavet div wezh merk ar gour:

«Ni n'omp ket tud e doare mont er Rotary-club.»

«Merc'hed bihan Bro-Leon n'eont ket ken d'ar c'hatekiz? Maaa!»

(E gwirionez, ar ger kentañ zo ur genlakadenn, hag ar frazenn nac'h a grog gant an ne pe n').

«Oc'h ober petra emañ?...»

Ar verb

18

Stumm war ober

Petra eo ar furm war-ober?

Pennad 01

«Furm war-ober» a vez lavaret pa gaver en ur fra-zenn ar furm-mañ

(verb bezañ/ bout)	+	(o)	+	(anv-verb)
1		2		3

pe c'hoazh

(o)	+	(anv-verb)	+	(verb-bezañ/ bout)
2		3		1

Da skouer:

«Yann a oa bet¹ o² vale³» «O² selaou³ ar c'hueleier e oa¹»
 «Yann zo¹ o² labourat³» «O² kousket³ emañ¹»

Yann a oa bet o vale e kêr e-pad an deiz. Bremañ e oa o selaou ar c'hueleier er radio, astennet war ur gador-vrec'hi.
 «Adkavet eo bet an daou zen a oa kollet er Sahara abaoe ar ralli Duqark-Tamanrasset e 1959. Emeur o c'hortoz anezhe e Roissy, e-lec'hi m'emañ o c'harr-nij da erruout da seizh eur hanter.»

01

DIWALL

E-lec'h o e kaver ivez ouzh hag é

DIWALL

Urzh ar gerioù en amzer-vremañ: pouezet e vez war ar c'helou nevez.

Resis eo ar rener: ne c'heller ket implij ar rener a-raok «emañ.»

«Cedric zo o skeiñ war e daboulin abaoe kentaou.»

«O skeiñ war e daboulin abaoe kentaou emañ Cedric.»

«War e daboulin emañ Cedric o skeiñ, abaoe kentaou.»

«Abaoe kentaou emañ Cedric o skeiñ war e daboulin.»

Amresis eo ar rener: ne c'heller ket implij «emañ.»

«Daou zen zo o klask ac'hanout er-maez»

«Er-maez ez eus daou zen o klask ac'hanout»

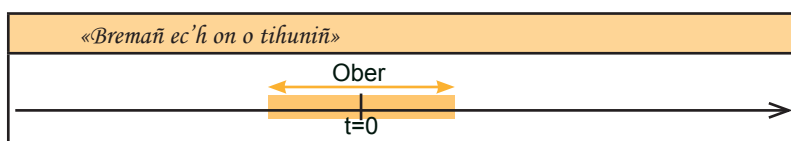
(pe: «er-maez zo daou zen o klask ac'hanout»).

Kement furm a zo eus ar verb bezañ, kement amzer a zo a c'hell bezañ implijet

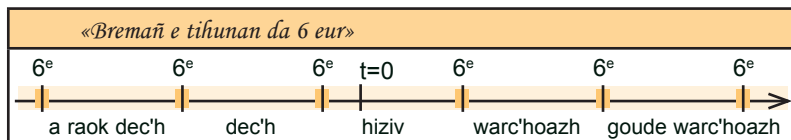
«Yann zo o kousket» = «Emañ Yann o kousket»
 «Pa vez Yann o kousket, ne vez ket brav lakaat ar radio.»
 «N'on ket bet o welet anezhi abaoe pell zo.»
 «Pa vo ma gwaz o labourat e-unan war an ti, e kavo kerse.»
 «Job a vije bet o skandalañ anezhe? Souezhus eo...»
 hag all...

Peseurt ober a vez merket gant ar furm war-ober?

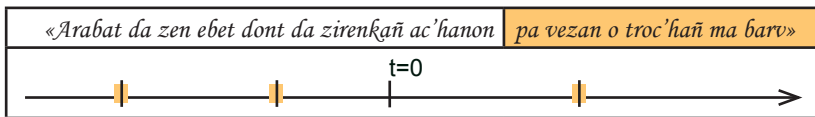
Un ober hag a bad... (t=0 a verk an amzer-vremañ):

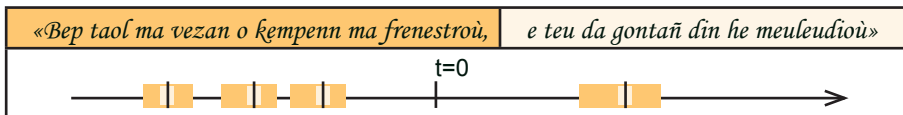
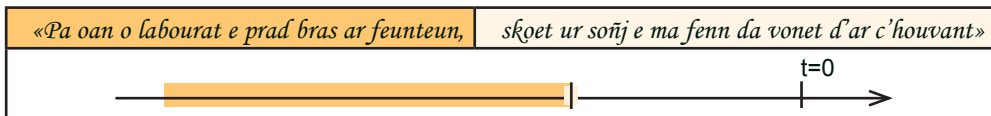
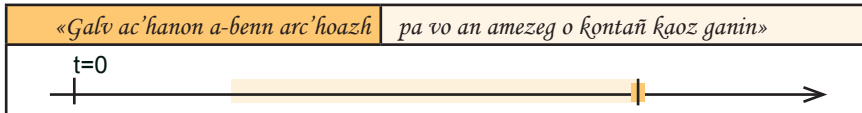
Disheñvel krenn diouzh:

Un ober hag a zeu en-dro

War an ober-se, hag a bad, e c'hell en em stagañ un ober all ha ne bad ket

Evezhiadennoù

Verboù zo ne c'hellont ket bezañ implijet gant ar furm war-ober

Ar verboù damskoazellañ:

rankout dleout fellout gellout

Verboù o tennañ da emskiant pe gouiziegezh an den: anaout/ anavezout:

gouzout kompren en em rentañ kont
faziañ en em dromplañ hag all...

Verboù all:

gwelet klevet santout
seblantout dont a-benn derc'hel soñj
kavout (aes, diaes, drol, kerse, ...)
kaout (c'hoant, ezhom, anoued...)

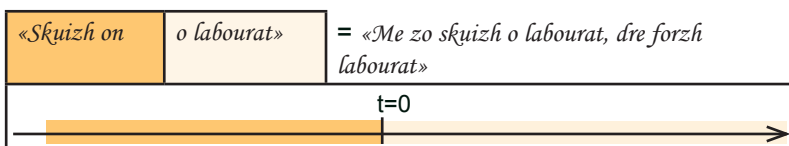
da skouer: Klevet a ran un dra bennañ (zoken ma pad an trouz)

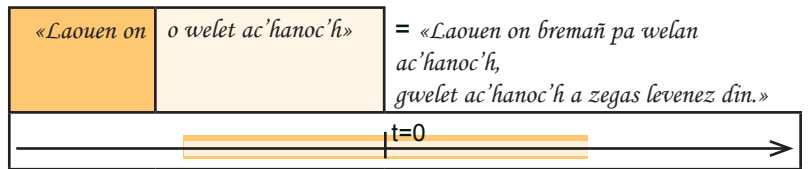
Ar verb "chom" a cheñch ster

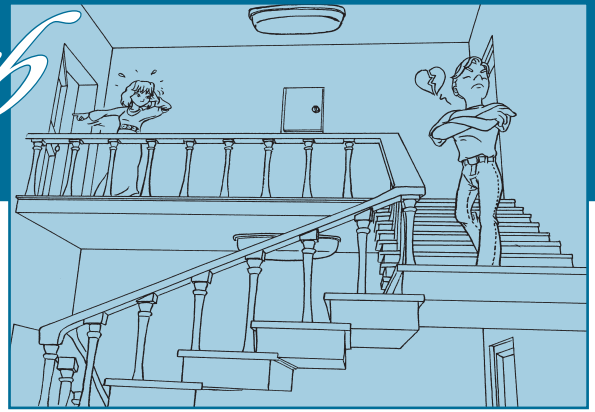
«Chom a ran e Montroulez» (d.l.e.: n'an ket kuit eus Montroulez)

«E Montroulez emañ o chom» (d.l.e.: un ti, ur rann, ur maner 'm eus e Montroulez)

Arabat meskañ ar furm war-ober hag astennoù un nebeud anvioù-gwan

Doare-gourc'hemenn ha doare-divizout

An doare-gourc'hemenn

Pennad 01

Notennoù: talc'hari = reuz, bec'h.

Sachañ Yannig d'ar c'hriagnol = hisañ e fri.

Implij an doare-gourc'hemenn

Implijet e vez an doare-gourc'hemenn evit gourc'hemenn, reiñ un urzh, lakaat ober un dra bennak, pe neuze evit difenn, miret a ober un dra bennak.

Gourc'hemenn: «*Torch da fri, diskennit 'ta !*»

Difenn: «*N'ez ket, da sachañ Yannig...*»

Amzer ha gourioù

N'eus nemet un amzer, an amzer-vremañ, ha tri gour: en gwirionez, e talv alies ar c'hemenn pe an difenn evit an amzer-da-zont ivez :

«*Torch da fri bremañ*»: amzer-vremañ rik.

«*N'ez ket da sachañ Pa dremeno ...*»: amzer-da-zont.

Tri gour zo:

eil gour unan: «*torch !*»

kentañ gour lies: «*deomp !*»

eil gour lies: «*diskennit !*»

Evit an difennoù, e-lec'h implij an doare-gourc'hemenn en eil gour unan, e vez graet alies gant an amzer-vremañ en doare diskleriañ :

«*Na dorch ket !*»

pe: «*Na dorchez ket !*»

«*N'a ket !*»

pe: «*N'ez ket !*»

Doareoù all d'ober gourc'hemenoù pe difennoù

Alies e vez ezhomm a ober ur c'hemenn pe un difenn en trede gour

E c'heller implij **ra + amzer-da-zont**

«*Ra zeuio pa 'n do echuet e labour.*»

pe c'hoazh an amzer-da-zont hep rannig-verb :

«*Gray evel ma karo ! Deuint pa garint !*»

Evit an difennoù e vez graet gant: **arabat**

«*Arabat dezhañ dont ken abred ! Arabat dit touch !*»

Evit «gwanaat» an urzh, evit bezañ sevenoc'h, e c'heller implij an anv-verb

«*Kaout pasianted, Soaz !*»

«*Serriñ an dorioù, neuze !*»

Muioc'h a zoujañs zo er furmoù-se eget, lakaomp, e:

«*Serriñ an dorioù !*»

«*Euh... Deus en-dro diouzhtu !*»

Talc'hari bras a oa abalamour d'ar brosesion a oa da dremen dirak an ti. Mont ha dont a rae Soaz eus an eil d'egile.

«*Sell ! Prop eo da zaouarn ! Kerzh buan da walc'hiñ anezhe ! Ha te, Prosper, torch da fri bremañ, ha pas gant da vañch ! Kemer ur mouchouer 'ta ! Ha n'ez ket da sachañ Yannig d'ar c'hriagnol pa dremeno an aotrou person dirak an ti ! Alin ha Berc'hed, diskennit 'ta, n'eo ket prop sellet dirwar drec'h ouzh an dud o tremen... Aze 'mañ an holl? Deomp er-maez neuze !*»

Gwezh ha gwezh all, e veze klevet mouezh moereb Marivon : «*Kaout pasianted, Soaz, kaout pasianted !*»

Ur seurt doare-gourc'hemenn en amzer-dremenet a verk un urzh ha n'eus ket bet sentet outañ, pe ivez ar c'heuz

«Bezañ chomet da c'hortoz ar re all da nebeutañ !» (Padal, n'eo ket bet graet...)

Job Kerdules a oa o klemm abaoe ar beure. Ur wezh ouzhipenn e oa o lavaret d'e wreg ne **chomfe** ket un devezh muioc'h asambles ganti, ha koulskoude e chome abaoe daou-ugent vloaz bremañ.

«Ha ma 'z afes da welet ar medisin evit da stomog,» eme e wreg, «e-lec'h chom da glemmichal evel ma rez dalc'himat? Ha selaou mat ac'hanon, **ma ne vijen ket** bet dimezet ganit, n'az **pije kavet** plac'h all ebet !»

02

NOTENN

Gant verb ar bennlavarenn en amzer-vremañ hon eus:

«Lavaret a **ra** d'e wreg ne **chomo** ket un devezh muioc'h.»

«Prometiñ a **ra** e **teuio**.»

An doare-divizout

Pennad 02

Pegoulz e vez implijet an doare-divizout?

Pa vez an ober war ziviz un dra bennak

«Ma ne vijen ket bet dimezet ganit, n'az **pije kavet** plac'h all ebet!»

«Ha ma 'z afes ...»

Evit heuliañ reolkenglot an amzerioù, en islavarennoù-tra, pa vez ar verb en un amzer-dremenet er bennlavarenn

«Lavaret a **rae** d'e wreg ne **chomje** ket un devezh muioc'h.»

«Prometet en **doa** e **vefe deuet**, hag e oa **deuet**.»

Amzerioù an doare-divizout

Daou amzer eeun, an amzer c'hallus hag an amzer dic'hallus, a vez kavet, ha daou amzer gevrennek o klotañ pep hini anezhe gant un amzer eeun.

Amzer c'hallus

A vez implijet evit un ober a c'hello bezañ graet en amzer-da-zont, nemet n'eur ket sur da gaout tro d'en ober :

«Ma **welfen** Louis, e **lavarfen** dezhañ emañ e chas o c'haloupat. Ha ma 'z afes da welet ar medisin?»

Merk an amzer c'hallus eo al lizherenn **-f-** en displegadur (pe **-h-** er skridoù gwenedek).

Amzer dic'hallus

A vez implijet evit un ober dibosupl, ha ne c'hello ket bezañ graet :

«Ma **vijen** en da blas, e **kemerjen** an treñ» (Nemet n'on ket en da blas)

«Ma ne **vijen ket** bet dimezet ganit, n'az **pije kavet** plac'h all ebet.» (Nemet ez on dimezet ganit).

Merk an amzer dic'hallus eo al lizherenn =1 en displegadur (pe **-z-** er skridoù gwenedek.)

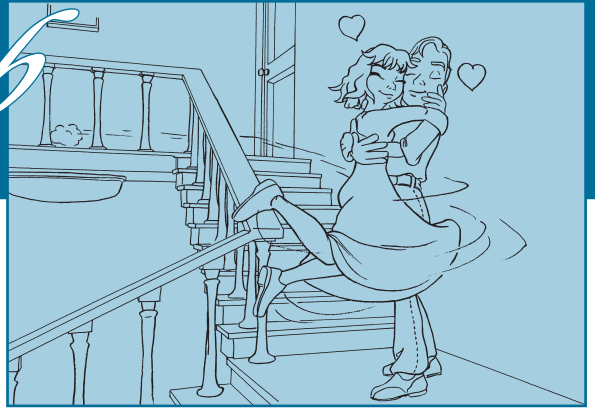
Diouzh implij an amzer c'hallus pe dic'hallus en un islavarenn-dra e c'heller a-wezhioù, gouzout hag-eñ eo bet sevenet ober an islavarenn

«Prometet en **doa** e **vefe deuet** d'ho **kwelet**» (ha **deuet** eo)

«Prometet en **doa** e **vije deuet** d'ho **kwelet**» (marteze e teuio c'hoazh, met betek-henn n'eus ket bet gwelet al liv eus e fri, bepred !)

NOTENN

Er yezh komzet, hag alies dindan pluenn meur a skrivagner, e vez mesket tamm pe damm ar furmoù en **-f-** ha re en **-j-**.

«En em zigareziñ en deus/he deus graet!»

An amzerioù kevrennek

An amzerioù kevrennek

Pennad

Ar verboù islinennet n'emaint ket en un amzer eeun:
en amzerioù **kevrennek** int bet savet.

Amzerioù kevrennek an doare-diskleriañ

Un amzer gevrennek a vez savet en ur implij

ur verb skoazell + un anv-gwan verb.

Bezañ pe kaout

«Leñvet 'm eus.»

«Kouezhet out?»

«Kalz en doa baleet.»

Savet e vez

- an amzer-vremañ kevrennek gant ar verb-skoazell en amzer-vremañ:

«Kaset 'm eus anezhañ da sutal.»

- an amzer-amdremenet kevrennek gant ar verb-skoazell en amzer-amdremenet:

«En em gavet e oamp gant archerien tagnous.»

- an amzer-da-zont kevrennek gant ar verb-skoazell en amzer-da-zont:

«Warc'hoazh ho po ankounac'haet ho kentel hiziv.»

Dibab ar verb-skoazell

- verboù-kreñv:

Ur verb-kreñv en deus pe a c'hell kaout ur renadenn eeun:

kas, lenn, lazhañ, diskouez...

Verb-skoazell: EUS (boa, bo, ...)

- verboù-gwan:

o tiskouez un dilec'hiañ, an tremen eus un eil stad d'egile,

mont, dont, chom, antren/antreal, mervel, dimeziñ, ...

Verb-skoazell: BEZAÑ

- verboù all, o tiskouez un ober dreist-holl

leñvañ, redek, bale, esaeañ, fiñval, hopal...

Verb-skoazell: EUS

Verboù all

- war-bouez ar verb bezañ, e kaver ar memes rummoù verboù gwan e galleg hag e brezhoneg, dre vras:

lavaret e vez :

«Aet, deuet, chomet, antreet on»

- Alo 'ta, n'out ket aet da glask da dad, a-benn ar fin?
- Nann 'vat, kavet 'm boa tud da c'hoari ' c'har-toù amañ.

- Ha pevare ez i d'e glask, neuze?
- Pa 'm bo echuet ma farti amañ.

01

DALC'HIT SONJ

- Che 'ta ! Pegen kresket eo Chanig !
- Ya, kresket he deus kalz er bloaz-mañ.

«*Je suis allé, venu, resté, entré.*»

«*leñvet, redet, baleet, finvet 'm eus*»
«*couru, marché, bougé.*»

«*j'ai pleuré,*

hogen:

«*j'ai été*»

ha «*bet on.*»

- ar verboù emober a c'hell implij bezañ pe eus :

«*en em walc'h et on / 'm eus.*»

Met atav: «*en em gavet on.*»

- un nebeud verboù (tremen, paseal, pignat, diskenn...) a c'hell implij bout pe eus da verb-skoazell, hervez ma seller ouzh disoc'h an ober pe ouzh an ober e-unan:

«*pignet eo*» (en traoñ e oa, bremañ emañ e krec'h.)

«*pignet en deus*» (pouezañ a reer war ar bec'h en deus graet en ur bignat, lakaomp.)

E peseurt degouezhioù implij an amzerioù kevrennek

DIWALL

Ne glot ket an amzer-vremañ kevrennek gant ar «*passé composé*» dalc'hmat
Reizh eo lâret:

«*Hier, j'ai rencontré Vanessa Paradis à Triffouillis-les-oies.*»

UR FAZI EO LÂRET: «*Dec'h 'm eus gwelet Ronald Reagan e Lannbaeron.*»

RET EO LARET: «*Dec'h 'm boa gwelet Vanessa Paradis etre Tremaouezan ha Tremaouezanket.*»

«*Dec'h 'm boa gwelet Ronald Reagan e Lannbaeron.*»

DIWALL

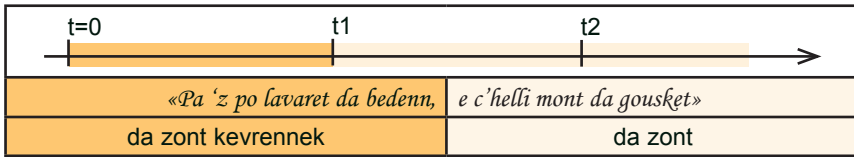
Pa vez amresis ar rener, en amzer-vremañ kevrennek e vez implijet «*eus.*»

«*Kavet ez eus bet trawalc'h a dud evit c'hoari rugbi?*»

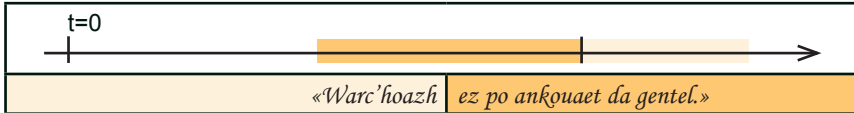
«*N'eus ket bet roet kement a vouezhioù d'al leizhour evel d'ar Briant.*»

An amzer-da-zont kevrennek

- a vez implijet evit un ober en dazont, a zo da vezañ sevenet a-raok un eil ober.

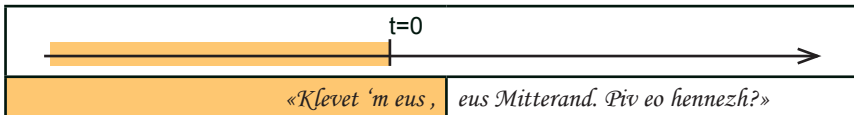

- a vez implijet evit un ober hag a vo graet a-raok ur pred amzer merket en dazont:

An amzer-vremañ kevrennek

- a verk un ober tremenet, met a bad betek bremañ

An amzer-amdremenet kevrennek

Implijet e vez evit un ober sevenet en amzer-dremenet, hag echuet

«Klevet 'poa ivez e oa marv Sokrat?»

«'M boa ket. Ne ouien ket e oa bet klañv zoñgen !»

Ret eo implij an amzer-amdremenet kevrennek pa vez spisaet an ober gant un adverb evel: dec'h, warlene, neuze (en amzer-dremenet), pe mentadoù-adverb evel: ar sizhun paseet, ar miz tremenet, an deiz-se, hag all...

« Er bloaz-se e oan bet pouezet.»

« Warlene 'm boa labouret er porzh.»

An amzerioù kevrennek en tu-gouzanv

Ar verb skoazell ne c'hell bezañ nemet ar verb **Bezañ/Bout**, implijet en un amzer gevrennek.

« Rasket out bet evit ar BEPC? Me 'oa bet korbelllet ivez ma aotre da vleniañ.»

Amzerioù adkevrennek

Evit oberoù a oa bet sevenet gwezhall, ha ne vezont ket graet, pe ha n'int ket gwir bremañ ken, ec'h implijer **amzerioù adkevrennek** (amzer gevrennek + **bet**), en tu-gra hepken.

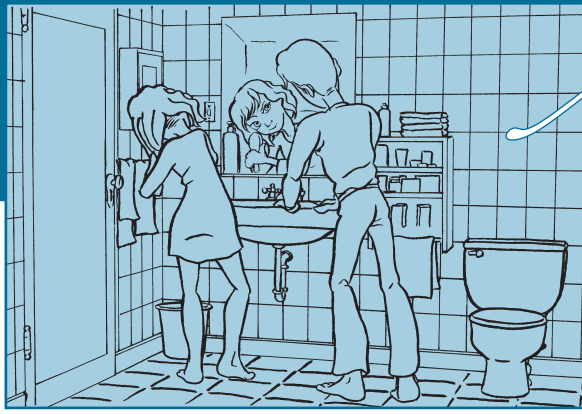
«Son Metig 'm eus **bet** gouvezet gwezhall» (Padal, abaoe keit all 'm eus ankouaet anezhi)

DIWALL

«Gouvezet 'm eus diouzhtu piv a oa o tont en ti»
(hag ar "ouiziegezh"-se a bad bete vremañ.)

«Gouvezet 'm boa dec'h e oa bet kaset d'an ospital»
(traoù bet klevet dec'h, en un amzer-dremenet.)

«Gouvezet 'm eus bet ur bern kanaouennoù»
(Padal int ankouaet evit an darn vrasañ anezhe.)

Tu-gra ha tu-gouzañv

Ur ganol zour a ya betek milin ar Pouldon. **Kelc'hiet eo** ar palud gant torgennoù. Div wezh ar bloaz **e vez goloet** penn-da-benn gant ar mor bras. Daou atant a zo da werzhañ war ribl ar yeun. Ma **pren** anezho e vo palud ar Gosker dezhañ. Ac'han da fin e vuhez **e lakajo** kalz a amzer er palud-se.

G. Kervella

01

DIWALL

N'eus nemet ar verboù kreñv o deus un tu-gouzañv. Ar pezh a zo rener en tu-gra a vez kavet war-lerc'h, pe e dibenn an araogenn **gant**, pa dremener **en tu-gouzañv renadenn-oberour**. Ar renadenn-dra en tu-gra a zeu da vezañ rener en tu-gouzañv.

DIWALL

N'eo ket abalamour ma vo kavet ar verb-skoazell bezañ en ur frazenn ho po un tu-gouzañv ! Ar verboù gwan a c'houlenn kaout ivez ar verb-skoazell **bezañ** :

«Kouezhet **on** dirwar ar skeul.»

«Tremenet **e** oas dec'h?»

Tuioù ar verboù

Pennad 01

Daou du zo e brezhoneg

An tu-gra: ar rener eo a gas an ober en-dro

«Ma **pren** anezho - e **lakajo** kalz a amzer.»

An tu-gouzañv

Kaset e vez an ober en-dro gant unan all, gant un dra all; ar rener a c'houzañv an ober, a rank tremen diouzh an ober:

«**Kelc'hiet eo** ar palud gant torgennoù, (...) e **vez goloet** gant ar mor.»

Penaos e vez savet an tu-gouzañv?

Savet e vez en ur implij furmoù eus ar verb **bezañ**.

Doareoù da sevel an tu-gouzañv

En amzer-vremañ hag en amzer-amdremenet

pa ziskouez ar verb un ober hag a vez graet ingal, e vez implijet furmoù-boas ar verb **bezañ**:

«Div wezh ar bloaz e **vez goloet** gant ar mor.»

«Bep beure e **kriban** **ma blev**² » = «bep beure e vez **kribet** **ma blev**¹ ganin.»

«**Kribañ** a rae **ma mamm-gozh**¹ **blev** **ma c'hoar**² »

= «**kribet** e veze **blev** **ma c'hoar**¹ gant **ma mamm-gozh**².»

«**Drailhañ** a reer **un tamm galleg**² pa 'z aer da Roazon»

= «**Drailhet** e vez **un tamm galleg**¹ pa 'z aer da Roazon.»

1: rener

2: renadenn-dra

3: renadenn-oberour

En eil frazenn, hag a glot gant ur frazenn er furm dic'hour en tu-gra, ne vez ket implijet **gant**.

Evit an oberoù all

Evit an oberoù all e reer gant furmoù all eus ar verb **bezañ** nemet ar furm-lec'hiañ:

«**Anavezout** a reer mat **Eddy Mitchell**»

- = «anavezet mat eo Eddy Mitchel = Eddy Mitchell zo anavezet mat.»
- «Chanig a gaso he malizenn betek ar gar»
- = «he malizenn 'vo kaset gant Chanig betek ar gar.»
- «Kempennet en deus ar voger prop a-walc'h»
- = «kempennet eo bet ar voger prop a-walc'h gantañ.»

Implij ar furm hag an amzer eus bezañ

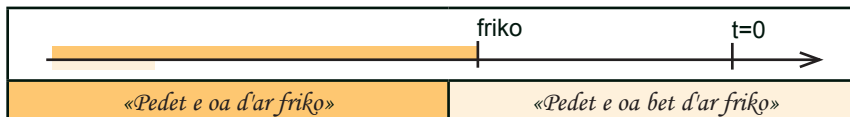
Ret eo diwall mat a-raok implij ar furm hag an amzer eus bezañ

- «An holl dud a anavez ac'hanon e Brenniliz» (gwir dalc'hmat)
- = «anavezet on gant an holl dud e Brenniliz»
- «An holl dud a wel ac'hanon bep Sul da noz er «Romance»» (gwir gwezh ha gwezh all, ur voaz eo)
- = «gwelet e vezan bep Sul da noz er «Romance» gant an holl dud.»
- «Peilhañ a ran ar pato diouzhtu» (N'eo ket krog an ober c'hoazh, un amzer-da-zont tost eo en gwirionez)
- = «Peilhet e vo ar pato ganin diouzhtu.»

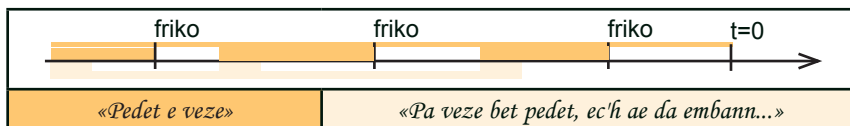
Amzer-amdremenet hag amdremenet kevrennek

Pedet e oa bet d'ar friko: a verk un darvoud. Resevet en doa ul lizher, lakaomp.

Pedet e oa d'ar friko: a verk ur stad padus. E-touez an dud kouviet e oa azalek ma oa bet pedet betek deiz ar friko.

- «Pedet e veze d'ar friko bep taol ma timeze unan bennak e Kernivinenn.»
- «Pa veze bet pedet d'ar friko, ec'h ae da embann se e pep ostaleri.»

Diaesterioù

- Ur fazi a vez graet alies en amzer-vremañ, pa vez amresis rener ar verb en tu-gouzañv :

- «Pediñ a reer ma c'hoar d'ar friko»
- = «pedet eo ma c'hoar d'ar friko.»
- «Pediñ a reer ur c'hoar din d'ar friko»
- = «pedet ez eus/zo ur c'hoar din d'ar friko.»

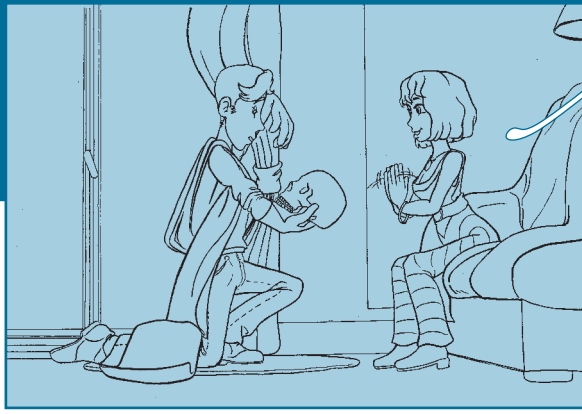
Ne c'heller ket implij eo en eil frazenn.

- Troet eo ar brezhoneg da implij an tu-gouzañv kalz muioc'h eget ar galleg. Ne vo ket lavaret :

- «Bep gwezh ma strilhi re Golloreg re Blouie», met kentoc'h :
- «Bep gwezh ma vez strilhet re Blouie gant re Golloreg.»

- Ne c'heller ket koulskoude lakaat kement tu-gra a zo da dremen en tu-gouzañv :

- «Ne asuran ket deoc'h piv en deus graet an taol.» a chomo en tu-gra.

«Bezañ pe chom hep bezañ, amañ 'mañ an dalc'h!»

Ar verb bezañ/bout

Ar verb bezañ/bout en amzer-vremañ

Pennad 01

Meur a form a gaver en amzer-vremañ evit ar verb bezañ/bout, hag a ziskouez pep hini anezhi un arliv disheñvel

«Arabat *eo* bezañ aonik.»

«Pa *vezer* war ar vicher-se.»

«E vara *zo* da c'hounit.»

«Emañ Bilzig war ar «Gwennili.»»

Ar form «*eus*» a vo studiet er pennad 20.

Arabat *eo* eta bezañ aonik pa *vezer* war ar vicher-se, na kennebeut kizidik. Ret eo d'ar paourkaezh mont dindan n'*eus* forzh petore amzer: e vara hag hini e diegezh zo da c'hounit:

Emañ bremañ Bilzig war vourzh ar «Gwennili.»

Diwar Fanch al lae. (Bilzig)

01

«zo»: ar c'heloù nevez eo ar rener

Implijet e vez

Rener + zo + doareenn

An doareenn a c'hell bezañ: un anv-gwan
ur mentad amresis

«Yann zo fin.»

«Ar c'hizhier zo finoc'h eget ar yer.»

«Me zo un den kreñv.»

Rener + zo // + anaforenn

«Gwendal zo toull e vragoù.»

Zo + da da ziskouez ar berc'henniezh (gant ur rener resis)

«Al levr-mañ zo din.»

An eil implij eo

Rener + zo + o + anv-verb: (form war-ober.)

«C'hwi zo o labourat?» (sellet ouzh ch. 14)

Zo + renadenn-lec'hiañ

«Brest zo war vord ar mor.»

«Ar c'hi zo ganeoc'h?»

Da drede, "zo" a dalv kement ha

bezañ eus un dra bennak, un dud bennak.
rener amresis dalc'hmat:

DIWALL

Ne vez ket implijet **zo** en ur fra-zenn-nac'h.

«Avel zo»

«kalz tud zo»

Ar furm: «eo»

Ar furm-mañ, displeget: *on, out, eo, omp, oc'h, int, eur* - a glot gant B.

Implijet e vez pa vez ur c'heloù nevez estreget ar rener

- «Yann zo fin» = «fin eo Yann»
- «Me zo un den kreñv» = «un den kreñv on.»
- «Cheun zo re hir e fri» = «re hir eo e fri da Cheun.»
- «Ar wetur-mañ zo dit?» = «dit eo ar wetur-mañ?»

Implijet e vez ivez evit an nac'hañ:

«Anaig zo koant» ≠ «Anaig n'eo ket koant», «n'eo ket koant Anaig.»

Un nebeud evezhiadennoù ouzhpenn

- **EO** a vez implijet evit respont d'ar goulenn «Petra eo?» :

«Petra eo? Ur puma eo.»

- Implijet e vez **eo** e troioù-lavar evel :

«Dit eo da c'hoari» (Tostaat ouzh: *dit eo al levr-mañ*)

- Ar peurliesañ, pa vez «**bezañ da**» o verkañ ar berc'henniezh, e vez resis ar rener:

«Dit	eo	al levr-mañ»
	verb	rener

Gant ur rener amresis e vez implijet kentoc'h **eus** hag ur renadenn-dra:

«Ul levr diwar-benn ar stered	ac'h eus	ivez?»
renadenn-dra	verb	

Ar furm-lec'hiañ: "emañ"

(Ar furm-mañ a glot gant an B2):

Amzer-vremañ

«Me zo o labourat» = «o labourat emañ» (furm war-ober)

«Brest zo war vord ar mor» = «war vord ar mor emañ Brest.»

≠ «n'emañ ket Karaez war vord ar mor.»

«Ar c'hi zo ganeoc'h» = «ganeoc'h emañ ar c'hi.»

Amzer-amdremenet

En amzer-amdremenet e kaver furmoù ispisial evit ar furm-lec'hiañ: *edon, edos, edo, edomp, edoc'h, edont, edod.*

Ar furmoù-se ne vezont implijet nemet e gwalarm ar brezhonegva.

Ar furm: "eus"

Ar furm-mañ a glot gant B3

«Avel zo ≠ «n'eus ket avel.

Sellet ouzh ar gentel 19.

DIWALL

Pa vez kendalvoudegezh etre daou strollad-anv resis, e vez implijet **eo** dalc'hmat.

«An den-mañ **eo** ar medisin nevez.»

hag

«Ar medisin nevez **eo** an den-mañ.»

Ret-mat e vo ober an diforc'h etre:

«Hemañ eo Yann»: «Yann, a oan o komz diwar e benn, eo an den-se» (Yann = Rener)

«Hemañ zo Yann»: «E anv-badez da hemañ zo Yann.» **Hemañ** zo rener, **Yann** doarenn)

«Hennezh eo ma breur»: «**ma breur**» zo resis, n'eus anv ebet eus ur breur all amañ.

«Hennezh zo breur din»: «**breur din**» zo amresis, «breudeur all 'm eus c'hoazh.»

DIWALL

Taolit pled e c'heller lakaat **emañ** e penn ur frazenn.

(N'eo ket posupl evit ar furmoù all).

EVEZH! Gant **emañ** e rank **ar rener bezañ resis.**

Ar furm-boas "a vez" "e vez"

Implijet e vez evit merkañ ur voaz

«Pa vez rev war ar patatez, e vezont rostet. »
«Skvizh e vez Mari-Job alies diouzh an abardaez.»

Implijet e vez ivez goude «ma», «mar», evit diskouez ar pezh a c'hell c'hoarvezout

«Ma vez re a dud, deus en-dro.»
«Ma vez klav war vag, n'en deus nemet chom er porzh.»

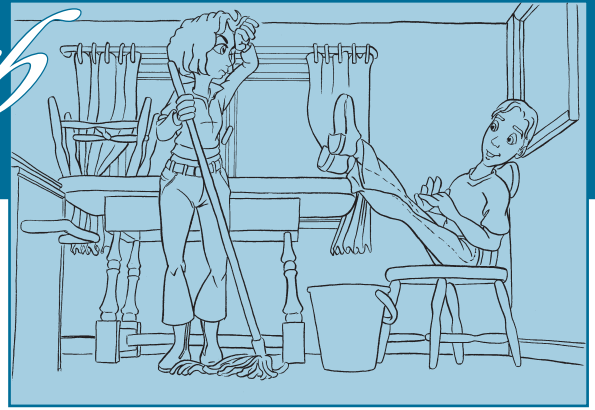
Kavet e vez ar furm-boaz en amzer-vremañ ha bremañ kevrennek, amdremenet hag amdremenet kevrennek :

«Gwezhall e veze ur bern tud o labourat er mengleuzioù dre amañ.»
«Pa veze bet skandalet mat, e chome hep mont da riboulat e-pad ur frapadig.»

An anv-verb e penn ar frazenn

Evit pouezañ war ur verb, e c'heller lakaat bezañ (bez') pe bout e penn ur frazenn:

«Bezañ zo tud amañ o c'hortoz. »
«Bez' emañ oc'h ober glav. »
«Bez' e vez merc'hed yaouank o vont da seurez bremañ c'hoazh.»

Ar berc'henniez hag an dalc'h ar verb direizh «kaout»

Perc'henniez ha dalc'h

Pennad 01

E furm un aridennad frazennoù niverennet e vo roet ar pennad deoc'h ar wezh-mañ .

Goulennoù

- Tennañ a ra ar frazennoù a zo a-us d'ur plac'hig a zo dindan ar glav. Un dra all a vez meneget ouzhpenn ar plac'hig e pep frazenn. Klaskit an traoù-mañ e pep hini eus ar frazennoù.

- Islinennet ez eus bet lod eus ar frazennoù. Peseurt darempred a venner diskouez etre **ar plac'h** hag **an dra** e pep hini eus ar frazennoù-mañ?

- Ar frazennoù all n'int ket bet islinennet. Ha disheñvel eo, er frazennoù-mañ, an darempred a zo etre **ar plac'h** hag **an dra**? Petra a verker enno?

- Kavet e vez daou seurt verb er frazennoù n'int ket bet islinennet. Petra eo ar verboù-mañ?

Displegadenn

Ar berc'henniez hag an dalc'h

Enebet e vez ar berc'henniez (pe ar berc'hentiez) ouzh an dalc'h e brezhoneg.

An dalc'h eo pezh a zo e-kerz unan bennak, asambles gantañ. Merket e vez gant harp ar verb **bezañ** hag an araogenn **gant**:

«Ma c'hontell zo ganin.»

«Ur c'harr-tan nevez zo gant Yann» (an daou zo asambles, forzh da biv eo ar c'harr-tan).

Ar berc'henniez eo pezh a zo e piaou unan bennak, da unan bennak, ha kement-mañ forzh pelec'h e ve an dra, pell pe dost.

«Din eo ar gontell-mañ.»

«Ur c'harr-tan nevez en deus Yann» (dezhañ eo ar c'harr-tan, forzh pelec'h emañ hemañ).

Tra berc'hennet strizh ha tra berc'hennet amstrizh

An dra berc'hennet an hini eo a lak ac'hanomp da zibab ar verb a zegouezh pa vez perc'henniez.

Pa vez strizh **an dra berc'hennet** e vez graet gant ar verb **bezañ** hag an araogenn **da**:

«Ar gontell-mañ zo din.»

«Da gontell zo dit, evel-just.»

«Kontell Pêr n'eo ket din, na petra 'ta!»

Pa vez **amstrizh an dra berc'hennet** e reer gant displegadur ar verb divoas **kaout**:

«Ur gontell 'm eus.»

«Ne'm eus kontell ebet.»

«Kontilli en deus.»

«Nav c'hontell vihan 'm eus.»

«Kalon zo da gaout!»

DINDAN AR GLAV

- 1- *N'eus mantell-c'hlav ebet ganti.*
- 2- *Koulskoude he deus unan er gêr.*
- 3- *N'emañ ket ganti he disglavier ivez.*
- 4- *Ar vazh kamm-se ne vez morse ganti.*
- 5- *Ur skerb tanav a zo ganti war he fenn ha netra all.*
- 6- *Dezhi eo ar skerb-se?*
- 7- *N'eo ket din ar c'hozh tamm lien-se atav !*
- 8- *Unan kalz kaeroc'hi 'm eus-me.*
- 9- *Riv he deus.*
- 10- *Ar paz a vo ganti a-benn arc'hoazh.*

01

DIWALL

TAOLIT EVEZH ouzh **an dra** evit lavaret perak e reer a-wechoù gant an eil pe gant egile.

Evezhiadenn

Taolit evezh e vez lakaet **ar santadoù da draoù perc'hennet**

«Naon 'm eus.»

«Ne'z teus ket re a boan?»

«Aon he devez rak an naered.»

Padal e vez lakaet **ar c'hleñvedoù da draoù e dalc'h** (da c'hortoz ken ez afent gant unan bennak all, sur a-walc'h !)

«Ar grip zo ganin»

«Bez' emañ ar ruzell ganti»

«Ar foerell a oa ganto» (resped deoc'h!)

Taolenn

	TRA BERC'HENNET	VERB IMPLIJET
DALC'H	strizh pe amstrizh	BEZAÑ + GANT
PERC'HENNIEZH	strizh	BEZAÑ + DA
	amstrizh	KAOUT

"Kaout", ur verb divoas ma'z eus unan

E-touez ar verboù divoas ez eus unan a drec'h warno holl. Disheñvel mat eo diouzh ar verboù all e meur a geñver:

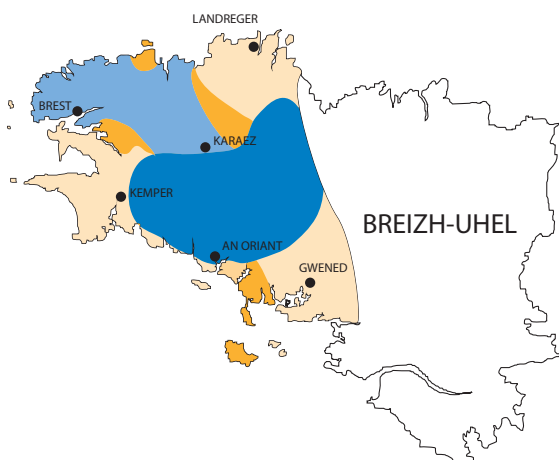
Dre an doare m'eo bet savet

Skouer an amzer-vremañ

E furmoù displegadur **kaout** e vez gwelet splann a-walc'h c'hoazh e peseurt mod eo bet krouet ar verb-mañ gant hor yezh. Kemeromp an amzer-vremañ da skouer.

Er penn kentañ e vez kavet roud eus **ar gerioù-perc'hennañ**.

Eus, unan eus furmoù ar verb **bezañ**, a gaver en eil lodenn.

amañ e reer atav gant
c'hwi

«'peus»

«c'h eus» (pe «feus»)

«teus»

gerioù-perc'hennañ	diwar bezañ		
'm ⁽¹⁾	eus		
'z ⁽¹⁾	peus	'z teus	'c'h eus ⁽²⁾
en	deus		
he	deus		
hon	eus		
ho	peus	hoc'h eus ⁽³⁾	
o	deus		

(1) ar furmoù **am / em hag az / ez** (**ac' h/oc' h**) a. vez kavet skrivet alies. Implijet e vezont evel ar rannigoù-verb **a hag e**

(2) Kavet e vez ar form: **c'h eus** er yezh skrivet dreist-holl. Er yezh komzet e vez klevet peurluviañ **' teus** pe **' peus** evel m'eo diskouezet war ar gartenn (a-zehoù).

(3) Er yezh skrivet an hini e vez graet ivez gant ar form **hoc'h eus** dreist-holl.

Taolenn an displegadur

En amzerioù all e vez kavet ar gerioù perc'hennañ adarre hag ivez

furmoù trede gour unan ar verb bezañ d'an amzerioù-se.

Dre ma'z eus furmoù boas e displegadur **bezañ** ez eus ivez furmoù boas e displegadur **kaout**.

TAOLENN DISPLEGADUR AN AMZERIOÙ EEUN

		amzer- vremañ	amzer da zont	amzer amdre- menet	amzer dreme- net strizh		
Doare diskleriañ	Furm ordinal	U1	'm eus	'm bo ('m bezo)	'm boa	'm boe	(1)
		U2	'z peus, 'z teus, 'c'h eus	'z po ('z pezo) 'z to	'z poa, 'z toa	'z poe, 'z toe	(2)
		U3g	en deus	en do (en devo)	en doa (en devoa)	en doe (en devoe)	
		U3gg	he deus	he do (he devo)	he doa (he devoa)	he doe (he devoe)	
		L1	hon eus	hor bo (hor bezo)	hor boa	hor boe	(3)
		L2	ho peus, hoc'h eus	ho po (ho pezo)	ho poa	ho poe	
		L3	o deus	o do (o devo)	o doa (o devoa)	o doe (o devoe)	
	Furm boas	U1	'm bez		'm beze		(1)
		U2	'z pez, 'z tez		'z peze, 'z teze		
		U3g	en devez		en deveze		
		U3gg	he devez		he deveze		
		L1	hor bez		hor beze		(3)
		L2	ho pez		po peze		
		L3	o devez		o deveze		

U= Unan;
L= Lies;
g.= gourel;
gg=gwregell

(1) Ne vez ket klevet atav ar **b** er furmoù U1

(2) Evit implij ar furmoù dre **-p-**, **-t-** ha **-c'h-** sellit ouzh an notenn (2) war ar bajenn a-raok.

(3) Klevet e vez **hon** e-lec'h **hor** (hep **b-** neuze hag un **d-** a-wezhioù) pe **hom**. Un displegadur merket en dibenn a zo ivez : **meump**, **neuzomp**. Neuze ne vez ket klevet atav ar **b**. Hond a gaver ivez.

(4) E meur a lec'h e vez implijet furmoù an doare-divizout dic'hallus e-lec'h re an amzer-amdremenet boas.

(5) Ar furmoù a zo etre krochedoù eo re ar verb **bezañ** a c'haller implij e-lec'h re **kaout**.

(6) Ne vez ket graet nemeur gant U3 ha L3.

		gallus	dic'hallus	
Doare-divizout	U1	'm befe, 'm be, 'm behe	'm bije	(1)
	U2	'z pefe, 'z pe, 'z te, 'z tefe, 'z pehe	'z pije, 'z tije	(2)
	U3g	en defe (en devefe), en de (en deve), en devehe (dehe)	en dije (en devije)	
	U3gg	he defe (he devefe) he de (he deve), he devehe (dehe)	he dije (he devije)	
	L1	hor befe, hor be, hor beze	hor bije	(3)
	L2	ho pefe, ho pe, ho peze	hopije	
	L3	o defe (o devefe), o de (o deve), o deveze (dehe)	o dije (o devije)	(4)

Gourc'henn	U2	'z pez, 'z tez (bez)	(5)
	U3	hor bet (bezet)	(6)
	L1	hor bezet (bezomp)	(3)
	L2	ho pet, ho pezet (bezit)	
	L3	(bezent)	

Ar furmoù dic'hour

N'eo ket bet merket an dic'hour en taolennoù a-us. Furmoù trede gour ar verb **bezañ** an hini a c'hall talvezout da furmoù dic'hour e displegadur **kaout**:

«*Er gêr o deus boteier all.*»

«*Er gêr ez eus boteier all.*»

Dre an doare m'eo merket e zisplegadur

Evit ar verboù all, pa vez merket an displegadur personel ouzh ar bennrann-verb eo en dibenn e vez kavet an titouroù

«... a *skriv*en»

Pennrann **skriv** + e (merk an amzer) + n (merk ar gour)

Vogalenn an dibenn a ro deomp da c'houzout emeur en amzer-Andrement ha gant ar gensonenn dibenn e ouzer emeur gant ar c'hentañ gour unan.

E furmoù displegadur **kaout** ne gaver pennrann fraezh ebet. «Merkoù» eo an div lodenn a ya d'ober ar furmoù displeget

«... *hon eus*»

Hon (merk ar gour) + *eus* (merk an amzer).

Gant al lodenn gentañ e vez merket emeur gant ar c'hentañ gour lies, gant an eil e roer da c'houzout emeur en amzer-vremañ. Dirak merk an amzer an hini e vez kavet merk ar gour: ar c'hontrol eus ar verboù all eo.

Ur perzh dioutañ e-unan en deus c'hoazh displegadur **kaout** d'an trede gour unan: div form disheñvel a zo diouzh m'eo gourel pe gwregel ar rener

«... *en doa*» (gourel)

«... *he doa*» (gwregel)

En he doare komzet eo techet ar yezh da glask reizhañ ar perzhioù dibar-mañ war daou boent da nebeutañ.

Deuet ez eus furmoù merket an displegadur en o dibenn evit ar c'hentañ hag an trede gour lies, kement-mañ diouzh tu Treger ha Kerne-Uhel:

L1 meump (a.vremañ), **momp** (a. da zont), **moamp** (a.andremenet)...

L3 **neunt**, **nont**, **noant**...

Ne vez ket enebet ur form c'hourel ouzh unan wregel d'an trede gour unan en ul lodenn vat eus Breizh-Izel. Gant ur form dre **n-** an hini e vez graet neuze da bep amzer:

'neus (a.vremañ), **no** (a. da zont), **noa** (a.andremenet)...

Dre m'eo digabestr e-keñver ar rener

Gwelet ho peus en ur gentel all e vez graet gant an displegadur dibersonel pa vez ar rener e form ur ger a-ziforc'h e framm ar frazenn. Bloket e vez neuze ar verb de form trede gour unan ha gant ar rener eo e vez merket ar gour:

(rener)	(displeg.dibersonel)
« <i>Me</i> »	a <i>gan</i> »
« <i>Yann</i> »	
« <i>Ar re all</i> »	

Ar verb **kaout** avat ne sent e zisplegadur ouzh rener ebet. Ha pa

vez merket ar rener er frazenn pe ne vez ket, gant an displegadur person an hini e vez graet dalc'hmat. N'eus hini all ebet:

- gant ur rener merket

«me 'm eus»
«Yann en deus»
«Ar re all o deus»

- hep rener merket

«Chañs he deus»

Dre m'eo ur verb diglok

An anv-verb

Ur verb dizanv eo ar verb-mañ en un doare. Gant **kaout** e vez graet peurvuañ met dont a ra an anv-verb-mañ diwar **kavout**. En **devout** a gaver ivez.

«Sec'hed 'm eus» / «**Kaout** sec'hed» / «**Endevout** sec'hed»

E c'haller displegañ ar verb divoas-mañ gantañ e-unan. Neuze eo **bezañ** a vez implijet da anv-verb dindan ar furm berraet **bez'** :

«**Bez'** hon eus»
«**Bez'** ho peus»

Er furmoù kevrennek eo **bezañ** a vez implijet da anv-verb ivez:

«**Gwelet** 'm eus ul labous du» / «**Bezañ** gwelet ul labous du»

An anv-gwan-verb

N'en deus ket ar verb **kaout** a anv-gwan-verb dezhañ e-unan. Graet e vez gant hini **bezañ**: **bet**.

Gant hemañ e vez savet an amzerioù kevrennek:

«trouz hon eus **bet**»

An doare-gourc'hemenn

En doare-gourc'hemenn e c'haller ober ivez gant displegadur **bezañ** e-lec'h ober gant hini **kaout**:

U2	bez
U3	bezet
L1	bezomp
L2	bezit
L3	bezent

«**Bezit** chañs» / «**Ho pezet** chañs»

Dre an implij a vez graet dioutañ

Gwelet hon eus a-raok e talvez e verb **kaout** evit merkañ ar berc'henniez. Met ne vez implijet nemet pa vez amstrizh an dra berc'hennet.

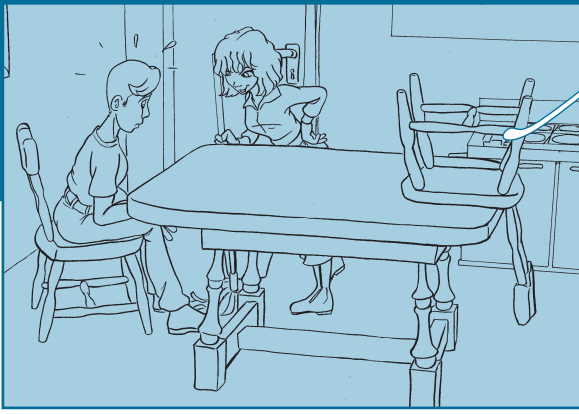
Graet e vez a-hend-all gant **bezañ da**.

Kement-mañ a ziskouez c'hoazh pegen stag emañ ar verb **kaout** ouzh ar verb **bezañ**, e-keñver implij ivez.

«**Ur** magnetofon 'm eus.»
«**Din** eo **ar** magnetofon.»

Graet e vez c'hoazh gant displegadur **kaout** da verb-skoazell evit sevel amzerioù kevrennek verboù zo. Gwelet e vo kement-mañ en ur gentel all.

«**Torret** 'm eus ur gostezenn en ur gouezhañ diwar ur **skeul**».
«**Torret** eo **bet** ma c'hostezenn ganin».

«Gouzout a rez ez peus da glask labour!»

Ar verboù amreizh: ober, gouzout ha mont (/dont)

Ar verboù reizh, divoas hag amreizh

«Reizh» eo ar pep brasañ eus ar verboù brezhonek, da lavaret eo e plegont d'ar memes reolenn evit pezh a denn d'an displegatur ha d'an doare d'o implij.

Ma kaver **-in** staget ouzh ur bennrann-verb ec'h ouzer emañ ar verb en amzer-da-zont, kentañ gour unan, ha kement-mañ forzh peseurt verb a vefe:

- «Er bloavezh 2037 -e labourin gant harp ur robot»
- e pesketain gliziged blevek»
- e savin un ti nevez war al loar»

Disheñvel-krenn eo an daou verb **bezañ** ha **kaout**. Ha kement-mañ evit meur a abeg. Trawalc'h e vo deomp degas ur skouer pe ziv:

N'eo ket war ur bennrann eeun e vez savet o displegatur

- Pelec'h emañ ar bennrann er furmoù: **on**, **emañ**, **oa**...?

Diwar furmoù ar verb **bezañ** eo bet savet displegatur **kaout** «'m eus», «'m bo», «'m befe»...

Ne zegouezh ket atav merkoù o displegatur ouzh ar re a vez kavet gant ar verboù all

- bezañ: out.*
- kaout: az peus.*
- kanañ: a ganez.*

Ne vezont ket implijet evel ar re all

- Liesfurm eo ar verb **bezañ** da drede gour an amzer-vremañ, da skouer: **eo**, **emañ**, **zo**, **vez**.

- Ne vez ket bloket ar verb **kaout** en e furm trede gour pa vez lakaet ur rener distag er frazenn:

- «Ar vugale o deus lakaet moustachoù da boltred ar vamm-gozh.»
- met «Ar vugale a ra forzh petra» (n'eo ket «a reont»).

«Verboù divoas» a vez graet eus **bezañ** ha **kaout** abalamour d'an dra-se holl.

An trede rummad verboù a vo gwelet er gentel-mañ n'int ket ken divoas-se. N'eus nemet war poent pe boent eus o displegatur ez eont en tu all d'ar reolenn. Setu perak e vez graet verboù «amreizh» eus ar verboù-mañ. Tri a zo anezho: **ober**, **gouzout** ha **mont** (gant e c'hevell (?) **dont**).

Amreizhder ar verb "ober"

Un anv-verb ne zegouezh ket ouzh ar bennrann

Klaskomp petra eo ar bennrann en ur sellet ouzh eil gour unan an doare-gourc'hemenn: **gra**. Adkavet e vez homañ da drede gour unan an amzer-vremañ dindan ar furm **ra**. Aet eo **gra** da **ra** diwar

gemmadur da heul ar rannig-verb.

Ne zegouezh ket an anv-verb ouzh ar bennrann-mañ avat (evel ma tegouezh **kanañ** ouzh **kan**). M'en dije graet e vije bet «grañ» an anv-verb (pe «grañ», «graat»...)

NOTENN

E brezhoneg Gwened ez eus deuet ur **g**- e penn kentañ an anv-verb diwar gement-mañ: **gober**.

Ur bennrann a c'hall bezañ damgemmet

Ne vez ket kavet klok ar bennrann en holl furmoù an displegadur:

- Kemm a ra **gra** da **ra** goude ar rannigoù-verb ha n'en ket da **c'hra** evel ma vefe dleet:

«*Kalz reuz a ra.*»

- Mont a ra **ra** da **r** hepken

«*a rez*» (*ra + ez*), «*a rit*» (*ra + it*)...

- Mont a ra **ra** da **re**

«*a reomp*» (*ra + omp*), «*reont*» (*re + ont*)

Klask a reoc'h pelloc'h e taolenn an displegadur petra e teu ar bennrann da vezañ evit pep hini eus furmoù an displegadur.

Ur verb a c'hall bezañ displeget gantañ e-unan

Talvezout a ra displegadur **ober** da verb skoazell evit sevel an displegadur ordinal a gaver d'ar verboù reizh:

«*Luchañ a ran un tamm mat muioc'h egedout.*»

Evitañ e-unan e talvez **ober** ivez:

«*Ober a ran tro al liorz'h bep mintin en ur lammat war un troad.*»

Taolenn displegadur ar verb **ober**

Anv-verb: ober			Anv-gwan-verb: graet			Doare gourc'hemenn
Doare-diskleriañ			Doare-divizout			
amzer vre-mañ	amzer drement	am.dremenet strizh	amzer da zont	gallus	dic'hallus	
ran	raen	ris	rin	rafen	rajen	gra graet greomp grit graent
rez	raes	rejout	ri	raehen rafes raehes	rajes	
ra	rae	reas	raio, gray	rafe raehe	raje	
reomp	raemp	rejomp	raimp, rafomp	rafemp rae-	rajemp	
rit	raec'h	rejoc'h	reoc'h, greet, rafet	hemp rafec'h	rajec'h	
reont	raent	rejont	(-ec'h) raint, rafont	rae- hec'h	rajent	
reer	raed	rejob	reor	rafent rae- hent rafed raehed	rajed	

Amreizhder ar verb "gouzout"

Ur bennrann gemmus

- Ma tenner ar bennrann eus an anv-verb gouzout e vez kavet gouz (gouz + out).

Mont a ra gouz da ouz diwar gemmadur goude ar rannigoù-verb (kollet e vez ar g). War ar bennrann-mañ e vez savet an amzer-vremañ:

U1	U2	L1	L2	L3	Ø
a ouzon	a ouzez	a ouzomp	a ouzit	a ouzont	a ouzer

Taolit evezh n'eo ket bet lakaet an trede gour unan er roll-mañ. Ur furm divoas eo a vez implijet: oar.

«Neb a oar en deus laou.»

«Ne glask ket pakañ c'hwenn ar re all.»

- Mont a ra gouz/ouz da gou/oui en amzerioù all. Da skouer:

amzer-da-zont	a. amdremenet	doare-divizout posupl
/ouiin	/ouien	/ouifen

«Pa ouio kanañ reizh e ouiin-me dañsal ar gavotenn a enor.»

- Astenn a ra gouz/ouz da gouez/ouez en anv-gwan-verb hag en doare-gourc'hemenn :

«Gouezet 'm eus ar mod da zont a-benn deus-outañ.»

«Gouezit ho kentelioù !»

Ar rannyezhoù oc'h eeunaat pep hini en he mod.

- An eeunadur war gouez/ouez e Goueled Leon:

Kemeret e vez gouez/ouez da bennrann reizh e Goueled Leon ha diwarni eo e vez savet an holl amzerioù. Eeunaet eo bet an dibennoù ivez:

«An dra-se a ouezan» (e-lec'h «ouzon»).

«Hennezh a oueze kontañ e wenneien.»

Ne chom nemet oar evel furm divoas da drede gour unan an amzer-vremañ.

- An eeunadur war gou/oui e Bro-Wened:

Kement all a vez graet diouzh tu ar gevred gant ar bennrann gou/oui :

«Ne ouian ket komz mod brezhoneg ar Finister.»

Betek an anv-verb a zo bet savet war gou: gouiet evit gouzout.

En amzer-vremañ trede gour unan e reer gant oar pe gant oui(a) ivez :

«Honnezh a oui (a) pep tra ur sort.»

- An eeunadur war goar/oar reter Kerne-uhel:

Diouzh tu reter Kernev eo war oar, furm divoas trede gour an amzer-vremañ ez eus bet savet un displegadur:

«Piv eo? 'Oaran ket !»

- An eeunadur war gouve/ouve diouzh tu reter Treger ha Gouelou.

Kement all a vez graet diouzh tu ar biz gant ar bennrann gouve/ouve :

«N'ouvean ket pelec'h emañ Bobodioulasso.»

Un doare-gourc'hemenn dizimplij

Ne vez ket graet kalz gant furmoù an doare-gourc'hemenn. Gant troiennoù-verb a seurt gant ar re-mañ e vez graet kentoc'h :

U2: «gouez»

«Dit da c'houzout»

«Mat dit gouzout»

«Ra ouii»

Furmoù divoas o vont war rouesaat

Furmoù direishoc'h c'hoazh a c'haller kavout er yezh skrivet pe gomzet met ne vezont ket implijet kement-se:

- En amzer-vremañ e kaver ar furmoù-mañ:

U1:/oun

U2:/ouzout

U3:/ouzoc'h

- War ar bennrann gou/ou e vez displeget an doare-divizout gallus ivez;

«*N'oufen ket dañsal war un troad gant ur gador e pep dorn.*»

Ur verb a c'hell bezañ displeget gantañ e-unan

Bez' e c'haller displegañ gouzout gant skoazell ober evel ar verboù all:

«*Gouzout a ran...*»

Met gantañ e-unan e vez displeget ivez. En ur mod e pouezer muioc'h war talvoudegezh ar verb evel-se:

«*Gouzout a ouzon...*»

Taolenn an displegadur

		Furm pennañ	Gwened	Leon	reter Kerne-Uhel	reter Treger + Goueloù
Anv-verb		gouzout	gouiet			
Anv-gwan verb		gouezet	gouiet		goaret	gouveet
Doare-diskleriañ	Amzer-vremañ	ouzon (oun) ouzez (ouzout) oar ouzomp ouzit (ouzoc'h) ouzont ouzer	ouian ouiez oui(a) ouiomp ouiit ouiont ouier	ouezan ouezez ouezomp ouezit ouezont ouezer	oaran oarez oaromp oarit oaront oarar	ouvean ouveez ouve ouveomp ouveit ouveont ouveer
	Amzer-amdre-menet	ouien ouies ouie ouieimp ouiec'h ouient ouied		ouezen ...	oaren ...	ouveen ...
	Amzer-dremenet strizh	ouiis ouijout ouias ouijomp ouijoc'h ouijont ouijod				
	Amzer-da-zont	ouin ouii ouio ouiiimp, ouifomp ouioc'h, ouiot, ouifet(-ec'h) ouiiint, ouifont ouior	ouiet	ouezin	oarin ... oarfet ...	ouvein ... ouvefet ...
doare-divizout	gallus	ouifen (oufen) ouifes (oufes) ouife (oufe) ouifemp (oufemp) ouifec'h (oufec'h) ouifent (oufent) ouifed (oufed)	ouihen ...	ouezfen ...	oarfen ...	ouvefen
	dic'hallus	ouijen ouijes ouije ouijemp ouijec'h ouijent ouijed		ouezjen ...	oarjen ...	ouvejen ...
doare-gourc'he-menn	gouez gouezet gouezomp gouezit gouezent	goui ...		goar ...	gouve	

Amreizhder ar verb "mont"/(dont)

Un anv-verb ne zegouezh ket ouzh pennrann ar verb

War ar bennrann **a** e vez displeget ar verb-mañ

«*Aet omp paotred : ha ma 'z afec'h ivez*»

Ma vije bet reizh an anv-verb e vije bet ret kaout un dra bennak evel: **aiñ**. Met gant **mont** an hini a vez graet. Kavet e vez ar ger-mañ dindan e furm hir ivez: **monet**.

Ur bennrann en em vesk gant merkoù displegadur ar verb

En amzer-vremañ hag en amzer-da-zont ne gaver ket ar bennrann **a** en holl furmoù displeget: **mont a ra a-wezhioù da e pe da netra**.

	amzer vremañ	amzer-da-zont
U1	a + an = an	a + in = in
U2	a + ez = ez	a + i = i
L1	a + omp = eomp	

Un displegadur diaes da lakaat sko ouzh ar rannigoù verb

Dre ma'z eo **a** ar bennrann eo diaes lakaat ar rannig-verb **a** sko outi anez ober un trouz divalav.

- **Dispartiet e vez an daou a en ur lakaat y dirak ar verb (nemet e Treger e-lec'h ma reer gant ac'h da rannig-verb:**

«*An ti a yin da weladenniñ a oa lesanvet «Toull-Dor-an-Ifern» gwezhall.*»

(«*An ti ac'h in da weladenniñ...*»)

- **Goude ar rannigoù all, e, ne ha na, e vez lakaet ur z (nemet e Kernev ha Gwened ma talc'her d'ober gant y hag e Treger ma reer gant -c'h):**

«*Goude o c'hoan ez aent da c'hoari ar c'hartoù; ne 'z aent ket da selllet ouzh an tele.*»

(...e yaent...ne yaent... / ...ec'h aent... n'ec'h aent...)

- **Bez' e c'haller ober ivez gant ned, nad, evit nompas ober gant ur z goude ar rannigoù-nac'h:**

«*Ned eo ket brav, merc'hed, debriñ kouignoù e-pad ar gentel.*»

Un doare-gourc'hemenn froudennek

Divoas a-grenn eo ar verb **mont** pa vez lakaet en doare-gourc'hemenn. Diouzh ma vez graet gant ar furm kadarnaat pe gant ar furm nac'h e vez furmoù disheñvel dezhañ:

Kadarnaat	Nac'h
Kae ⁽¹⁾	A (ne 'za ket, ne ya ket, nec'h a ket, ned a ket)
Aet	Aet
Deomp ⁽²⁾	Eomp
Kit	It
Aent	Aent

(1) **Kerzh** (U2) ha **kerzhit** (L2) a vez lavaret ivez (diwar ar verb **kerzhet**).

(2) Diwar ar verb **dont**.

Furmoù ar verb "bezañ" e-lec'h re "mont"

Pa vez c'hoant da lavaret ez eur bet un tu bennak ha deuet en-dro e ranker ober gant ar verb **bezañ** en amzerioù kevrennek: gant **bet** da anv-gwan-verb.

*Pa 'z eur aet d'ul lec'h bennak, fia chomet eno, neuze hepken e vez graet gant **mont**: gant **aet** da anv-gwan-verb.*

*«Hennezh a zo **aet** da Vrest-Litovsk.» (Eno emañ c'hoazh)*

*«Hennezh a zo **bet** e Brest-Litovsk.» (Deuet eo en-dro)*

Taolit evezh ivez e vez lavaret **mont da** («... aet *da* Vrest-Litovsk») ha **bezañ e** («... bet e Brest-Litovsk»).

Taolenn an displegadur:

Anv-verb: mont				Anv-gwan-verb: aet			
Doare-diskleriañ				Doare-divizout		Doare-gourc'hemenn	
amzer -vre- mañ	amzer -dreme- net	amzer -dremenet -strizh	amzer da zont	gallus	dic'hallus	kadar- naat	nac'h
(y, 'z, c'h)							
an	aen	is	in	afen, aehen	ajen	kae	a
ez	aes	ejout	i	afes, aehes	ajes		
a	ae	eas	ay, aio, yelo	afe, aehe	aje	aet	aet
eomp	aemp	ejomp	aimp, afomp	afemp, aehemp	ajemp	deomp	eomp
it	aec'h	ejoc'h	eoc'h, eot, afet (-ec'h)	afec'h, aehec'h	ajec'h	kit	it
eont	aent	ejont	aint, afont	afent, aehent	ajent	aent	aent
eer	aed	ejod	eor	afed, aehed	ajed		

Amreizhder ar verb **Dont**

Dont pe **donet** (furm hir bet miret e Bro-Wened) eo anv ar verb-mañ.

War ar bennrann **deu**, pe **da** e Bro-Wened, e vez staget an dibennoù displegadur. Gant ar memes re e vez graet hag evit ar verb **mont**, war-bouez en eil gour unan an doare-divizout: **deus**.

«Arabat en em chalañ, n'eus nemet arboell d'ober»

Arboell ar verb hag an displegadur

Arboell ar verb

Lavarennoù estlammañ hag all

E meur a yezh -galleg, saozneg, spagnoleg...- e vez dioueret ar verb gwezh ha gwezh all, pe da glask berroc'h tro, pe da reiñ muioc'h a nerzh d'al lavar. Ha graet e vez gant estlammadennoù kenkoulz ha lavarennoù estlammañ:

- «Bec'h dezhi !» (aze dezhi !, tan de'i !...)
- «kuit !» (lev !, roud !, yao !...)
- «nag a dud !»
- «o fallat den !»
- «kaerat un dra !»
- «pebezh torr-penn an dra-se !»
- «na droc'h !»,
- «gwashat amzer !»,
- «siwazh deoc'h !»
- «peoc'h gant se !»

Implijet e vez stank a-walc'h er yezh pemdez da reiñ e veno, da saludiñ pe da gimidiñ diouzh unan bennak :

- «amzer hudur, keta !»
- «salud dit-te, kenderv Fransou !...»
- «ken ar wezh all, tudoù !»

Kavet e vo ivez a-wezhioù da ober ur goulenn berr, pe da reiñ ur respont ken berr all: «mont kuit?»

- «bez' emaint er gêr?» - «bezañ a-walc'h !»
- «Tremenet eo?» - «o paouez ober !»

N'eo ket souezh e ve graet forzhig gant troiennoù berr, dianket ar verb enne, er c'hrennlavarioù uzet gant an amzer, pe er rimadelloù a bep seurt:

- «an hñk, yec'hed da vihanik !»
- «diwar gi kj, diwar gazh kazh...»
- «pep kj hardi 'n e di d'ar pinvidig ober aluzen.»
- «kanevedenn a-raok deñ eur/devezh mat d'al labourer.»
- «loar Wener, rust pe dener, da ouel Nedeleg, paz ar c'hefeleg.»
- «biskazh kement all ! Pevar lagad d'ar marc'h dall !»

Arboell ar verb "bezañ" (ha "kaout")

E brezhoneg avat e kustumer ober aes-tre an arboell-se, ha sevel lavarennoù kuit a verb, dreist-holl ar verb **BEZAÑ**:

- arboell EO:

- «mat ar jeu? mat ar jeu !»
- «erru ar mor ! erru ar mor !»
- «echu ar skol. Deuet ar vugale d'ar gêr...»
- «goullo an ti: droug enni, evel-just.»
- «an deiz-se, rust ar mor, mareoù bras anezhi...»
- «kaer an amzer...»
- «skuzh an dud, faezh ar vugale.»
- «me ar vestrez !»
- «pegement ar gazeg c'hilas?»

Tremen a reer hep EO lies gwezh war-lerc'h **ARABAT, DA(V)**,

NOTENN

Yezh ar c'hontadennoù eus an amzer gwezhall koulz ha brezhoneg ar pemdez, pa venner displegañ un ober dre bres, peotramant taolenniñ un dra bennak buan-ha-buan. Setu aze eta doare ar marvailher, koulz hag ar fougeer, kement a c'hoant enne o-daou da sachañ evezh an dud a vez dirake.

RET...:

«Arabat soñjal re vuan,» «dav din ober,» «ret dit mont diouzhtu !»

- arboell EMANÑ, EUS, ZO, VEZ,- ha furmoù all eus BEZAÑ :

«Daou enebour all da Vilzig: an aotrou Kont hag e vevel Gargam...»

«enep dezhañ ivez ar mammoù...»

«Pa gleve e vamm o klemm: tamm kig ebet en ti...»

«Nag a c'hwec'h vat gant al lann alaouret !»

«C'hoarzhadeg, kanadeg ken a strake an ti.»

«Ul lorc'h enno, paourkaezh den !»

«Ul lamm war ar razh, div zifretadenn, ha mare !»

«Ur breur bet war ar studi beleg.»

Kavet e vez a-wezhioù an araogenn A pe DA displeget:

«noz anezhi»

«unan gozh dent hir dezhi,»

«naon dezhañ ken e oa prest da fatikañ.»

- arboell ar verb-skoazell:

«aet ar vamm en he hent, aet he fenn diganti,»

«deuet un deñvaladenn aze, aet moarvat da leinañ d'ar maner,»

«kolllet he brezhoneg ganti en ur ober daou viz,»

«savet sorc'henn dezhañ da zebriñ meskl, na bet biskopazh !»

Lavarennoù diverb all

Verboù all zo c'hoazh hag a c'haller arboell er c'hiz-se, evel MONT pe DONT (ur finv a verk an holl verboù-se):

hag int en ti, hag an holl kuit, ha Yann kuit gant ar marc'h,

ha Pêr prim ac'hano d'ar gêr, hag ar marc'h gant hent Brest,

etreze ar Velin Veur, d'ar pevarlamm ruz... hag ar c'had kuit, ma

ouie mont, a-dreuz parkoù, Pradoù ha lannoù. Hag ar c'hi war e

lerc'h...

Arboell an displegadur

Lavarennoù dizispleg

Meur a wezh e vo gallet ober gant un anv-verb dizispleg, dreist-holl asambles gant ar stagell HA:

- war-lerc'h HA:

«hag i mont kuit, ha lammat dreist ar c'harzh,»

«ha Yannig dont da di e baeron,»

«ha me c'hoarzhin gantañ,»

«hag eñ krouezhañ war e benn er mor.»

- div wezh HA:

«hag i ha mont»

«ha hi ha lammat dreist»

«hag ar plac'hig ha dirollañ da ouelañ»

«ha sankañ tizh war-du

kêr.»

«Hag an daou vray... ha treiñ ken da Sant Gabriel»

«Ha Veig, kerkent all, ha sevel e fri... ha sevel e foñs diwar ar gador, hag, amzer

sammañ e sac'h-skol war e gein, tapout peg gant e zaouarn en e votou-koad,

hag en em dennañ, mar gouie redek dre an nor all.»

- an araogenn DA war-lerc'h HA:

«ha hi da sellet, ha me da goach ma fenn,»

«ha hi da c'houlenn diganin...»
 «ha me da bignat e beg ar wern»
 «ha eñ da c'hoarzhed fr e follezh»
 «ha setu neuze ar c'helorn da ziskenn, da ziskenn,
 hag eñ, war gorf e roched, an dour warnañ, da vazhata ...»

- ar rannig **O war-lerc'h HA**:

«ha me o tapout ma botoù,
 «hag ar garg vezhin o vont d'an traoñ !

Yezh an danevellañ pe an dezrevellañ eta.

Islavarennoù dizispleg

Ken buan e talvez ivez ar furm dizispleg-se da islavarenn enebif pe glokaat:

- **Da enebif**:

«lenn a ran hep lunedoù, ha me pevar-ugent vloaz»
 «ma mamm ivez a laboura, ha gwenn he blev»
 «hiziv e teu un oto-karr da zaspugn ar vugale, hag ur skol nevez
 e-barzh toull o dor.»

- **Da glokaat**:

«egile zo dimezet, ha daou vugel dezhañ»
 «ma'm bije bet ur vuoc'h, ha laezh ganti; pevarzek soner, ha
 bonedoù ruz gante»
 «gant nerzh ar gazez n'he doa ket padet an arar, ha torriñ anezhi !»
 «me'm eus roulet war div rod, hag ur marc'h bihan dindanon (petra
 'oa?)»
 «deuet ar mestr d'ar gêr, hag eñ mezv !»

Traoù all

Arboellet e vez gwezhavez displegadur an doare-gourc'hemenn, hag ober gant an anv-verb nemetken :

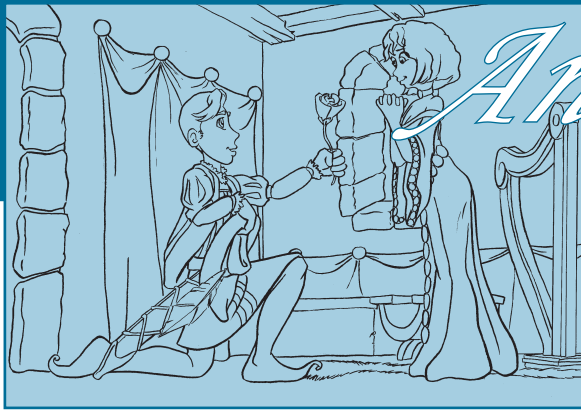
«mont goustad !» «reiñ peoc'h !»
 «bezañ bet lavaret deomp araoñ !»

Implijet e vez kenañ ar verb **OBER** (pe a-wezhioù an anv-gwan-verb **GRAET**), kuit da adlavaret ur verb all :

«Kanañ a raent dalc'himat, ha ni ne reomp ket ken»
 «dimezet eo ma zeir c'hoar, met me n'on ket bet graet !»

NOTENN

Yezh ar c'hontadennoù eus an amzer gwezhall koulz ha brezhoneg ar pemdez, pa venner displegañ un ober dre bres, peotramant taolenniñ un dra bennak buan-ha-buan. Setu aze eta doare ar marvailher, koulz hag ar fougeer, kement a c'hoant enne o-daou da sachañ evezh an dud a vez dirake.

« Ur wezh a oa. Ur wezh ne oa ket. Met ur wezh a oa bepred... »

An danevelliñ 26

An doare-danevelliñ

Pa venner danevelliñ un darvoud, pa gonter un dra bennak a zo c'hoarvezet, da lavaret eo: tremenet, e reer peurvuiañ gant tri amzer:

- 1- an tremened
- 2- an tremened-strizh
- 3- an tremened-kevrennek*

(*)Talvezout a ra an trede amzer-mañ evit an eil, muioc'h-mui dre ma 'z eo techet an tremened-strizh da vont da get, er yezh komzet da vihanañ.

«Skvizh e oa Pêr o tabutal ganti hag ober a reas e soñj mont kuit.»¹
«Naon en devoa Yann ha debret en devoa e goan a galon vat.»²

En eil skouer hag eben e weler splann an amzerioù implijet:

- 1- e oa = tremened; a reas = tremened-strizh
- 2- en devoa = tremened; debret en devoa = tremened-kevrennek.

Furm gentañ

An div frazenn skouer roet a-us a gaver enno lavarennoù kenlakaet gant ar stagell-kenurzhiañ HA(G). An eil lavarenn, a reer anezhi «lavarenn kenurzhiet», a c'hell bezañ savet diouzh ur framm all, hag a reer anezhañ **an doare-danevelliñ**. Perzh heverkañ ar framm-mañ eo ober gant verboù hep o displegañ. Implijet e vez kentañ er yezh komzet abalamour moarvat d'ar skañvder ha d'ar primder a zegas d'ar prezeg.

Adkemeromp hon div skouer:

Framm kentañ

«Skvizh e oa Pêr o tabutal ganti hag ober a reas e soñj mont kuit.»

Doare-danevelliñ:

«Skvizh e oa Pêr o tabutal ganti hag eñ hag ober e soñj mont kuit.»

Framm kentañ

«Naon en devoa Yann ha debret en devoa e goan a galon vat.»

Doare-danevelliñ:

«Naon en devoa Yann hag eñ ha debriñ e goan a galon vat.»

Mar lakaomp an div skouer roet da gentañ keñver-ha-keñver gant o zreuzfurmadur en doare-danevelliñ e weler diouzhtu e-pelec'h emañ ar c'hemm etrezo: el lavarenn kenurzhiet.

- Pa lenner: «*hag ober a reas e soñj mont kuit*» ez eo displeget ar verb e 3de gour unan an tremened-strizh.

- Pa lenner: «*hag eñ hag ober e soñj mont kuit*» ez eo manet ar verb dizispleg, en e furm anv.

Ur fed all a zeu war wel. Er skouer gentañ, ar furm **a reas** a ro deomp da c'houzout gant peseurt gour hon eus d'ober: an 3de hini. An dibenn **-as** hol laka da c'houzout se. En eil skouer avat, gant ar verb **ober** dizispleg, ne ouzomp ket gant peseurt gour hon eus

d'ober - daoust ma c'hellfed divinout gant ar c'henarroud - Ken-se e ranker resizañ hag enlakaat neuze ar ger-rener a zegouezh, amañ an 3de raganv-gour unan gourel: **efñ**.

Gwelet hon eus petra eo an doare-danevelliñ, da lavaret eo tremen hep displegañ ar verboù. Peder furm a zo d'ober gant an doare-se. Gwelet hon eus a-us ar furm kentañ.

- Adkemeromp an div skouer studiet ha savomp framm ar furm kentañ.

Framm ar furm kentañ

lavarenn kenlakaet kentañ	stagell genurzhiañ pe ger all	ger-rener	stagell	anv-verb	...
Skuizh e oa Pêr o tabutal ganti.	hag	efñ	hag	ober	e soñj...
Naon en devoa Yann	hag	efñ	ha	debriñ	e goan...

E-lec'h ar stagell genurzhiañ a liamm an div lavarenn, e c'hellor kaout ur ger all **setu**, pe meur a hini ha **koulskoude**...

Diouzh ret e c'hellimp en em gavout gant ur ger-rener disheñvel diouzh ur raganv-gour: **un anv-kadarn** pe **un anv-divoutin**. Meur a c'her-rener a c'heller kaout zoken : daou raganv-gour, daou anv-kadarn, daou anv-divoutin pe c'hoazh an eil mesket gant egile: ur raganv-gour hag un anv-divoutin, h.a...

Eil furm

Kemeromp ur skouer, nevez da dreuzfurmiñ:

«Gwelet he devoa ar c'hi o laerezh an tamm kig. Setu e redas Mona war e lerc'h.»

Ar frazenn gentañ a chomo digemm.

An eil a vo lakaet en doare-danevelliñ eil-furm:

«Gwelet he devoa ar c'hi o laerezh an tamm kig. Setu Mona da redek war e lerc'h.»

Lavaret ez eus bet e c'heller kavout gerioù all estreget ar stagell **HA(G)** Bez' emañ gant **SETU**.

- A-hend-all petra a zeu war wel pa gefñverier ar furm kentañ ouzh an eil?

DA eo a gaver e-lec'h **HA(G)** goude ar ger-rener. Merzit ivez pehini eo ar ger-rener amañ: an anv-divoutin **MONA**; kerkoulz all avat hor befe gallet kaout ar raganv-gour **HI**, ar pezh a rofe deomp:

«...Setu hi da redek war e lerc'h.»

Framm an eil furm

lavarenn kenlakaet kentañ	stagell genurzhiañ pe ger all	ger-rener	araogenn	anv-verb	...
Gwelet he devoa ar c'hi o laerezh an tamm-kig.	setu	Mona	da	redek	war e lerc'h
.....	hag	hi	da	zebriñ	e goan...
.....					

Trede furm

Gwelet eo bet ne oa ket nemeur a gemm etre ar furm kentañ hag an eil. Heñvelik eo an traoù evit an trede furm.

«Suezhet e voemp gant e c'houlenn ha c'hoarzhin a rejomp goap outañ leizh hor genou.»

Lakaet en doare-danevelliñ trede furm:

«Suezhet e voemp gant e c'houlenn *ha ni c'hoarzhin goap outañ leizh hor genou.*»

Berroc'h c'hoazh an traoù amañ pa ne lakaer ger ebet etre ar ger-rener hag an anv-verb.

- er furm kentañ e oa HA(G);
- en eil furm DA;
- en trede furm Ø.

Framm an trede furm

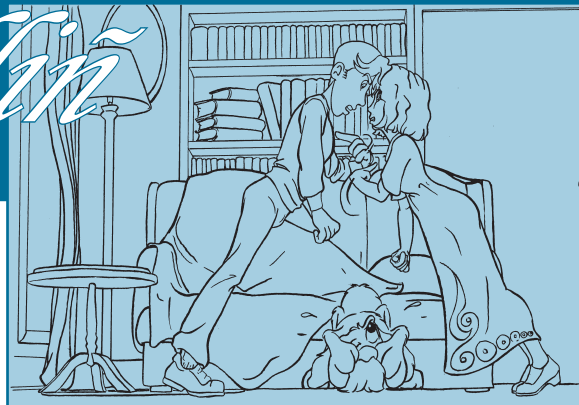
lavarenn kenlakaet kentañ	stagell genurzhiañ pe ger all	ger-rener	anv-verb	...
Suezhet e voemp gant e c'houlenn	ha	ni	c'hoarzhin	goap outañ

Setu gwelet ganeomp tri furm kentañ an doare-danevelliñ. Bez' e c'heller ober gant an eil pe egile, dichal-kaer. Kenster-rik ez int.

Adsavomp amañ dindan an teir zaolenn skouer:

1. lavarenn kenlakaet kentañ	stagell genurzhiañ pe ger all	ger-rener	stagell	anv-verb	...
2. lavarenn kenlakaet kentañ	stagell genurzhiañ pe ger all	ger-rener	arao-genn	anv-verb	...
3. lavarenn kenlakaet kentañ	stagell genurzhiañ pe ger all	ger-rener	Ø	anv-verb	...

27 An danevellin

« Piv a ren amañ ? »

Ar rener

Roll ar rener er frazenn

Pennad 01

Enklask (adskriv an holl gerioù islinennet ha renk anezhe en)

- anvioù (anv-kadarn, anv-verb,...)
- raganvioù (pesort raganvioù?)

keñverer bremañ da roll gant hemañ:

Anv-kadarn:	Marie-Célestine, he merc' h
Anv-verb:	lenn ar panneloù
Raganvioù gour:	te
Raganvioù diskouezañ:	hennezh
Raganvioù damresisaat:	unan bennak
Raganvioù niveriñ:	seizh kant.

An holl gerioù-se o deus **ur garg a rener** er frazennoù a-us.

Er ruet e oa Marie-Célestine gant tren seizh eur hanter. «Evit ur wezh e vin d'an eur», emezi outi hec'h-unan, ha soñjal a rae en he gwaz... **Hennezh** a lâre dezhi aliesoc'h evit bep sizhun :
«**Te** 'vez diwezhat ordin, ha n'eo ket me !.» Siwazh, **lenn ar panneloù** zo diaes evit ur vaouez kozh.
«Pemp kant metr 'peus d'ober», he doa lavaret **he merc'h**. Tremet **seizh kant** a oa bet graet dija ganti... Marteze e c'hellfe **unan bennak** heñchañ anezhi...

01

Displegadenn (roll ar rener)

Ar rener eo ar ger pe ar mentad (un dra, un den, ur boud, un ober..) a ra an ober, a c'houzañv an ober, pe a zo en ur stad bennak.

«Erruet e oa Marie-Célestine» (M. C. a ra un ober)

«Tapet e oa bet Marie-Célestine» (gouzañv a ra an ober, verb en tu-gouzañv)

«Skuizh eo M.C.» (er stad a skuizhentez emañ-hi)

Ur rener a c'hell bezañ **distag** pe **kenstag**.

Rener distag: ur ger pe ur mentad eo:

«**Hennezh** a lâre dezhi ...»

«**Marteze** e c'hellfe **unan bennak**,...»

Rener kenstag: merket e vez gant dibenn ar verb (sellet III)

«**Evit** ur wezh e vin d'an eur», emezi,...

e **vin**: rener kenstag: merk ar gour **me**.

emezi: rener kenstag: merk ar gour **hi**, evit M.C.

Ar gerioù a c'hell bezañ rener

Ar rener a c'hell bezañ:

- un **anv**, e-unan pe gant renadennoù, gant un islavarenn, gant gerioù diskouezañ, gerioù perc'hennañ, hag all:

«Erruet e oa Marie-Célestine»

«**Enoeüs-echu** eo al levr-mañ gant Balzac»

- un **anv-verb**:

«**Lenn** ar panneloù zo diaes»

- ur raganv:

raganv-gour: «me a yay en da blas»

raganv-niveriñ: «seizh kant a chome d'ober»

raganv-perc'hennañ: «kresket eo ho re»

hag all.

Plas ar rener er frazenn. An erlec'hiañ

Ar reolenn dre vras eo homañ

An tostañ posupl ouzh ar verb e ranker lakaat ar rener.

«Brest zo war vord ar mor. War vord ar mor emañ Brest»

«Lammat a ra Annaig gant he c'hordenn. Gant poan ha doan e tesk an dud»

A-wezhioù e c'hell bezañ dispartiet diouzh ar verb:

- pa vez ar rener dirak ar verb, gant ur genlakadenn, (un doareenn, ur renadenn-amzer, lec'h, hag all...)

«An dud, diouzh an abardaez, en em vode dindan ar wezenn dilh.»

«Ar baotred, skuizh gant o devezh, a vorede dija.»

- pa vez ar rener goude ar verb, e vez dispartiet dalc'hmat gant an doareenn eeun:

«E-pad ar goañv e vez klanv-diglanv ar re gozh»

«Abae ur pennad ne yae ket gwall vat ar mekanik en-dro.»

nemet ha re hir e vefe an doareenn e-skoaz ar rener.

- dispartiet e c'hell bezañ ivez gant furmoù displeget da:

«D'ar c'houlz-se, a gonte din Pêr Jentrig, ne oa ket a otoiou c'hoazh.»

NOTENN

Erlec'hiañ ar rener en ur dre-men en tu-gouzañv

Pa vez distag ar rener, ur renadenn-dra goude ar verb en tu-gra (dreist-holl pa vez an araogenn a displeget), e lakaer ar verb da dre-men en tu-gouzañv. Se a c'hoarvez evit ar furmoù 3 ha 4 uheloc'h, dreist-holl pa vez ar verb en un amzer kevrennet.

1 «An dud a zesk kalz traoù bremañ.»

3bis «Kalz traoù a vez desket gant an dud bremañ.» (implijet aliesoc'h evit 3 ha 4.)

4bis «Bremañ e vez desket kalz traoù gant an dud.» (implijet aliesoc'h evit 3 ha 4.)

1 «Ma zad en doa prenet an oto-se warlene.»

3bis «An oto-se a oa bet prenet gant ma zad warlene.»

4bis «Warlene e oa bet prenet an oto-se gant ma zad.»

Perak e vez graet se gant ar vrezho-negerien? Moarvat dre ma c'heller fasiañ en ur lâret:

«An oto-se en doa prenet ma zad warlene» (Piv en doa prenet piv?)

Erlec'hiañ ar rener

Ar rener zo anv, anv-verb, ... nemet raganv-gour

Verboù gwan

Setu amañ teir frazenn heñvelster, nemet e vez pouezet war mentadoù disheñvel :

«Ar bouloñjer a dre-men div wezh ar sizhun.»¹

«Tremen a ra ar bouloñjer div wezh ar sizhun.»²

«Div wezh ar sizhun e tremen ar bouloñjer.»³

Pa vez ar rener dirak ar verb, ec'h implijer ar rannig a.

Verboù kreñv (Ur verb kreñv a c'hell kaout ur renadenn-dra, eeun pe dieeun).

Setu an doareoù da adskrivañ ar memes frazenn:

«An dud a zesk kalz traoù bremañ.»¹

«Deskiñ a ra an dud kalz traoù bremañ.»²

«Kalz traoù a zesk an dud bremañ.»³

«Bremañ e tesk an dud kalz traoù.»⁴

Pa vez ar rener pe ar renadenn-dra eeun dirak ar verb, e vez implijet ar rannig a.

Ar rener zo ur raganv-gour

«*Me a wel sklaer, Job.*»¹(Jakez Riou)

«*Sklaer e welan, Job.*»²

«*Gwelet a ran sklaer, Job.*»³

Er frazennoù 2 ha 3 eo bet erlec'hiet ar rener «*me*», met chom a ra kenstag dindan furm un dibenn-verb.

Ar gerioù a vez en-dro d'ar rener kenstag

Lennit ar frazenn-mañ gant evezh:

«*Labourat a ran evidon ma-unan, me, hag evit ma bugale.*»

An dibenn **-an** a verk ar rener (kentañ gour unan)

Merket eo ar c'hentañ gour unan ivez e:

-dibenn **-on** an araogenn **evit**

- e **ma** en adverb **ma-unan**

- er raganv-gour **me**

- er ger perc'hennañ **ma** (pe **va**)

Setu un daolenn o reiñ an holl gerioù-se:

Amzer-vremañ ur verb	Displegadur an araogenn* EVIT	Adverb	Raganv- gour	Ger- perc'hennañ
labourat a ran	evidon	ma-unan	me	ma, va
labourat a rez	evidout	da-unan	te	da
labourat a ra	evitañ eviti	e-unan hec'h-unan	eñ hi	e he
labourat a reomp	evidomp	hon-unan	ni	hon, hor, hol
labourat a rit	evidoc'h	hoc'h-unan	c'hw	ho(c'h)
labourat a reont	evite pe evito	o-unan	i, int	o
labourat a reer	evidor, evitañ	an-unan	(an den)	ar, an, al

*Sellet ouzh ar gentel 31 evit kaout ur roll klok eus an displegadurioù.

NOTENN

Dindan levezon ar galleg oc'h techet re alies da implij ar furm 1. Ur ral eo e vefe klevet: «*Me a wel sklaer*», nemet ha soñjet e vefe war un dro: «*Ha te ne welez ket*», lakaomp. Re alies e vez gwelet skrivet gant ar skolidi:

«*Ni zo bet o pourmen er c'hoad. Ni hon eus gwelet kalz laboused ha boued-touseg. Ni hon eus bet plijadur, hag evit echuiñ, ni zo deuet en-dro d'ar gêr, skuizh ha laouen.*»

Mantrus eo ar stil-se, gant liv ar galleg war bep frazenn. Ret eo lâret :

«*O pourmen er c'hoad omp bet; gwelet hon eus kalz laboused ha boued-touseg. Plijadur hon eus bet (pe: zo bet), hag evit echuiñ omp deuet en-dro d'ar gêr, skuizh ha laouen.*»

Ur fazi all eo implij ar verb displeget evel ger kentañ:

«*Petra a rez goude kvan?*

- *E c'hoarian hag e lennan.*»¹

«*Petra a vez gwelet war ar skeudenn?*

- *A vez gwelet ur porzh,...*»²

Ar verboù nemete a c'hell bezañ implijet evel-se eo :

- ar verb bezañ, dindan ar furm **EMAÑ, EDON (E OAN)** hepken.

- ar verboù damskoazell (o deus un anv-verb evel renadenn): **rankout, dleout, gallout, lavaret, klask,...**

- ar verb **mont**.

FRAZENNOU REIZH:

«*Emañ ar glav o tostaat* »

«*Edon war ma zreuzoù oc'h astenn ma fri.*»

«*E rankit mont ivez da Vontroulez?*»

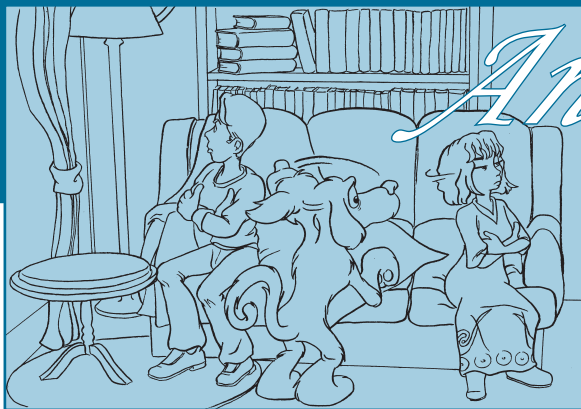
«*E lârez diskar ar siminal ivez?*»

«*Ec'h ez da welet bremañ !*»

Met an daou respont ¹ ha ² zo da vezañ difaziet evel-henn:

1: «*C'hoari ha lenn a ran.*»

2: «*Ur porzh ... a vez gwelet.*»

« Re sot eo homañ! »
« Re sot eo hemañ! »

An doareenn

Petra eo un doareenn?

Pennad 01

Displegadenn

Un doareenn zo ur mentad stag gant ur verb ouzh un anv pe ur raganv evit diskouez ur perzh pe ur stad :

« Ne oa ket verb	brav doareenn	ar vuhez » anv
---------------------	------------------	-------------------

« Aet e oa verb	ar anv	mab -se da doareenn	vartolod » doareenn
--------------------	-----------	---------------------------	------------------------

« Henezh raganv	kozh verb	zo doareenn	trelatet! » doareenn
--------------------	--------------	----------------	-------------------------

Ma mamm-gozh-kuñv he doa kaset he eil mab da **vevel** da zeiz e nav bloaz. Ne oa ket **brav** ar vuhez evit ar re baour gwezhall! Aet e oa ar mab-se da **vartolod** da naontek vloaz, ha c'hoazh en doa bet chañs: **re vihan** e oa ar paotr, met en ur sevel un tammig war e elloù...

01

Doareenn ar rener

Pesort gerioù a c'hell bezañ doareennoù?

- un anv-gwan hag un anv-gwan-verb, pe ur mentad savet warne:

« Teñval doareenn	eo raganv	an noz » doareenn
----------------------	--------------	----------------------

« Re vihan doareenn	e oa raganv	ar paotr. » doareenn
------------------------	----------------	-------------------------

- un anv-kadarn, pe ur mentad savet diwarne:

« Jozefin raganv	zo aet da doareenn	seurez. » doareenn
---------------------	-----------------------	-----------------------

Pemzek vloaz doareenn	on. » raganv kenstag
--------------------------	-------------------------

- ur raganv, pe ur mentad savet diwarne:

« Da arc'hant raganv	a yaj da doareenn	netra doareenn	a-raok pell. doareenn
-------------------------	----------------------	-------------------	--------------------------

Ar verboù a zegas un doareennoù

- lod a zegas un doareennoù eeun (hep araogenn) :

bezañ, mont, dont, kouezhañ, dont da vezañ, chom, erruout,...

« Katell zo kouezhet klanv, ha Perinaig zo chomet yac'h. »

- ha lod all a zegas un doareenn dieeun (gant un araogenn):
mont (da), dont (da), tremen (da + anv-gwan, evit + anv), treiñ (e)
hag all.

- ha verboù en tu-gouzañv:

bezañ anvet (da), bezañ kaset (da), bezañ kemeret (evel, evit) hag
all...

«Al laezh	a droio e	amann»
raganv		doareenn

«Me zo bet e Landerne, 'barzh ar ru Plouziri (kanaouenn)

'Oan	kemeret 'vit	ur marc'h	ha lakæet er mar- chosi»
R.kenstag		doa- reenn	

Merk ar reizh en anv-gwan

- un nebeud anvioù-gwan o deus ur furm gwregel en -EZ pa vezont
doarenoù:

mezvez, follez, luehez, dallez, bouzarez...

«Homañ zo atav ken follez !»

Doareenn ar renadenn-dra

Ar renadenn-dra

Ur renadenn-dra a c'hell kaout ivez doarenoù. Ar memes gerioù
evel en II 1° a c'heller kavout:

«Ma mamm-gozh kuitv he doa kaset	he eil mab	da	vevel.»
	r.dra eeun		doa- reenn

«Lak	an trede kilh	sonn	ha n'eo ket war he genoù!»
	r.dra eeun	doareenn	

«Virj he doa soñjet en	he c'hoar yaouankañ	evel	plac'h a enor.»
	r.dra dieeun		doareenn

Ar verboù

Ar verboù eo ar re a gaver en I | 2 **nemet en tu-gra**, ar wezh-mañ:
lakaat, diskleriañ (evel + anv), kemer (evit, evel), kas (da), envel
(da), kemer (da)

«Kemeret en doa Janin da bried»

«Ar C'hallaoued o deus anvet Mitterand da brezidant.»

«Kavet hon eus gwelloc'h kemer Corinne evel renerez.»

Renadennoù an doareenn

UN DOAREENN a c'hell kaout renadennoù, degaset gant un
araogenn:

«Start	eo	da Yann	sevel da 7 eur bep beure.»
doareenn		renadenn an doareenn	

DIWALL

UR FAZI A RANKER MIROUT DEUZOUTAÑ

Setu amañ teir frazenn gendalvoud:

«Diaes eo kompren e istor»¹

«Diaes eo e istor da gompren»²

«Diaes eo da gompren»³ (Rener kenstag en eo, evit «e istor»).

Ar fazi a vez graet alies eo implij an araogenn da er frazenn (1), diwar batrom ar frazenn (3).

Padal er frazenn (1), «kompren e istor» zo rener. E c'hellfed skrivañ ivez: «Kompren e istor zo diaes.»

Er frazenn (3), eo kenstag ar rener er verb eo, ha «da gompren» zo renadenn d'an doareenn.

RET E VO DIWALL DA VESKAÑ AN DIV FRAZENN-SE !

«Al levr-mañ zo	brav-spontus	da lenn»
	doareenn	Renadenn an doareenn

«Un torr-penn	eo	evit ma mamm	mont da Bariz.»
doareenn		Renadenn an doareenn	

«Gwelloc'h	eo	gant Fernand	c'hoari galoch evit lenn Flaubert.»
doareenn		Renadenn an doareenn	

Urzh ar gerioù er frazenn

Doareenn ar rener

Setu ar frammoù a c'heller kavout :

Rener + verb + doareenn

Rener	verb	doareenn	
«Mari	zo	loukes,	memes tra !»
«Gwennole	a chom	fur	en e gorn»

Doareenn + verb + rener

Doareenn	verb	rener
«Fur	e chom	Gwennole »

Mentad all pe stagell+ verb + doareenn eeun +rener

Mentad all pe stagell	verb	doareenn eeun	rener
«Bep bloaz	e vez	yen	miz Genver.»
«Pa	vez	tomm	an amzer...»

Met pa vez hir mentad un doareenn e c'heller (n'eus netra ret) lakaat ar rener war-lerc'h ar verb (klasket e vez lakaat ar mentad berrañ an tostañ posupl ouzh ar verb).

«Match Rugbi. Disul 31-12.: Dirañ Bro-Gembre eo bet ar C'hallaoued gwelloc'h eget dirañ Bro-Iwerzhon.»

pe c'hoazh:

«Dirañ Bro-Gembre eo bet gwelloc'h ar C'hallaoued eget dirañ Bro-Iwerzhon.»

Mentad all pe stagell + verb + rener + doareenn dieeun

mentad all pe stagell	verb	rener	doareenn dieeun
«E 1974	e oa bet anvet	Jiskar	da brezidant.»
«Gant Jezuz	e oa bet troet	an dour	e gwin.»

Evel e c) e klasker lakaat ar mentad berrañ war-lerc'h ar verb

«E 1974 e oa bet anvet da Brezidant Jiskar hag a oa neuze e penn ar P.R.»

Doareenn ar renadenn-dra

Setu ar frammoù

Rener + verb + renadenn-dra + doareenn

rener	verb	renadenn-dra	doa-reenn
«Ma mamm-gozh	he doa kaset	hec'h eil mab	da vevel»

Doareenn + verb + rener + renadenn-dra

doareenn	verb	rener	renadenn-dra
«Da vevel	he doa kaset	ma mamm-gozh	hec'h eil mab»

(Alies e vez implijet neuze an tu-gouzañv, sellet ch. 23)

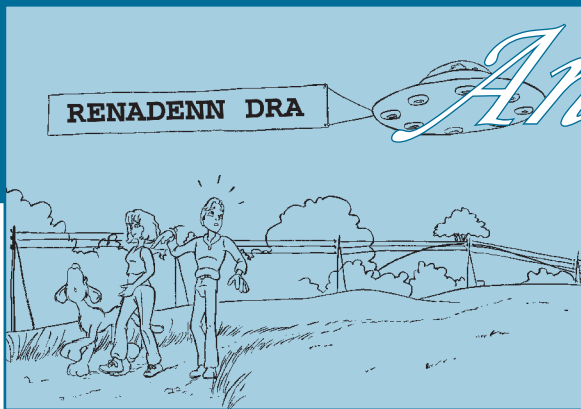
Mentad all + verb

Ne vez ket implijet, kentoc'h e tremener en tu-gouzañv.

«E 1532, goude bezañ dibennet an dugez Anna, e anvas ar Vretoned
Nominoe da brezidant ar Republik.»

Kentoc'h e vo lavaret:

«E 1532, (...) eo bet anvet Nominoe da brezidant ar Republik gant ar
Vretoned.»

«O, sell, ur renadenn-dra eeun !»

Ar renadenn-dra eeun

Evit digeriñ

Pennad 01

Ar mentadoù islinennet zo renadennoù-tra evit ar verboù kreñv a zo araoze, ha peogwir **e heuliont ar verb hep araozenn ebet**, e vez graet **renadennoù-tra eeun** dioute.

Peseurt mentadoù a c'hell bezañ renadennoù-tra eeun?

Un anv-kadarn

«Mari he doa kavet **he c'hazh**.»

«Ar goz en doa bet an **dichañs** da astenn **e fri**.»

Un anv-verb

«Gwelet he doa ar bisig o **klask tapout ur c'hoz**.»

«Neb a gar bevañ **fur hag eürus**. . .»

Ur raganv (e-mesk ar re a vez kavet ar muiañ)

- **ur raganv-gour**:

«He **c'hazh** a oa ouzhi he gortoz.»

«Ar sizhun paseet he doa gwelet **anezhañ**»

(an araozenn a displeget a gemer lec'h ar raganv-gour er sistem nevez, gwelet an III).

- **ur raganv-diskouezañ**:

«Ne garan ket honnezh **kalz**.»

- **ur raganv-amresisaat**:

«Ne'm eus ket gwelet nikun **anezhe**.»

Un islavarenn-dra eeun

«Gwelet 'm eus	e oa Sabine o lakaat koez war an neud.»
islavarenn-dra eeun	

«Gwelet 'm eus	Sabine	o lakaat koez war an neud.»
	renadenn-dra eeun	

Kudenn ar raganv-gour renadenn-dra eeun

Mari he doa kavet **he c'hazh** ouzhi he gortoz e-tal an nor gant ul logodenn en e veg. Tonket e oa d'ar bisig-se bout ur chaseour mat, rak ar sizhun tremenet dija he doa gwelet **anezhañ** o **klask tapout ur c'hoz** hag he doa bet an **dichañs** da astenn **he fri** er-maez eus e doull.

01

Daou sistem a zo

Unan kozh hag unan nevez: ar sistem kozh a vez implijet kazi atav e Bro-Gwened, war un dro gant an hini nevez e Leon, ha kazi ankouaet eo e Treger ha Kerne, nemet e lavarennoù digemm zo.

	Sistem kozh		Sistem nevez
U1	ma (va)	'm	ac'hanon
U2	da	'z	ac'hanout
U3 Gourel	e		anezhañ
U3 Gwregel	he		anezhi
L1	hon (hor,		ac'hanomp
L2	hol)		ac'hanoc'h
L3	ho (hoc'h)		anezhe
3 dic'hour pe tra:	o en, hen		(*)

(*) Lakaet e vez gerioù diskouezañ: **se**, **an dra-se**, **an dra-mañ**, hag all, hag all.

Da skouer:

«Gwelet 'm eus ac'hanout» = «*da welet 'm eus*»

«Kerzh da gaout anezhe» = «*Kerzh d'o c'haout*»

«P'en doa en klevet...» = «*P'en doa klevet se (an dra-se)...*»

Notenn:

Ar rannig-verb **o** a deu da vezañ **ouzh** dirak raganvioù-gour ar sistem kozh:

«Pell on bet o c'hortoz anezhañ »	=	«Pell on bet ouzh e c'hortoz.»
sistem nevez		sistem kozh

Implij an daou c'hour kentañ er sistem kozh

Ar furmoù **ma** ha **da**

Ar furmoù **ma** (pe **va** e Leon hag e kornaoueg Kerne) ha **da** a vez implijet dirak furmoù ar verboù na vezont ket degaset gant ur rannig-verb, an anvioù-verb, an anvioù-gwan verb, a-wezhioù en doare-gourc'hemenn:

«Evit **da** gompren e ranker sevel abred!»

«N'ho poa ket **ma** gwelet?»

Ar furmoù **'m** ha **'z**

Ar furmoù **'m** ha **'z** a vez implijet dirak furmoù ar verboù a vez degaset gant ur rannig-verb: **doare-diskleriañ** ha **doare-divizout**, hag ivez goude ar rannig-nac'h: **na**, hag an araogenn **da**:

«Anken **a'm** ren, Ankou **a'm** doug.» (doare-diskleriañ)

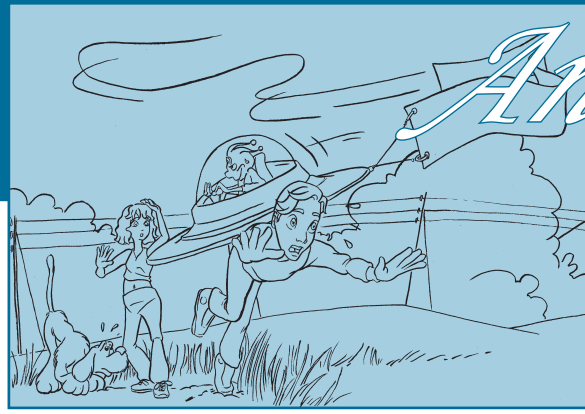
«**Na'm** skoit ket Aotrou!» (goude **na**)

«Deuit **da'm** c'haout, bugale!»

«Mont a ray **da'z** kaout.» (goude **da**)

NOTENN

Alies e vez skrivet **am** hag **az** en ur ger.
Gwelloc'h eo ar skritur **a'm** hag **a'z**.

«Met n'eo ket dieeun eo!»

Ar renadenn-dra dieeun

Ar renadenn dra dieeun

Pennad 01

Renadennoù-tra eeun ha dieeun

Ur renadenn dieeun a vez degaset gant un araogenn, tra ma n'eus ezhomm netra evit degas ur renadenn eeun

«Prederiañ a rae	war	ar blanedenn»
	araog.	renadenn dieeun

«Bep beure, e pok Visantig	d'	e c'hoar.»
	araog.	renadenn dieeun

«E Sao Paulo e vez alies 80 000 a dud o sellët	ouzh	ar matchoù football.»
	araog.	renadenn dieeun

Alies e vez war un dro ur renadenn eeun hag ur renadenn dieeun, pe meur a hini, war-lerc'h verboù zo

«Prenet am boa	ar c'hole-se	digant	Fañch Kervella	bloaz zo.»
	renadenn eeun		renadenn dieeun	

«Ret eo bet din teurel	mil lur	war	an amezeg	a-benn kaout ar verje-se.»
	ren. eeun		ren. dieeun	

Ret eo teurel pled

- Cheñch a ra ster ur verb a-wezhioù hervez ma vez implijet evel verb gwan, evel verb kreñv, gant ur renadenn eeun, pe gant ur renadenn dieeun

«Breur-kaer Arsène zo barrek war ar c'hoari boullouët goût a ra pozañ ha	tennañ»
	verb gwan

«Ne deuan ket a-benn da	dennañ	an draen-mañ	eus	ma biz»
-------------------------	--------	--------------	-----	---------

Tonig Ravili ne daole pled ebet *ouzh ar riv* a c'hronne e gorf tamm-ha-tamm. Prederiañ a rae war *ar blanedenn* iskis krouzhet warnañ. A-daol-trumm, e tamwelas un dorn o klask krog e *skarrou* kstezioù an darzhell.

Diwar Jakez KONAN

01

	verb kreñv	ren. eeun		ren. dieeun
«An duñ Bourdel	a denn	d'	e vreur.»	(zo heñvel ouzh...
	v. kreñv		ren. dieeun	

- Cheñch a ra ster ur verb kreñv dieeun, ar peurliesañ, hervez an araogenn a vez war e lerc'h:

«N'eus ket koñtutur er gêr: ret e vo dit tremen *gant* bara amann.»
(kaout da walc'h gant...)

«Evit ar boelladenn-mañ, e vo ret deoc'h tremen *hep* geriadur.»
(dioueriñ)

«Daniel Jekel a oar mat tremen *diouzh* ar re gozh» (ober, lâret ar pezh a blij da ...)

«Tremenet 'm eus *war* meur a dra evit nompas kaout fachiri gant ar prezidant» (ankouaat, leuskel da filañ.)

Taolenn ar verboù a zegas renadennoù dieeun a vez kavet ar stankañ

ARAOGEN VERBOU	o deus renadennoù-tra dieeun hepken.	o deus renadennoù-tra eeun ivez, met gant ur ster all	o deus war un dro renadennoù-tra eeun ha dieeun.
EUS, A	Komz En em servij Kaout soñj Ober goap En em zizober	Mankout Intent ouzh	Tennañ Ober
DA	Komz Pokat Plijout Kaout keuz Treiñ kein Asantiñ	Tennañ Plegañ	Envel Lavaret Reiñ Kas Rebech Tamall Gwerzhañ
E	Huñvreal Tapout krog	Soñjal Kregiñ Kompren	Fiziout
OUZH	En em ober Komz Sellet Estlamiñ Teurel evezh Sentiñ Stourm En em voazañ Mouzhañ Miret Intent	Spegañ Stlapañ	Anzav Stagañ Goulenn Kofes Difenn Skeiñ Tostaat Spegañ
DIOUZH		Tremen Dispegañ Ober	Distagañ Dispegañ Pellaat

WAR	Labourat Lopañ Prederiañ Tufañ Skopañ Ober fae	Tremen Kontañ Teurel Tennañ	Teurel
GANT	Komz Lammat Mont	Tremen Kregiñ Skeiñ Pignat Ober	Goulenn Teurel
DIGANT			Goulenn Kemeret Laerezh Lemel Tennañ Kaout Resev Prenañ

Erlec'hiañ ar renadenn dieeun

E c'heller erlec'hiañ ar renadenn dieeun, dreist-holl en ur lakaat anezhi e penn kentañ ar frazenn. Neuze e vez degaset soñj anezhi en ur implij un araogenn displeget war-lerc'h ar verb:

«Arabat eo kōntañ *war Meriadeg* evit sevel abred.»

«*Meriadeg* eo arabat kōntañ *warnañ* evit sevel abred.»

«Goulennet em boa *gant an Derriened* da begement ec'h afe.»

«*An Derriened* 'm boa goulennet *gante* da begement ec'h afe.»

Pa vez distag rener ar verb diouzh ar renadenn dieeun, ha pa c'hellont bezañ mesket etreze, ne vez ket graet an erlec'hiadur-se:

«*Ninnog a denn kalz d'he c'hoar.*»

«*Job en doa skōet gant Lom da gentañ.*»

A-wezhioù e vez diaes ober an diforc'h etre renadennoù doareañ ha renadennoù dieeun. Pa c'heller erlec'hiañ ur renadenn, hep an araogenn, ez eo ur renadenn dieeun

«*Kavet ez eus bet ur c'horf marv war an hent-mañ*» ⁽¹⁾

«*Taolet ez eus bet grouan war an hent-mañ*» ⁽²⁾

(1) a roy: «*War an hent-mañ ez eus bet kavet ur c'horf marv.*»

Ne vo ket lavaret: * «*an hent-mañ ez eus bet kavet ur c'horf marv warnañ.*»

(2) a roy: «*War an hent-mañ ez eus bet taolet grouan.*»

pe: «*An hent-mañ ez eus bet taolet grouan warnañ.*»

En (1) ez eus un renadenn-doareañ, en (2) ur renadenn dieeun..

Dres hervez spered ar brezhoneg eo ar frazennoù e-lec'h ma vez erlec'hiet ar renadenn dieeun ha lakaet e penn ar frazenn

Pa c'hellloc'h, implijit frazennoù evel

«*Mari ne 'm boa ket tostaet outi !*»

«*Yann ne c'heller ket kōntañ warnañ.*»

«*An dra-se a c'heller tremen warnañ.*» hag all ...

Diaesterioù

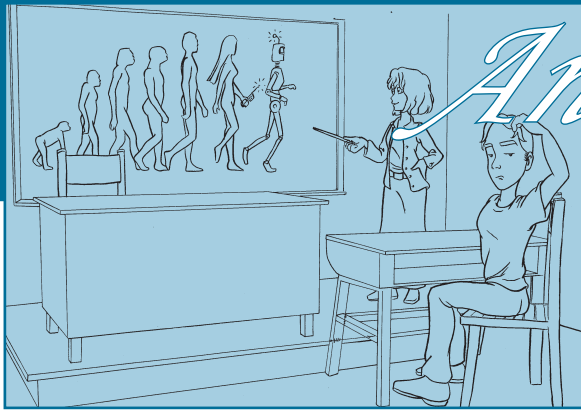
Na veskit ket an araogennoù

«Fiziout un dra benna**κ***en* unan benna**κ**.»
 «Fiziout *war* unan benna**κ** *evit* (ober) un dra benna**κ**.»
 «Kregiñ *gant* e labour goude bezañ kroget *en* e stilo.»

Setu penaos e vez implijet: a - eus - deus - ouzh - diouzh
- d o c ' h

Yezh skrivet, ha tamm pe damm, Leon + Goelo	Kernev ha Treger (dre vras)	Gwened
a - eus ouzh diouzh	deus deus deus	a doc'h doc'h

Ne vo ket un torfed, pell alese, implij «deus» e pep degouezh. Graet e vez an dra-se gant an hanter eus ar vrezhonegerien.

«A bazenn da bazenn, hag araogenn da araogenn...»

An araogennoù displeget

«Displegadur» an araogennoù

Pennad

Ar furmoù islinennet a zo araogennoù displeget :

anezhi a deu diwar a,
evidon diwar evit,
dezhi, dezhañ diwar da.

Araogennoù displeget ar brezhoneg

E brezhoneg (hag ivez e yezhoù all: yezhoù keltiek, arabeg...) e c'hell **ur raganv-gour kendeuziñ gant un araogenn**, evit reiñ un araogenn displeget.

«Ar c'haier-mañ zo da Nonn» :

«ar c'haier-mañ a zo dezhi.» (da+hi)

«N'eo ket re vras ar wastell evit Nuz ha me» :

«n'eo ket re vras evidomp.» (evit+ni)

«Laeret 'm eus o folotenn digant kañfarted Lududu» :

«laeret 'eus o folotenn digante.»(digant+int)

Karg an araogennoù displeget er frazenn

Un araogenn displeget a c'hell bezañ:

-ur renadenn-dra dieun:

«Skriavañ a ris dezhi.»

-ur renadenn-doareañ:

«Dalc'hit da c'hoari hepton.»

-an araogenn a displeget a c'hell bezañ renadenn-dra eeun:

«Gwelet 'm boa anezhi neuze = He gwelet 'm boa.»

-an araogenn gant a c'hell degas ar renadenn-oberour:

«Ale, gwelet on bet gantañ!»

Ar seurtoù displegadurioù

Displegadurioù gant un dibenn

1	1bis	2	3	3bis
---	------	---	---	------

Ma maeronez a oa e Marsilha, gwelet 'm boa **anezhi** eno. Skriavañ a ris **dezhi** evit kontañ hon flanedenn. Prestik goude e resevis gant he respont ur paper-arc'hant da douch e-barzh an ti-post. Pebezh bevez **evidon** hag evit ma daou vignon! Antren a rejomp e-barzh un ti-debriñ. Ar meuzioù a oa italian. Pêr hag a blijje kalz ar chaous **dezhañ** a daole pled ouzh asied un amezeg...

01

U1	dindanon	evidon	warnon	e-giston	eveldon
U2	dindanout	evidout	warnout	e-gistout	eveldout
U3g	dindanañ	evitañ	warnañ	e-gistañ	eveltañ
U3gw	dindani	eviti	warni	e-gisti	evelti
L1	dindanomp	evidomp	warnomp	e-gistomp	eveldomp
L2	dindanoc'h	evidoc'h	warnoc'h	e-gistoc'h	eveldoc'h
L3	dindane (o)	evite (o)	warne (o)	e-giste (o)	evelte (-o)
3D	dindanor	evidor	warnor	e-gistor	eveldor

	4	5	6	7	8
--	---	---	---	---	---

U1	emez	ac'hanon	din	ganin	ouzhin
U2	emezout	ac'hanout	dit	ganit	ouzhit
U3g	emezañ	anezhañ	dezhañ	gantañ	outañ
U3gw	emezi	anezhi	dezhi	ganti	outi
L1	emezomp	ac'hanomp	deomp (imp)	ganeomp (imp)	ouzhimp (omp)
L2	emezoc'h	ac'hanoc'h	deoc'h	ganeoc'h	ouzhoc'h
L3	emeze (o)	anezhe (o)	dezhe (o)	gante (o)	oute (o)
3D	emez	ac'hanor	deor	ganor	ouzhor

A heuilh an displegadur	1	dindan, hervez, dreist, e lec'hioù zo: hep, rak, a-raok, dirak.
	1 bis	evit, eget, estreget, menet, panevet, e lec'hioù zo, e vez kemmesket 1 bis gant 1.
	2	war, diwar, en
	3	e-giz, hag e lec'hioù zo: hep
	3 bis	evel, hep
	4	eme, dre. etre, kenetre, el liester hepken. a-raok, rak, dirak a vez displeget: a-raozon, hag all
	5	a
	6	da
7	gant, digant	
8	ouzh, diouzh.	

NOTENN

En tri-c'hard eus Breizh e vez mesket ar furmoù **eus**, **ouzh**, ha **diouzh** en ur furm **deus**.
Displeget e vez ar furm **deus-se** hervez:

- diouzhin, (hag all...) (8),
- pe - deuzoudon (3bis),
- pe - deuzouton (3),
- pe - deuzon, deuzout, deusañ, (hag all...)

An displegadur gant harp un anv-gwan perc'hennañ

Lod eus an araogennoù kevrennek (d.l.e. gant un tired) a vez displeget evel-henn:

	1	2	3	4
U1	em c'herz	war ma zro	diwar ma c'houst	eus ma c'hreiz
U2	ez kerz	war da dro	diwar da goust	eus da greiz
U3g	en e gerz	war e dro	diwar e goust	eus e greiz
U3gw	en he c'herz	war he zro	diwar he c'houst	eus he c'hreiz
L1	en hon kerz	war hon tro	diwar hor c'houst	eus hon kreiz
L2	en ho kerz	war ho tro	diwar ho koust	eus ho kreiz
L3	en o c'herz	war o zro	diwar o c'houst	eus o c'hreiz

Er furm	1	e-kerz, e-kichen, e-keñver, e-kreiz, e-lec'h, a-raok. liester hepken: e-touez, e-mesk, e-metoù
	2	war-dro, war-du, war-c'horre, war-lein, war-lerc'h.
	3	diwar-dro, diwar-du, diwar-c'horre, diwar-lerc'h, diwar-goust
	4	a-douez, a-greiz, a-gichen

Ur rummad araogennoù a vez implijet

- o-unan dirak un anv

DIWALL

Eil-araogenn **DA**: goude etrezek, war-zu, war-du, betek, sko.
 Eil-araogenn **EN**: goude a-dreñv, a-dreuz, a-enep, e-harz, e-biou, sa.

«*A-dreñv an ti zo ur c'hoad*» =
 «*a-dreñv dezhañ zo ur c'hoad*»
 «*Mont a ra war-zu da voull*» =
 «*mont a ra war-zu enni*»
 «*N'eo ket sa an dud*» =
 «*n'eo ket sa dezhe*»

« <i>Aet on</i> »	<i>betek</i>	<i>ar vourc'h</i>
	araogenn	anv

- gant harp un eil araogenn dirak ur raganv-gour

« <i>Aet oan</i> »	<i>betek</i>	<i>enni</i>
	araogenn	eil araogenn displeget

Ur rummad araogennoù ne vezont ket kavet morse dirak ur raganv

Ar re anavezetañ anezhe zo: **abaoe**, **e-barzh**, **e-pad**, **e-skoaz**, **goude**.

Implijet e vezont dirak un anv, avat. Pa glasker implij ur raganv, e ranker lakaat un araogenn heñvelster:

«*Deuet e oa goude Stevan*» = «*deuet e oa war e lerc'h*» (goude = war-lerc'h)
 «*N'on ket bet e-barzh an ti-se*» = «*n'on ket bet ennañ*» (e-barzh = en).

A-wezhioù ne vez ket araogenn heñvelster ebet. Ret eo cheñch al lavarenn:

«*N'eus bet den ebet o welet anezhi abaoe he merc'h vihan*» =

« <i>N'eus bet den ebet o welet anezhi</i> »	<i>abaoe ma</i>	<i>oa bet-hi</i> (o welet anezhi)
	stagell isurzhañ	

NOTENN

implij un araogenn gant div renadenn zo heñvel a-walc'h ouzh implij ar reolenn matematik:

araogenn	a	x	b	(renadenn	b	+	renadenn	c)	=	araogenn	a	x	renadenn	b	+	araogenn	a	x	renadenn	c
----------	---	---	---	---	----------	---	---	----------	---	---	---	----------	---	---	----------	---	---	----------	---	---	----------	---

Ar faziou a glot gant a x b + c a zo disheñvel diouzh ar pezh a zo skrivet en ⁽¹⁾

Kudennoù: meur a c'her goude ar memes renadenn

E c'heller, dre vras, pe implij un araogenn ur wezh hepken, pe implij anezhi **ken lies gwezh** ma vo kavet renadennoù:

«*Gant kolo ha pasianted. E tarev ar mesper*»
 = «*Gant kolo ha gant pasianted. E tarev ar mesper*»

DIWALL:

Pa vez ur raganv gour e-touez ar renadennoù, e ranker:

- pe implij un araogenn dirak pep renadenn,
- pe implij un araogenn ur wezh hepken, hep ma vije displeget.

Da skouer:

«*Hemañ a gomz brezhoneg evel c'hwi ha me*»¹. (G. Jacq).

Ne vez ket displeget **evel+c'hwi** (eveldoc'h) abalamour ma eo kreñvoc'h al liamm a zo etre «c'hwi ha me» evit al liamm a zo etre «evel» ha «c'hwi.»

G. Jacq en dije gallet skrivañ ivez «**eveldoc'h** hag **eveldon**»; reizh, met pounner e vije bet.

«*An tantad a veze ingal etre ni ha tud Kerbrug*»²

Ur fazi e vefe displegañ «etre» amañ.

Diwallit neuze ouzh ar faziou-mañ:

faziou	furmoù reizh
ganeoc'h ha me	ganeoc'h ha ganin, pe gant c'hwi ha me
etrezoc'h ha me	etre c'hwi ha me
evidon ha Mari	evidon hag evit Mari

Ar renadenn-doareañ

Ar renadenn-doareañ

Pennad 01

- 1: Renadenn-doareañ LEC'H 2: Renadenn-doareañ AMZER
 3: Renadenn ABEG 4: Renadenn NEUZ
 5: Renadenn LEC'H

Petra eo ur renadenn-doareañ?

Ur renadenn-doareañ zo ur mentad hag a spisa ar mod ma vez graet an ober, pe ar mod m'emañ stad an traoù evit pezh a sell ouzh:

- al lec'h
- an amzer, ar pred amzer
- an abeg
- an neuz, an doare
- ar priz, ar muzul, (hag all...)

«En ospital ma oan en em gavet»	En em gavet e pelec'h? goulenn war al lec'h
---------------------------------	--

«Ar braz diouto a rae o zremen diwar ar gwin»	Diwar betra e raent o zremen? goulenn war an abeg
---	--

Peseurt mentadoù a c'hell bezañ renadennoù-doareañ?

Roll un **adverb** en deus ar mentad renadenn-doareañ, peogwir emañ e roll spisaat an ober a zo merket gant ar verb. Kavout a reer neuze:

Adverboù

- «Kalz en deus gouzañvet»
- «Eno 'oan bet o c'hwitellat»

Mentad anv-kadarn

- **mentad anv degaset gant un araogenn:**
 - «Labourat a ra diouzh ar beure»
 - «Ur stokadenn zo bet war an hent-bras»
- **a-wezhioù ne vez ket tamm araogenn:**
 - «Labourat a ra hañv-goañv»
 - «Koll a ra bep taol» (amañ, kemmadur dre vlotaat evit pep)

Mentadoù anv-verb

En ospital¹ ma oan en em gavet war-lerc'h² ma amzer soudard³ e varve kalz a dud diwar ar gwin³. Ar braz diouto a rae o zremen en ur daoler gwañ⁴, dre benn⁵ pe benn⁶.

(Diwar Goulc'han KERVELLA)

01

DIWALL

En tri-c'hard eus Breizh, e vez mesket ar furmoù **eus**, **ouzh**, ha **diouzh** en ur furm **deus**.

Displeget e vez ar furm «**deus**»-se hervez:

- diouzhin, (hag all...)(8),
- pe - deuzoudon (3bis),
- pe - deuzouton (3),
- pe - deuzon, deuzout, deusañ, (hag all...)

«*Evit mont da Zirinonn e kemeroc'h an hent bras betek Loperc'hed.*»
 «*Ar braz diouto a rae o zremen en ur daoler gwad.*»

Mentadoù raganv

«*Dre belec'h ez in kuit?*»
 «*Mont a ra mat ganeoc'h?*»
 «*Graet zo bet da zebriñ evit tri.*»

Islavarennoù

«*Pa veze fin ar skof, ez aen da c'hlutañ.*»

Div gudenn...

Penaos ober an diforc'h etre ur renadenn dieeun hag ur renadenn-doareañ

Alies e vez degaset an daou seurt renadennoù gant ar memes araogennoù: **war**, **gant**, **e**, etc... N'eus nemet ar renadennoù dieeun a c'heller treuzfurmiñ en ur implij an anaforennoù:

«*War betra zo bet taolet kaoltar, a lârez?*»

« <i>War hent ar vourc'h</i>	« <i>en em gavet e pelec'h?</i> »
Renadenn dieeun	

«*Pelec'h 'peus kavet ar pudask-se?*»

« <i>War hent ar vourc'h</i>	« <i>'m eus kavet anezhañ?</i> »
Renadenn-doareañ lec'h	

Ne c'heller ket lâret:

«*Hent ar vourc'h 'm eus kavet anezhañ warnañ.*»

Pegoulz implijout O hag EN UR

O a zegas war e lerc'h ur mentad hag a zo astenn un anv pe astenn un anv-gwan, hag astenn ur raganv.

Ne zegas ur renadenn-doareañ **nemet** pa vez ar furm-ober, ar verb doareet zo neuze «*bezañ/bout.*»

EN UR a zegas ur mentad anv-verb hag a zo renadenn-doareañ.

KEÑVERIAÑ:

« <i>Gwelet 'm eus Yann</i>	« <i>o vont d'ar gourmarc'had.</i> » ⁽¹⁾
	astenn d'an anv « <i>Yann</i> »

« <i>Gwelet 'm eus Yann</i>	« <i>en ur vont d'ar gourmarc'had.</i> » ⁽²⁾
	Renadenn-doareañ ar verb « <i>Gwelet 'm eus.</i> »

En (1) ez eo **Yann** a zo o vont.

En (2) ez eo **me**.

Setu amañ ur fazi a ranker diwall dioutañ :

«*Kas a raen ma marc'h-houarn o tiskregiñ diouzh ar varrenn-stur.*»

Sur-mat n'eo ket ar marc'h-houarn a ziskroge ! **Setu e ranker skrivañ.**

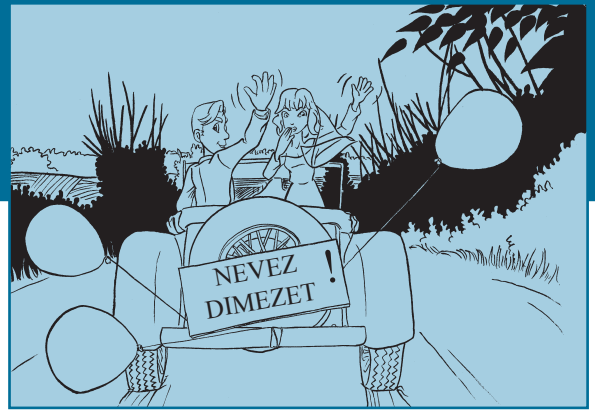
«*Kas a raen ma marc'h-houarn EN UR ziskregiñ diouzh ar varrenn-stur.*»

DIWALL

«*Hent ar vourc'h* «*zo bet taolet kaoltar* «*warnañ.*»
 anaforenn

33 *Ar gerioù*

Stumm ar gerioù

Gerioù eeun ha berr alies, gerioù kevrennet e meur a zoare, ha kalz gerioù all deveret diwar ar gwrizennoù kentañ-mañ, setu aze furm ar gerioù e brezhoneg.

Gerioù eeun ha gerioù kevrennek

E-mesk gerioù diazez ar yezh e vez kavet gerioù berr hag eeun e-leizh, anez kontañ ar geriennoù a denn d'ar yezhadur (araogennoù pe stagelloù, hag adverboù zo), e-giz: *du, hu, lu, sae, si, ti, tu...* C'hoari a c'haller aes-tre gant ar berder-se: «*Ro ! Sko !*» (ger-stur Rosko), «*To pa ri ti, pa ri ti to*» (rimadell). Evel a ouzer ivez e vez meur a ster d'ar ger-mañ-ger :

TU: *an tu fall, gouzout a oar an tu, (sant) Tu pe du;*

TAD: *mab e dad, an tad-moualc'h, un tad-kaner !*

Un astenn-ster a vez graet eus an implij-se.

Gerioù eeun meur a implij dezho

- Meur a wez h e vez gallet astenn implij ar ger-mañ-ger ivez, rak e brezhoneg n'eo ket krenn an disparti etre an anvioù-kadarn, an anvioù-gwan ha betek an anvioù-verb :

KEMPENN: *kempenn he zi, ober un tamm kempenn, tud kempenn.*

KOLL: *koll an holl, ur gwall goll, koll omp adarre !*

LAMM: *lamm 'ta ! ur mell lamm, lamm eo ! (gourener).*

- Peurhañval e vez furm an anvioù-gwan hag an anvioù-kadarn alies-mat:

BERV: *dour berv, tomm-berv, ar berv kentañ;*

GO: *yod go, un tamm go, goennoù;*

STAG: *ur c'hi stag, stag ar c'hi;*

TENN: *labour tenn, tenn-ha-tenn (tennan);*

TRO: *laezh tro, un tammig tro.*

- Peuzhañval e vez ivez furm an anv-kadarn hag an anv-verb (pe o fennrann) lies gwezh:

DORN: *ober un dorn d'an ed, mare an dornañ;*

MOUG: *ober ur moug (d'ar glaou-koad), ar mougañ;*

SKUB: *un taol-skub, ar skubañ delioù.*

Gant se e vez pell gwevnoc'h, pe souploc'h, implij ar gerioù e brezhoneg, da skouer PEG :

«*Chom peg ouzhiñ*» (anv-gwan)

«*Ur peg blev*» (anv-kadarn)

«*Un tamm «peg-a-ra» (scotch), «ma peg ar pesked !*» (anv-verb, pe bennrann)

Gerioù kevrennet e daou zoare

Daou zoare disheñvel mat da gevrennañ anvioù a vez kavet e brezhoneg, un doare kozh (hini an henvrezhoneg) hag un doare all

nevesoc'h (implijet stankoc'h en deiz a hiziv). Hervez an doare kozh e veze eilpennet ar ger doareer (lakaet er penn kentañ) hag ar ger doareet (er penn diwezhañ). Staget start e veze an daou damm, ken e-kenver e skritur (en ur ger hepken), ken a-fet distagadur (pouez-mouezh war an eil silabenn diwezhañ):

ESKOPTI: (ha gerioù all gant **-ti**: *abati, manati, k̄ann̄di, k̄arr̄di, ha k̄fanv̄di...* en anvioù-lec'h)

HENBONT: (ha forzh anvioù-lec'h gant **hen-**),

IVINREV: (hag ur ger all heñvel e ster: **hirrev**),

MARVOR: (**mor-marv** en doare nevesoc'h),

MORSKOUL: (ha kalz anvioù loened pe evned-mor).

Hervez an doare a-vremañ e teu ar ger diazez da gentañ hag ar ger doareañ da eil, damstaget gant ur varrennig. A-wezhioùigoù e reer gant an daou zoare:

DOURGI ha **KI-DOUR** (implijet o-daou e meur a lec'h),

MORLENN ha **LENN-VOR** (en anvioù-lec'h pe geografiezh),

MORVLEIZ ha **BLEIZ-MOR** (anv ur morvil bennak).

Kalz stankoc'h e reer gant an eil furm eta, ken ez eus bet savet gerioù kevrennek a-vil-vern hag e reer c'hoazh, anez gouzout dare 'gozik a-walc'h !

Meur a feson zo d'ober, ha setu penaos stagañ

- daou anv-kadarn:

BOTOÛ-LER (& **boteier ler...**)

KOF-GAR (mes **kof he gar...**)

MAEN-TAN (ha meur a zek ger gant **maen**),

PAOTR-SAOUT (hag anevaled all),

SAV-HEOL (gwelout ivez mareoù al loar...),

TI-BALAN (meur a c'her gant **ti**- ivez).

- un anv-kadarn hag un anv-gwan:

LEUR-NEVEZ

MAMM-GOZH

MARC'HAD-MAT

- un anv-kadarn hag un anv-verb:

BAG-PESKETA (ha **-morueta, -toneta...**)

DEVEZH-ARAT (muzul-douar),

STÊR-GANNAÑ (pe, hervez al lec'h, **stank-kannañ** pe **poull-kannañ**)

- daou anv-gwan:

DIGOR-FRANK

LOUS-BREIN

PAOUR-DU

- hag anvioù livioù kevrennek evel :

MELEN-RUZ, RUZ-DU (staget a-wezhioù er skritur hag en distagadur)

- un anv-gwan hag un anv-kadarn :

GLAS-DOUR (ha meur a arliv all gant **glas-**)

RUZ-TAN (hag all ivez)

YAC'H-PESK

- un anv-gwan-verb hag un anv-gwan (pe adverb):

KORFET-KAER (hag anvioù-gwan all)

SPEREDET-BRAS (pe **berr** !),

TONIET-SKILTR

- un anv-verb hag un anv-kadarn :

LAZH-KORF (pe **lazz-tud...**),

SACH-FUN (pe **-kordenn**, pe **-blev** !)

SAV-KEIN...

- ar bennrann a c'haller ober ganti ivez:

KAR-E-VRO (gwelout brogar),

LONK-E-SIZHUN (ha meur a dro-lavar heñvel),

STAOT-'N-WELE

Doareoù all a vez implijet: adlavaret ar memes ger div pe deir gwezh (MARE-MARE, PELL-PELL-PELL, gwelout ivez GWELL-OC'H-GWELL), pe stagañ daou-ha-daou hag e gontrel-fet (FALL-DIFALL, LAVAR-DISLAVAR, LEM-LAKA, NOZ-DEIZ...)

Gant an doare kozh e vez lakaet da rakger an tamm dirak hag e vez pouezmouezhiet en ur ger hepken.

An deverañ gerioù

Ma lakaer a-gostez deveradur ar verb (dibennoù an anv-verb -añ, -iñ... pe -a, -aat, -ata, dibenn -et an anv-gwan-verb, ha dibennoù niverus an displegadur, bet gwelet e lec'h all evel-just), koulz hag implij an niver e brezhoneg (niver-daou, liester, ha liesterioù gwezhavez, unanderennoù, bet gwelet gant studi ar strollad anv), e chom daou zoare da zeverañ an tri rumm anvioù (anv-gwan, anv-kadarn, pe anv-verb), sed stagañ ur rakger ouzh ar penn anezho hag aliesoc'h ul lostger ouzh o dibenn.

Rakgerioù

Stank eo ar rakgerioù e brezhoneg. Lod e c'haller stagañ anezho ouzh ne vern pe rumm anvioù (gwan, kadarn pe verb), betek ober ganto hogozik ken alies ha ma karer:

- AD- hag a verk un adwezh:

ADEURED,

ADOBER,

ADVEZV,

(AZ- kreñvoc'h a gaver nebeutoc'hik: AZVERENN e-kichen ADVERENN, ASSEVEL hag ADSEVEL...)

- DI- hag a verk un diouer:

DIARC'HEN (pe DIVOTOU),

DIHUN(iñ) (ha DIGOUSK(et) ivez),

DILUZ(iañ)

- DIS- hag a gustum enebañ a gaver implijet heñvel :

DIGABELL ha DISKABELL,

DILONKAÑ ha DISLONKAÑ,

pe a-wezhioù all disheñvel :

DIC'HLAV (hep glav),

DISGLAV ('maez ar glav),

DIDRO (hep tro ennañ),

DISTRO (meur a ster).

- PEUR- hag a verk ur peurober :

PEURZASTUM (anv-verb),

PEURZORNAÑ (anv-kadarn),

PEURVUIAÑ (adverb...)

- PEUZ- hag a dalvez kement hag HOGOS - TOST a vez implijet dirak anvioù-gwan dreist-holl :

PEUZDON,

PEUZYAC'H,

PEUZYAOUANK... ha PEUZLAZHAÑ...

Rakgerioù all zo e-leizh, ha ne oufed ket avat ober ganto ken dibreder ha gant ar re a-zioc'h :

DAM-(ster **disteraat**): DAMDOST, DAMHEÑVEL, (un) DAMSKEUD.

EM- (gwelout **emober**): EMGANN(adeq), EMSAV(oc'h), EMVRUD.

GOU- (ster **bihanaat**): GOUBENNER, (miz) GOU(H)ERE, GOURAOUET.

GOUR- (ster **brasaat**): GOURDEIZIOU, GOURDOURAÑ (kevell), GOURLANV, GOURVARC'HAD.

HE- (ster **aesaat**): HEGAR(at), HELAVAR, HEWERZH.

KEN- (ster **stagañ**): KENWERH, (KEM-) KEMBER, KEMPOUEZ.

LEZ- (ster **izelaat**): LEZVAMM, (LES-) LESANV, LESTAD.

MAR- (pe **MOR-** ster **disteraat**): MARLIVET, MARVELEN, MORGOAD.

RAR- (pe **RAG-** ster **dirak**): RAKKER, RAKSKRID, RAGENEZ.

TRE- (evel **adverb TRE**): TRECHALAÑ, TRELATET, TRELONK.

Reoù all ne saver ket ken nemeur a c'herioù gante:

- **AR-** (ster **tostaat**): ARWENN (damwenn, peuzwenn), ARVOR (tost d'ar mor).

- **GAR-** (ster **bihanaat**): GARGEL (KELEN), GARLOSTENN.

- **KIL-** (ster **adrefiv**): KILDRO, KILDROUK.

- **MOUS-** (ster **disteraat**): MOUSC'HOARZHIN, MOUSKOMZ.

- **SKIL-** (ster **disteraat**): SKILDRENK (ha JIL-, CHIL-), SKILDREUT.

- **TAR-** (ster **fallaat**): TARLUCH, TARLONKAÑ, TARROZ.

Ur rumm gerioù all, er c'hontrol, a reer ganto da rakgerioù hag i gerioù bev, gerioù bemdez, gerioù boutin (anvioù-gwan pe kadarn, adverboù, niveroù). Alies e vezont kenstaget e-giz ar gerioù eilpennet all (liester o tont war-lerc'h an dibenn, pouez-mouezh war an eil silabenn diwezhañ), mes a-wezhioù e stager an daou damm gant ur varrennig hepken, hag a-wezhiadigoù en o lezer distag. Setu i:

- **BERR-**: BERRANAL, (ur) BERRBOELLIG, BERRVANCHOU.

- **BRAS-**: BRASPLEGAÑ, BRASPAREDIÑ, BRASTRES

- **BRIZH-**: BRIZHEOL, BRIZHSOT (ha -sot)

- **DREIST-**: DREIST-NATUR (br. krenn), DREISTNIVER .

- **DROUK-**: DROUKLAOUEN, DROUKHAÑVAL, DROUKKOMZ.

- **FALL-**: FALLGALONIÑ, FALLOBER (ha fall ober)

- **GWALL-**: GWALLAMZER, GWALLDAOL (ha distag)

- **HANTER-**: HANTEREUR, HANTERLOAR .

- **HOLL-**: (an) HOLLC'HALLOUDEG, HOLLSENT, HOLLVED (gwelout bed-holl).

- **KOZH-**: (ar c'h-) KOZHAMZER, (ar G.) KOZHKER, KOZHPER.

- **KRAK-**: KRAK-AOTROU, KRAK-VEZV.

- **KRENN-**: KRENNBAOTRED, KRENNWEZ (anv-lec'h).

- **LIES-**: LIESKEMENTIÑ, LIESTENNAÑ.

- **MIL-**: MILVERTUZ, MILZOULL, (mes mil gozh...)

- **NEVEZ-**: NEVEZAMZER, NEVEZ-C'HANET (ha ganet)

- **PENN-**: PENNDUIAÑ, PENNGAMM, PENNHER.

- **PEVAR-**: PEVARLAMM, (ur) PEVARZROADEG, (ha tri, seizh...)

- **RE-**: REVEC'H, RE-VEUR.

- **SKAÑV-**: SKAÑVBOELL, SKAÑVEC'H.

- **TOMM**: TOMMDOURENNIÑ, TOMMHEOLIAÑ.
- **TREUZ** : TREUZPLANTAÑ, TREUZVARC'HAD.
- **UHEL** : UHELVARR, UHELVOR, (an) UHELGOAD.

Hanter-kant bennak ger all a vez graet ganto er c'hiz-se, hervez ar geriadurioù hag ar yezhadurioù.

Lostgerioù

Paotoc'h eo c'hoazh al lostgerioù a stager ouzh an anvioù-gwan koulz hag an anvioù-kadarn; amañ ivez e vo talvoudus dispartiañ al lostgerioù bev-buhezek a c'haller ober gante evel a garer koulz lavaret, hag al lostgerioù rouesoc'h na dleer ket implijañ a-hed hag a-dreuz.

Lostgerioù implijet stank

- AD	a verk da gentañ ur c'hementad (ur bailhad dour, un hentad pri, un tiad bugale), da c'houde un taol (ur skouarnad), pe un droug (ur bizad, ur friad), a-wezhioù an tri seurt (dornad, pennad)
- ADEG	a verk un ober hag a bad, un abadennad, graet a-stroll alies ur c'hoariadeg kilhoù, ha c'hoarzhadeg ganto !, hopadeg, tennadegoù, votadegoù
- ADENN	a verk un ober graet a-hiniennoù: un dremenadenn (pe baseadenn) meur a c'hoarzhadenn, pet neuñviadenn? Pebezh stlabezadenn !
- ADUR	a verk traoù graet, hag a-wezhioù un ober: an dastumadur (avaloù), drailhadur, ar gwalc'hadur, taol ar skubadur, ha digoradur klozadur.
- AJ	a zo ur ster disteraat: evaj, glizhaj, moc'haj; a-wezhioù e kaver -ACHOU : hadachoù, pellachoù
- EG	a verk un den pe un dra dezho ar perzh-mañ-perzh (hag EK anv-gwan): ul lagadeg (hag anv-den), el lanneg, plu(ñv)eg.
- ENN	eo merk an unanderenn : gwenanenn, kelienenn; a-wezhioù e verk ar furm: ur galonenn, lagadennoù, luduenn !
- ER	a verk an oberer (pe -our ar gour a ra an dra-mañ-dra) hag -EZ da heul an obererez: kiger, lonker, miliner.
- EREZH	(gourel) a verk un obererezh (padal e vez benel pa verk ul lec'h): ar benerezh, ur gigurezh, peskerezh ha pesketaerezh
- IG	(pe IK en anvioù-gwan) a stager ouzh kement anv da viha-naat e ster: paotrig, koantig (hag -ik), Yannig, bevañ-bevaik.
- US	a dalvez da sevel anvioù-gwan: brevus, damantus, kaus (ha kausus).
- VEZH	a verk e pad un dra bennak (diwar -(G)WEZH sed gwech, eil liester -VEZHIENNOU): un abardaevezh, sulvezh.

Lostgerioù implijet nebeutoc'h

- ADUREZH	deskadurezh, kelennadurezh, ha betek traoù fetis e-giz freskadurezh, goloadurezh, sempladurezh.
-DED, -DER	donded pe donder (1. derioù), ha kalz anvioù-gwan all.
-EGEZH	anaoudegezh, gouiziegezh, hardi(zh)egezh, talvoudegezh.
-ELEZH	santelezh
-ELL:	kanastell, spanell, (ha furmoù deveret: -IGELL pe -IKELL : karrigell, domikell...)
-ENTEZ (hag -ENTI)	nev(ez)enti, ha kozhentez, skuizhentez.

-IDIG (ha K anvioù-gwan)	gwiridig, e gizidig, rividig, Trevidig.
-IDIGEZH	frealzidigezh, gwerzhidigezh, laouenidigezh.
-ÏEN pe -IJENN	yenïenn (yenijenn), sklêrijenn.
-IZ	frankiz, yaouankiz (1. où)
-NEZH	furnezh, kernezh.
-ONI	c'hwervoni.
-ONIEZH	loenoniezh (studi al loen)
-OR	glebor, sec'hor

Ur bern re all zo, panevet **-AN** (amprevan, laouenan, ha Dinan), a-wezhioù asambles gant **-IG** (korrgan, nozigan). Ouzhpenn hanter-kant lostger all a vez kavet, un ugent evit an anvioù-gwan ha tregont bennak evit an anvioù-kadarn.

Familhoù gerioù

Setu perak e vez graet anv eus familhoù gerioù, pe kerentajoù gerioù, kar an eil d'egile, tostkar (pe kar-tost) dre o furm met pellgar (pe kar-pell) dre o ster a-wezhioù.

Kemeromp skouer KRESK. Setu gant lostgerioù:

- KRESKAD** : kreskad e bae.
- KRESKADENN** : kreskadenn ur c'hrennard.
- KRESKADUR** : krennañ ar c'hreskadur.
- KRESKADUREZH** : kreskadurezh ar bloavezhioù 60.
- KRESKANS** : kreskañs ar struj.
- KRESKENN** : ur greskenn war e dal.
- KRESKER(EZ)** : kreskerez un ivin.
- KRESKIDIGEZH** : kreskidigezh ar prizioù.

Gerioù kevrennek (eilpennet ha stagellet):

- KRESKIRVIN** (navette)
- KRESK-LOAR** (pa gresk al loar).

Gant rakgerioù e vez kavet:

- ADKRESKIÑ** : adkreskiñ a ray an dreilh.
- DIGRESK, DIGRESKAÑS, DIGRESKIÑ** (prizioù), digreskidigezh.
- SOULGRESK, -AÑS, -IÑ.**

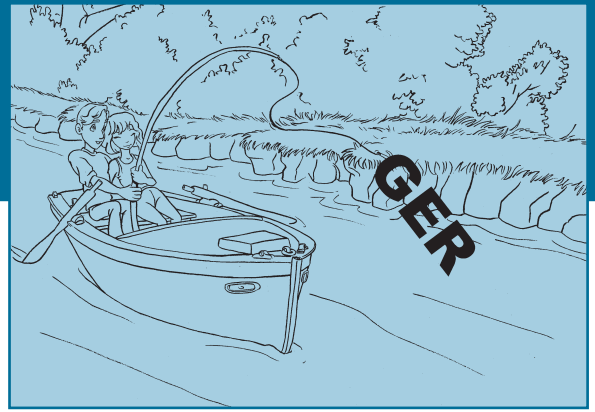
Ken aes all e vefe gallet kaout:

- DAMGRESK**
- EILKRESKIÑ** (pe eil kreskiñ),
- PEURGRESKIÑ.**

Ha kavout a c'haller ivez gerioù o kregiñ gant **brizh-, dreist-,drouk,** hep kontañ **fall, gwall,hanter, mil, re...**

Setu aze eta ouzhpenn un ugent a vugale pe a vugale vihan, ur c'herentaj kaer evit ur gerig eeun ha berr e-giz **kresk** ! Kement all a vefe gallet kavout diwar na pet ger: **BERR, C'HOARI, DALC'H, FALL, GARZH, KANN, LUZ, NIJ, PAR, ROD, SKOURR, TORR...**

34 *Ar gerioù*

Ster ar gerioù

Gerioù heñvel pe damheñvel

Evel e meur a yezh all, evel e pep yezh marteze, e kaver en hon brezhoneg gerioù a-leizh heñvel pe damheñvel o ster, sed gerioù heñvelster pe damheñvelster. Diouzh un tu all e vez kavet ivez gerioù all heñvel pe damheñvel o furm, dre an neuz pe ar son anezho, hag a vez graet anezho gerioù heñvelneuz pe gerioù heñvelson, hag a-wezhioù gerioù heñvelneuz pa zegouezh dezho bezañ heñvelneuz ha heñvelson war ar memes tro.

Gerioù heñvelneuz

Gerioù int hag a vez heñvel da welet, pe heñvel ar skritur anezho, mar karer:

evit! («*evit ho kwerennad!*»: /e:vɪt/)

evit... («*evit torriñ ar sec'hed*»: /e'vɪt/)

Meur a wezh eta e vez gallet o disheñveliñ dre an distagadur e lec'h-mañ-lec'h:

«an	enez	war an	enez (<i>evn war an enezenn</i>)»
	/e:nez/		/e:naz-s/

«ur	egin	zo 'barzh ar	egin (<i>lapous 'barzh an ti</i>)»
	/geigan/		/'ge:gin/

«ur	gor	e-barzh ma genoù/ur fun a dri	gor»
	(O serr ha hir)		(O digor ha hir)

«k er(leur-garr)	ar c'harr/	k er(skorn)	'oa dindan ar c'harr»
/kle:r/		/kle:r/	

A-wezhioù avat e vez luzietoc'h an traoù:

«*c'hwez war e dal*» /xwe:z/ (ur c'hwezenn),

«*c'hwez en e gorf*» (a-w. /xwe: /, /fe:l, foeñv),

hag ivez «*c'hwez(h) vat ar bleunioù*»,

«*n'he deus c'hwezñ ebet ken*» (da c'hwezhañ)

A-wezhioù all e vez disheñvelet ar gerioù dre ur sin bennak, ha n'int ken nemet damheñvelneuz:

ker eo beviñ e kêr

per Pêr

ster ar stêr (= dour), hag ar ster koad.

Gerioù heñvelson

Heñvelson eo ar gerioù a vez heñvel da glevet, pe heñvel o distagadur, mar kavit gwell, na bezañ e vez disheñvel o skritur.

- /ba:z/

«*bas eo an dour*» /ba:z/ o-daou

«un taol *bazh* en dour»

- /baz/

«*bas* al loen»

«*bas* evel yod»

Er memes doare e vez kavet :

- /gwa:z/

«*gwaz* e c'hoar»

«*gwazh* ar vilin»

«*gwazh* a-se»

- **Gwezhavez e c'hall an den en em vankañ:**

/ka:z/

«*kaz* 'm eus outañ» (kasoni)

«*hep* ober *kaz* anezhañ» (van)

e-tal:/kaz/

«*kaz* an dour» (red)

«*kaz* an holen» (boest)

hep kontañ **kazh** (e rannyezhoù KLT nemetken evel **bazh**)

- **Gwezhioù all n'eo heñvelson ar gerioù nemet 'barzh un takad bennak:**

/bew/(e Kernev-uhel...)

«*gwez* bezv»

«*beo* ! *beo* !»

(= eo, geo, yeo)

Damheñvelson hepken eo ar ger **bev** / bew /

- **Geriennoù all a vo heñvelson pe damheñvelson hervez an dud (ha hervez an tolead):**

«*Par*k ar *Go*(v)» /go:/ pe /gow/...

«*go*(z) ar *par*k» /go:/ pe /go:z/...

(Se zo kaoz e kav da dud zo e sinifia «Le Goff» **La taupe** ! Gwelout ivez toaz e **go**).

ur *c'har* *din* (un *den-kar*)

ur *c'harr* *din* /a:/ pe /kar/...

(anez kontañ: ur **c'har** ha n'eo ket an divhar !)

pe: dao ! (*sko* !) *ha dav* eo ! (*daw*) o-*daou* !...

Souezh ebet eo tuet ar vrezhonegerien da farsal diwar-goust ar gerentiez-h-se; ar c'hoari gerioù eo:

«n'omp na *kar* na *par*» (na *yar* !)

«n'omp na *kar*(r) na *kil*horou!»

«ne ' c'h eus *ket* *mez*h?»

«ar *mez* zo mat d'ar *moc'h* !» *pe*

«ar *mez* zo er *gwez*»,

pe c'hoazh: «*petra* zo *kaoz*?» (*kozh* / ko:s/)

Er yezhoù all emañ kont ar mod-se ivez:

(Saozneg) «*please, ma'am, lessen our lesson* !»

«*to catch a hare by her hair*»... etc...

(Gwelout pelloc'h pennad Y. ar Floc'h diwar-benn **bouch** hag **ael**).

Gerioù heñvelfurm

Pa vez heñvelneuz ha heñvelson daou c'her (pe ouzhpenn) e vezont peurheñvel da welet koulz ha da glevet, pe mard eo gwel ganeoc'h, heñvelfurm, hag o diforc'h a ranker dre ster ar gomz pe ar skrid, nemet ha diforc'h e vent dre o reizh pe dre merk o niver:

dever	«ober a rin ma <i>dever</i> » «un <i>dever</i> goulou» « <i>dever</i> (pe <i>diver</i>) laezh ar saout»
gouel	« <i>gouel</i> ar vag, ur ouel ruz» « <i>gouel</i> Nedeleg, ur gouel kaer» « <i>kri</i> ha <i>gouel</i> (a.w. <i>kri</i> ha ouel)»
her	«komz <i>her</i> , <i>her</i> ma c'hall» « <i>her</i> d'e dad, pennher»
kan	« <i>kan</i> -ha-dis <i>kan</i> » «ur c' <i>han</i> dour»
kanol	«ur <i>ganol</i> vor» «pezhiou- <i>kanol</i> »
kant	«mil ha <i>kant</i> » «war e <i>gant</i> »
lein	«(daou) <i>lein</i> an ti» «(div) <i>lein</i> ar c'hi»
leizh	«bezhin <i>leizh</i> » « <i>leizh</i> e gof»
lenn	«ul <i>lenn</i> walc'hiñ» « <i>lenn</i> ar paotr bihan» (lien) «al <i>lenn</i> hag ar skriv»
loc'h	« <i>loc'h</i> an Alre» «gorren gant ul <i>loc'h</i> » « <i>loc'h</i> alemañ»
mailh	«ur <i>mailh</i> koad, ar Mailh...» « <i>mailh</i> ar chadenn» «mesk-ha- <i>mailh</i> »
man	«ne ra ket pikol <i>man</i> » (ha <i>van</i>) « <i>man</i> rous» (war an douar) «ur <i>man</i> (n) zo ur bouteg» (pe ur <i>van</i>)
mel	« <i>mel</i> ar gwenan» « <i>mel</i> an eskern»
min	«ur <i>min</i> flour» (galleg diwar ar brezhoneg) «Prad ar <i>Min</i> kozh» (n.l., ger keltieg)
nec'h	«tre en <i>nec'h</i> » «n'ho pezh ket <i>nec'h</i> !»
pell	« <i>pell</i> eo ha <i>pell</i> n'eo ket !» « <i>pell</i> 'ya gant an avel !»
re	«ur <i>re</i> verrloerou» (gwelout /re 'vra :s/ ha /'revras/) « <i>re</i> wir eo an dra-se !»
roc'h	«ar <i>Roch</i> » (en Uhelgoad) «emañ ar <i>roc'h</i> warnañ» (<i>roc'h</i> al)
sur	« <i>sur</i> ha n'eo ket marteze» «blaz ar <i>sur</i> »
tre	«n'eo ket marv <i>tre</i> » «glav war an <i>tre</i> » / glav 'pad an de (#lanv)

- A-wezhioù e c'heller kaout un niver bras a-walc'h a c'herioù skrivet ha distaget heñvel. Betek seizh furm disheñvel en deus kavet F. Kervella d'ar gerioù. Bez' ez eus da skouer seizh ger disheñvel skrivet *mell* ha distaget heñvel.

1 - mell	anv gourel, lec'h ma pleg un ezel, ur chadenn, h.a.: (mell-kein, ger-mell, h.a.)
----------	--

NOTENN

Heñvelm (da lavaret eo heñvelson ha heñvelneuz) eo ivez meur a rumm gerioù-benveg, anvet kenkoulz all gerioù heñvelm ar yezhadur.

Diwall a ranker, rak kemmadurioù disheñvel a c'hall dont diwarno; e-giz:

2 - mell	anv gourel o talvezout da anv-gwan: bras (ur mell den)
3 - mell	anv gourel o klotañ ouzh ar verb mellañ (mellañ ar c'hartoù), o talvezout «kemmañ.» Anavezet eo gwelloc'h al lavarenn «mesk-ha-mell.»
4 - mell	anv hollek: seurt ed.
5 - mell	anv gourel: mailh, morzhol.
6 - mell	anv gwregel: pellenn da c'hoari, mell-droad.
7 - mell	anv gourel: bernig manaloù, savellenn.

- A-wezhioù avat e c'haller bezañ en entremar o klask gouzout hag-eñ eo ar memes ger, pe, da nebeutañ, gerioù eus ar memes orin: da skouer, ar gerioù **barr**, **lam(m)**, **sol**...

a	(araogenn, rannig-verb, vb. mont...)
da	(araogenn, ger perc'hennañ, hag anv-gwan /da:/)
e	« <i>Brest e c'hoar hag é tebriñ ema-hi</i> » (W...) + he dist. evel e (c'hoar): /e/ pe /i/,
en	« <i>en Oriant p'en gwelas</i> »
ez	« <i>ez reizh</i> » « <i>ez yaouank</i> » « <i>amañ ez eus</i> »
int	« <i>int (-i)</i> » « <i>petra int?</i> »

- Renabliñ a c'hallfed ivez **ken**, **ma**, **pe**... Kontañ a dleer amañ gant ar c'hemmadurioù :

dour hag **e dour** (tour)

du ha **da du** (tu)

Sterioù heñvel pe heñveloc'h

Gerioù heñvelster

• Evit gerioù zo e vez kavet daou furm peurheñvel o ster: kenster eo an daou c'her **heñvel** ha **hañval** end-eeun, ha n'eo ket abaoe dec'h peogwir e weler ar memes daou furm e henvrezhoneg (hemel ha hamal) koulz hag e kembraeg, ar yezh-kar (hefel ha hafal). Skouerioù all zo

arc'hant hag **argant**, **bannac'h** ha **banne**, **bloaz** ha **blez** (ha **bloavezh** ha **blezad**), **donet** ha **dont**, **monet** ha **mont**. Anv a ranker ober amañ eus an adfurmoù ken stank en hor yezh (furmoù koshoc'h bet miret a-dakadoù peurvuañ), e-giz: **koad** ha **koed**, **skeiñ** ha **skoiñ** (pe **terriñ**, **torriñ**...) **vi** ha **ui** (diwar **wi**). Forzhig furmoù peuzheñvel o ster (hag o furm) a c'haller reiñ ivez:

«*boued fonnus (fonnapl) hag a vez aozet founnus (buan).*»

«*ur voger (a.l. Porzhmoget) pe ur vagoar (a.d. Magoarou).*»

• A-wezhioù all, er c'hontrol, e vo peurheñvel ar ster ha damheñvel ar furm: **marteze** pe **marse**, **munut** ha **munutenn**, **pesk** ha **peskedenn**...

• Peurliesañ avat, pa reer anv eus gerioù heñvelster pe damheñvelster, e vez kel eus gerioù diforc'h dre o furm hag o orin met heñvel o ster:

«*ar beure pe ar mi(n)tin,*»

«*ne welan netra, tra ebet: mann ebet ! sort ebet !*»;

«*n'on ket boas pe n'on ket kustum*»;

«*m(a)esa ar saout zo diwall anezho*»;

«ur *skolaer* zo ur *mestr-skol*, *neketa?*»

- Gallout a ra an daou c'her (pe ouzhpenn) bezañ heñvelster tre-ha-tre eta, peotramant bezañ damheñvelster hepken, ar pezh a c'hoarvez aliesoc'h hag a ro digarez da resisaat an traoù pa reer ganto o-daou.

«*bale* n'eo *ket* tre *kerzh*et, na *pourmen*»;

«*kaozeal*, *kompz*, *kontañ* a c'haller ober a -*bep-eil*, (ha *prechiñ*, *prezeg*, *safarat*...)»;

«*me* ne *gavan ket* mat *patatez*: *me* 'gav gwelloc'h *avaloù-douar* (a vez *lâret dre fent*)»;

«*riv* 'm eus bet, *mes* n'eo *ket* sur 'm eus tapet *anoued*»;

«*yaouankoc'h* eo ur *c'hrouadur* evit ur *bugel*»;

«ur *chupenn* (*verr*) pe ur *porpant* (*hir*)»;

«*man* a vez war an *douar*, *kijnvi* war ar reier... (ha *barv* war ar gwez !)

- **Setu e ranker deskiñ c'hoari gant ar ster resis (pe an arster) a vez gant pep ger, e brezhoneg evel er yezhoù all, rak traoù bev eo ar gerioù, dezho meur a berzh hag a liv:**

«*lous* eo ma *daouarn* (ha *lous-brein*...)»;

«un ti *loudour* evel *hennezh*»,

«*hudur* eo an amzer *hiziv* !»

«*tud* oa er *porzh*»,

«*kourt* ar *skol*» (hep tamm mur, cf. saozneg *court*),

«o *labourat* 'barzh al *leur*»

«*lam da varv* !»

«*tenn da vantell* !» (n'eo ket tre memes tra)

«*chet da votoù* !»

«un *ostaleri*» (pe *ostalidi*),

«un *davarn*»,

«*hag un trapig*» (gant *tud* zo)

- **Gant se e vez dav taoler evezh pa skriver, hag en em voazañ pe en em gustumiñ d'ober kement all pa gomzer:**

- ur *gêr* pe ur *geriadenn*(ig) pe ur *vilajenn*;
- ur *vourc'h* (hag ur *bourk*) pe ur *vourc'hadenn*;
- ur *c'harrdi* (hag ur *c'harr-ti*),
- ur *skiber* hag ul *lab*, ul *loch*, ur *c'hrañch*...

Tachennoù ster

Bep a dachennad a vez gant kement ger, ha graet e vez eus an dra-se un dachennad ster (pe ur sterva). Meur a ster o deus kalz gerioù:

gwern	douar izel: Toull ar Wern seurt gwez: koad gwern post ar ouel (bag): un teirgwern graet e veze ar postoù gant gwez gwern a gustum dont er gwernioù
kamm	kromm: ur gontell gamm kildro: Dourkamm (anv stêr) berr e c'har: un den kamm linenn gamm: ober kammoù kammed, paz: a-zoug e gamm
marc 'h	loen-kezeg: ur marc'h-beg (-blein) benveg dougen: war ur marc'h-koad benveg c'hoari: c'hoari marc'h(ig) seurt bezhin: marc'h(où) zo tali-penn den espar: te zo ur marc'h, Youenn ! fachiri, gwarizi: marc'h 'oa bet etrezo

NOTENN

Claskit 'ta choaz ervat ar gerioù a implijit da envel traoù zo, ha n'ho pezet ket aon da zibab anezho ha da ziforc'h ar ster-mañ-ster dre zilenn ar furm-mañ-furm.

Frank pe frankoc'h e vez tachennad ster ar ger-mañ-ger eta. Lod e vo strizh-strizh o zachenn (gerioù micher, gerioù nevez...), e-kichen lod all e vezo dezho lies ster: ar ster kentañ, an eil ster, ha sterioù all deveret. Da skouer:

evn	(lñ) labous pe lapous (eil) hini bihan ur yar (deveret) lapous-den
korn	(lñ) korn an oaled (:kogn) (eil) korn ar vuoc'h (deveret) soniñ ar c'horn, ar c'horn (gouel ar vag) ha: lakaat ur c'horn (butun), ha: c'hoari 'r c'horn (ar c'haloch); (hep kontañ ar gwez korn hag ar pes- ked: korn glas ha korn ruz).
parabolenn	(lñ) parabolenn an Aviel, (eil) tresañ ur barabolenn, (deveret) kontañ 'rit parabolennou !

A-wezhioù e vez kemm e reizh pe e niver ar ger da heul ar ster (gwelout liesterioù [korn](#) ha [marc'h](#))

tro (gwr.)	ober un dro, c'hoari an dro
	ma teu an dro da vat
	an dro en doa c'hoariet din
	klask tro
	an dro-mañ
	n'anavan ket an dro
	ar vaouez-se zo kalz tro ganti
	(mont) 'tro ar vro
	(anv-gwan) koad tro, laezh tro
	(g.) danvez da lakaat (laezh) da droiñ. ha gwelout (vb) tro 'ta

- Listennadoù heñvel a vefe kavet evit n'ous pet ger all:

[penn](#), ha [biz](#), [dant](#), [hent](#), [kêr](#), [mestr](#), [pod](#), [sac'h](#), [son](#), [tan](#)... Ha ken gwir all eo evit kement yezh a zo, daoust ma ne vo ket ken ha ken ledan ar memes ger er yezh-mañ pe er yezh-hont. Setu perak e vez diaes tremen eus ur yezh d'eben pa venner treiñ anezho.

Gerioù zo e tegouezh dezho bezañ kollet o ster kentañ ha miret an eil ster (deveret) nemetken:

jeniñ	(kent): merzheriañ
	(bremañ): diaezañ, nec'hiñ

Gerioù all e teu o ster da wanaat ken-ha-ken, betek bezañ uzet mat pe cheñch penn-da-benn :

Spontus	a lak spont da sevel: trouz spontus
	souezhus: desket-spontus
	kaer-kenañ: spontus 'oa (brav).

Ha heñvel eo tamm pe damm evit:

Terrupl	<i>tri mab terrupl he doa ar wrac'h kozh</i>
---------	--

Euzhus	<i>euzhus 'm eus kavet ar film (kaer-euzhus)</i>
--------	--

Liveoù ster

Ar gerioù implijet ganeomp a vez ganto peurvuañ liveoù ster (gerioù

NOTENN

Roll ar geriadurioù eo dispartiañ kement ster a wisk ar ger-mañ-ger, ha renablñ anezho en ur lakaat war-wel al lies ster dre reiñ skwe-rioù eus an implij a vez pe a veze graet anezho.

aes pe diaes, gerioù uhel pe izel...). Ar re a zo en daou benn pellañ eus an derezioù-se a vez merket a-wezhioù er geriadurioù gant steredennoù (*, **, *** da skouer, hervez ma vezont skañv, druz pe lous) pe gant kroazioù (+ pa vezont kozh, ha ++ kozhik mat pe arkaik)

skwerioù:

- * ur marmous pe ur polog (bugel)
- ** ur fri-karn pe fri-lous, fri-mec'hi(id)
- *** ur sac'h-kaoc'h pe ur c'hac'her (id)
- + karzhoù ur bugul (broud ur mesaer)
- ++ ur sae-reun pe ur sae-houarn.

(Merkañ e c'hall bezañ kozh an dra ha boutin ar ger d'envel anezhañ : an arar-goad, ar bleiz, ar vilin-avel...)

Renkañ pe rummadiñ ar gerioù a reer e meur a zoare hervez ma vezont implijet en degouezh-mañ-degouezh:

- a - **er yezh pemdez** (brezhoneg komzet koulz ha brezhoneg skrivet er c'hazetennoù...),
- b - **er yezh micher** (yezh teknikel, met teknikoù ha teknikoù zo, ha ket lies a yezhoù eta),
- c - **er yezh lennek** (brezhoneg lennegel implijet gant neb a oar lenn, neketa !)
- d - **el «langach»** (pe kentoc'h el «langachoù», rak ouzhpenn ul langach a gaver e lec'h pe lec'h: langach chon ha kemener, tunodo, ha na pet luc'hach a bep seurt).

Aes a-walc'h e vez graet un diforc'h etre :

- a - 'm eus aon 'vo labour d'ober 'benn arc'hoazh, paotr !
- b - (labour-douar) staget en doa sujoù ar c'harr ouzh **kregier** ar **bilhojoù** e-barzh ar **paron**.
(bagoù) ar **grem** eo: ar **juntr** a chom da **galafetiñ** etre an div **vourdachenn**
- c - antronoz e lakajomp da ouel, goude bezañ kimiadet, gant pemp tenn kanol, diouzh ar re a chome war hon lerc'h;
- d - (langach chon) peadra zo gant ar **chon** en e **fouilhez** da **bochañ fistolennoù d'e frai**; (tunodo ar villaj) amañ e c'hellin **tunodiñ** gant unan **tiar** bennak... Pa errui er **villaj**, deus da **lugnañ** deus ma **chomaj** gant da **lukanoù**...

Taoler evezh penaos e c'haller lavaret e-giz-se e-lec'h **arc'hant**: **glaou**, **kregen**, **louzoù**, **segal**, **tachoù** (hep komz eus **bilheous** tunodo pe **grif** chon).

Derezioù ar yezh

Kenkoulz all e vefe gallet diforc'h derezioù ar yezh komzet eus un tu ha liveoù ar yezh skrivet eus an tu all. Evit pezh a sell ar yezh skrivet e vefe:

- ar yezh voutin d'an dud a oar lenn (bet strishaet d'un 2000 ger bennak d'ober ar brezhoneg eeun),
- ar yezh pinvidikaet, enni forzh gerioù kozh, pe implijet rouez, gerioù hag a vez displeget deoc'h er skol e-ser studial skridoù,
- ar gerioù nevez bet degaset er yezh vrezhonek pe bet krouet nevez zo da astenn tachenn hor yezh, brezhoneg bras anezhañ, pe brezhoneg chimik (ha n'eo ket fall pa reer eus kimiezh evelkent !)

Evit pezh eo ar yezh komzet e kaver:

- yezh an dud evel m'he c'homzont ordinal, evel ma teu e teu a-wezhioù, en ur ober lod gant gerioù galleg... pe lod all gant furmoù frazennoù savet diwar ar galleg (pezh zo ken ha ken gwazh),
- yezh ar media (radio, tele) pe yezh ar skol... a vez pe a dlefe bezañ reishoc'h en daou geñver-se,
- yezh ar Sul, bet brezhoneg kador (ar gador-brezeg ... pe ar gador-gofes) en amzer-dremenet, hag a-wezhioù brezhoneg al leurenn

BOUCHOÙ A-WALC'H

Ul Leoniad all a yeas da Gerne da brenañ un ebeul. Er gêr ma oa en em gavet e welas, war ar plas-foar, ur vaouez krog e penn un ebeul bloaz. «Pegement ar bouch?» emezañ. Kement a zroug a yeas er vaouez o klevet e gomzou, ma tic'halas ur pezh flac'had gantañ en ur lavaret : «daoust ha bouchoù a c'houlenner digant merc'hed onest?»

«Me a baeo anezhañ.»

«Daoust hag e vez gwerzhet an traoù-se? Ur bouch, paotr vil mezh-e-welet, a vez roet; gwerzhet, avat, ne vez ket!»

Ne gomprenas ket al Leoniad. Perak ivez mont da Gerne da glask bouchoù?...

Dleet a oa dezhañ bezañ gouezet a-raok n'eus kemm ebet eno etre ur bouch hag ur pok, ..

Ha va Leoniad da Vro-Dreger. E vouch a ranke da gaout. «Pegement ar bouch?» emezañ d'un tieg.

«N'eo ket amañ emañ plas ar bouchoù» eme hemañ. «Du-se en tu all d'ar saout, e-touez an deñved. Eno e kavi bouchoù a-walc'h ha tammou triakl (regaliz) ront dindano.»

E Treger, ur bouch hag ur c'havr a zo ar memes tra.

Sellet a reas hon den etrezeke, an tu ma lavared dezhañ ober, hag e welas eno dimezelled kerniel hir. «N'eo ket eus ar seurt-se a fell din,» emezañ, «hogen eus ar seurt-mañ eo.» Hag e tiskoueze an ebeul.

«A !» eme an ozhac'h, «un eal eo emaout o klask? Neuze e oa dit bezañ lavaret !»

«Un eal?» a respontas egile gant souezh.

«Met me soñje din e oa ar re-se speredoù pur na c'hellomp ket da welet gant hon daoulagad, na touch outo gant hon daouarn.»

«Genaoueg ! en neñv eo emañ ar seurt-se ! Hemañ avat a zo ganet du-mañ hag e vamm a c'helli gwelet eno pa gari !»

Ne gredas ket al Leoniad e c'helle ur gazez treiñ un eal. Ma ! Kontant pe get, e Bro-Dreger e c'hoarvez kement-se.

Yann ar Floc'h, 1908.

(c'hoariva) pe al leurgêr (buhez ar gevredigezh, politikerezh...)

- yezh ar porzh hag a vez laoskoc'h (ne vez ket krozet d'ar c'hi evel ma vez komzet d'an aotrou person, anat deoc'h, pe d'an aotrou maer, d'an aotrou skolaer...)

porzh ar gêr, porzh kêr, ha porzh ar skol !

Ouzhpenn al liveoù pe al livioù-se hon eus un toullad mat a c'herioù anavezet e lec'h pe lec'h met dizanav e lec'h all, hag a reer anezho gerioù rannyezh. Stankoc'hik eo ivez an adfurmoù (furmoù all d'ur memes ger, bet meneget endeo). Mod-se emañ ar yezh vrezhonek ha n'eo ket mod all, hag e ranker kemer anezhi evel emañ, just a-walc'h. Techoù all, mat pe fall, a vez ivez gant ar yezhoù all, ha pep hini he deus he si... an hini n'he deus ket daou he deus tri !

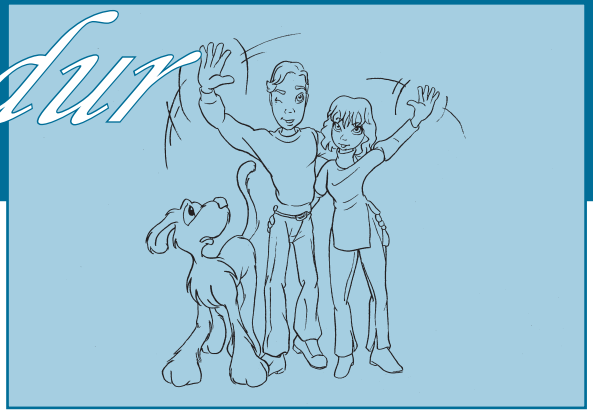
Poaniomp eta da ziforc'h sterioù hag arsterioù hor yezh, bet laeset deomp gant ar rummadoù tud o deus bet graet ganti abaoe kantvedoù, ha doujomp dezhi evel ema-hi, gant he furmoù hag he livioù.

Pennad 01

Goulennoù

- Pet ster zo d'ar bouch en arroud?
- Ha sterioù all a anavezit d'ar ger-mañ?
- Displegañ ar fazi war ar ger eal/ael.
- Petra eo un ael ivez (estreget ur c'hrouadur eus an neñv)?
- Klask 10 ger all meur a ster dezho.

35 An distagadur

Kentelioù distagadur

Kensonennoù ar brezhoneg

Renabl

Penaos renkañ anezhe?

• Benvegad-komz mab-den a zo div lodenn bennañ ennañ:
kanol ar genoù hag ar gorzailhenn.

• Ur gensonenn a reomp (e brezhoneg) eus an trouz o tregerniñ:

- pa zeu an div vuzell stok-ha-stok: da skouer, **p** e penn ar ger **pal**;
- pa zeu an teod stok ouzh an dent: da skouer **t** e penn ar ger **tal**;
- pa zeu an teod stok ouzh ar staoñ: da skouer, **k** e penn ar ger **koll**.

Ma ne vije nemet ar mod-se da ober kemm etre hor c'hensonennoù, n'hor bije ken teir c'hensonenn !

• Padal:

- ma vez stanket-mat ar beg gant ar vuzell pe an teod, ne c'hall ket an aer tremen, panevet en ur darzhañ: kensonennoù-tarzh (pe tarzhennoù) a vez graet eus ar seurt kensonennoù. **P, k, t** gwelet a-us zo tarzhennoù just a-walc'h;

- ma ne vez ket stok-mat an traoù, e c'hall an aer en em silañ, en ur ruzañ en-dro-mañ kensonennoù-ruz (pe ruzennoù) a reer eus ar re-mañ:

- diwar an divvuzell (pe dost): **f** evel er gerioù **felc'h, fas, fri**;
- diwar an teod ouzh an dent (pe uheloc'hik): **s** evel er gerioù **setu, salud, sanailh, brasaat**;
- diwar an teod ouzh ar staoñ a-raok: **ch** evel ar gerioù **chas, micher**;
- diwar an teod ouzh gouel ar staoñ: **c'h** evel lost ar gerioù **lec'h, bac'h, brasoc'h**.

• N'eo ket echu hon enklask avat, peogwir n'eus ket komzet c'hoazh eus an eil lodenn o vont en-dro: ar gorzhailhenn. Eno emañ ar c'herdin-mouezh (kigennoù anezhe, kentoc'h eget kordennoù e gwirionez).

• Ma klaskez distagañ ar seizh kensonenn a-us, en ur lakaat da «gerdin-mouezh» da zaskrenañ, neuze:

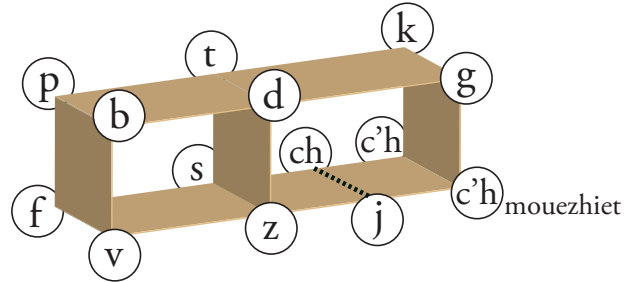
- e-lec'h **p** e vo klevet **b**: **bihan, breur, ober**;
- e-lec'h **t** e vo klevet **d**: **dent, raden**;
- e-lec'h **k** e vo klevet **g**: **gad, roget**.

hag adarre:

- e-lec'h **f** e vo klevet **v**: **vil, aval, heñvel**;
- e-lec'h **s** e vo klevet **z**: **zo, kazeg**;
- e-lec'h **ch** e vo klevet **j**: **jod, ejen**;
- e-lec'h ar **c'h** meneget a-us, e vo klevet ur **c'h** disheñvel, mouezhiet: **ar c'had** (diwar **kad**) n'eo ket ar **c'had** (diwar **gad**) !

- p, t, k, f, s, ch (hag ar c'h kentañ gwelet) zo kensonennoù divouezh; b, d, g, v, z, j (hag ar c'h gwelet da eil) zo kensonennoù mouezhiet.

• An holl gensonennoù emañ o paouez menegiñ a ya da sevel ur sistem, da vezañ skeudennet evel-henn:

Ar sistem-mañ a zo mat da anavezout, rak warnañ emañ diazezet reolennoù ar c'hemmadurioù (kentel 2).

• En tu all da se, koulskoude, e kaver daou rummad all a gensonennoù c'hoazh: ar c'hensonennoù dason (pe dasonennoù) hag an hanter-gensonennoù.

An dasonennoù

• Evit distagañ un dasonenn, e ranker stankañ kanol ar genoù, ha padal e teu an aer a-benn da dremen evelato, en ur zassoniñ just a-walc'h:

- a bep tu d'an teod: l pe ll (hiroc'h):

leur, malañ, pal, Pillig, fall;

- hebiou da veg an teod o taskrenañ: r pe rr (hiroc'h)⁽¹⁾ :

roz, perenn, pour; karreg.

(1) E gwirionez n'eus ken met tud war an oad a zistag o r evel-se: ar re yaouank a laka kein o zeod da zaskrenañ e don o genoù kentoc'h.

• Hogen, dasonennoù-fri a zo ivez :

- ma lakaez da deod evel da zistagañ b, en ur laoskel an aer da dec'het dre doull ar fri, neuze e klevomp m (hir a-walc'h e brezhoneg, ha skrivet mm alies) :

maen, bremañ, lamm, tomm;

- ma lakaez da deod evel evit distagañ d, en ur c'hwezhañ aer dre ar fri adarre, neuze e klevomp n (hiroc'h: nn) :

nadoz, kanner, tan; bannac'h, kann;

- erfin, ma lakaez da deod evel evit g, en ur c'hwezhañ aer dre ar fri, e klevomp ur son all c'hoazh: n e-barzh mengleuz pe stank eo.

• Ha dasonennoù glebiet a zo c'hoazh ouzhpenn !

- ilh evel e-barzh skoilhet, a-heuilh;

- gin evel e-barzh skrag, a vergn.

An hanter-gensonennoù

• An hanter-gensonennoù erfin zo kensonennoù digor-mat, gant an aer o c'hwezhañ puilh:

- w zo e-giz ur v laosk, hag a c'hall gwiskañ liv ar vogalennoù (da-skouer e-barzh a-walc'h) peotramant liv ar vogalenn u (da skouer e-barzh a-wel, er-maez eus Bro-Dreger);

- y zo e-giz ur j laosk: yar. Tost eo d'ar vogalenn i, ha setu perak e vez skrivet evel i alies: parkeier;

- h zo e-giz ur c'h laosk: hent, haleg, ehan.

Darvoud ar «c'hemmadur»

Taolomp ur sell war skeudenn ar gentel all. Un dra a zeu anat

diouzhtu: nebeut a hent a zo d'ober da dremen eus **k** da **c'h** (n'eus ken met lezel ur bannac'h aer da dremen); nebeut a hent a vez ivez da dremen eus **p** da **b**, pe eus **t** da **d** (lakaat ar vouezh da dregerniñ). Met hiroc'h-mat e vo an hent evit mont eus **p** da **z** (ret e vo laoskel aer da dremen, diblasañ an teod, reiñ lañs d'ar vouezh). Pa reer an nebeutañ hent etre ur gensonenn hag eben, ne vez ken un diforc'h etre an div: pe **digoradur** ar beg, pe ar **vouezh**, pe al **lec'h-distagañ**.

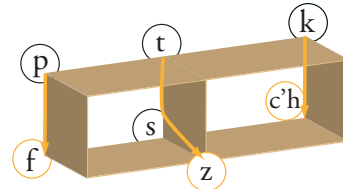
Just a-walc'h, e brezhoneg, e vez implijet an diforc'h a zigoradur hag an diforc'h a vouezh gant ar yezhadur: **ur c'hemmadur** a reer eus an tremen neuze **penn**, **ma fenn**; **pod**, e **bod**.

Ar c'hemmadurioù war-ruzañ

Un **darzhenn (divouezh)** a ya da **ruzenn**:

Da skouer: **penn**, **ma fenn** ; **kazh**, **ma c'hazh**.

Evit **t**, e kemm betek **z** gant al lod brasañ eus ar vrezhonegerien: **tad**, **ma zad**.

Ar c'hemmadurioù war-ruzañ

Ar c'hemmadurioù divouezhiañ

Ar c'hensonennoù mouezhiet a ya divouezh. Da skouer: breur, ho preur; dent, ho tent; gwaz, ho kwaz.

Ar c'hemmadurioù dre vloataat

Ar re-mañ a c'hoarvez an aliesañ:

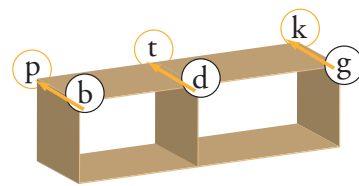
- an tarzhennoù **divouezh** a ya **mouezhiet**;
- ar re **mouezhiet** a zigor:

Da skouer:

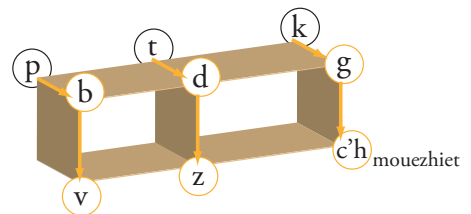
- *pod*, e *bod*; *tad*, e *dad*; *kazh*, e *gazh*;
- *breur*, e *vreur*; *dent*, e *zent*; *goulenn*, e *c'houlenn*.

Ha n'eo ket echu an abadenn, rak:

- an dasonenn **m** a zigor ivez, da reiñ **v** (evel kemmadur **b**): **mamm**, e **yamm**;
- **gw** a gemm e **w** (e-lec'h **c'hw** gortozet): **gwalc'h**, e **walc'h**.

Ar c'hemmadurioù divouezhiañ

Ar c'hemmadurioù dre vloataat

Vogalennoù ar brezhoneg

Vogalennoù eeun

Ma tigorez brazik da veg, ne drouzo ket an aer mui, ha ne ziwano kensonenn ebet eta. An doare nemetañ da vezañ klevet ha komprenet neuze eo lakaat ar c'herdin-mouezh da dregerniñ a-dreuz kanol ar genoù: vogalennoù a vez graet eus an tregernioù -mañ.

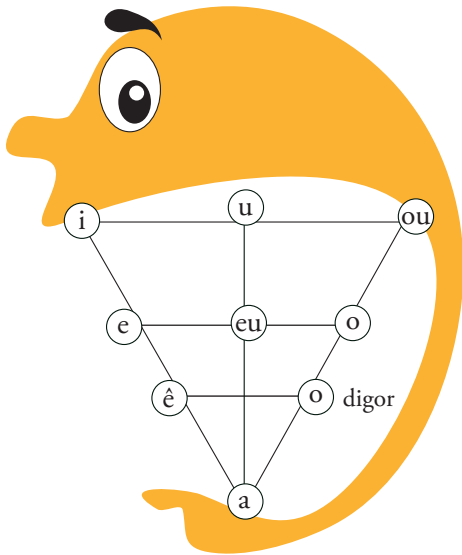
An teod hag an divvuzell a c'hoari o lod evelato:

- teod war-raok: **i** evel er ger **hir**;
- teod war-dreñv hepmui: ne vez ket e brezhoneg;
- diweuz rontet ha teod war-raok: **u** evel er ger **lur**;
- diweuz rontet ha teod war-dreñv: **ou** evel er ger **pour**;

Betek-henn n'hon eus diskoachet nemet teir vogalenn. Digor brasoc'h da veg avat, hag e klevi:

- e-lec'h **i** : **e** evel e-barzh **yer** ; ha digoroc'h un tamm : **ê** evel e-barzh **lêr**;
- e-lec'h **u** : **eu** evel e-barzh **breur**;
- e-lec'h **ou** : **o** evel e-barzh **mor** (ha digorikoc'h: **taol**, evel ma klever e Treger pe Kernev).

Ma tigorez da veg bras-bras, neuze ne ri van ebet ken ouzh furm da vuzelloù ha da deod. N'eus ken ur vogalenn eno: **a** (**gar**, **drask**).

NOTENN

Ar vogalennoù **e**, **eu**, **o** hag **a** a ya friet ivez dirak **n**: **den**, **leun**, **ton**, **tan**, **sonig**, **kanet**...

o hag **a** a ya friet, dre vras ouzhpenn, dirak **nn**, **mm** ha **gn**: **sonn**, **kamm**, **tomm**, **tamm**, **kogn**, **skragn**; hag ivez **sonnet**, **kannet**, **lommig**, **tammoù**, **kognet** ... Pe, zoken, dirak **n** pe **m** hag ur gensonenn war-lerc'h: **kontet**, **kompren**, **stankenn**, **kambrig**. Ne vez morse merket ar friadurioù-mañ er skritur.

Setu amañ dindan ar skeudenn oc'h aroueziañ sistem ar vogalennoù en hor yezh.

Hogen, ni hon eus vogalennoù friet ivez, da lavaret eo vogalennoù distaget gant ur bannac'h aer o tregerniñ dre doull ar fri:

- **i** friet zo **iñ**, evel e-barzh **biñs**;
- **u** friet zo **uñ**, evel e-barzh **puñs**;
- **ou** friet zo rouez (**nouñ**);
- **e** friet zo **eñ**, evel e-barzh **cheñch**;
- **eu** friet zo **euñ**, evel e-barzh **bleuñvet**;
- **o** friet zo **oñ**, evel e-barzh **groñs**;
- **a** friet zo **añ**, evel e-barzh **lañs**.

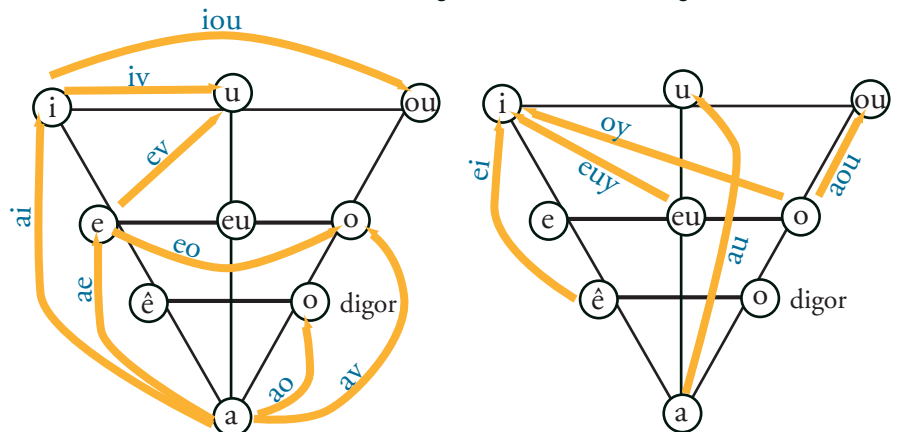
A-hend-all, e c'hall ur vogalenn bezañ **hir** pe **berr**: **a**, da skouer, zo hir e-barzh **bale** ha berr e-barzh **galleg**. Sklaer eo ar reolenn aze: mont a ra hir ar vogalenn dirak **l** berr, ha berr dirak **ll** hir. Dont a raimp en-dro war se pa bledimp gant ar pouez-mouezh (kentel 4).

Diftongennoù

Pa zeuer a-benn da zisklipañ div vogalenn da heul, en un tennad, **hep ober div silabenn**, neuze e vez lakaet un **diftongenn** da ziwanañ er beg.

Diftongennoù «war serriñ»

Ar vogalenn gentañ zo fraeshoc'h (ha digoroc'h peurvuiñ) eget an eil; an eil vogalenn a vez graet un **hanter-vogalenn** anezhi. Setu amañ dindan taolenn an diftongennoù-se e brezhoneg :

A-gleiz d'an tric'horn:

- **ae**, da skouer e-barzh **laer**, **naer**, **kaer**; **Mae** gant lod⁽¹⁾;
- **ai**, **ay**: **Koraiz**, **nay**;
- **ei**, **kreiz**, **keit**.

E-kreiz d'an tric'horn :

- **au** evel e-barzh **paun**, **Salaun**.

A-zehou d'an tric'horn:

- **ao** (skrivet **av** ivez), da skouer e-barzh **dao** !, **gavr**, **glav** (ha **taol** e Leon ha Gwened-Uhel);
- **aou**, da skouer e-barzh **glaou**, **paour**.

Eus kleiz da zehou:

- **eo** (skrivet **ev** alies ivez), da skouer e **teod**, **bev**⁽²⁾;
- **iou** (skrivet **iv** a-wezhioù), da skouer e **fiouust**, **bliv** (**eoul** a c'hall bezañ distaget e-mod-se ivez);
- **eü**, evel e-barzh **eürus** (**eeun** a c'hall bezañ distaget e-mod-se ivez).

Eus dehou da gleiz (rouez):

- **euy** e-barzh **a zeuy**, **oy** e-barzh **a roy**.

Diftongennoù friet a vez ouzhpenn:

- **eiñ** (e Treger nemetken): **treiñ**;
- **aoñ** (hag **anv** e Kernev): **kraoñ**, **hañv** .
- **eoñ** (hag **env** e Kernev): **kreoñ**, **kreñv**.

An diftongennoù skrivet **ei**, **ao** pe **av**, **ev** a ya friet ivez, dirak **n**: **lein**, **aon**, **laonenn** pe **laonenn**, **gwevn**. Neuze ne vez ket merket ar friadur er skritur.

(1) Met **laezh**, **maen** a vez distaget alies e giz ma vijent skrivet «**lêzh**», «**mên**»

(2) Digoroc'h un tamm dirak **r**: levr; peotramant pa vez ur **z** mut e-kreiz (er-maez eus Bro-Leon): **be(z)v**, **me(z)o**.

Diftongennoù «war zigoriñ»

An eil vogalenn zo fraeshoc'h (ha digoroc'h alies) eget an hini gentañ; an hini gentañ a ya da hanter-vogalenn.

Setu un toulladig skouerioù:

- gant **ou** pe **o** da hanter-vogalenn: **gouilh**, **gouel**, **pouez**, **goell**; **koad**, **boaz** (skrivet **w** a-wezhioù: **gwaz**);
- gant **u** da hanter-vogalenn: **kuit**, **skuizh** (skrivet **w** ivez, er-maez eus Bro-Dreger: **gwin**, **gwenn** ...).

Ar pouez-mouezh

E brezhoneg e vez pouezet muioc'h pe nebeutoc'h war ar gerioù diwar gomz:

- muioc'h war ar gerioù o reiñ ster (anvioù-kadarn pe gwan, verboù, adverboù);
- nebeutoc'h war ar gerioù-ereañ (rannigoù, araogennoù, stagelloù, verboù-liamm.)

Peurvuiñ eo ar silabenn eil-diwezhañ an hini a bouezer warni:

bara, *istrogell*, *marc'hadour*, *marc'hadourezh*.

Direizhderioù a zo koulskoude:

abardaez, *abred*, *itron*.

Padal, an taol-mouezh ne zegas ket nerzh hepken:

hiroc'h e vez ur silabenn dindanañ eget unan na bouezer ket warni.

Daou dra a c'hall c'hoarvezout e gwirionez gant ur silabenn dindan an taol- mouezh:

- echuiñ a ra gant ur gensonenn **hir** (pe **kalet**): chom a ra berr ar vogalenn;
- echuiñ a ra gant ur gensonenn **verr** (pe **blot**): mont a ra hir ar vogalenn;

Pere eo ar c'hensonennoù hir ha kalet? Ma, ar re divouezh dre vras: **p**, **t**, **k**, **f**, **s**, **ch**, ha **c'h** divouezh; neuze an dassonennoù hir pe glebiet: **ll**, **rr**, **nn**, **m(m)**, **ilh**, **gn**; hag an hanter-gensonennoù ivez, dre vras: **w**, (skrivet **ou** a-wezhioù), **y** (skrivet **i** peurliesañ), **h**.

Berr eo ar vogalenn diraze holl eta, da skouer e-barzh:

tapet, *Metig*, *lakit*, *skloufañ*, *lasoù*, *tachenn*, *troc'het* gant lod⁽¹⁾;
falloc'h, *barrenn*, *mammig*, *kannañ*, *sailhad*, *pignet*, hag adarre *awen* (ha *maouez*), *broioù*, *ehan*.

Kensonennoù berr ha blot a zo, en enep, eus ar re mouezhiet:

d, **b**, **g**, **v**, **z**, **j**, **c'h** mouezhiet; an dassonennoù **l**, **r**, **n**.

- Hir eo ar vogalenn diraze neuze, da skouer e-barzh:
mabig, *Madoù*, *magit*, *kavet*, *kazhig*, *lojet*, *sec'hed* gant lod⁽¹⁾, *malañ*, *morad*, *kanañ*.

NOTENN

N'eo ket trawalc'h da ziv vogalenn dont stok-ha-stok evit sevel un diftongenn: e-barzh **e fougein**, lakaomp, e kontomp peder silabenn: **e fou-ge-in**. Pezh zo kaoz eo e vez ur gourfenn eus an tamm **-in**. Un nebeudig direizhderioù a zo, da skouer **reiñ**, **treiñ** (distaget en ur silabenn, gant an diftongenn **eiñ**, daoust ma 'z eus ur gourfenn eus **-iñ** enne).

NOTENN

Komz a reer eus diftongennoù keit ha ma klever div vogalenn, ha pa vefe unan berr-tre: **boaz** distaget [boa:s], da skouer. Peurvuiñ ne vez ket un diftongenn ken eus **oui**, **oue** / **oe**, **oa**, **ui** er gerioù liessilabenn: **boazet** distaget ['bwa:zet].

Ur wezh ouzhpenn, taolomp pled n'eo ket a-walc'h da ziv vogalenn kejañ evit ober un diftongenn: **douar**, **buan** a ra div silabenn e brezhoneg lennegel. **Skoet** (diwar **sko** + **et**) a zo div silabenn ennañ, tra n'eus ken met ur silabenn en anv-kadarn **skoed**.

NOTENN

An **taol-mouezh** a vez graet eus an nerzh a lakaer da bouezañ war tamm pe damm eus ar frazenn. Er yezh voutinañ avat (an hini komzet er gwalarn d'ul linenn Konk-Kernev -Pempoull), ne c'hall ket an taol-mouezh mont war meur a silabenn da heul. Ha ma vez ouzhpenn ur silabenn en ur ger, n'eus nemet unan a «zoug» an taol-mouezh-se.

NOTENN

Berr e chom ar vogalenn dirak forzh petore blokad kensonennoù: **gwerzh**et, **jardin**, **milzin** ...

(1) E meur a gorn eus Breizh eo aet mouezhiet c'h e-kreiz ur ger, gant ur vogalenn hir en he raok neuze.

Darvoud an divouezhiañ dirak un ehan

Petra eo ar reolenn

Ha pa oamp o plediñ gant ar pouez-mouezh, n'eus bet roet skouer ebet hag a vije bet ur silabenn enni. Pezh a zo kaoz eo e vez amjestr alies penaos distagañ o c'hensonenn lost ...

Ar reolenn dre vras

E brezhoneg, un darzhenn pe ur ruzenn mouezhiet a goll he mouezh dirak un ehan: **taraz** (riskl) a vo distaget dres evel **taras** (kailhar) neuze.

Memes tra a c'hoarvezo dirak ur ger all divouezh e voulc'h : **Taraz-tre** distaget e giz **taras-tre**.

Tu a zo da lavaret neuze eo koazhet an diforc'h etre **z** hag he far divouezh **s**.

Ha dindan an taol-mouezh?

Lakaomp bremañ e vefe lost ar ger dindan an taol-mouezh: gouzout a reomp e c'hoarvez kement all e geriennoù zo: **abred**, **hanternoz**. Met anatoc'h c'hoazh e vo evel-just er gerioù n'eus ken ur silabenn enne: **boz**, **gleb** a ra ur silabenn hepken bep taol, taol-mouezh warni dre ret ...

Daoust ha koazhet eo neuze an diforc'h adarre etre **z** hag **s**, peotramant etre **b** hag he far divouezh **p**? E komzoù all, daoust ha ni a zistago **gleb** (leizh) evel **glep** (beulke), pe **boz** (diabarzh an daouarn) evel **bos** (tort)?

Tamm ebet ! Rak fraezh-kenañ e chom atav ar c'hemm etre kensonennoù blot ha kalet dindan an taol-mouezh (sl. kentel 4):

• **b ha z a zo kensonennoù blot, gant pep a vogalenn hir diraze:**

[ˈgleːb], [ˈboːz]. Evel-just e yeont divouezh dirak un ehan: **gleb** [ˈgleːp 0], **boz** [ˈboːs 0] met berr e chomont - peogwir int blot, just a-walc'h ! -, ha hir e van ar vogalenn en o raok;

• **disheñvel an traoù gant ur gensonenn lost kalet: homañ neuze a chomo hir, gant ur vogalenn verr en he raok: glep** [ˈglepː], **bos** [ˈbosː], pe `ve e kreiz ur frazenn («glep eo hemañ, ma bos eo an dra se»), pe `ve dirak un ehan («glep ! sell ouzh ma bos !»).

Setu amañ da-heul ur rummad skouerioù gant ur gensonenn lost blot dindan an taol-mouezh (etre krommelloù an distagadur dirak un ehan) :

mab ! [ˈmaːp], **Tad** ! [ˈtaːt], **he bag** [e ˈbaːk], **pa gav** ! [pa ˈgaːf], **ho kash** [o ˈkaːs], **e soñj** [e siːj], **sac'h** gant lod⁽¹⁾.

An dasonennoù blot ne zivouezhiont ket (panevet r gwezhioù) :

e bal [e ˈboːl], **ar mor** [ar ˈmoːr]⁽²⁾, **kan** ! [ˈkːn].

Setu bremañ ur rummad skouerioù all gant ur gensonenn lost kalet dindan an taol-mouezh (etre krommelloù an distagadur dirak un ehan) :

tap ! [ˈtapː], **trot** ! [ˈtrotː], **lak** ! [ˈlakː], **sklouf** ! [ˈsklufː], **kas** ! [ˈkasː], **an tach** [an ˈtaːʃ], **ho sac'h** [o saxː], **fall** ! [ˈfalː], **Mamm** [ˈmːmː], **lann** [ˈlːnː], **ar mailh** [ar ˈmal], **skrag** ! (ˈskrːn).

(1) c'h aze zo blot pe kalet hervez an dud hag ar broioù: ne vern peogwir ne reer kemm ebet etre an daou form evit kompren.

(2) E brezhoneg a-vremañ ne vez ket dalc'het kont eus an rr doubl war lost ur ger: **karr** distaget e giz **kar** ['ka:r].

Roll ar gerioù boutinañ gant ur silabenn hepken hag ur gensonenn galet da lost

Dav eo gouzout e oa boutinoc'h er yezh kozh-kozh an tarzhenoù kalet (p,t,k) hag s: aet int da **b**, **d**, **g**, **z** (blot) dre-vras; met ar brezhoneg en deus degemeret pe krouet gerioù nevez neuze oc'h echuiñ e **p**, **t**, **k**, **s** (ha **ch** ouzhpenn): gerioù gallek evel **lip**, **trot**, **pok**, **plas**, **kalzik** verboù poblek: **top ! lak ! tos !** pe chistroùus mui pe vui, evel **bleup** ...

Setu ar re anavezetañ

- dre **p**: **lip ! rip ! flip**, **gup**, **skloup**, **glep**, **sklep**, **hop**, **skop**, **krop**, **strop**, **lop**, **bleup**, **kap**, **tap!**

- dre **t**: **sut**, **fret**, **let**, **trot**, **klot**, **trot**;

- dre **k**: **pile**, **lik**, **mik**, **rik**, **grik**, **strik**, **hik**, **buk**, **mouk**, **chouk**, **stek**, **pok**, **tok**, **stok**, **klok**, **peuk**, **feuk**, **pak ! krak**, **stlak**, **strak**, **lak!**

- dre **s**: **sklis**, **lus**, **tous**, **mous**, **pres**, **spes**, **dres !** (verb), **tres**, **bos**, **tos**, **klos**, **tas**, **kas**, **pas! fas**, **chas**, **las**, **plas**, **klas**, **sklas**⁽¹⁾;

- dre **ch**: **fich**, **lich ! puch**, **luch**, **kluch**, **truch**, **kouch**, **touch**, **tech**, **blech**, **poch**, **koch**, **droch**, **choch**, **loch**, **tach**, **fach**, **sach**⁽¹⁾.

(1) **Hirikoc'h ar vogalennoù fri avat** : **biñs**, **puñs**, **bloñs**, **lañs**, **cheñch**, **Fañch**.

Paotoc'h eo dre vras, evel-just, ar skouerioù oc'h echuiñ gant ur gensonenn galet o sevel da gozh :

- dre **f** (n'eus ket kalz): **chif**, **sklouf**, **tuf**, **kof**, **kraf**, **draf**, **goaf**...

- dre **c'h** (gant lod): **luc'h**, **bouc'h**, **sec'h**, **peuc'h**, **moc'h**, **sac'h**

...

- dre **ll**: **toull**, **pell**, **koll**, **sall** ,...

- dre **m(m)**: **prim**, **trumm**, **kemm**, **komm** (ha **Lom**), **samm** ...

- dre **nn**: **tenn**, **bronn**, **lann**...

- dre **ilh**: **bouilh**, **meilh**, **noilh**, **bailh**...

- dre **gn**: **pign ! stegn**, **gagn**, **skragn**...

Taolomp evezh ouzh pejoù an doare-skrivañ

Un nebeudig pejoù en em gav e brezhoneg eta: techet e vez ar yezh da skrivañ ur gensonenn galet war lost an anvioù-gwan pe adverboù, ha p'emañ blot e gwirionez. An anv-gwan **bras**, da skouer, a vez da zistagañ tre 'giz an anv-kadarn **braz** (d.l.e. gant un **a** hir ha **z** pe **s** berr war-lerc'h, a-hervez): keñveriompe «bras eo» ['bra:z e] hag «ar braz eus an dud» [ar 'bra:z Oz „n 'dy:t]; peotramant «unan bras» ['y: n„n 'bra:s] hag «ar Braz !» (anv den) [ar 'bra:s](1).

Da c'houzout da vat pe eo blot pe kalet ar gensonenn lost, gwellañ d'ober eo klask pehini a zeuio war-wel e diabarzh ur ger: **bras** a zo da zistagañ evel **braz** abalamour da **brazez**; **mat** evel **mad** abalamour da **madelezh**. Ha **glas** evel ma vije skrivet **glaz**, abalamour da **glazadur** ... Padal **fas** a vez skrivet dre **s** gant gwir abeg, rak ['fas:] eo an distagadur, ha **fasoù** al liester.

NOTENN

N'eus doare-skrivañ ebet, e yezh ebet, hag a vefe peurglok ha peurvat, diazezet ma vez war an istor, an hengoun hag ar boaz.

(1) Aes eo kompren petra a soñje hon hendadoù: gwelloc'h e oa gante laoskel war lost an anvioù-gwan ar gensonenn a zeufe war-wel en derezioù uheloc'h pe uhelañ: **bras** abalamour da **brasoc'h**, **brasañ** (hag ivez **brasat ! brasaat**). Pezh n'o doa ket gwelet marteze eo ez eus **dibennoù kaletaüs** eus **-oc'h**, **-añ**, **-at**, **-aat**. Padal, kalzik anvioù-gwan zo bet skrivet evel ma teree: **gleb** en abeg da **glebor** (en despet da **glepoc'h** eta), **kloz** en abeg da **klozañ** ...